

A English Instruction

Den Engelsen ende Ne'erduitschen

ONDERRICHTER,

HET EERSTE DEEL:

Daar in

Korte ende Noothwendige Regulen / tot
Onderwijfinge van de Engelse Spzake
vergaderd zijn.

Den laatsten Druk overfien en van veele sin-strijdende
en duystere woorden verbeterd.

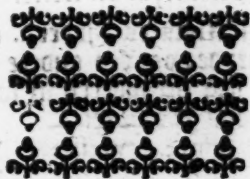
The English, and Low-dutch

INSTRUCER,

THE FIRST PART:

Wherein

Brief and Necessary Rules, are Collected for
the Instructing of the Dutch Tongue.

TOT ROTTERDAM,

Gedrukt by Isaak Naeffius, Boekverhooper
op't Stegger. Anno 1678.

~~129/2. a 10.~~

1568/4148.

A English Instruction

Den Engelsen ende Ne'erduitschen

ONDERRICHTER,

HET EERSTE DEEL:

Daar in

Korte ende Noodwendige Regulen / tot
Onderwijfinge van de Engelse Sprache
vergadert zijn.

Den laastten Druk oversien en van veele sin-strijdende
en duyfsere woorden verbeterd.

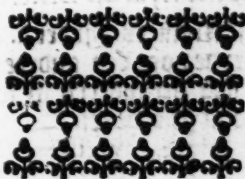
The English, and Low-dutch

INSTRUCTOR,

THE FIRST PART:

Wherein

Brief and Necessary Rules, are Collected for
the Instructing of the Dutch Tongue.

TOT ROTTERDAM;

Gedrukt by Isaak Naeffius, Boekverkooper
op 't Stegger. Anno 1678.

Pag. 2.

Korte, ende Noodwendige

REGULEN,

Tot Onderwijfinge van de

ENGELSE SPRAKE,

t'Samen gestelt tot dienst der gener die een
begeerte, ende bevalligheyt tot de ^{WETEN}
nisse der selve hebben.

SECTIE. I.

Van de Letteren, ende hare Naem-^{MUSEUM}noemmingh.

In de Engelsche sprake gebuysen wy dese Let-
teren: als

A, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r,
s, t, u, w, x, y, z.

Dese Letteren worden aldus uyt-gesproken.

â. bi. ci. di. i. ef. gi. aeth. ei. ka. el. em en. o. pi qu.
er. es. ti. ju. doubleju. ix. wei. isslerd.

SECTIE. II.

Oonderscheydt der Letteren.

Onder de vijf klinkers zijnder. i. en u. die som-
wijl (komende voor een andere klinker in de
selve sillabe /) sich veranderen in mede-klinkers /
ende worden aldus geleyden.

Jesus.	Justice.	Verily.	Vehement.
Jacob	Jade.	Virtue.	Vexation.
Jeremian.	Rejoyce.	Service.	Vitious.
James.	Object.	Vocation.	Vulnerable.
John.	Jarre.	Vanity.	Viceroy.
Joshua.	Jear.	Invent.	Viceregent.

De

Brief and Necessary.

R U L E S,

For the instructing of the

DUTCH TONGUE, or SPEECH;

*Composed for the service of those that have a
desire, and liking to attaine to the
knowledge of the same.*

S E C T I O N. I.

Of the Letters, and their denomination.

IN the Dutch Speech we use these following Letters: as

A. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v.
w. x. y. z.

These Letters are thus pronounced:

*a. sh. b. ea. c. ea. d. ea. e. a. f. g. h. ea. i. e. j. e. k. ach. l. em.
en. o. pe. a. qua. cr. es. tea. on. v. w. double ou. ex. coye. z. ed.*

S E C T I O N. II.

The difference of the Letters.

THe Vowels *a. e. i. o. u.* be short: but *aa. ee. y. oo. uu.* make the syllable long, and quite alters the sence: as

a	}	in	{	mal.	magh.	fagh.	tal.	man.		
aa				maal.	maagh.	faagh.	taal.	maan.		
c	}			ben.	schel.	tellen.	heft.			
ee				been.	scheel.	teelen.	heeft.			
i	}			blik.	min.	sijn.	win.	swik.		
ij				blijk.	mijn.	sijn.	wijn.	swijk.		
o	}			bos.	los.	bot.	schor.			
oo				boos.	loos.	boot.	schoor.			
u	}			dun.	lus.	mus.	hus.	rus.		
uu				duun.	luus.	muus.	huus.	ruus.		

4 Den Engelschen Onderrichter.

De y somtijlen isse een klinker / ende luit gelijk een Duits ei: als in my, thy, by

Somtijlen een mede-klinker / als in yeild, year, yoke, yarne, yesterday, yourny.

c Altemet luit als een h: als in call, cry, clocke, accord, crime, calamity, clemency. ende als c onmiddelijck vooz e ende i komt / soo luitse dan gelijk een s: als in city, censure, hence, whence, thence, race, face, solace.

De d wordt soo krachtigh niet geprountieert / als wel in het Duits / maer soo slechtelijck heen d.

g Dalt vooz een Dzeemdeling wat swaer om uit te spreken; vooznementlik in sommige woorden / ende die daer uitheemse zijn: als daar zijn /

George, general, ginger, gesture, gelly, generation, gentle, gorget, gorgeous, gyant, gilofer, Roger, goale.

Somtijlen op sijn Nederduits / sonder onderscheit: als in

Gold, gimlet, got, grasse, gravel, grammar, grain, ground, gain, get, garter, gulfe, gutter.

De h heeft een vzeemde benoeming in 't uit-spreken / doch is het eben eens met de Duitse h gelijk in dese woorden te sien is.

Hamper, hand, hazard, husband, have, helpe, hinde, hogge, harr, holland.

ch Dalt seer moeilijck / ook in 't voozste deel van een syllabe: als in chamber, cherry, choose, children, chide, churle, church, chicking, cholar, choack, churn, chalke. Het selbe uitende als of het een sh ware, dat niet goet en is.

Oste op 't einde / als in which, fetch, filch, stretch, welck, belck, wench, &c.

gh Op

The Dutch Instructor.

The Consonant j: (ye) is pronounced soft or of a middle sound: as in Jan/ ja/ jonst/ jegenis/ jet/ jegen-
woordigh/ jemant/ much after our y. in the begin-
ning of a word: als in yeild, yarne, yonr.

The Consonant v (vuw) is pronounced almost like f, glibbing over the tongue: as in vree/ vreesch/ vbandt/
vrede/ vreesse/ vrouw/ and the difference betwixt v.
and u. is plainly heard in vree/ ure.

The y: is nothing else, but a double i. and by their
Modern Orthographers left out, and they use i. or y.
in the stead thereof: as in

hent/ heit/ Majesteyt/ Majestelt/ yets/ jets/
yemant/ jemant/ lyh/ lih/ lijch/ 3yt/ 3yt/ 3eyt/ 3elt/
& do retain it but in some: as in my/ by/ hy 3y.

I shall not speak much of the changing of their Let-
ters, because the Netherlanders, in their writings differ
among themselves much herein.

For some leave out t when it sounds like h: and al-
together use the letter h: in stead thereof: as schicken/
they leave out t and write schikken/ gelucken/ ge-
lukkan.

Or write h: onely when t is superfluous, as zulhej/
zulche/ welhe/ welche.

And for s. they do write 3: when s. precedes w: or
a vowel, as sulche/ zulhe/ soon/ 3oon/ selbe/ zelbe/ siel/
3iel/ sal/ 3al/ sin/ 3in/ saal/ 3aal/ soodanigh/ 3ooda-
nigh/ swigh/ 3wigh.

When th: cometh in the end of a word, gh: is now
used in room of it. or gh. and th. are interchangeably
made use of in the same words as in reading their writ-
ings you may observe.

And to express g. more *guttural*, they write it with
an h. an t. or. d. are sometimes, and often written in

gh Op 't eynde van een woordt / luit als een f; in
laugh, draught, rough, enough, ende in daughter.

Ende als een w in plough, through.

ph Luit gelijk een f in alle wutheemfche woorden;
als in Philosophy, Physick, Pherifec, Prophet, &c.

SECTION III.

Van de overtollige Letteren, die wel gefchre-
ven, maer niet uytgefproken worden.

In de Engelfche Orthographie zijnder sommige
woorden / die op 't eynde overtollige Letteren
hebben / om de foyme een fonnelykheit te geven /
meer dan tot gebuik: als

Adde.	}	Ad.	}	come	}	com.
bedde.		bed.		neffe.		nes.
chaffe.		chaf.		bleffe.		bles.
gladde.		glad.		bliffe.		blis.
fedde.	}	fed.	}	glaffe.	}	glas.
dogge.		dog.		henne.		ben.
hogge.		hog.		penn.		pen.
dugge.		dug.		limme.		lim.
legge.	}	leg.	}	folemne.	}	folem.
madde.		mad.		Almighty.		almyty.
mudde.		mud.		tongue.		tung.
mugge.		mug.		plague.		plage.
padde.	}	pad.	}	rogue.	}	roge.
stoffe.		stof.		hague.		hage.
staffe.		faf.		prague.		prage.
ftuffe.		ftuff.		Condemne.		condem.
rigge.	}	rig.	}	Anne.	}	An.
attempt		is attempt.		receipt.		is receit.
hymne		hym.		debt.		det, &c.

the end of words, an fillables, which hath the power of dt. and ought to bepronounced like dt. as *Bod / Ghod / Ghodt / gebod / ghedod / ghebod / ghebodt / wozt / wozd / woزد / gheest / woost / woostd / woostd.*

SECTION. III.

Of the Diphtongs and Triphthongs.

Diphtongs and Triphthons are these as followeth,

ae. ai or ay. au. aeu. or aeuw. ei or ey. en. een. eeuw. ie. ieu. or ieuw. oe. oey. or ony oon. eny ne. and ny.

ae. Sounds like aa. in paert / swaert / baer / swaert / or paard / swaard / baar / swaar.

ai. or ay. in hap / hap / or hat / hat.

aei in saep / maep / dzacp / kraep / or kraai.

au in gau / hau / snau.

aeu or aeuw, or aauw, in slaen / blaen / graen: or slaau / blaau / graau / raau / Paau.

ei. or ey. in geit / or gept / rein / heit / blein.

en. in heur / deur / neus / fleur.

eeuw or een, in leen / or leeuw / schzeenw / sneenw.

ie. in bie / zie / tet / iemandt.

ieuw. in hieun / nieun / or hieu / nien.

oe. in zoet : bloet / goet / moeder / like our au.

oei oep / in bloepen / hoepen / roeten / besnoet.

oy. or oby. in hop / moop / zoop / doop.

ou. or oon. in sout / gout / hout / stoudt.

uae in quacken / or quaaken.

ue in buer / buer / muer / zuer.

eny. in leup / sleupten / sleupten / deust.

ny. or un. in hups / mups / lups / or huns / muns / luns.

yea. in peuters.

De Twee-klinkers zijn desen/ aa. ai. au. aw. ea. ee.
ei. eo. ey. eu. ew. ie. oa. oo. ou. ow. oi. oy. ui.

aa. In Baal, Isaack, ai in Braine, despaire, faire,
mountain.

au. in sauce, land, applaud, authority, aw, in law,
saw, straw, ea, luit als een ee in leave, creature, rea-
son, speak, heaven, ee, in feel, ei, in seize receive
weight, ey, in prey, valley, eo, in people, george,
Jeopardie, eu, in jeuce, Rheume, Eustace, ew, in
brew, few, hew, jew, new, ie, in field, yield, shield,
friend, oa, in broad, boar, cloath, goale, oo, luit
als een ou, in food, good, moon, stool, ou, in oun-
ce, gourd, mount, touch, ow, in cow, sow, oi, in
choise, oile, void, oy, in destroy, boy, ioy, imploy,
ue, in due, ensue, pursue, true, ui, in fruit, bui, build,
conduit, guil, suite.

ean. Is een drie klinker / als in beauty.

Merckt: Altemet en dikmaals word een twe of
drie klinker met eenen Naede-klinker gescheiden:
maer behoud eben-wel de kragt van een Twee-klinker/
als in crime, als of 't geschreven waer criem, en
uytgesproken creim.

Desgelyc in dese navolgende: als /

ease.	} Als offte geschre- ven wa- ren: al- dus	eies	} Ende	cheese.
glase.		glaes.		chuse.
guise.		guies.		excuse.
nose.		noes.		lose.
please.	} dus	pleaes	}	loose.
praise.		praies.		muse.
twelve.		twelu.		squese.
whose.		whoes.		use.

SECTION. IV.

Of the partition of syllables.

THE Netherlanders have no superfluity of letters in their *Orthographie*, for let him come read our English, and meet with *come, penne, scoffe, badge, dogge*, and thelike, he pronounces them as if they were two syllables thus, co-me, pen-ne, scof-fe, bad-ge, dog-ge.

1. So that if a single consonant comes in a word it divides the said word, and falls in with the last syllable: as, *goede* is *goe-de/moede/moe-de/vzome/vzo-me/romepn/ro-mein/zone/zo-ne/dage/da-ge*.

Hence syllables are increased by putting *e* to the end of words, and in some the sence is altered, and in others it is retained: as,

naem/ name/ or naame/ haat/ hate/ deet/ dede/ maet/ mate/ goet/ goede/ leet/ leetwe/ moed/ moede/ vzoem/ vzome/ vzoet/ vzoetwe.

2. If two Consonants of one denomination come together, they part that word between them thus: *kussen* is *kuf-sen/ zonnen/ zon-nen/ zinne/ zin-ne/ scot-ten/ woog-den/ wijs-selich/ &c.*

But if Consonants come, that may be pronounced together. They belong then to one syllable: as, *ghescheent/ ghedwaalt/ beschaaemt/ eischen/ landsche/* Otherwise they part the same: as, *handen/ ghemeen-te/ hoozen/aan-sien/ eer-baer, buur-man/ gherechtighet/ &c.*

Gelijktijds: live. give. lives. have. gave. move.
slave. heave. grave. wives.

S E C T I E. V.

Berigtinge aangaende *th.* ende *wh.*

DE meeste swaartigheit vooz de *Nederlanders* / is
in het uit-spzeken van de *th.* en *wh.* welke met
een slag van de tonge tegens het gehemelte komt
wat lispende uit: om dat met bequaamheit te kun-
nen doen: Zoo moetet u. i. niet verbeelen / nochte
slecht achten / om van een Engelsch-*Man* / daer
in wat Onderricht te worden.

Worzen die met *th.* beginnen: Als /

That, thank, thaw, thack, thatch, the, thee,
these, then, thence, there, thick, think, thigh, thim-
ble, this, third, thou, though, thousand, those,
thorne, throne, throng, thraldome, thred, thrid,
three, thresh, thrift, thrive, throat, thrush, thrum,
thrust.

thunder, thumbe, thump, thursday, thwat, thwit,
thy, ende die met *wh.* beginnen: als /

what, whale, whauleyd, when, where, wheal, wheat,
wheel, whelp, where, whence, where, wherry, whet-
stone, which, while, whine, whip, whirlwind, whif-
per, whistle, white.

who, whole, wholesome, whore, whom, whose,
why, whurle, &c.

De Engelschen volgen de gewoonlijke manier van
spellingh / maar men bevind dikwijls / dat in het
uit-spzeken de *Mede-klinker* / of *Mede-klinkers*
van de volgende silbe / wordt tot de voozgaende
behebdiglijk toe-gebragt / om de langzaamheid van
spzeken vooz te komen: als /

Father,

The Dutch Instructor.
SECTION. V.
Of the Participles.

II

THese words *de/ het/ een/ and eene/* are called participles, for a Substantive can hardly be expressed without one of them, for we do not say: *dat is mensch man/ voutwe/ beest/ boom/* but we say: *dat is een mensch/ een man/ eene voutwe/ een beest/ een boom.*

Note: that *en/* is sometimes as much as *ende/* and sometimes it hath the power of a negation: as, *in etijzel* Therefore *en/* is no participle: more of this in Sec. 23.

SECTION. VI.

Of Nounes.

A Noun is proper or common.

PROPER which appertaines onely unto one thing: as, *Francois/ London/ Rotterdam/ Charles.*

Common Nounes are such as are Common with many things: as, *Mensch/ Stad/ Gebiet.*

These are either *Substantives*, or *Adjectives.*

A Substantive, is that which can stand, or subsist of it self in a sentence, speech, or reason: as, *Mensch/ Paard/ Boom/ Dier.*

An Adjective, is that which cannot stand or subsist of it self, but is joyned to a *Noun Substantive* in speech or signification: as, *wit swart/ schoon/ goet/ &c.* Thus much concerning their quality.

SECTION. VII.

Of the declension, of the Participles.

OF the Participle *de/* of the masculine gender,

Father, men spelt 'et Fa-ther, maer word gepro-
muntieert Fath-er: desgelijks: Mother, Brother,
other, whither, &c.

City.		Ci-ty.		Cit-y.
Body.	} Spel men aldus:	bo-dy.	} aldus uitgeproken:	body.
Examine.		ex-a-mine		ex-am-inc.
Imagine.		i-ma-gine		im-ag-inc.
Deliver		de-li-ver.		de-liv-er.
Warant	} aldus uitgeproken:	Wa-rant.	} aldus uitgeproken:	war-ant.
Balance.		ba-lance.		bal-ance.
Metal.		me-tal.		met-al.
Shadow.		sha-dow.		shad-ow.
Widow.		wi-dow.		wid-ow.

Matter, of mater, van materia, gepromuntieert
mat-er, ende niet ma-ter, gelijk sommige doen.

S E C T I E. VI.

Van de Ledekens.

Dese woorden a, an, en the, woorden Ledekens
genaamt: Want een zelfstandigh woordt kan
naulijks uit-gesproken worden / zonder een van
dese; want men seght niet: That is man, woman, be-
ast, Oxe, tree. Maar men seght: That is a man, a wo-
man, a beast, an Oxe, a tree, &c.

S E C T I E. VII.

Van de Naam-woorden.

Een Naam-woord is eigen, of gemein.

Eigen, welck een dingh alleen toekomt: als /
Francois, London, Rotterdam, Thames.

Gemeen, is een Naam-woord / die vele dingen
gemein is: als a man, City, a River. Dese

Singular.	Plural.
Noemer. <i>de/ or den.</i>	<i>de.</i>
Baarer. <i>des/ van de.</i>	<i>der/ van den.</i>
Gever. <i>den.</i>	<i>den.</i>
Aankl. <i>den.</i>	<i>de.</i>
Ofnem. <i>van den.</i>	<i>de/ or van den.</i>

The declension of the Participle *de/* of the feminine gender

Singular.	Plural.
Noemer. <i>de.</i>	<i>de.</i>
Baarer. <i>der/ van de.</i>	<i>der/ van den.</i>
Gever. <i>de/ or der/ or ter.</i>	<i>den.</i>
Aankl. <i>de.</i>	<i>de.</i>
Ofnem. <i>van de.</i>	<i>de/ or van den.</i>

The declension of the Participle *het.*

Sin.	Noemer. <i>het.</i>	Plur.	<i>des/ or van het.</i>	Note: The Participle of the m. f. n. genders are all one in the plur. number.
	Baarer. <i>des/ or van het.</i>			
	Gever. <i>het.</i>			
	Aankl. <i>het.</i>			
	Ofnem. <i>van het.</i>			

The declension of the Participle *een/* and *eene.*

Sing.	Noemer. <i>eene.</i>	Sing.	<i>eene.</i>
	Baarer. <i>eenes/ or eens.</i>		<i>eenes.</i>
	Gever. <i>eeenen.</i>		<i>eeene.</i>
	Aankl. <i>eeenen.</i>		<i>eeene.</i>
	Ofnem. <i>van eenen.</i>		<i>van eene.</i>

SECTION. VIII.

Of the declension of Nounes.

AN first of all, of *Masculines.*

Dese zijn zelfstandigh, ofte byvoeghlik.

Selfstandigh, welk doo? zich selven in eene reden bestaat: als a man, a horse, a beast, an ox, a tree.

Byvoegelijk, welk doo? zich zelfs niet en bestaat/ maar wo?dt tot een zelfstandigh wo?zt gevoeght: als good, evill, lewd, pure, clean, white, black, faire.

Dit is soo veel als hare hoedanigheit belanght.

S E C T I E. VIII.

Van de buiging der Ledekens.

Dese Ledekens a. an. ende the. worden aldus gebogen:

	Eenvoudigh.	Veelvoudig.
Nom.	a. an. the.	Nom. the.
Gen.	of a. of an, of the.	Gen. of the.
Dat.	to a. to an. to the.	Dat. to the.
Accu.	the.	Accu the.
Abl.	of a. from a. of or. from an. of or from. the.	Abl. of or. from the.

Merk: a. komt doo? Naam-wo?zden / die met eenen Medelinker beginnen: als a man, a woman, a child, a fowl, beast, a dogge, a fish, a tree.

an. doo? Naam-wo?zden / die met een Vliender ofte h. beginnen: als an ox, an Ass, an apple, an Abbor. an Orange, an house, an husband.

the. komt doo? Naam-wo?zden / van wat Geslagte die zoude zijn: als the man, the heavens, the earth, the day, the night, the summer, the winter, the night, the darkness.

Ook doo? Byvoeghlike Naam-wo?zden: als the good, the bad, the wise, the learned, the strong, the white, the black, &c.

The Dutch Instructor.

35

Singular.

Plural.

N. de man. de mans / or mannen.
 B. des mans / van den man. der mannen / or van den.
 G. den man / aen den man. mannen.
 A. den man. den mannen / aan de
 O. van den man. mannen.

de mannen / or mans
 van de mannen.

N. Godt / de Goden.
 B. des Gods / or Godes. der Goden.
 G. den God. den Goden.
 A. den Godt. den Goden.
 O. van den Ghódt. van den Goden.

N. de Meester. de Meesteren.
 B. des Meesters. der Meesteren.
 G. den Meester. den Meesteren.
 A. den Meester. den Meesteren.
 O. van den Meester. van den Meesteren.

Secondly of Femines.

N. de vrouwe. de vrouwen.
 B. der vrouwe. der vrouwen.
 G. de vrouwe / or ter vrouwe. den vrouwen.
 A. de vrouwe. de vrouwen.
 O. van de vrouwe. van de / or den vrouwen.

N. de wet. de wetten.
 B. der wet / van de wet. der wetten / van de wetten.
 G. de wet / aen de wet. den wetten / aan de wetten.
 A. de wet. de wetten.
 O. van de wet. van de wetten.

Thirdly

S E C T I E. IX.

Van de Buiging der Naam-woorden.

	Eenvoudig.	Veelvoudig.
Nom.	a man, or the man.	men, or the men.
Gen.	mans, or of the man.	of men, of the men.
Dat.	to a man, or to the man.	to men, or to the men.
Accu.	the man.	the men.
Abl.	of or from a man, or of from the man	from men, or from the men.
	Singular.	Plural.
N.	God.	the Gods.
G.	of god, or Gods.	of Gods, or of the Gods.
D.	to God.	to Gods, or to the Gods.
A.	God.	the Gods.
A.	of, or from God.	from the Gods.

Wissen ook buight men a Master, Woman, Angel,
Heaven, an house, a field, a Law, &c.

S E C T I E. X.

Van het Veelvoudigh getal der zelfstandige Woorden.

1. **A**lle zelfstandige Naam-woorden / hebben in het Veelvoudig s. op het einde : als /
God, Gods, Angel, Angels, Father, Fathers, Master, Masters.
2. De zelfstandige Naam-woorden / welke in s. se. se. ce. ge. ch. sh. ende x. eindigen / in het Veelvoudigh eindigense in s. ofte es. ende in die gelegentheit hebben sulke woorden dan een syllabe meer / dan in 't Eenvoudig getal : als /
los, losses, witness, witnesses.

horse,

Thirdly of *Neutres*.

Singular.	Plural.
N. het belt.	de belten.
B. des belts/ van het belt.	der belten.
G. het belt/ or den belde.	den belten.
A. het belt.	de belten.
O. van het belt/ or van den belde	van de belten / or van den belten.
N. het hof.	de hoven.
B. des hofs.	der hoven.
G. het hof/ den hove.	den hoven.
A. het hof.	de hoven.
O. van het hof/ or van den hove.	van de hoven / or van den hoven.
Al'oo met het dier, het huys, &c.	

SECTION. IX.

Of the Plural Numbers of Nounes Substantives.

1. **A**ll Substantives in the Plural Number do end in en/ or g: as,

man/ hath mannen/ or mang.

~~Meester~~/ ~~Meesteren~~/ ~~Meesters~~/ &c.

2. All monosyllables, have their terminations in en/ in the Plural: as,

Bandt/ banden.

boom/ boomen.

been/ beenen.

dwaal/ dwalen.

dier/ dieren.

handt/ handen.

maft/ masten.

Os/ ossen.

Paardt/ Paarden.

Schip/ Schepen.

top/ toppen.

bier/ieren.

blecht/ blechten.

weer/ weeren.

zaagh/ zaghen.

&c.

And

horse,	horses.	face,	faces.
cross,	crosses.	place,	places.
dish,	dishes.	pledge,	pledges.
box,	boxes	badge,	badges.
fish,	fishes.	grace,	graces.
Image,	Images.	parch,	parches.

3. Alle zelfstandige Naemwoorden/die voortz in eenige andere Letteren eindigen; die eindigen in het Deelboudigh in s, sonder eenige Veranderinge van sillaben te maken: als/

Bag,	bags.	Father,	fathers.	rod,	rodde.
bar,	barres.	fee,	fees.	robe,	robes.
bee,	bees.	flie,	flies.	clog,	clogs.
bell,	bells.	gun,	guns.	shoe,	shoes.
bone,	bones.	game,	games.	toe,	toes.
bough,	boughs.	lee,	lees.	tree,	trees.
dram,	drams.	pew,	pewes.	wrat,	wrats.
dreame,	dreames.	ram,	rams.	key,	keyes.

Anomala. Daar zijn eenige zelfstandige Naemwoorden / dewelke in het Deelboudigh den gemeenen Regel niet en volgen: als /

Beefe,	Becues.	man,	men.
Brother,	Brethren.	moufe,	mife.
Childe,	Children.	oxe,	oxen.
Calfe,	Calves	chick,	chicken.
Cow,	Cowes. or kine.	sheafe,	sheaves.
foote,	feete.	shelf,	shelves.
knife,	knives.	tooth,	teeth.
life,	lives.	theefe,	theeves.
louse,	lice.	turfe,	turves.
goose,	geese.	woman,	women.
loafe,	loaves.	wife,	wives.
wolfe,	wolves.	hose and pease,	veranderen niet.

And never admit of *s.* except, *man/ wijf/ maat/ hof.*

3. Substantives ending in *f. l. n. an t.* do end in *u.* and *s.* Plural : as,

Man/ mannen/ mans.

Wijf/ wijven/ wijfs.

Tafel/ tafelen/ tafels.

Heuken/ heukenen/ heukens.

Heten/ hetenen/ hetens.

Tepken/ teikenen/ teikens.

Meester/ meesteren/ meesters.

Except the deminutives they have only *s.* as,

Boomken/ Boomkens.

Huysken/ Huyskens.

Manneken/ Mannekens.

Zoontjen/ Zoontjens.

4. Nounes ending in *f.* change *f.* in to *v.* in the Plural : as, *hof/ hoven.*

Lijf/ lijven.

schof/ schoven.

lof/ loben.

wijf/ wijven.

roof/ roben.

bedrijf/ bedrijven.

SECTION. X.

Of Nounes which do double their last Letters.

1. **A**ll monosyllables having in the end two or more Consonants, do not double their last letters ; as,

handt / banben / recht / rechten.

handt / handen / blecht / blechten.

2. All monosyllables that have two vowels, or a diph-
tong, double both their last letters: as, *dwaa/ dwalen.*

Leeut / leutwen / weer / weeren.

Paart / paarden / zaag / zaghen.

3. **A**ll

1. Merkt: **Woorden die in f. eindigen / verander**
ren f. in v. in het veelvoudt.

2. Merkt: **Naam-woorden die in tie, tion, ende**
ous eindigen / worden uit het Latijn ofte Fransche
Tale ontleent: als /

Abilitie.	abomination.	gratious.
agilitie	benediction.	dangerous.
chastitie.	complexion.	hainous.
honestie.	completion.	malitious.
medestie.	contemplation.	invious.
puritie.	meditation.	Partimonious.
sanctitie.	moderation.	teadious.
subtiltie.	sanctification.	voluptious.
necessitie.	signification.	

3. Merkt: **Daar is onderscheit tusschen bel. ende**
ble. als in Abel, -able, no-ta-bel, norable, bel. wort
feet sterck uit-ge-sproken / ende ble niet / maar soo
wat binne mens/bl.

S E C T I E. XI.

Van de buiging der Byvoegelijke Naam-woorden.

Alle Byvoegelijke Naam-woorden / worden
 noch in het Eenvoudigh / noch in het Veelvoudigh
 in geen gebal gebogen / maar behouden al-
 tijt de zelfde gestaltenis: als /

Eenvoudt.	Veelvoudt.
Singular.	Plural.
Nom. A good.	the good.
Gen. of a good.	of the good.
Dat. to a good.	to the good.
Accu. the good.	the good.
Abl. from a good.	from the good.

Nom.

3. All Nounes Substantives (that is such Nounes as will admit of the *Participle het*) of two or more syllables which do end in a short syllable, double not their last letters: as,

Tafel/ tafelen/ wozel/ woztelen.
teiken/ teikenen/ or teikens.

4. But al Monosyllables with one vowel, and ending with one Consonant, they do double their last letters: as, dul/ dulle/ lip/ lippen.

tot/ totten/ pan/ pannen. top/ toppen.
tas/ tassen/ trap/ trappen. zin/ zinnen.

5. If the last syllable of any Noun have but one vowel, & end in t. or k. the last letter doth double it self in the Plural: as,

Geluk/ Gelukken/ Genoegetijk/ Genoegetij-
ken/ Gestadiglijk/ Gestadiglijken/ Minnelijk/
minnelijken/ plank/ planken/ rank/ ranken/ vrien-
delijk/ vriendelijken/ &c.

If any Nounes have in the last syllable two or three vowels, that Noun doth not double its last letter.

If the last syllable of any Noun hath two or more Consonants in its termination, the last letter then shal not be doubled.

And if the last syllable of any Noun be long, and hath not but one vowel, and put one Consonant in its termination, the last letter then will ever double it self in the Plural, like as the a fore said *Monosyllables*.

Adjectives do follow the said rules, given of the *Substantives*.

There be certain Nounes that are excepted called *Anomala*, which have but one vowel and one Consonant in the ending, and yet do not double the said Consonant: as.

dagh

Nom.	an honest.	the honest.
Gen.	of an honest.	of the honest.
Dat.	to an honest.	to the honest.
Accu.	the honest.	the honest.
Abl.	from an honest.	from the honest.
Nom.	the mighty.	the mighty.
Gen.	of the mighty.	of the mighty.
Dat.	to the mighty.	to the mighty.
Accu.	the mighty.	the mighty.
Abl.	from the mighty.	from the mighty

S E C T I E. XII.

Vande vergrootingh der Byvoeglijke woorden

Dat zijn drie Graden, ofte Trappen van vergroo-
ting der Byvoegelijke Naam-woorden: te weten/

Positief,

Comparatief,

Superlatief,

Gemeen. De Byvoeglijke Naam-woorden/ dooz
toe-neming van er, aen 't einde van de Positief, ofte
dooz 't gebruik van het Bywoozt more, worden in
Comparativen, ofte een grooter verandert: als /

Great. greater, ofte more great.

Rich. richer, ofte more Rich.

Young. younger, ofte more young. &c.

De Superlatief wozt dooz 't toe-boegen van est, aan
't einde van de Positief gefozmeert/ ofte dooz het vooz
aan stellen van het Bywoozt most ofte very: als /

Great, Greatest, ofte most, ofte very Great.

Rich, Richest, ofte most, ofte very Rich.

Young, Youngest, ofte most, ofte very Young.

Positief.

Comparatief.

Superlatief.

Able

Abler ofte

Ablest.

most

Able

dagh/ daghen.	lot/ leden.
dak/ daken.	lot/ loten.
dal/ dalen/ or dallen.	padt/ paden.
gat/ gaten.	schip/ schepen.
gebedt/ gebeden.	slagh/ slagen.
graf/ graven.	slot/ sloten.
ghebodt/ geboden.	spit/ speten.
Gódt/ Goden.	Stadt/ Steden.
glas/ glazen.	staf/ staven.
hemdt/ hemden.	smidt/ smeden.
hof/ hoven.	schof/ schoven.
hol/ hoken/ or hollen.	trek/ trekken.
kodt/ koten/	blodt/ bloten.
zog/ zeughen.	vadt/ vaten.
	wegh/ weggen.

Likewise there be certain Nounes substantives, which in the Plural follow not the common rule: as,

Berdt/ berderen/ and Berders. Anomala

Ep/ eperen/ and epers.

ghemoedt/ ghemoederen.

half/ halveren/ and halbers.

hinde/ hinderen/ andinders.

lam/ lammeren/ and lammers.

liedt/ liederen.

loof/ lobers/ and loberen.

Pharizeus/ or Pharizeer/ hath Pharizeen.

radt/ raderen/ and raders.

raboudt/ raboutwen.

rundt/ runderen/ and runders.

meidt/ meiffens.

I might now insist to shew how Certain Nounes do alter their letters or syllables in the Plural; but observation by diligent reading, will easily find out that, and therefore I'll forbear.

SE C-

Able	more able.	able. very able.
Fit.	fitter. ofte more fir.	fittest. most fir, or very fir.
Positif.	Comparatif.	Superlatif.
	fairer ofte	fairest. most
Faire.	more faire.	faire, or very faire.
	higher ofte	highest. most
high.	more high.	high. very high.
	larger ofte	largest. most
large.	more large.	large. very large.
mercyful.	mercyfuller, &c.	mercyfullest, &c.
olde.	older ofte	oldest. most olde.
	more olde.	very olde.
sinful.	sinfuller, &c.	sinfullest, &c.
	stronger, ofte	strongest. most
strong.	more strong.	strong, &c.
	sweeter. ofte	sweetest. most
sweet.	more sweet.	or very sweet.
Poore.	Poorer. ofte	Poorest, &c.
	more poore.	
swift.	swifter. ofte	swiftest, &c.
	more swift.	
weake.	weaker, &c.	weakest, &c.

Bysondere

Daar zijn eenige Byvoegelijke Naam-woorden/
welke de geseyde Regelen niet en volgen / dat is
door het toedoen van er. ende est. maar maken / ofte
een verandering van het Naam woort / ofte wo-
den vergeleken met more. most. ofte very : als /

	better. ofte	best. ofte most good,
Good.	more good.	ofte very good.
ill.	bad. more ill.	most ill. very ill.
	lesse, ofte	least, most little.

little,

SECTION. XI.

Of the declension of *Adjectives. Masculine.*

Singular.	Plural.
N. de goede/ or goeden.	de goeden.
B. des goeden/ van den goeden.	der goeden.
G. den goeden/ aan de goeden.	den goeden/ of aan
A. den goeden.	de goeden.
A. van de goeden.	de goeden.
	van den goeden.

In like manner, *bzome / des bzome / den bzomen / &c.*

Adjectives of the feminine gender alters not; Adjectives of the Neuter gender, be thus declined.

Singular.	Plural.
N. een goed.	de goeden.
B. eens/ or eenes goeden.	der goeden.
G. eenen goed.	den goeden.
A. eenen goed.	de goeden.
O. van eenen goed.	van den goeden.

Or *het goed/ van het goed / aan het goed / het goed / van het goed/* the Plural as before.

SECTION. XII.

Of the Comparison of *Adjectives.*

A Noun *Adjective* is *Comparable*, or *Incomparable*.
A *Comparable* *Adjective* hath a greater, and also the greatest Noun: as *geleerd/ geleerder/ geleerdst/* which are called degrees of *Comparison*, VIZ. *Positive.*

Comparative.

Superlative.

Noun

little.	more little.	very little.
many.	more. most ofte	very many.
much.	more ofte	very much.
naught,	worse, more naught.	worst, most naught, very naught.
nigh.	nearer, ofte more nigh.	nighest, next. most nigh.

In sommige Byvoeglijke Naam-woorden steld men most agter de Positiv: als /

Inner, innermost, inmost.
former, foremost.
hinder, hindermost, biemost.
nether, nethermost.
outer, ofte
utter, uttermost, utmost.
upper, uppermost.
under, undermost.

Door 't toe-doen van ish. op 't einde van de Positiv, ofte door 't voozstellen van het teeken somewhat, ofte a little, word eene verkleininge van de Byvoeglijke Naam-woorden gemaakt: als /

White, whitish, somewhat white, a little white.
Black, blackish, somewhat black, a little black.
Red, redish, somewhat red, a little red.

Wat geheurd eenige zelf-standige woorden ook wel dat door 't toe-doen van ish. men een Byvoeglijke sozmeerd: als /

Child, childish, somewhat a child, a little childish.
Cow, cowish, a little cowish.
Boare, Boarish, somewhat Boarish, a little Boarish.
Man, manish, somewhat manish, little manish.

Woman

The Dutch Instructor.

17

Noun Adjectives, by adding *er/* or *der/* to the Positive, do become *Comparatives* : as

Wijf/ Wijfer.

Verftandig / Verftandiger.

groot/grooter.

wijs/ wijzer.

fel/ felder.

The *Superlative* is formed by joyning *ft.* to the Positive : as,

gheleerd / gheleerdft.

verftandig / verftandigft.

groot/ grootft.

wijs/ wijft.

jong/ jongft.

fel/ felft.

The *Superlative* moft commonly hath *alder/* *set* before it, thereby to exprefs its degree with greater fignificancy : as,

Alder-geleerdft.

alder-jongft.

Alder-grootft.

alder-wijft.

Alder-verftandigft.

&c.

Positive.

Comparative.

Superlative.

Arme

Armer.

Armft/ Alderarmft.

Bequaam.

bequamer.

bequaamft / Alder-bequaamft.

Hoog.

hoog.

hoogft/ Alderhoogft.

Magtig.

magtiger.

magtigft/ or Alder-magtigft.

Oud.

ouder.

oudft/ Alderoudft.

Rechtbeerdig.

rechtbeerdiger.

rechtbeerdigft / Alderrechtbeerdigft.

Schoon.

schoonder.

schoonft/ &c.

Snel.

snelder.

snellft/ &c.

Soet.

soeter.

soetft/ &c.

Swaar.

swaarder.

swaarft/ &c.

Sterk.

fterker.

fterkft/ &c.

Certain Comparable Nounes there are, which do follow that order : as,

Woman, womanish, somewhat womanish, little womanish.

Byboegelijke Naam woorden/ die onbergroote lijk zijn/ worden Deelnemingen genoemd: als/ hold. bound. come. called, &c.

Ook alle Naam-woorden des getals zijn onbergroote lijk: als /

One, two, three, four, five, &c.

Ook en worden dese Woorden niet vergroot als /

all, or every.

none.

another.

no body.

alone.

somebody.

both.

such one.

my self.

every one.

my own.

ende diergelijke meer.

SECTION. XIII.

Van de Voornamen, ende hare buigingen.

DE Voornamen zijn Woorden / altijd een zeker Persoon / ofte een ding aantijssende: ende zijn dese /

Simple, and Composd.

I, me, we, us, thou, thee, you, he, him, she, her, it, they, them, this, that, these, those, what, which, who, whose, whom, mine, thine, our, your, ours, yours, his, hers, theirs, my, thy, my self, thy self, him self, her self, them selves, our selves, your selves.

Men mag hier noch by-boegen: whatsoever, whosoever, whomsoever, the same, &c.

Our own selves, we our selves, I my self, my own self, he himself, she her self, his own self, her own self

Digt by/ nader/ or naarder/ naast/ aldernaast.

Goet/ beter/ best/ or alderbest.

Quaad/ erger/ ergst/ alder-ergst.

Qualijk/ erger/ alderqualijkst.

Deel/ meerder/ meest/ aldermeest.

Weinig/ } minder/ minst/ alderminst.
Luttel.

Incomparable AdjecTives are the Participles which end in en: as,

gehouden/ gekomen/ geroepen.

Likewise Nounes of Number are incomparable: as,

Een/ twee/ drie/ vier/ vijf/ &c.

These Nounes are not Compared. VIZ.

iemand/	ander/	al.
niemand/	allen/	zu'k.
yder/	eigen/	zelf/ and such like.
geen/	beide.	

SECTION. XIII.

Of Pronounes, and their declensions.

Pronounes are words ever shewing, or rehearsing certain Person, or thing, and be these following.

Enkel, ende Dubbel.

Ik / **mp** / **wg** / **ong** / **gg** / **u** / **uw** / **dg** / **hp** / **hem** / **zp** /
heut / **haar** / **het** / **dat** / **die** / **dese** / **dien** / **wat** / **wie** / **welke** /
wien / **wiens** / **mijn** / **dijn** / **onse** / **uwen** / **gene** / **zjns** / **haars** /
heurs / **mijns** / **uwens**. **Ik** self / **u** selven / **gg** self /
hem self / **heut** self / **die** self / **hp** self / **zp** self / **zp** selve /
haar selven / **ong** selven / **wg** selven / **u** selven / **wie** het
zp / **waar** het **zp** / **wat** het **zp** / **de** zelven / &c.

Ons eigen zelf / **wg** ons zelf / **mijn** eigen zelf /
Ik zelf / **hp** hem zelfs / **zp** haar selve / **zjn** eigen zelfs /
haar.

its own self, they them selves, theirs own selves, this same, that same.

De Voornamen worden wat anders dan de andere Naam-woorden gebogen / ende ziende dat *we* in de Spzake voor eenen Naam / ofte in de plaats van eenen Naam gesteld worden / refererende aan Personen / ofte dingen / *we* sullen hare buiginge dan wat breedter stellen: als /

Het Eenvoudr.

Veelvoudr.

Nom. I, <i>ego</i> .	<i>wee, we</i>
Gen. of mee.	<i>of us.</i>
Dat. to mee.	<i>to us.</i>
Accu. mee.	<i>us.</i>
Abl. in with from, or by mee.	<i>in with from, or by us.</i>
Nom. thou you, <i>tu</i> .	<i>ye, we.</i>
Gen. of thee.	<i>of you.</i>
Dat. to thee.	<i>to you.</i>
Accu. thee.	<i>you.</i>
Abl. in with from, or by thee.	<i>in with from, or by you.</i>
Nom. hee, <i>ipse</i> .	<i>they.</i>
Gen. of him.	<i>of them.</i>
Dat. to him.	<i>to them.</i>
Accu. him.	<i>them.</i>
Abl. in with from, or by him.	<i>in with from, or by them</i>
Nom. shee, <i>ipsa</i> .	<i>they.</i>
Gen. of her.	<i>of them.</i>
Dat. to her.	<i>to them.</i>
Accu. her.	<i>them.</i>
Abl. in with from, or by her.	<i>in, &c. them.</i>
Gen. of himself. <i>sui, &c.</i>	
Dat. to himself.	
Accu. himself.	
Abl. in with from, or by himself.	

Nom.

haar eigen zelve/ dat zelve/ dien zelve/ haar zelve/ die gene/ dat gene/ het gene.

The *Pronouns* be declined somewhat differing from the other Nounes, and seeing in Speech they be put for a Noun, or in the place and stead of a Noun relating to Persons, or things, we will set down their declensions somewhat more Particularly. thus.

Singular.

Plural.

Noemer. Ik/ ego.

wij/ nos.

Barer. mijns/ or mijnes.

onser.

Gever. my.

ons.

Aankl. my/ or myn.

ons.

Ofnem. van my.

van ons.

N. gy/ tu.

gy/ or gy-lieden/ vos.

B. dijs/ or dijnes/ uwe/ or van u.

uwer/ or u-lieder.

u/ or u-lieden.

G. dy/ uwe.

u/ or u-lieden.

A. dy/ uwe.

van u/ or van u-lie-

O. van dy/ uwe.

den.

N. hy/ ipse.

zy/ or zy-kun/ zy-lieden/ ipse.

B. zijns/ or zijnes.

haarer/ hunner.

G. hem/ aan hem.

hun/ aan haar-lieden.

A. hem.

hen-lieden.

O. van hem.

van hun/ or van hen-lieden.

N. zy/ ipsa.

zy/ zy-lieden/ ipsa.

B. haars/ or harer/ or heurer.

heurer.

G. haar/ heur.

heur/ or heur-luy.

A. haar/ heur.

heur/ or heur-luy.

O. van haar/ or van heur.

van heur/ or heurluy.

If we speak of women, then we use these declensions, heur/ heures/ heurer.

But if of Nounes of the Feminine gender, then haar/ harer/ &c.

Nom. this.	these.
Gen. of this.	of these.
Dat. to this.	to these.
Accu. this.	these.
Abl. in with from, or by this.	in with, &c. these.
Nom. that.	those.
Gen. of that.	of those.
Dat. to that.	to those.
Accu. that.	those.
Abl. in with from, or by that.	in with, &c. those.
Nom. his.	their.
Gen. of his.	of their.
Dat. to his.	to their.
Accu. his.	their.
Abl. in with from, or by his.	in with, &c. their.

Nom. her. Plu. their, &c.

Wissog Ecnboud / I my self. Gen. of my self.

Deelboud / our selves, &c.

Ecnboud / thou thy self. Gen. of thy self.

Deelboud / your selves.

Singular him self,

Plu. them selves.

Singular it.

Plu. they.

mine, thine, my, thy, our, your, and which, zijn in alle gevallen alleens in beide getallen / uitgeonderd our, and your, die hebben in de Gen. of our, ofte ours of your, ofte yours.

Nom. who.

De self.

Gen. of whom, whose, or whereof.

de in Plu.

Dat. to whom.

ral.

Accu. whom

Abl. in with from, or by whom.

Een zelfstandig Woord / met renen Byvoegelyken Woordnaam, t'samen gebogen:

Ecnvoudr.

Barer.	zijns/ or zijnes.	sui.
Gever.	fig.	sibi.
Aankl.	fig.	se.
Ofnem.	van fig.	a se.
Noemer.	dese/ or deze.	dezen.
Barer.	deser.	van dezen.
Gever.	deze/ dezer.	dezen.
Aankl.	deze.	dezen.
Ofnem.	van deze.	van dezen.
Noemer.	die/ masculine.	die.
Barer.	dijs/ diens.	van die.
Gever.	dien.	die.
Aankl.	die.	die.
Ofnem.	van die.	van die.

Singul. die/ feminine Gen. diers/ &c.

Singul. dat/ or dit/ change not in either case for we say, dat **Diers** aard/ dit **Beests** waerde/ furthermore; dat in the Plu. hath die/ and dit/ hath dese.

Noemer.	zijn/ zijne.	hare.
Barer.	zijnes/ zijner.	harer.
Gever.	zijns/ zijnes.	harer.
Aankl.	zijne/ zijn.	hare.
Ofnem.	van zijne.	van hare.

Onse/ mijne, dijne, uwte, ende dese/ are declined like **zijne/** of the feminine gender. Noemer. **haar/** Plur. **hare/ &c.**

Wijsoo/ Singul. **Ik self.** Gen. **van my self.**

Plu. **ons selfen' &c.**

Singul. **hy self.** Plu. **haar selfen.**

Singul. **het.** Plur. **die.**

Noemer. **wie.**

Barer. **van wiens/ wiens.**

Gever. **aen wien/ wie.**

23

Aankl.

Eenvoudt.

Veelvoudt.

Nom. my book.

my books.

Gen. of my book.

of my books.

Dat. to my book

to my books.

Accu. my book.

my books.

Abl. in with from, or by my book. in with from, or by my books.

De Ervarenheid wijst aan hare verscheide beduidingen / daarom zal ik niet meer daar van zeggen / maar wy komen nu tot de Werk-woorden.

S E C T I E. XIV.

Werk-woorden, beteikenen werkkinge, ofte die men zelf doet, ofte die men lijdt, ofte die van een ander gedaan wort.

De Werk-woorden / wat hare hoedanigheid beslangt / zijn Perzoonlijk, ofte Onperzoonlijk.

Perzoonlijk, als I love, thou lovest, he loveth.

Onperzoonlijk, als it raineth, it freezeth, it irketh, men suffer, they say, It pleaseth.

Daar is ook een zelfstandig Werk-woord: als to be, dit Werk-woord / ende het Werk-woord to have, worden helpende Werk-woorden genaemt.

Werk-woorden zijn oorspronkelijk / het werkende, het lijdende, ende het onzijdige.

Alle werkende Werk-woorden / die beteikenen eene werkinge / tot eenigen Perzoon / ofte tot eenig ding: als I love my Father, I drink beer, I plough the land.

De lijdende Werk-woorden / worden als volgt met het zelfstandig Werk-woord uitgesproken: als I am beaten, I am taught.

De onzijdige Werk-woorden / die en beduiden geene

Aankl. *wien.*

Ofnem. *van wien/ &c.*

No. *welke.*

welken.

Ba. *welker/van welke.*

welkers / van welken.

Gc. *aan welke.*

aan welken.

Aan. *welke.*

welken.

Ofn. *van welke.*

van welken.

A Pronomme Adjective and substantive declined.

Singular.

Plural.

No. *mijn boek.*

mijne boeken.

Ba. *van mijn boek.*

van mijne boeken.

Gc. *aan mijn boek,*

aan mijne boeken.

Aan. *mijn boek.*

mijne boeken.

Of. *van mijn boek.*

van mijne boeken.

Experience will shew their different significations, as which be *Demonstratives, Relatives, Interrogatives, and Possessives*, therefore I shall Speak no more of them, but we come now to the *Verbs*.

SECTION. XIV.

Verbs signify action either, that which we do our selves, or that which we suffer, or that which is done of another.

V*erbs*, as to their quality are *Personal*, or *Impersonal*.

Personal, as *Ik bemin/ gy bemind/ hy bemind.*

Impersonal, as *het regend/ het bziest/ het verdoed/ men lijn/ men zeld/ het lust.*

There is also a *Verbe Substantive*, as *wesen / or zijn/ and worden* / these *Verbs* and the *Verbe hebben* / are called *Auxiliary Verbs*.

geene werkinge / nochte lijdinge : maar die een
werkelyke beduidinge / hebben / hebben de teikenen
van werkende Werk-woorden in hare tijden / ende
die gene die lijdelyke beduidinge hebben / die hebben
de teikenen van lijdende Werk-woorden : als

I shine, I have shon, I kneel, I have kneeled, I glisten,
I blossom, I am sick, I have been sick, I am mad, &c.

Hier by behoort ook het zelfstandig Werk-
woord met de Werk-woorden / to subsist, to consist,
to exempt, to stand.

SECTION. XV.

De vervoegingen zijn de veranderingen der
Werk-woorden, welke door *manieren, tyden,*
getallen, ende Perzoonen geschied.

Daar zijn vier vervoegingen.

DE Eerste Vervoeginge is : Als men tot het
Werk-woord van de onbepaalde maniere d. of-
te ed. by voegt / zoo heeft men een Woord dat den
onvolkomen / ende den voorgeleden tijd uyt-drukt :
als I love, loved

To love, I loved, I have loved.

Hier volgen eenige Werk-woorden / welke on-
der de eerste Vervoeginge behooren.

to banish.	banished.	to delight.
to bear.	bear.	to maintain.
to beguile.	beguiled.	to moderate.
to boast.	boasted.	to signify.
to bridle.	bridled.	to strengthen
to brush.	brushed.	to shoot, &c.

De Tweede Vervoeginge is als men van de onbe-
paalde manier een klinker na laat / ende een r. ach-
ter aanstelt / zoo heeft men een Woord / dat den on-
volkomen tijd : midtsgaders ook den voorgeleden
tijd uyt-drukt : als /

To

Verbs are of three kinds, *Active*, *Passive*, and *Neuter*.

Every Verbe *Active*, signify an action, to or about a Person, or about a thing: as *Ik beginne mijn Dader/ Ik drink hier/ Ik ploeg het land.*

Verbs *Passive* are expressed, ever with the Verbe Substantive: as *Ik worde geslagen/ Ik worde geleerd.*

Verbs *Neuter*, signify neither action, nor Passion, but those which signify actively, have the signes of Verbs active in their tenses, and those that signify Passively, have the signes of Verbs passive: as *Ik schijne/ Ik hebbe geschenen / Ik kniele / Ik knielde / Ik hebbe geknielt / Ik blink / Ik bloeyde / Ik ben ziek / Ik hebbe ziek geweest / Ik ben dui/ &c.*

The Verbe Substantive belong to these, and the Verbs *bestaan/ ontstaan/ staan.*

SECTION. XV.

The Conjugations be the changing of Verbs, which happens by Moods, tenses, number, and Persons.

There be four Conjugations.

THE first Conjugation is when the termination, *en* is taken from the Infinitive and *de* / put in stead thereof, then we have a Verb. with expresses the preterimperfect tense: as *bedelen / bedelde /* and before *bedel/* if you prefix *ge* / and affix *t* / or *d* / at the end thereof you make *gebedeld/* a Verbe of the preterperfect tense: to this Conjugation belongeth:

To sweep, swept.

To sweep, I swept, I have swept.

Onder deze Verboeginge behooren de nabolgende Werk-woozden.

to deal, delr.

to leep, lepr.

to creep.

to feel, felr.

to sleep, slept.

to weep.

to heap, hepr.

to strippe, stript.

to keep, kept.

to pisse, pist.

to leave, lefr.

Ec.

De Derde Verboeginge is als men van het woord der onbepaalde manier een klinker uplaet / zoo heeft men een Woord die den onvolkomen tijd / ende den voogleden tijd uitdrukt: als / to read, red.

I read, I red, I have red.

Onder deze Verboeginge behooren de nabolgende Werk-woozden:

to bleed.

bled.

to feed.

fed.

to breed

bred.

to spread.

spred.

to lead.

led.

to spead.

sped, Ec.

De Vierde Verboeginge neemt i uit de leste syllabe van de onbepaalde manier / ende in plaatse daar van steld ou. zoo heeft men het Woord vanden onvolkomen tijd ende ook des voogleden tijds: als /

to grind.

ground.

to find.

found.

to bind.

bound.

to wind.

wound.

Anomala. Daer sijn noch eenige Werk-woozden die onder de gestelde Verboegingen niet en vallen / maar sonder Regel zijnde / woorden Anomalas genoemd: Ende sijn dese /

Abide, abode, to abide,

arise, arose, to arise.

allure, allured, to allure.

bear, bare, ofte bore, to bear.

begin,

Wzen/	grendelen /	quellen.
beteren/	heugen/	rooven.
vrouwen/	jagen/	schreeuwen.
Cijferen/	krupen/	spijzen.
dzeigen/	lasteren/	timmeren.
eeren/	mangelen/	bademen.
flaauwen/	oozdeelen /	wandelen.
grabbelen /	peinsen/	zegelen/ &c.

The *Second* Conjugation is when en is taken from the Infinitive, and te put in stead thereof : *Bzaken/ Bzaakte /* and thus you forme the preterimperfect. Then take away e from *Bzaakte /* and prefix *ge / as, gebzaakt /* this is a Verbe then of the preterperfect tense, to this Conjugation belongeth these.

Bakken.	Jokken.	naken.	bisschen.
danken.	haatsen.	pakken.	wasschen.
doopen.	hoken.	quetzen.	wzeken.
eischen.	krenken.	rukken.	wenschen.
fluiten.	lesschen.	scheppen.	winken.
gapen.	lossen.	slapen.	zerpen.
hinken.	meten.	tappen.	zoppen.

The *Third* Conjugation is when n is taken from the infinitive, or in stead of n put de, then we have two differing Verbs of the imperfect tense : as, *Agten / bath agte /* and *agtede /* in the preterimperfect : likewise every Verbe of this Conjugation is expressed two manner of ways : as,

Ik agt / and *Ik ag'e / Ik arbeid /* and *Ik arbeide.*

Further more, if n be taken from the infinitive, and ge prefixed, you have then a Verbe of the preterperfect tense : as, *geagt / gearbeid.*

To

begin, began, ofte begun, to begin.
 blow, blew, to blow.
 bite, bit, ofte bitted, to bite.
 bring, brought, to bring.
 break, brake, or broke, to break.
 buy, bought, to buy.
 bid, bad, to bid.
 bend, bent, to bend.
 cast, cast, to cast.
 catch, caught, to chath
 chide, chidden, chid, or chod, to chide.
 clime, clom, or climed, to clime.
 cut, cut, to cut.
 dip dipped, or dipt, to dip.
 do, did, to do.
 draw, drew, to draw.
 drive, drave, drove, to drieve
 eat, ate, to eat.
 get, got, to get.
 give, gave, to give.
 gilde, gild, to gilde.
 go, went, to go.
 grow, grew, to grow
 fly, flew, flow, to fly.
 fall, fell, have fallen, to fall.
 fight, fought, to fight.
 have, had, to have,
 hide, hid, to hide.
 harken, harken, to harken.
 hit, hit, to hith.
 hould, held, to hould.
 hurt, hurt, to hurt.
 joy, joyd, to joy.

know,

To this Conjugation belongeth these.

Arbeiden.	kosten.	pzinten.	taffen.
blinden.	kozten.	quisten.	vaffen.
bloeden.	kleeden.	rechten.	vluchten.
dulden.	leiden.	rusten.	woesten.
fruitsen.	lusten.	schatten.	wonden.
groeten.	mijden.	spotten.	zaden.
haasten.	nooden.	sweeten.	zuchten/ &c.

In the *Fourth* Conjugations all the Verbs have a double i. (ij.) in the last syllable save one; as, *blijten/ blijken/ blijven/* take away *en/* and put *ee/* in stead of *ij/* you have then a Verbe of the imperfect tense: as *weet/ bleek/ bleef/* if *ge* be affixed, and *en* added to the termination, we have then a Verbe of the Preterperfect tense: as, *gebeten/ gebleken/ gebleven.*

To this Conjugation belongeth the following Verbs.

Bijten.	krjgen.	rijzen.	wijzen.
blijben.	lijden.	schrijven.	wijten.
hijben.	nijgen.	smijten.	zjpen.
hijken.	prijzen.	wijken.	&c.

Anomala. There be certain Verbs, which do not fall under the said Conjugations, but being irregular, we may call them *Anomalas*, and are as followeth.

Bak/ bakte/ gebakt/ and gebakken.

Blaas/ blies and bloes/ geblazen.

bederf/ bedorft/ bedorven.

bid/ bood/ geboden.

bedrieg/ bedroog/ bedrogen.

bzeng/ bzagt/ or bzogt/ gebzagt.

bzeek/ bzaak/ gebzaken.

beheel/ bebeeldt/ or bebal/ beboelen.

bid/ bad/ gebeden.

bin/ bond/ gebonden.

begin/

know, knew, to know,
 knock, knockt, to knock.
 keep, kept, keepd, to keep.
 leave, left, to leave.
 lend, lent, to lend.
 leap, leaped, or lept, to leap.
 lose, lost, to lose.
 listen, listend, to listen.
 loose, loosed, to loose.
 lurch, lurch, to lurch.
 make, made, to make.
 owe ought, to owe.
 put, put, to put.
 read, rent, to read.
 ride, rid, rod, to ride.
 ring, rang, rong, to ring.
 rise, rose, to rise.
 run, ran, run, to run.
 see, saw, to see.
 set, set, to set.
 sit, sat to sit.
 smite, smited, smit, or smot, to smite.
 shoote, shootd, or shot, to shoot.
 shine, shon, to shine.
 sleigh, sleaw, to sleigh.
 spend, spent, to spend.
 shut, shut, to shut.
 shake, shook, to shake.
 speak, spake, spoke, to speak.
 shear, share, shore, to shear.
 spring, sprang, sprung, tot spring.
 sticke, sticke sticke, to sticke.
 sting, stang, stung, to sting.

begin/begon/ or begonst/ begonnen.
 buig/boog/ gebogen.
 dzaag/dzong/ gedzagen.
 ding/ dong/ gedongen.
 denh/ dagt/ or dogt/ gedogt/ gebagt.
 doe/ dede/ gedaan.
 dwing/ dwong/ gedwongen.
 dzink/ dzonk/ gedzonken.
 dzing/ dzong/ gedzongen.
 eet/ at/ gegeten.
 genees/ genas/ genezen.
 geef/ gaf/ gegeven.
 ga/ gink/ gegaan.
 gij/ glee/ gegleden.
 glim/ glom/ or glomde/ geglommen.
 geniet/ genoot/ genoten.
 giet/ goot/ gegoten.
 houde/ hield/ gehouden.
 houw/ hieldt/ gehouten.
 hebbe/ hadde/ gehad.
 heet/ hiet/ geheten.
 help/ hielp/ geholpen.
 hang/ hing/ gehangen.
 kan/ kon/ gekomen.
 koom/ quam/ gekomen.
 kies/ koos/ gekozen.
 hoop/ hooft/ gekogt.
 kruit/ kroop/ gekropen.
 klink/ klonk/ geklonken.
 klim/ klom/ geklommen.
 krimp/ kromp/ or krimpde/ gekrampen.
 lag/ loug/ gelagt/ or gelagt.
 loop/ liep/ geloopt.

laag/

sell, sould, to sell.
 stand, stood, to stand.
 seek, sought, to seek.
 stride, strode, strid, to stride.
 sing, sang, sung, to sing.
 slide, slid, slid, to slide.
 sink, sank, sonk, to sink.
 shrink, shrank, shronk, to shrink.
 spin, span, spun, to spin.
 strive, strave, strove, to strive.
 send, sent, to send.
 swim, swom, swam, to swim.
 take, took, to take.
 tear, tare, tore, to tear.
 tell, tould, to tell.
 think thought, to think.
 throw, threw, to throw.
 wear, ware, wore, to wear.
 win, wan, won, to win.
 winck, wonk wank, to winck.
 wrok, wrought tot wrok.
 wring, wrang, to wring.
 write, writeth, writ, wrot, to write.

S E C T I E. XVI.

Alle Werk-woorden worden op eenderlei wijze
 verhoogd / behalven de plaatsen der verande-
 ringen die boven aangewezen zijn : wy zullen eenige
 Voorbeelden voorstellen : ende

Eerstelijk, de Verhoginge van het Werk-woord /
 to have.

Indicative

laat/ liet/ gelaten.
lees/ los/ gelezen.
lig/ or leg/ lag/ gelegen.
lieg/ loog/ gelogen.
mag/ mogt/ gemogen.
neem/ nam/ genomen.
roep/ riep/ geroepen/ or geropen.
ruik/ riek/ rook/ geroken.
steek/ stak/ gesteken.
sla/ sloug/ geslagen/ or geslegen.
sta/ stond/ gestaan.
schelde/ scholde/ gescholden.
scheer/ schoer/ geschozen.
schep/ schiep/ geschapen.
stoot/ stiet/ or stootte/ or stootede/ gestooten.
scheide/ scheide/ gescheiden.
schiet/ schoot/ geschoten.
snuit/ snoot/ gesnoten.
slaap/ sliep/ geslapen.
sluit/ sloot/ gesloten.
schuif/ schoof/ geschoven.
sterf/ storf/ gestorven.
smelt/ smolt/ gesmolten.
steel/ stal/ gestolen.
stink/ stank/ gestonken.
swelg/ swolg/ geswolgen.
stuij/ stooft/ gestoven.
swel/ swol/ gestwollen.
swem/ swom/ gestwommen.
spreek/ sprek/ gesproken.
sweer/ swoer/ geswozen.
spring/ sprang/ gesprongen.
spin/ span/ gesponnen.

trek/

*Indicative moode.**Present sense.*

I have,	thou hadst,	he hath.
we have,	ye have.	they have.

Preterimperfect sense.

I had,	thou hast,	he had,
we had,	ye had.	they have.

Preterperfect sense.

I have had,	thou hast had,	he hath had,
we have had.	ye have had.	they have had

Preterpluperfect sense.

I had had,	thou hadst had.	he had had,
we had had.	ye had had.	they had had.

The future sense.

I shall, or will have thou shalt, or wilt have, he shall,
or will have.

We shall, or will have, ye shall, or will have, they
shall, or will have.

Anders. Otherwise.

I should have, thou shouldst have, he should have.

We should have, ye should have they should have.

*Imperative moode.**The Present, and the preterimperfect sense.*

Have, or have thou, have he, or let him have.

Have we, or let us have, have ye, have they, or let
them have.

*The Optative moode.**Present, and imperfect sense.*

Oh if	I had,	thou hadst,	he had.
	We had.	ye had.	they had.

Otherwi-

trek/ trok/ getrokken.
 vergeet/ vergat/ vergeten.
 baat/ voort/ gebaren.
 bang/ bing/ gebangen.
 begt/ bagt/ gebagten.
 bal/ viel/ gevallen.
 bliede/ blood/ gebloden.
 blieg/ bloog/ geblagen.
 verslind/ verslond/ verslonden.
 bzies/ bzooos/ gebzoozen.
 verlies/ verlooz/ verloren.
 bind/ bond/ gebonden.
 weet/ wist/ gemeten.
 wassche/ wiesch/ gewasschen.
 was/ wies/ gewassen.
 werf/ werfde/ geworpen/ or berwozben.
 werp/ wierp/ geworpen.
 wzieg/ wzongh/ ghewzonghen.
 werch/ wrogt/ or wraht/ gewrogt.
 win/ won/ gewonnen.
 weef/ werfde/ gewoven.
 winde/ wond/ gewonden.
 weet/ wist/ gemeten.
 wo2de/ werde/ or wierde/ gewor2den.
 zie/ zag/ gezien.
 zit/ zat/ gezeten.
 zende/ zond/ gezonden.
 zing/ zong/ gezongen.
 zink/ zonk/ gezonken.
 zegge/ zeide/ gezeld.
 ziede/ zood/ gezoden.
 zoekt/ zagt/ gezocht.
 zuig/ zogg/ gezogen.
 zuip/ zoop/ ghezopen/ &c.

Otherwise.

Oh { Had I,   hadst thou,   had he, |
       Had we.   had ye.   had they.

Preterperfect, and preterpluperfect tense.

Oh if { I had had,   thou hadst had,   he had had,
       We had had.   ye had had.   they had had

The future tense.

I shal have here after.

Oh if { Thou shall have here after.
       He shall have here after.
       We shall have here after.
       Ye shall have here after.
       They shall have here after.

*Potential moode.**Present tense.*

I may, or can have, thou mayst, or canst have, he may or can have.

We may, or can have, ye may, or can have, they may or can have.

Imperfect, and preterperfect tense.

I might, could, or would have, thou mightest, couldst, or wouldest have, &c.

Preterpluperfect tense.

I might, could, or would have had, &c.

Future tense.

I may, can, or will have here after, thou mayest, canst, or wilt have here after, &c.

*Subjunctive moode.**Present tense.*

When I have,   thou hast,   he hath.
       We have.   Ye have.   they have.

Or

SECTION. XVI.

ALL the Verbs are declined one manner of way ; except the places of differing variations noted above, we will propound some examples : And

Firstly : the Conjugating of the Verbe, hebben.

De verkondigende manier.

Tegenwoordige tijd.

Ik hebbe/ or heb.   ghy hebt/   hy heeft.
Wy hebben   gpl. hebt/   zpl. hebben.

Onvolkomen tijd.

Ik hadde.   gy had.   hy hadde.
Wy hadden.   gpl. had.   zpl. hadden.

Voorleden tijd.

Ik hebbe gehad / gy hebt gehad / hy heeft gehad.
Wy hebben gehad / gpl. hebt gehad / zpl. hebben gehad.

Meer als Voorleden.

Ik hadde gehad / gy had gehad / hy hadde gehad.
Wy hadden gehad / gpl. had gehad / zpl. hadden gehad.

Toekomende tijd.

Ik sal hebben / gy zult hebben / hy zal hebben.
Wy zullen hebben / gpl. zult hebben / zpl. zullen hebben.

Orherwise. Anders.

Ik zoude hebben / gy zoud hebben / hy zoude hebben.
Wy zouden hebben / gpl. zoud hebben / zpl. zouden hebben.

De gebiedende manier.

Tegenwoordige ende Onvolkomen tijd.

Hebt / ofte hebbe gy / dat hy hebbe.
Dat wy hebben / heb'et gpl. / dat sy hebben.

Or

That I have, that thou hast, that he hath, that we have,
&c.

Preterimperfect tense.

That { I had. thou hadst.
He had. we had.
Ye had. they had.

Otherwise.

That { I should have, thou shouldest have.
He should have, we should have.
Ye should have, they should have.

Preterperfect tense.

When { I have had, thou hadst had.
He hath had, we have had.
Ye have had, they have had.

Preterpluperfect tense.

When { I had had, thou hadst had.
He had had.
We had had, we had had.
They had had.

Future tense.

When { I shall or will have, thou shalt or wilt have.
He shall or will have.
We shall or will have, Ye shall or will have.
They shall or will have.

The Infinitive mode.

Present.

Preterperfect.

Having.

Had.

Participles.

Present.

Preterperfect.

Having.

Had.

Volgt de Verheeginge van het zelfstandig
Werk-woord to be.

The

The Dutch Instructor.

51

De wenshende manier.

Tegenwoordige ende onvolkomen tijd.

Och of { Ik hadde/ gy had.
Hy hadde/ wy hadden.
ghpl. haddet/ sijn. hadden.

Anders.

Och { Hadde Ik/ had gy.
Hadde hy/ hadden wy.
Haddet gyl./ hadden sijn.

Voorleden, ende meer als voorleden.

Och of { Ik hadde gehad/ gy had gehad.
Hy hadde gehad/ wy hadden gehad.
Gyl. haddet gehad/ sijn. hadden gehad.

Ofte aldus: *Thus.*

Och of { Ik gehad hadde.
Gy gehad had.
Hy gehad had/ or hadde/ &c.

Toekomende.

Och of { Ik hier na sal hebben.
Gy hier na sult hebben.
Hy hier na sal hebben.
Wy hier na zullen hebben/ &c.

Vermogende manier.

Tegenwoordige tijd.

Ik mag/ ofte kan hebben/ gy moogt/ ofte kund hebben/ hy mag/ ofte kan hebben/ wy mogen/ ofte kunnen hebben/ gyl. moogt/ ofte kund hebben/ sijn. mogen/ ofte kunnen hebben.

Onvolkomen ende Voorleden tijd.

Ik mogte/ koste/ ofte woude hebben/ gy moogt kost/ woude hebben/ &c.

*The Indicative moode.**Present tense.*

I am, thou art, he is, we are, ye are, they are.

Preterimperfect tense.

I was, thou wert, he was, we were, ye were, they were

Ak ben geweest / is het zelfde met het voozgaande : als /

I was, thou wert, he was, we were, ye were, they were

Preterperfect tense.

I have been, thou hast been, he hath been.

We have been, ye have been, they have been.

Oste :

I have bin, thou hast bin, he hath bin.

We have bin, ye have bin, they have bin.

Preterpluperfect tense.

I had been, or I had bin, thou hadst been, or bin, he had been, or bin.

We had been, or bin, ye had been, or bin, they had been, or bin.

Future tense.

I shall or will be, thou shalt, or wil be, he shall or will be, we shall or will be, ye shall or will be, they shall or will be.

Anders :

I should be, thou shouldst be, he should be.

We should be, ye should be, they should be.

*Imperative moode.**Present, and Imperfect tense.*

Be thou, be he, or let him be.

Be we, or let us be, be ye, be they, or let them be.

Optati-

The Dutch Instructor.

Meer als Voorleden.

Ik mogte/koste/ofte woude gehad hebben, &c.

Toekomende tijd.

Ik mag/kan/ofte wil hier na hebben/gp moogt/
kand/ofte wild hier na hebben/ &c.

De ondergevoeglijke manier.

Tegenwoordig.

Ms/ or op dat { **I**k hebbe/ gp hebt.
                          Wp hebbe/ wp hebben.
                          Gpl. hebbet/ spl. hebben.

Onvolkomen.

Op dat { **I**k hadde/ gp had.
                          Wp hadde/ wp hadden.
                          Gpl. haddet/ spl. hadden.

Anders :

Op dat { **I**k hebben zoude.
                          Gp hebben zoud.
                          Wp hebben zoude.
                          Wp hebben zouden.
                          Gpl. hebben zouden.
                          Spl. hebben zouden.

Voorleden.

Ms { **I**k gehad hebbe/gp gehad hebbe ofte hegt.
          Wp gehad heeft/ wp gehad hebben.
          Gpl. gehad hebbet.
          Spl. gehad hebben.

Meer als Voorleden.

Ms { **I**k gehad hadde/ gp gehad had.
          Wp gehad hadde/ wp gehad hadden.
          Gpl. gehad haddet/ spl. gehad hadden.

Den Engelschen Onderrichter.

Optative moode.

Present.

I pray. I be, thou beest, he be, we be, ye be, they be.

Imperfect.

Would, or oh if { I were, thou wert,
 He were, we were.
 Ye were, they were...

Preterpluperfect tense.

Would, { I had been, thou hadst been.
 or Oh if { He had been.
 We had been, ye had been.
 They had been.

Future tense.

Grant { I be hereafter, thou beest hereafter.
 He be hereafter.
 We be hereafter, ye be hereafter.
 They be hereafter.

Potential moode.

Present tense.

I may or can be, thou mayest or canst be, he may or can be.

We may or can be, ye may or can be, they may or can be.

Preterimperfect tense.

I might or could be. thou mightest, or couldst be. he might or could be.

We might or could be. ye might, or could be. they might, or could be.

Preterperfect tense.

I might could, or ought to have been. thou mightest couldst, or oughtest to have been. he might, could, or ought to have been.

We

Toekomende.

Ik hebben zal/ ofte zoude.
Op hebben zult.
Als { Wy hebben zal/ ofte zoude.
Wp hebben zullen/ gpl. hebben zullet.
Spl. hebben zullen.

Onbepaalde manier.

Tegenwoordig. Voorleden.
Hebben. Gehad hebben.

De Deel-nemingen.

Tegenwoordig. Voorleden.
Hebbende. Gehad.

Here followeth the declining of the Verbe Substantive *wezen/ or zijn.*

De verkondigende manier.

Tegenwoordige tijd.

Ik ben/ gp zyt/ hy is/ wy zyn/ gpl. zyt/ spl. zyn.

Onvolkomen tijd,

Ik was/ gp waard, hy was/ wy waren gpl. waard,
sp waren.

Overwize.

Ik ben geweest/ gp zyt geweest/ hy is geweest/ wy
zyn geweest/ gpl. zyt geweest/ sp zyn geweest.

Voorleden: Ik hebbe geweest/ &c.

Meer als Voorleden. Ik hadde geweest/ &c.

Toekomende tijd.

Ik zal *wezen/ ofte zijn/* gp zult *wezen/ ofte zijn/*
hy zal *wezen/ ofte zijn/* wy zullen *wezen/ ofte zijn/*
gpl. zult *wezen/ ofte zijn/* spl. zullen *wezen/ ofte zijn/*

Overwize:

Ik zoude *zijn/* gp zoud *zijn/* hy zoude *zijn/* wy zou-
den *zijn/* gpl. zoud *zijn/* spl. zouden *zijn.*

Den Engelfchen Onderrichter.

We might could, or ought to have been. ye might could, or ought to have been. they might, could, or ought to have been.

Preterpluperfect tense.

I might, could, or ought to had been, thou might'st could'st or ought'st to had been, he might, could, or ought to had been, we might, could, or ought to had been, ye might could, or ought to had been, they might could or ought to had been.

The future tense.

I may, or can be hereafter, thou mayest, or can'st be hereafter, he may, or can be hereafter, we may, or can be hereafter, ye may, or can be hereafter, they may, or can be hereafter.

*Subjunctive moode.**Present.*

That { I be, thou be'st.
He be, we be.
Ye be, they be.

Otherwise.

When { I am, thou art.
He is, we be.
Ye be, they be.

Imperfect tense.

That, or when { I was, thou wert.
He was, we were.
Ye were, they were

Preterperfect tense.

When { I have been, thou hast been.
He had been, we have been.
Ye have been, they have been.

Preter-

De Gebiedende manier.

Tegenwoordige, ende Onvolkomen tijd.

Zijt/ ofte weest gij/ dat hy zij/ ofte laat hem zijn/
dat wy zijn laat ons zijn/ dat gij. zijt/ ofte zijt gij.
dat sy zijn/ ofte laat sy zijn.

De wenschende manier.

Tegenwoordige, ende Onvolkomen tijd.

Ech of { Ik ware/ gij waard.
hy ware/ wy waren.
Gij. waard/ sij. waren.

Meer als Voorleden.

Ech of { Ik geweest hadde/ gij geweest had.
hy geweest hadde/ wy geweest hadden.
Gij. geweest haddet.
Sy geweest hadden.

Toekomende tijd.

Ech of { Ik zij/ ofte wezen zoude.
hy zijt/ ofte wezen zoud.
hy zij/ ofte wezen zoude.
wy zijn/ ofte wezen zouden.
Gij. zijt/ ofte wezen zoud.
Sy zijn/ ofte wezen zouden.

Vermogende manier.

Tegenwoordige tijd.

Ik mag/ kan/ ofte wil zijn/ &c.

Onvolkomen.

Ik mogte/ koste/ ofte woude zijn/ &c.

Voorleden.

Ik mogte/ koste/ ofte woude geweest hebben/ &c.

Meer als Voorleden.

Ik hadde mogen zijn geweest/ &c.

Preterpluperfect tense.

When { I had been
 Thou hadst been.
 He had been.

When { We had been.
 Ye had been.
 They had been.

Future tense.

When { I should be. thou shouldst be.
 He should be. we should be.
 Ye should be. they should be.

Otherwise.

When { I shall or will be, thou shalt or will be.
 He shall or will be, we shall or will be.
 Ye shall or will be, they shall or will be.

Infinitive moode.

Present, and imperfect.
 to be.

Preterperfect, and
Preterpluperfect.

Future. To be hereafter.

To have, or had
 been.

Participles.

Present.

Preterperfect.

Being.

Been.

De Verboeginge van het Werk-woord.

To love.

Indicative moode. Present.

I love, or do love, thou lovest, doest love, hee
 loveth, or doth love.

We love, thou lovest, ye love, or do love, they love,
 or do love.

Preter-

Toekomende.

Ih mag/ ofte kan hter na zjn/ &c.

Ondervoegelijke manier.

Tegenwoordige.

Op dat { **Ih za/ ge zjt/ hy za.**
Wy zjn/ gpl. zjt/ hul. zjn.

Anders.

Als { **Ih ben/ ge zjt/ hy is.**
Wy zjn/ gpl. zjt/ hul. zjn.

Onvolkomen.

Op dat/ { **Ih warz/ ge waard.**
ofte als { **hy ware/ wy waren.**
opl. waard/ so waren.

Voorleden.

Als { **Ih geweest hebbe/ ge geweest hebt.**
hy geweest hebbe/ ofte heeft.
Wy geweest hebben/ gpl. geweest hebbet.
Spl. geweest hadden.

Meer als voorleden tijd.

Als { **Ih geweest hadde/ ge geweest had/**
hy geweest hadde/ ofte had.
Wy geweest hadden / gpl. geweest hadden.
Spl. geweest hadden.

Toekomende tijd.

Als { **Ih wezen/ ofte zjn zoude.**
wanneer { **ge wezen/ ofte zjn zoud.**
hy wezen/ ofte zjn zoude.
Wy wezen/ ofte zjn zouden.
opl. wezen/ ofte zjn zoudet.
ge wezen/ ofte zjn zouden.

Preterimperfect tense.

I loved, or did love, thou lovedit, or didst love, he loved, or did love.

We loved, or did love, ye loved, or did love, they loved, or did love.

Preterperfect tense.

I loved, or have loved, thou hast loved, he hath loved.

We have loved, ye have loved, they have loved.

Preterpluperfect tense

I had loved, thou hadst loved, he had loved.

We had loved, ye had loved, they had loved.

Future tense.

I shall or will love, thou shalt, or will love, he shall, or will love.

We shall, or will love, ye shall, or will love, they shall, or will love.

Otherwise.

I should love, thou shouldst love, he should love.

We should love, ye should love, they should love.

Imperative moode.

Love thou, love he, or let him love.

Love we, or let us love, love ye, love they, or let them love.

*The Optrative moode.**Present tense.*

God grand *I* love, or do love, &c.

Preterimperfect tense.

Would God *I* loved, or did love, &c.

Preterperfect tense.

I pray God *I* have loved, &c.

Preterpluperfect tense.

Would God *I* had loved, thou hadst loved, &c.

Or,

Anders :

Als
wanneer { **I**k wezen/ ofte zijn zal.
          Gp wezen/ ofte zijn zult.
          Hp wezen/ ofte zijn zal.
          Wp wezen/ ofte zijn zullen.
          Gpl. wezen/ ofte zijn zullet.
          Sp wezen/ ofte zijn zullen.

De onbepaalde manier.

Tegenw. ende Onvolk.

Voorleden, ende meer

wezen/ ofte zijn.

als Voorleden.

Toekom. Hier na te zijn. Geweest hebben/ hadden.

De Deel-nemingen.

Tegenwoordige.

Voorleden.

Wesende/ ofte zijnde.

Geweest/ ofte geweest.

Of the Verbe worden.

The Verbe worden / hath in Preterimperfect tense
werden In the Imperative, Oprative, and Subjunctive
Moods werde/ ofte werden &c.

The way how to decline the Verbe.

Beminnen.

De verkondigende manier.

Tegenwoordig.

Ik begin/ ofte beginne/ **g**p begin/ **h**p begin/ **w**p beginnen/ **g**pl. begin/ **z**pl. beginnen.

Onvolkomen tijd.

Ik beginde/ **g**p begint/ **h**p beginde/ **w**p be-
minden/ **g**pl. begint/ **z**p beginnen.

Voorleden tijd.

Ik hebbe beginnd / **g**p hebt beginnd / **h**p heeft be-
mind.

Wp hebben beginnd/ **g**pl. hebt/ ofte hebbet be-
mind/ **z**p hebben beginnd.

Or, Oh that I had loved, &c.

De toe-komende woord zelden gebuikt.

The Potential moode.

Present tense.

I may, or can love. thou mayest, or canst love.

He may, or can love. we may or can love.

Ye may. or can love. they may, or can love.

Preterimperfect tense.

I might would, could, or ought to love. thou mightest, wouldst, couldst, or oughtest to love. he might, would, could, or ought to love. we might, would, could, or ought to love. ye might would, could, or ought to love. they might, would, could, or ought to love.

Preterperfect tense.

I might, would, could, or ought to have loved, thou mightest, wouldst, couldst, or oughtest to have loved, he might, would, could, or ought to have loved, we might, would, could, or ought to have loved, ye might would, could, or ought to have loved, they might, would, could, or ought to have loved.

Preterpluperfect tense.

I might, would, could, or ought to had loved,

Thou mightest, wouldst, couldst, or oughtest to had loved.

He might, would, could, or ought to had loved.

We might, would, could, or ought to had loved.

Ye might, would, could, or ought to had loved.

They might, would, could, or ought to had loved.

Future tense.

I may, or can love hereafter.

Thou may'st, or can'st love hereafter.

He

Meer als Voorleden.

Ik hadde bemind *gij had / ofte haddet bemind / hy hadde bemind.*

Wy hadden bemind *gijl. had / ofte haddet bemind / zijl. hadden bemind.*

Toekomende tijd.

Ik sal beminnen *gij zult beminnen / hy sal beminnen.*

Wy zullen beminnen *gijl. zult beminnen / zij zullen beminnen.*

Note : When they use that word wil / they express there by power, rather then futurity.

Otherwise.

Ik soude beminnen *gij soud beminnen / hy soude beminnen.*

Wy souden beminnen *gijl. soud beminnen / zij souden beminnen.*

De gebiedende manier.

Bemind *gij / dat hy beminne / ofte laat hem beminnen.*

Beminnen *wy / ofte laat ons beminnen.*

Bemind *gijl. dat zij beminnen / ofte laat zij beminnen.*

De wenschende manier. Tegenwoordig.

God geve dat Ik beminne *ofte lief hebbe / &c.*

Onvolkomen.

Och dat Ik beminde *&c.*

Voorleden.

Och dat Ik bemind hebbe *&c.*

Meer als Voorleden.

Och dat Ik bemind hadde *&c.*

Ofte, Och dat Ik lief hadde *&c.*

64 Den Engelschen Onderrichters.

He may, or can love hereafter.

We may, or can love hereafter.

Ye may, or can love hereafter.

They may, or can love hereafter.

Subjunctive moode.

Present. When I love, or do love, &c.

Preterimperfect. When I loved, or did love, &c.

Preterperfect. When I have loved, &c.

Preterpluperfect. When I had loved &c.

Future. When I shall, or will love, &c.

Este When I should love, &c.

Infinitive moode.

Present. *Preterperfect,* and *Preterperfect.*

To love. To have loved. To have loved.

Future. To love hereafter.

Participles.

Present. Loving. *Future.* To love, or about to love

The Passive, to beloved.

Indicative moode.

Present. I am loved, thou art loved, &c.

Preterimperfect. I was loved, thou wert loved, &c.

Preterperfect. I have been loved.

Thou hast been loved, &c.

Preterpluperfect. I had been loved.

Thou hadst been loved, &c.

Future. I shall, or will beloved, &c.

or I should be loved, &c.

Imperative moode.

Be thou loved, let him be loved, let us be loved, be ye loved, let them be loved.

Optati-

The Future in the Oprative is seldome used.

De Vermogende manier.

Tegenwoordig.

Ik mag / wil / ofte kan beminnen / ofte lief hebben / ge meugt / &c. beminnen / &c.

Onvolkomen.

Ik mogte / woude / konde / ofte behoozde te beminnen / &c.

Voorleden.

Ik mogte, woude, konde, ofte behoozde bemind te hebben / &c. ofte ik hebbe mogen beminnen.

Meer als Voorleden.

Ik hadde mogen beminnen / &c.

Toekomende.

Ik mag / ofte kan hier na beminnen / &c.

De vervoegelijke manier.

Tegenwoordig. Als ik beminne / ofte als ik lief hebbe / &c.

Onvolkomen. Als ik beminde / &c.

Voorleden. Als ik bemind hebbe / &c.

Meer als Voorleden. Als ik bemind hadde / &c.

Toekomende. Als ik sal beminnen / &c. ofte als ik soude beminnen / ofte lief hebben / &c.

De onbepaalde manier.

Tegenwoordig. Voorleden, ende meer als voorl.

Beminnen. Hebben / ofte hadden bemind.

Toekomende. Hier na beminnen.

Deel-nemingen.

Tegenwoordig.

Toekomende:

Beminnende.

Te beminnen.

Het lijdende Werk-woord. Bemind werden.

De

*Optative moode.**Present.* God grant, I be loved, &c.*Preterimperfect.* Would God, I were loved, &c.*Preterperfect.* I pray God, I have been loved, &c.*Preterpluperfect.* O That I had been loved, &c.*Future.* God grant, I beloved hereafter, &c.*Potential moode.**Present.* I may, or can be loved, &c.*Preterimperfect.* I might, would, or could be loved, &c.*Preterperfect.* I might would, could, or ought to have been loved, &c.*Preterpluperfect.* I might, would, could, or ought to had been loved, &c.*Future.* I may, or can be loved hereafter, &c.*Subjunctive moode.**Present.* When I am loved, &c.*Preterimperfect.* When I was loved, &c.*Preterperfect.* When I have been loved, &c.*Preterpluperfect.* When I had been loved, &c.*Future.* When I shall, or will be loved, &c.*Infinitive.**Present, and Preterimperfect.* To be loved.*Preterperfect.* To had been loved.*Preterpluperfect.* To had been loved.*Future.* To be loved hereafter.*Participles.**Preterperfect tense.*

Loved.

Future.

To be loved.

On

Verkundigende manier.

Tegenwoordig. **Ih** ben bemind / **gy** zyt bemind /
etc. ofte **Ih** worde bemind / etc.

Onvolk. **Ih** was bemind / **gy** waard bemind / etc.
ofte **Ih** werde bemind / etc.

Ofte **ih** ben bemind geweest.

Voorleden. **Ih** hebbe bemind geweest / etc.

Meer als Voorl. **Ih** hadde bemind geweest / **gy** had
bemind geweest / etc.

Toekomende. **Ih** zal bemind wesen etc. ofte **Ih** sal
bemind zijn / ofte **Ih** soude be-
mind zijn / etc.

De Gebiedende manier.

Zyt / ofte **weest gy** bemind dat **hy** bemind **zy** / laat
ons bemind zijn / ofte dat **wy** bemind zijn / dat **gyl.** be-
mind **zyt** / **zyt gyl.** bemind / dat **se** bemind zijn / laat
se bemind zijn.

De Wenshende manier.

Tegenwoordig. **God** geve / **ih** bemind **zy** / etc.

Onvolkomen. **God** gabe / **ih** bemind ware / etc.

Ofte, **Och** of **ih** bemind ware / etc.

Voorleden. **Och** of **ih** bemind geweest hebbe / etc.

Meer als Voorleden. **Och** of **ih** bemind geweest
hadde / etc.

Toekomende. **God** geve / ofte **och** of **ih** bemind
soude wesen / etc. ofte **se** hier na
bemind / etc.

De Vermogende manier.

Tegenw. **Ih** mag / **kan** / ofte wil bemind zijn / etc.

Onvolkomen. **Ih** mogte / **koste** / ofte woude bemind
zijn / etc.

Voorleden. **Ih** mogte / **koste** / ofte woude bemind
geweest hebben / etc. Meer

**Onperzonelijke Werk-woorden worden
Verboegd aldus :**

It pleaseth. it pleased. or it did please. it hath pleased. it had pleased. it shall, or will please. or it should please. let it please you. it may please you. it might, could, or would please you.

Would God, or oh that it may please you. oh that it might please you. when it please you. when it shall, or will please you, &c.

Men say, or they say. men, or they said. men, or they have said. men, or they had said. men, or they shall. or will say, &c.

Men, or they should say, &c.

S E C T I E. XVII.

Van de Deel-nemingen.

DE Deel-nemingen des tegenwoordigen tijds eindigen in ing: als

loving. teaching. wishing.

Ende worden sonder veranderinge by de drie Geslagten gesteld: als

The running man, the running woman.

The running beast.

De Deel-nemingen des Doozleden tijds eindigen in d. t. ofte n: als /

loved. taught. slain. heard.

read, &c.

S E C T I E. XVIII.

Bwoorden/ worden by Werk-woorden geboegd / om daar doo: eenige omstandigheid van het sel-
ve

Meer als Voorleden. *Ik hadde mogen bemind zijn geweest/ etc.*

Toekomende. *Ik mag / kan / ofte wil hier na bemind zijn/ etc.*

Ondervoegelijke manier.

Tegenwoordig. *Als ik bemind ben/ etc.*

Onvolkomen. *Als ik bemind was etc.*

Voorleden. *Als ik bemind hebbe geweest/ etc.*

Meer als Voorl. *Als ik bemind hadde geweest/ etc.*

Toekomende. *Als ik bemind sal wesen/ ofte zijn/ etc.*

De Onbepaalde manier.

Tegenw. ende Onvolkomen. } *bemind werden,
bemind te zijn.*

Voorleden. *Te hebben zijn bemind.*

Meer als Voorleden, *Te hadden zijn bemind.*

Toekomende. *Hier na te zijn bemind / ofte hier na bemind te wesen.*

Deel-nemingen.

Bemind.

Om te zijn bemind.

Impersonals are thus declined.

*Het behaagd/ het behaagde / het heeft behaagd/
het hadde behaagd/ het zal behagen / ofte het soude
behagen/ laar het u behagen / het mag u behagen/
het mogte/ konde/ ofte woude u behagen.*

*God gebe/ ofte och of het u behagen mag/ och of
het u behagen mogt / als het u behaagd/ als het u
behagen zal/ etc.*

*Men seide/ men seide/ men heeft geseid/ men had
de geseid/ ofte sy hadden geseid/ men sal seggen/ ofte
men soude seggen/ etc.*

SEC.

Den Engelschen Oonderrichter.
 de Werk-woord te verstaen / de betekeninge der
 Woorden is seer verscheiden: als /

Der plaatse.

That way. this way. from thence. thither. some-
 where. any-where. no-where. every-where. before.
 behind. after. under. above. from under. from above.
 beneath. from beneath. at the right. at the left. inwards.
 yonder. to and again. within. here. out. without. by.
 close by. neer. far. herealong. therealong. along.
 yondway. hitherway. from hence. from thence. the-
 reaway. about. roundabout. futher. aside. where.

Des Tijds.

Now. Presently. by and by. immediately. anon.
 presently. to day. yesterday. ceryesterday. to morrow.
 over to morrow. of the morning. of the evening. late.
 seldome. never. hereafter. finally to the end. dayly.
 till then. till that. before that. afore that. timely. every
 day. lately. newly. somewhat eer. them after that.
 often. oftentimes. many times. sometimes. long time
 ago. lastly. before time. afore time. never. ever. by
 night. as then. instantly. out of hand. long ago. the
 otherday.

Wragende : als / wherefore? how? how so?
 whereof not? not? why? is it? it is so? ist not?
 is it not so? for what cause? for what reason? how
 ist?
Bevestigende: als/ certain, certainly, verily,
 truly, yea, yea indeed. yea in truth. indeed.
Loogenende/ or onthennende: als/ no nay.
 not, not so. nothing, in no wise, none, in no
 manner of wise, in no wise, in no manner at all.
Tellende: als/ how much, how, often, on-
 ce,

SECTION. XVII.

Of the Participles.

THE Participles of the Present tense do end in ende : as minnende/ leerende/ wenshende/ and without alteration are put to Nounes Substantives of all the three kinds : as , de loopende *Man* / de loopende *Vrouwe*/ het loopende *Beest*.

But Deminitives cannot wel bear e in the end, as een knagend *muisken* / rather then een knagende *muisken*/ het loopende *wild*/ is better then to say , een loopende *wild*/ but men ought to say , het loopend *wild*/ een groeiend *Boomken*/ een stervend *Paard*.

The Participles of the Preterperfect tense of the three first Conjugations end, in d/ or t/ as gemind/ ge-
bzaagd/ gewogd. but all other Verbs have en/ as ge-
loopen/ gekommen.

SECTION. XVIII.

ADverbs, are joyned to Verbs, thereby for to declare some Circumstance of the said Verbe: the signification of Adverbs be very different : as

Of Place.

Dat heen / *dit heen* / or *dit heenen* / *van daar tot daar* / *ergens* / *van ergens* / *nergens* / *oer af* / *voort* / *achter* / *onder* / *boven* / *van onder* / *van boven* / *beneden* / *van beneden* / *ter rechter* / *ter linker* / *binnenwaarts* // *ginder* / *gins* / *binnen* / *hier* / *uit* / *buiten* / *by* / *na by* / *naar* / *vetre* / *hier langs* / *daar langs* / *gins heen* / *herwaarts* / *heen* / *van hier* / *van daar* / *daar heen* / *om' rondsom* / *voort* / *voort* / *ter sijden* / *waar*.

Of time.

Du / *ter stond* / *dadelijk* / *straks* / *stus* / *tegenwoordig* /

ce, twice, thrice, often, often times, so oft, so often times, every time, Imprimis, firstly, secondly, &c.

Van menigbuldigheit: als/ enough, a very little, little much, much more. too little, at least so much more. lesse, somewhat more, a little more; ende few, over flowing, **het welke Byvoeglijke woorden zijn** / too much, somewhat lesse, so much more.

Van hoedanigheit: als/ well, ill, wisely, poorly, very well, very ill, honestly, diligently, fine, willingly, heartily, faithfully, proudly, soberly, learnedly, stoutly, &c.

Bergelshinge: als/ more, lesse, better, wors, wiser, more prudently, especially, as wel as, so, like, like as, as.

Bermanende: als: lustily, go to, be valiant, valiently, courageous, wel go to, up, look before you, take heed, look to, sa how, lively.

Bersagtende: als/ fairely, softly, finely, bravely, by little, and little, hardly, sweetly, tenderly, a small deal, a very little deal, hardly, scarce.

Verbiedende: als/ no, nor, not at all, in no wise, at no hand.

Wenschende: als/ ô, oh if it were, ô that, would it were, God grant, I pray God, would to God.

Twisselagtige: als/ it may be, happily, perhaps hardly, perchance.

Bygevalle: als/ by chance, by fortune, by lute, by hap, it happenest, it chanced so, it fortun-
ned, by providence. it came to passe.

Welij-

dig/huiden/gifter/eergifter/mozgen/obermozen/
des mozens / des avonds / laat / seldom / nimmer-
meer/nooit/hier naar/eindelijh/ten einde/daaglijks/
tot dat / eer dat/booz dat/tijdig/ alle daag / onlang/
wat eer/ dan/ daar na daar booz/ dikwijls / menig-
maal/ altemet / ober lang / eindelijh / booztijden /
booztijds/nooit/altijds/ by daag/by na tijd/als dan/
van stonden aan/ lang geleen/lank geleen/ / s ande-
rendaags.

Querying, or asking: as, waarom ? hoe? hoe
zoo? waarom niet ? niet? zouw't? is het oock?
en is't niet? is't niet alzoo ? om wat oorzak ?
hoe is 't.

Affirming : as , zeker/ boozzeker/ zekerlijh/
boozwaar/waarlijh/ ja/ ja troutwens/ ja booz-
waar/ in der daad/immers.

Denying : as, neen / en non , niet non, niets/
nihil, geen/sins/geen/ in geenetlep wijze, in gee-
netlep maniere.

Numbering : as , hoe veel maal/ eenmaal/
tweemaal/dziemaal (adding still to the aggre-
gating number the syllable maal) dikwijls/me-
nigmaal / zoo veel maal, elke maal / ten eer-
sten/ ten anderen/ &c.

Quantiti: as, genoeg/een weinighen/luttel/
veel/veel meer/te luttel/ten minsten/ zoo veel/
meer/min/ wat meer/ &c. (weinig/ and ober-
bloedig/the which are Adjectives) te veel/wat
min/ zoo veel meer.

Quality : as, wel/ qualijh/wijzelijh/armelijh/
bzomelijh/ naarstelijh/ sijn geleerdelijh/ stou-
telijh/ &c.

Comparison : as, meer/ min/ beter/ erger/
wijzer/

Some Adverbs be of

De Engelschen Onderrichter.

Belghemisse : als / so even so, also as. like like as. likewise. even as. allone. alike. dislike. dissikely. diversely. according. so as. that. like as. even so.

Der samelende : als / together. altogether. in one. a heap. jointly. the one before the other. alone. a heap. universally.

Der scheidende / or scheidende : als / severally. alone. a side. out of the way. another. other-wise. from one another. from each. after. for each apart. for each in particular. particularly. the one before, the other after. severally. hither and thither.

Toe-gebende : als / well then. that it be so. let it be. let that be so. be it so.

Onthoudende : als / till that. till. untill. until. that time. till then. until that moment. till now. until the morning. till a none.

Uitfluitende : als / onely. not onely. but also.

Derhiesinge : als / rather. but rather. rather then. better. better then. especially. chiefly. singularly. much better.

Een ding niet voleindigd : als / hardly, almost, very neer. very nigh. within a little. neer the matter.

Der gvanende : als / be it so. let it be so. admit. suppose. notwithstanding. nevertheless.

Obere : als / thereafter. after ward. further. at the first. firstly. at first. at last. at length. secondly. thirdly. in the end. at last.

Wijlende : als / behold. lo. see here. see there. see. yew. look.

Uit-stekkende / or uit-stekkende : als / to much

Wijzer/ voorzigtiger/ specialijk/ alsoo wel/ soos/
gelijk/ gelijk als/ als.

Exhorting: as, lustig/ flukr/ traag/ kloek/
naarstig/ moedig/ wel aan op/ siet toe/ wacht u/
sa sa/ wakker an/ zijt gauw.

Affwaging, or Mollesying: as, schoonkens/
sag rakens/ fraaiken/ fijnkens/ allengskens/
nautwijk/ soetkens/ teerkens/ weiniggkens/
qualijk/ ofte schaars.

Prohibiting: as, niet/en/geensins.

Wishing: as, o och of/of dat/ God geve: Ik
bidde God/ woude God.

Doubting: as, mogelijk/ misschien/ naautwe-
lijk.

Chance: as, by geballe/ by abontuur/ by ge-
luk/ 't gelukt/ 't geschiede alsoo/ 't gebeurde.

Likeness: as, alzoo/ ook/ als/ gelijk/ desge-
lijks/ eben eens/ gelijkelyk/ ongelijk/ ongelij-
kelyk/ verscheidelijk/ na/ soos dat/ gelijk als/
eben so.

Gathering together: as, te samen/ gelijkelyk/
in een/ te hoop/ by malkander ende malkan-
deren/ het een voos 't ander/ over hoop/ gene-
ralijk.

Parting asunder: as, verscheidelijk/ alleen/ ter
zijden/ uit den weg/ andersins/ van malkan-
deren/ achter/ voos/ elk bysonder/ bysonder-
lijk/ de een voos de ander na/ herwaarts en
derwaarts.

Permitting, or admitting: as, wel dan/ dat het
soo zy/ laat dat zijn.

Restraining: as, tot dat/ tot dien tijd/ tot dan/
tot dien stand/ tot morgen toe/ tot flug toe.

S much. very much. to farre. to high. too to high.
to low. too to low.

Bersekeringe/ or Beduidinge: als/ assuredly.
verily. without doubt. to wit.

Roepende: als/ haw ! whoop! whoop! hem!
ho ! hey ! sa how ! hearken you there !

Veel Byvoeglijke Woorden / kunnen Bywoorden
woorden ende eindigen wel meest in ly: als purely,
clearly, goodly, beautifully, prudently, stoutly, fruit-
fully. *And so forth.*

SECTION. XIX.

Voorzettingen zijn sulke Woorden die men al-
leen, ofte die men immer meer, in t' Samenvoe-
ginge gebruikt:

Die los ende alleen staan zijn dese: als /

To, by, for, before, against, besides, above, within,
without, about, concerning, between, betwixt, up, under,
through, throw, after, afterward, with in, to, of, out,
among, amongst, behind, besides, near.

In t' Samenvoeginge/ dese: als be, con, en im,
in, on, un, dese heeft men in bedirted, besmuted, con-
nexion, enlarge, immortal, inquire, ondone, or undone,
unlearned, impossible, beguile.

SECTION. XX.

Koppelingen/ voegen Woorden / Spzeuken ofte
redenen te samen/ dese hebben seer verscheide be-
duidenissen: als /

Manhegtende Koppelingen.

And, an, also, both, with, likewise, so herewithal,
here-

Excluding: as, alleenlijk / niet alleenlijk / maar ook.

Choosing: as, lieber / maar lieber / lieber dan / beter / beter dan / voornemelijk / bijzonderlijk / wel beter.

A thing not finished: as, schier / bykans, by na / nauwelijks.

Granting: as, al is't schoon / nochtans / al is't genomen / niet tegenstaande / niet te min.

Order: as, hier na / namaals / voorts / ten eersten / eerstelijk / voorn eerst / ten leesten / ten lange lesten / ter tweeden / ten derden / in't einde.

Shewing: as, siet / siet hier / siet daar / besiet.

Extending: as, te seer / te veel / te verre / te hoog / al te hoog / te lang / al te lang.

Asseveration, ofte explaining: as, zekerlijk / voornwaar / sonder twijfel / te weten.

Calling: as, ho ! sa ho ! hem ! hoorje wel.

Many Adjectives may be made in to Adverbs, and then they end most of all in *lijk*: as, *Reinelijk* / *subtielelijk* / *goediglijk* / *goedelijk* / *goelijk* / *voornsigtelijk* / *stoutelijk* / *degelijk* / *vruchtbaarljk*. Ende soo voorts.

SECTION. XIX.

Prepositions are such words as are used alone, or such as be ever used, in Composition.

Such as stand alone, are these: as,

Tot / by / voorn / tegens / nebens / boven / binnen / binten / om / ontrent / tusschen / op / onder / voorn na / naat / met / in / aan / van / uit / nader / after / benebens / neffens / na by / dicht by / van wegens / na dat / mede / sonder.

herewith, hitherto, following, thereto, above, that, so, much, as, so, in like manner, the while, thus, for, for this self same, therefore, in this manner, yet, yet also, further, further more, moreover, besides.

Strijdende Koppelingen.

But, but if, if ever, though it be, though although, self, nevertheless, the while, yet, nor, unless, take it so, suppose so, against that, grant it be, be it, so then.

Scheidende Koppelingen.

Nor, neither, nor, then, or, but self, at least, otherwise, in an other manner.

Oorzakelijke Koppelingen.

For, that more is, thereto, there above, or above that, therefore, for its sake, in like manner, then, so then, seeing, seeing that, that, yea, yea assuredly, for that, after that, since that.

Besprekelijke Koppelingen.

If that, if, if it, so that, if so be that, if not that, otherwise if, if not, whither.

Witkeurige Koppelingen.

Except, except that, besides that, unless, otherwise, without that, but that, that alone,

Onderscheidelijke Koppelingen.

But, yet, but also, but if, but notwithstanding, but nevertheless, but not the less, but be it who will.

Vragende &c.

Whither? whither it be so? whither or no?

Inboerente &c.

Wherefore, therefore, for that cause, in that behalfe, that, for that.

Verminderlijke, &c.

At least, &c.

Merkt:

In Composition, these *be/ver/her/on/ge/ont/wan/*
as in *besien/versien/herdoen/gewoogt/ontdoen/wan-*
hope/wantrouw/ongeleert.

SECTION. XX.

Conjunctions do joyn words, sentences, or reasons
together, these have very divers significations: as,
Conjunctions Copulative.

Ende/en/ook met/mede/soo hier mee/hier mede/
hier by/ hier toe/ vervolgens/ daar toe/ daar-en-
boven/ soo veel/ als/ alsoo/ insgelijck/ dewijle/ dus/
om/ hier om/ selfs/ desgelijck/ noch/ nachte/ nach ook/
voorts/ beneven.

Conjunctions Adversatives.

Maar/ maar of/ of schoon/ al is 't/ hoe wel/ al
hoe wel/ self/ nochtans/ de wijle/ even wel/ nachte/
't se/ genomen/ daar en tegens/ al is 't schoon/ het
se/ soo dan.

Conjunctions Disjunctives.

Nachte/ en/ niet/ dan/ ofte/ of/ doch/ self/ ten
minsten/ andersins/ anders.

Conjunctions Causals.

Want/ dat meer is/ daar toe/ daar en boven/ daar-
om om dies wil insgelijck/ dan/ soo dan/ nademaal/
op dat/ immers/ om dat/ om dies oorsake wille/
naer dien dat/ aangesien dat.

Conjunctions Conditional.

By dien indien/ indien het/ soo het/ soo het niet/ by
aldien/ soo niet/ of.

Conjunctions Exceptives.

Uitgenomen/ behalven dat/ uitgenomen dat/ 't en
se/ andersins/ sonder dat/ dat alleen.

Merkt: Daar mogen ook vele Bptwoorden hoor
Koppelingen gebruikt worden.

IS E C T I E. XXI.

Worden om een beweginge des gemoeds / ofte
des herten te kennen te geven / worden Tuf-
schen-stellingen genaamt. Enige zijn:

Van Verwonderinge: als / heyda , hey a brave
man.

Van droefheid: als / alas, wo and alas, oh me, alacke
alacke, alas, and wel aday, wo worth.

Verachtinge: als / sic, sic, sic forshame, sic upon 'r.

Lachende: als / ha, ha, ha, he.

Roepende: als / hâw, hem, sa bô, huise.

Ozeigende: als / woe to you , I swear you, woe to
your soul, your ru 'r.

Stil-swijgende: als / bush, peace, be still, mum, wist
silence.

Toesicht: als / take heed, beware.

Verachtinge/ Versmadinge: als / what you ! what
you louse, &c.

S E C T I E. XXII. .

Het ware al te Verdzietig / ende weinig ter
Propoofte / om Regelen van t' Samenvoeginge
te vermengvuldigen / tot de rechte ende bequame
Voeging van de Deelen deser Spzake in een : het
onderscheid van dese Reden-kaveling mag men
lichtelikh bemerken door obserbatie in't Lesen: En-
de gelijk als de Jonge Kinderen door 't gebruik en-
de gewoonte hare Moeders Tale wel promptelikh
Lee-

Conjunctions Discretives.

Maar/ doch/ maar ook/ maar of/ maar niet tegenstaande/ maar nochtans/ maar niet te min/ maar wie 't zy.

Interrogatives, &c.

Of? of het soo zy? ofte niet?

Illatives, to inferre a thing.

Waarom/ daarom/ om dies wille/ om dies halven/ dat/ op dat.

Diminutives, &c.

Een minsten/ &c.

Note: The may be many Adverbs used for Conjunctions likewise.

SECTION. XXI.

Words for to expresse a Motion, or Passion of the mind, or of the heart, are called Interjections, Some be of;

Wondering: as, hoe! hoe dus! ben! holla hoto! mogelijk! & wonderlijk!

Rejoycing: as, jou ha! & bzaaf.

Sorrow, or grief, as, helaas/ eplacp. & och/ toch/ wee/ och arm/ ep me/ ach me.

Detestation: as, sp. soep/ sir p slur/ sp schaamje.

Laughing: as, ha! ha! he! ho! ha.

Calling: as, hou! hem! hoto hola!

Threatning: as, wee gy/ wee u/ Ik sweet u/ het sal u gelden.

Silence: as, sus/ swijgt/ weest te vzeden/ stil/ niet een woord/ swijgt me.

Taking heed: as, siet toe/ wacht u/ bergt u.

Scorning: as, gy gesel/ wat gy/ gy weet niet! &c.

Leeren / al is 't dat sy geen Rekenſchap kunnen geven van Eendragtigheid, enve Heerſching. Het bald jaft ſoo in 't leeren van de Engelfe Spzake / de welke booz de Bejaarde haast verkregeſen ſal zijn / dooz hare dikmaals Oeffeninge / ende Ommegank daarin: Ik agte daarom de Siegelen van de boozgaande Sectien genoegſaam booz de tegenwoozdige materie alleenlijc neemt de Aanmerkinge me'e / als dat de Engelfe Spzake gemeenlijc meest na de Oudere van de t' Samenvoeginge ofte Verklaring traagt / in boegen dat men Woorð na Woorð in Spzeuken ofte Reden verbolgens uit ſpreekt: als.

1. Thou shalt not make to thy self any graven image, nor the Likeneſs of any thing.
2. God wills, and Commands, that Evil-doers be punished even with death.
3. The ſame then muſt neceſſarily be good and juſt.
4. Likewise God dreadfully threatens ſuch a land, Country, or kingdom, in which wilful Murthe-
rers be not punished by death.
5. Owe nothing unto any man but to love one another, for he that loveth an other, hath fulfilled the Law.
6. Come ye Children, harken unto me, and I will teach you the fear of the Lord.
7. Keep your tongue from evil, and yours lips from Speaking guil.
8. Blessed and happy is he, whoſe transgreſſions is forgiven, whoſe ſin is covered; Blessed and happy is the man, to whom the Lord doth not impute unrighteouſneſs, and in whoſe ſpirit there is no guile.

Psalm 32, 1 / 2. &c.

SEC.

SECTION. XXII.

IT were too tedious and to little purpose, to multiply Rules of Construction, for the right & due joyn- ing of Parts of Speech together: the difference of *Dialect* may easily be perceived by Observation in reading, and as little children by use and custome do learn their Mothers Tongue exactly, although they can give no account of *Concord*, or *Government*. It falls out just so in the learning of the Dutch Tongue or Speech, which will soon be gained by them that are Adult by their often Practise, and Convers therein. I count therefore the Rules of the Precedent Sections sufficient for the matter in hand: onely take this note of Observation along with you, that the Dutch Speech most what is spoken and written after the Latin man- ner, by putting oftentimes that first which in the Construction, or exposition cometh last: as,

1. Open sult u geen gesneden Beeld / noch eenige Beighenisse maken.
2. God wilt/ende gebied dat men de Boosdoenders ook met den Dood straffen sal.
3. Het selve moet dan noodwendigh goed ende recht zijn.
4. Ook ozeid God schizikhelij al zulken Land Geweste/ ofte Koninkrijck / in welke de moedwil- lige Menich-moordenaren / met de dood niet/ gestraft en worden.
5. En zgt niemand het schuldig/ dan malkanderen lief te hebben : Want die den anderen lief heeft/ die heeft de Wet hervult.
6. Komt gy Kinderen / hoorzd na my : Ik zal u de vzeese des Heeren leeren.

S E C T I E. XXIII.

In dese Sectie sullen wy eenige aantijffinge / ende opmerkinge doen op sommige Woorzen / ende haarder vericheidenheid / die in hare t' Samenvoeginge gebeuren mag / alleenlijc aanroeren :

1. Achter be. ofte she. komt altijd een betrekkelijcke Woorz-naam / ende in ste e van who. ofte which. stelt men dat : als

He is blessed that (*who, or which*) keepeth the word of God, he is Miserable that loveth mony.

2. Whom, ofte who, dient soe wel tot eene Vrage / als tot eene betrekkinge : als

Whom, ofte who do you seek? Hier werd met who, ofte whom gebzaagd : Maar in deze navolgende diend het tot eene betrekkinge : als I know not who, ofte whom you mean, I know not whom, ofte who it is, John is there whom, ofte who you desire. the Man is there of whom you speak.

3. Maet what, vzaagd men sonder onderscheid van geslacht ofte getal : als /

What a Man are you ? what seek you ? ofte what seekest thou ? what kind of life is not full of trouble ? what peace can wicked men expect ? what doest thou ? Want hier onder han verstaan worden / I seek, i. e. I seek that good thing, that man, that woman, ofte those things. Alsoo worden de Woorznamen this, ende it. mede gebzuht : als this is what I sought, ofte this is what I sought, word wel geseld vooz / they be those things which I sought ; ook / I have this, ende / I have it, vooz / I have my mind, my will, ofte my things.

What, word somtijds vooz which genomen : als /
what

7. **Bewaard** uwe tonge van 't quade/ ende uwe lippen van bezog te spzeken.
8. **Wel** gelukzalig is hy / wiens obertredinge ber-
geven/wiens zonde bedekt is: **Wel** gelukzalig is
de **Mensche** / dien de **Heere** d' ongerechtighepd
niet toe en rehend / ende in wiens geest geen be-
zog en is.

Psalm 32. 1, 2, &c.

SECTION. XXIII.

IN this Section we will take notice of, and make ob-
servation upon some words : and onely touch upon
their differences which may happen in their Con-
structions: as,

1. A Relative Pronoun will ever come behind **die**
geen/ or **die gene**: as,

Die gene is gelukkig / **welke** Gods **Woozd** be-
waard : **Die gene** is rampzalig / **welke** 't gelt be-
mind/ ofte lief heeft.

2. **Welke** / serveth as well for an Interrogative, as, a
Relative: as,

Welke **Man** is dit ? **Wit** welk **Land** is hy ?

With **welke** / here a question is moved, but in these
following it serveth for a Relative: as,

Ik en weet niet **welken** het is / **daar** is **Van wel-**
ken **gp** begeerde / **daar** is de **Man** van **welken** **gp**
spzeekt.

3. With **wat** / men do inquire without different of
gender, or number: as, **wat** **woo** een **Man** zijt
gp ? **Wat** soekt **gp** ? **Wat** geslachte van **leven** en
is niet vol van **beroerten** ? **Wat** **vrede** kunnen
de **godloosen** **verwachten** ? **Wat** **doet** **gp** ? for un-

what man have you spoken with, *door* / which man have you spoken with, *also door* / what woman, *door* / which woman, *what time, door* / which time.

What, *moedoor door* how much genomen: *als* / what hath that cost you? what a Clocke is it? what Chapter is it? what verse is it? what Conjugation is it of? what day, or moneth is it? what price for you upon that? *door* / how much will you take for that? *ofte* for it? what do you value that at? *door* / how much do you value that?

What, *moedoor* in de plaats van wherefore ge-
bruikt: *als* what are you sorrowful for? what will you
vex your self? what vex you me.

What, *is oek eene tusschen-stelling ofte inwoop*;
als / what is it possible!

4. That, *moedoor* altijd in de plaats van the thing ge-
bruikt / *gelijk* quod de Latijnen: *ende* what in de
plaats van that which, *als* what I tell you is most
true, *dat is*: that which I tell you, &c.

Oek that, *beteekent* somtijds to the end that, *ofte*
to the intent that; *als* /

I writ unto you that you may know my mind, *dat*
is: to the intent that, *ofte* / to the end that you
my mind.

5. Who, *dient oek* tot een' *inginge*: *als* he who doth
that shall live.

6. *Oek* *vind* men in time, *door* / at the convenient
time.

7. *Ende* *sake*, *moedoor* *oek* *door* *wille*, in *De' erduits*
genomen: *als* for the words, for the promise *sake*,
&c.

8. At, *moedoor* somtijds *door* in *gebruikt*: *als* / I am at
Paris, at London, at Amsterdam; *door* / In Paris, in
London, in Amsterdam.

Men

der this may be understood. *Ih soeke* / that is :
Ih soek dat goed / dien *Man* / die *Wrouwe* / or die
 dingen.

Thus the Pronoun *dit* / and *het* / are used , as, *dit is*
het gene dat ik zocht / is well said , for, *het zijn dese din-*
gen die ik socht : also, *ik hebbe dat* / *ik hebbe het* / for,
ik hebbe mijnen wille / or, *mijne dingen*.

Geen / is a negative, but *het gene* / or *'t guut* / is al-
 wayes uses in stead of *quod* of the *Latins*.

Wat is somerime taken for *welke* ; as, *wat Man*
hebt gē gesproken ; for, *welken Man hebt gē ge-*
sproken so likewise, *wat Wrouwe* / for, *welke Wrou-*
we / *wat tijd* / for, *welke tijd*.

Wat is taken sometimes for *hoe veel* ; as, *Wat heeft*
dat gekost ? *Wat Up?* is *het* ? *Wat Capittel is 't* ?
Wat Vers is het ? *Dan wat Verboeginge is 't* ?
Wat Dag / ofte *Maant is 't* ? *Wat looft gē dat* ?
 for, *hoe veel looft gē dat* ?

Wat is likewise used in the place of *waarom* : as,
Wat zijt gē bedroef ? *Wat wild gē u quellen* ? *Wat*
queld gē in?

Wat is likewise an Interjection, as, *Wat is het mo-*
gelijch ! *Wat dat gē segt* !

4. *Wie* / serveth for an Interrogation , and a designa-
 tion, as, *Wie heeft dat gedaan* ? and, *Wie dat doet* /
die sal leven.

5. The cause why *zig* sometimes is put for *hem* is to
 avoid the following *Ambiguity* , as, *hy heeft hem*
daar mede gemoeyd / none can understand by these
 words whether he hath (gemoeyd) himself, or some
 other body, but every doubt is removed, in saying,
hy heeft zig daar mede gemoeyd ; so likewise, *hy*
hegeerd dat gē hy zig zoud komen.

6. Like-

Men neemt ook ar, vooz in his house, als / at Peters, dat is: in Peter his house.

9. For that, gebzuikt men vooz because that: als / no man loveth pain, for that it is pain, alsoo ook; for as much as, ofte; for so much as, is soo veel als because.
10. For betekent somtijds by reason of: als; he grew pale for anger, he wept for grief.
11. For ought, for any thing, is soo veel als / for as much: as, he may be a good man for ought, ofte/ for any thing I know, dat is: for as much as I know she is an honest woman for ought I ever heard, &c.
12. But for, betekent somtijds/ were it not for, ende/ had it not been for: als / you had perished but for me. dat is: had it not been for me you had perished.
13. For the nonce, is soo veel als all willens in Duids; ofte moettwillens / he did it therefore for the nonce.
14. For all, for all that, for all this, deze reddenen betekenen al te met though, al though, albeit, ende/ yet notwithstanding, als/ for all (though) you swear, I will not believe you, for all that (yet notwithstanding) I will ever love you. A Coach cannot move, for all the wheelles, except horse draw it, dat is: though it hath wheelles, though you hate me I will honour you for all this.
15. According to, beduid somtijds after, als according to my mind, the gospel according to Matthew (deal not with me, o Lord, according that is after) my deserts.
16. On. ofte upon, woꝝd gebzuikt vooz in: als upon the world, vooz/ in the world: **M**en zeid ook/ on, w, upon the table, upon the house, upon the Garret.

6. Likewise in the Pronounes is a manner of Speech very strange in it self: as, tot mijnent/ by mijnent/ tot onzent/ tot harent/ tot uwent/ by onzent/ ober onzent: so likewise, om zijnent wille / om harent wille.

7. By tijds/ and in tijds/ we find likewise, for, ter rechter tijd.

8. And wille/ is used for sake/ in English: as, om des Doosds wille / om de beloften wille.

9. Tot is sometimes used for in; as, Ik ben tot Parijs/ tot London/ tot Amsterdam.

Tot/ signifies likewise aan; as, van daar tot daar/ that is: van daar tot daar aan.

They take tot/ likewise for, in zijn huys/ as, tot Pieters/ that is: in Pieters huys.

10. There is difference betwixt naar / and na / ga op naar hem/ that is: after him, ga op na hem/ that is: Imitate him, follow him, in his doings, and works. They say likewise, na mijne meyninge / na des Evangelists schryffen. Secundum.

11. There is difference between tegens/ jegens/ and tegen.

Tegens/ is alwayes used in enmity: as, sp Dozogen tegens ons / hy heeft zulke dingen tegens ons gezegd/ that is in enmity or malice, when they say: hy zegt my/ or jegens my zulke dingen. That is: hy verteld my dat. Tegen/ signifies a meeting one by the way; as, hy quam my tegen / that is, hy quam my te gemoed: by this you may perceive that tegen/ is no Preposition.

12. Op/ is used for in, as, op de Wereld/ for, in de Wereld: likewise they say, op de Tafel / op het huys op de Solder: likewise, op het Spaans het Frans, for the Spanish or French moode, 13. Op

17. As soon as, *beteikend somtijds* when as: *als* write to me as soon as you can, *dat is*: when as you can.
18. Amends, *gebzuicht men booz* requite: *als* I shall never make you amends, *dat is*: I shall never be able to requite you, *ende* to make amends for a fault: *is soo veel als*, to expiate: *als*/ my future diligence shall make amends for my former fault.
19. It will not be amisse, *dat is*: It will not be in vain, it will not be from the thing, *or* matter.
20. Beside, *gebzuicht men booz* for *somtijds*; *als*/ his age beside was not ripe for such business.
21. Besides, *booz* moreover: *als*/ this besides I will tell you, *dat is*: moreover I will tell you this.
22. Contrary, *beteikent somtijds* besides: *als* this thing happened contrary to my hopes, *dat is*: besides my hopes.
23. Eaven, *or* even, *somtijds* *was* *genomen booz* evening: *als*/ I will come and visit you at eaven, *Even, steld men ook booz* yea: ofte verily and truly, *als*/ who would not believe even this, I had rather ever dye then loose all.
24. Even from, *ende* even to, *bind men dikwils*/ 'twel he from, *ende* to, *een groter kracht geef*: *als*/ even from my Cradle, even from my child-hood, even to this day, he was angry even to madness.
25. Every, *beduid somtijds* soe veel *als* all, ofte the whole: *als* he paid me every farthing, every whit, *dat is*: all to a farthing I'll make you eat it every bit, *dat is*/ to a bit, ofte all.
26. Saving, *somtijds* *beteikent* except, unless, and besides, *als* / now there is none saving you, I write to none saving you, *somtijds*/ but that, *als*/ it is the very same, saving, that we used other words.

13. **Op** dat and **wel** dat you find goes often together, **op** and **wel** puts an *Emphasis* upon **dat** / inferring greater strength of affection.
14. **Om** / sometimes is *roundum* ; as, **wy gingen om het Burg / om de Stad.**
15. **Doch** / differs from **toch** / this signifies verily, truly, or indeed, and **doch** / is a *blandidity*, insinuating by way of intreaty, and sometime a Conjunction disjunctive.
16. **Geen**, is an Adverbe, and is as much as *nullus*, or almost as much as *non* in Latin : as, **Ik hebbe geen dize Letteren geschreven** / therefore we must ever put a difference between **geen** and **gene**, for in saying, **is daar geen Mensche** / that is, **is daar niet een Mensch** ? but in saying, **is daar gene Mensch** ? that is, **is daar die Mensch** ?
17. **Alleen** / signifies *onely*, and not *alone*, as, **dijn naam word alleen ge-eert.**
18. **Nopt** and **nimmermeer** / differ onely in this, that **nopt** / is fitly used in the Preterimperfect tense : as, **het en gebeurde nopt** and **nimmermeer** : in the future, **het en zal nimmermeer gebeuren.**
19. **Niets** and **niet** / differ likewise, as, **Ik en zie niets** / I see nothing, and, **Ik en zie niet** / I see not, that is, **Ik ben blind.**
20. **Of** and **ofte** / differ too, as, **of ik dat dede** / that is, *if I did that*, and **dit ofte dat** / *this or that*.
21. There is difference likewise between **noch** / and **nöchte** ; as, **daar is noch veel meer** / here it is used for *etiam*, and, **daar is geey geld nochte geloof** / used here for *neque* nor.
22. **En** / is used with great distinction, as, **wy zullen dat en dat doen**, here **en** / is taken for *ende* : likewise **en** /

92 Den Engelschen Onderrichter.

27. a, woꝝd somtijds in plaats van to gebꝛuyt:
als/ I go afishing, I go a board, I go a field, I go a
hunting, he went a shipboard, lets go a horse back,
it is time to go a bed.
28. Above, somtijds vooꝝ more then, als he gave
him above twenty pounds, above then thousand we-
re taken.
29. Over and above, somtijds beteikent besides: als/
over and above my other mischiefs this also hap-
pened, somtijds more over, als/ this I will ad over
and above.
30. About, woꝝd somtijds vooꝝ concerning genomen
als/ I spoke to him about your business: ook vooꝝ
ready, ofte going, als/ he was about to dye, dat is/
ready, or going to dye, ook vooꝝ almost, als/ it
is now about ten of the Clock, dat is/ almost, ofte
neer ten.
31. Abroad, beduid somtijds openly, publickly, in
the sight, and vew of the world, als/ he dares not
appear, abroad, i. e. in publick.
32. All abroad, dat is/ up and down here, and there.
33. Again, woꝝd somtijds genomen vooꝝ even: als/
I sweat again with labouring, dat is: I even swear.
34. Ende afresh, is soo veel te zeggen als anew, ofte
again, als/ I must begin my studies afresh, dat is/
anew, or again, als of hy seide de tweede-maal.
35. Long, somtijds beteikent in fault, ofte te zijn/
the cause of a thing; als/ it is long of you, it shall not
be long of me, ende along vooꝝ together, dat is/
met ofte mede/ als I will go a long with you.
36. Being, beduid somtijds since that, als/ being
I have framed, I will performe it, men seide ook/
my being there was every necessary, dat is/ my pre-
sense,

en/is used in the imperative moode, en doet dat niet; and likewise in a Prohibition en/ is put before niet; and geen; as, en laat dat niet te doen / daar en is geen hope / likewise is stands sometimes for a simple negative: as, Ik en sal/ Gy en sult geen Echt-bzeken.

23. Te/ is used in these sentences; as, te voet/ te paart/ te scheep. likewise te Delft/ for tot Delft/ te hennemen geben te gemoed gaan/ te gronde/ te Lande/ te rade/ te lang/ too long, te maal/ te seer/ te nacht/ te niet doen/ for tot niets bzengen/ te samen/ te recht/ &c.
24. Ten/ is as if one would say tot den/ten Oosten/ ten hoogsten/ ten minsten/ ten eersten/ ten anderen/ likewise ten eene/ ten tweeden &c. For the first and Second houre.
25. Ter/ is used in ter. Catel/ ter tijd/ terstond/ ter Doer/ ter contrarie/ ter dood.
26. Sulkr/ is put for sulke dingen/ as, hy heeft sulkr/ gedaan/ that is, hy heeft sulke dingen gedaan/ sulkr/ is used likewise for insgeljkr/ and desgeljkr/ for sulke/ or diergeljke dingen.
27. Likewise they say in verlies/ for in vele dingen/ and in velen/ for in vele Menschen.
28. Van ouds/ signify van oude tijden/ and with us, of old.
29. And, doo? doo?saken van dien/ they likewise use, for doo? doo?saken van die dingen.
30. Dies aangaande/ for die sake/ or saken aangaande.
31. Selve/ is taken in diversity of expressions, as, hy heeft selve/ or selfs/ or self, or selver gedaan/ observe its use in the sentences, hy heeft dat sig selven/ or sig

sense, ofte abode, ofte dwelling there.

37. Yet notwithstanding, *and* nevertheless, *antwoord*: den op though, ofte althoog: ~~Maar~~ yet, beteikent hitherto in dese volgende redenen: als/ yet I have spoken onely of the soul, I have yet onely told you his words.

38. No, sonder een selfstandig Woord / is alsoo veel als not, ofte eenig ander onthennend Woord / maar met een selfstandig Woord is het al eens met none, geen, als no truly, geenints, niet woort / no servant can serve two Masters, tho shalt have no other Gods before me.

39. Over, beteikent somtijds after, ofte within, als/ I shall be here again over a day or two, dat is / after, or within a day or two.

40. Since, beduid somtijds soo veel als since that, seeing that, ofte because, als / since God is both able and willing, why do we doubt, dat is / seeing that God, ofte because God, &c.

41. As, somtijds gelijk like as, even as, als men zeid/ that is as it ought to be, that is like as, ofte even as it ought.

42. By, beteikent somtijds from: als / I understand it by your letters, dat is / from your letters, Ende I perceive by your words &c. Somtijds through; als / I will go by London; dat is / through London. Altemet woort before, he came to me by four of the Clock; dat is / before, &c.

43. By what time, by that is time, soo veel als when, in de toekomende: als / by what time shall we see you here again, by that time you return, I will be here again, somtijds by that time, woort genomen

fig selfs gedaan/ sy heeft dat heur selven / or heur selfs gedaan / and, sy hebben dat haat selven / or haat selfs gedaan.

32. In allen / under that word allen / is understood, Persons : as, men, spirits, &c.
33. In alles / that signifies thing, in alle dingen / and; alles goeds / for alle goede dingen / alles quaads / that is, alle quade dingen.
34. Al / is an Adverbe, and hath many significations ; sometimes for allen / as, sy waren daar al / sometimes for alles / hy heeft het al / sometimes for gantsch / or gantschelyk / as, het is al te vergeefs / that is, gantsch te vergeefs / sometimes for nu / or alreede / hy heeft het al / that is, hy heeft het nu / sometimes indien / as, al dwaalde ik, that is; indien ik dwaalde / sometimes for al-hoe-wel / as, al dwale ik / that is, al-hoe-wel ik dwale.
35. Van als / is as much as van alle dingen / or soozten / here als / seems to be taken for alles.
36. Als / is an Adverbe, and is set for doe *cum* in Latin : as, als hy dat dede / that is, doe hy dat dede / sometimes for gelijk / in saying, dat is soo als het behoort / that is, dat is soo gelijk het behoort / sometimes as maar / for but in English ; as, sy konnen ons niet bezoegen / als ter Zee / i.e. maar ter Zee.
37. Over / is put sometimes for boven / as, hy is over my / that is, boven my.
38. Dooz / betokeneth sometimes a cause : as, sy debben dat doozz vrees / daar was veel doozz nijdigheid gedaan / and doozz / for over al / as, doozz het land.
39. Reys / or reis / sometimes stands for maal in Adverbs of Numbring, as, een / twee / drie reysen / that is, een / twee / drie-maal / &c.

96 Den Engelschen Onderrichter.
men vooꝛ before , als/ you will be wiser by that time.
i.e. before you are twenty year olds.

44. By meanes of, ende by reason of, hebben al een be-
duiding: als/ he is miserable by meanes of, ofte by
reason of love.

45. Daar is onderscheid tusschen the , ende thee;
Thee , woꝛd geschreven als men van Personen
spreekt: als this letter was written to thee, The mul-
titude throug thee. Maar the, woꝛd vooꝛ een Le-
den gebuikt.

46. Of, ende off, hebben ook een verscheidenheid:
als / I have received this of him , cut this off. I saw
him as farre off.

47. Between, ende betwixt, onderscheid men aldus/
let there be no difference between me, and thee, and
he came between us both. Ende divide this betwixt
you, dat is/ among you, betwixt both , betekent een
indifferently: dat is een verscheelicheid.

48. None, ende no, verschelen ook ; want no , en wil
niet lijden iets van een selfstandig Woꝛd te ge-
schieden / als / no man dreads but he that cannot
fight , Men seide niet none man, &c. maar none
serves God but faithfull men.

49. To, ende too, hebben een verscheide beduidenis;
als/ go to school, I will go school too, I will go with
him too , I know this too well , You aske too to
much for it.

SECTIE. XXIV.

Het gebeurt dikmaal/ dat elke silbe in haar selven
wel Mit-gesproken woꝛd / ende dat nochtans de
klank niet goed en is / als men verscheide silben
naar

40. Concerning *pas* / somewhat of that in the Appendix.

Section 10. Pag. 18. I observed how certain of our English words, taken from the Latin, or French, might be known, now take these Brief hints, how Dutch words may be distinguished and known, from such as are borrowed.

1. That if they be *Monosyllables*, they are Proper, and not borrowed words: as, *sak/ bank/ slaaf/ haast/ rond/ blaauw/ stof/ hap/ &c.* But *ardent/ Clementie/ Serpent/ Obligatie/ succes/ salbatie/ Professeur/ Porteur/ Humain/ Serbiteur/ &c.* Come from the *Latin* or *French*, and borrowed words do ordinarily vary in their termination, according to the Speech from whence they be taken.
2. Further if you do experience, that the words contended about, be used divers wayes, they be then Proper words: as, *de hap van 't Hups/ and, 'n' ver set haat hap/ mijn hap- stok/ hap ik/ hap roch gekapt/* this shewes, that *hap* is a Proper Dutch word; and so with *sak/ geeft hem sijnen sak/ draaf- sak/ so plaats/ sit- plaats/ schouw- plaats/ speel- plaats/ haasten/ haastigheid/ &c.*
3. But suppose that the said words had the like use in other languages, this does not bereave them of their Property, for Tongues very strang to each other, may have *Primitive* words alike: And therefore, &c.
4. Some words may be distinguished by their nature; as, *baastard/* that is, *een aard van den bast/* likewise *Abentuur/* of *Abond* and *Apr/ anker/* of *aan heeren/ Oploot/* of *Opplen met het loot/ Boerdeel/* of *Boert and deel/* or *Boer and deel/ Natuer/* of *na het*

naat malſanderen ſprekt; als het Woord Table, ofte Student, elke ſilbe verſcheiden geſproken zijnde/ ſoo en iſt geen klank waar te nemen: Maar als men in Student, de ſilbe dent hard uit-ſprekt / ſoo heeft het Woord eenen quaden klank: Hier af volgen eenige Aan-teikeningen.

1. In alle een-ſilbige Woorden en valt in het uit-ſpreken ofte ſchrijven geen verſcheidenheid: ende alle een-ſilbige Woorden worden in ſijn voor lange ofte voor korte ſilben genomen: Behalven in eenige Op-woorden ende ſtoppelingen: als/

If. well. ill. till. then, &c.

2. In alle Woorden die drie ofte meer ſilben hebben en behoefst men alletijds maar op de twee laaſte ſilben in het uit-ſpreken agt te nemen:

3. In alle woorden is ten minſten een lange ſilbe.

4. Daar en zijn geen twee-ſilbige Woorden welke twee lange ſilben hebben/ behalven die uit twee klanken beſtaan; als maintain, mountain.

5. Als in een Woord/ ofte ſilbe twee klank-ſetteren komen / ſoo is dat Woord ofte die ſilbe altijds lang: als/ heaven, redeem, good, fruit.

6. Alle Woorden die met een e eindigen/ daar af is de ſilbe lang: als like, ſafe, grace, conduce, (Sectie II.) behalven come, ſome, done, dome, die kort ſijn: deſgelijks eenige van de Woorden/ ofte ſilben in de voorgaande III. Sectie aangerort.

7. Een klank komende voor twee Medeklinkers/ ofte twee ofte meer-voudig in 't ſelbe Woord/ dan valt de ſilbe daar van lang: als marvel, torment, ſubſtance, &c.

Wel

het *Mer* / gozjn of goz: / and in alle *Man* / of al
rene *Man* *Houde* / band of *Houde* and *hand* / *Bed*-
genood / that is taken from *bed* and *nooden* / ofte
bed and *genieten*.

S E C T I E. XXIV.

IT often happens that each syllable in its self Pro-
nounced well, and yet the accent may not be good, as
when divers syllables are spoken one after another, for
example in *Cafel* / every syllable being spoken apart :
there is then no accent to be taken notice of : But if in
Cafel / the syllable *fel* be pronounced hard, then it hath
a bad accent: concerning this take these following an-
notations.

1. In all Monosyllables there is no certain difference
in their Pronuntiatiens, for all Monosyllables are taken
either for long, or for short syllables in Poëti; except
some Adverbs and Conjunctions : and such as these,
dan / *en* / *hen* / *der* / *ter* / *de* / *se* / *ge* / *be* / *ver* / &c.

2. In all words that have three or more syllables, men
behoof onely to take notice but of the two last syllables
in the pronuntiatiens.

3. In all words you have one syllable long at least.

4. There are no words consisting of two syllables that
have two long syllables, unless they be both Diphthong-
ed, as *Bevingaard* / *Wijnteen* / *aangaan* / *boogtaan* /
boogdeel / *nadeel* / hence.

5. All Diphthongs in what ever word, or syllable
they be, make that word, or syllable long: as, *geloof* / *be*-
quaam / *gebaan* / *gebuidet* / *Doestijne*.

6. If a syllable standeth before, or after a long syllable,
in the same word, that syllable then is short, except a
Diphthong come in it : as, *aangaande*.

Wel te weten / wanneer de silben van malkanderen scheiden; als/ distrefs, behalben minister, &c.

8. Alle Naam-stammige Woorden die in nefs eindigen/daar af is de silbe nefs hozt; als godlinefs, friendlinefs.

9. Alle byzemde Woorden die in tion, tie, ious, eous, eindigen / hebben de leste silbe op een na hozt; als satisfaction, honesty, gracious, dangerous, advantageous.

10. Alle Deel-nemingen die in ing eindigen/ende Woorden in ment, ende isb, zijn lang; als loving, teaching, testament, clement, popish.

11. Cle, ble, gle, ple, zijn hozt, als table, spectacle, angle, strangle, wrangle, tangle, trample, temple, example.

S E C T I E. XXV.

Dooz sehere Figuren lijd dese Tale in hare Woorden ende silben/ ofte vermeerdering, ofte verkorting, als/

1. Dooz eene letter ofte silbe dooz aan een Woord te stellen: als/arisen, dooz risen th' heavens, th' earth, Dese Figure wo2d Prosthefsis genoemd.

2. Dooz het van het doozste eenes Woords af te nemen; als live waters, dooz alive waters, gainst, dooz against, vantage, dooz advantage, complished, dooz accomplished, em, dooz them, vested, dooz invested: En is Apherfsis genoemd.

3. Dooz eene letter ofte silbe in eenig Woord uit te laten: als/declin'd, dooz declined, I le, dooz I will. Girdest, dooz girdest, Pardning, dooz pardoning, Gospel, dooz godspel; I pry thee, dooz I pray thee; Dese wo2d Syncope genoemd.

Merkt :

7. All denominatives which end in *heid*/ and words ending in *sch/igh/e/en lish/et* or *er*/ have there termination short : as, *goedigheid/ vztendelijsheld/ vztouwe/ verdzagen goeligh/ tafel/ Dadet/* except *ett/ in Maajesteit/ grabiteit.*

8. All words ending in *icheld/ in ge/ gshend/* likewise all borrowed words ending in *te/* have both the last syllables short ; as, *cierlijsheld/ soetsgheld/ vztendelijsheld/ blamatie/ executie/ almagtigheld.*

9. All words beginning with *be/ge/* or *ber/* consisting of two syllables, likewise every word terminating in *ment/* have the last syllable long, as, *gequel/ belang/ verlos/ verdzag/ Testament/ Clement.*

10. All participles of the present tense do end in two short syllables: as, *minnende/ zegenende/ leerende/ roepende/ hoopende.*

Merkt : In Section II. I said, that the five vowels be short, which is to be noted when the accent do not fall in that syllable, which accent in some words might be written with a double vowel: as, *spzeken/* here *spze* is long ; by the 4. and 7. annotat, and it might be written *spzeken/* but to fill up syllables with many letters, is to be rejected ; and as much as may be to be avoided, though for the learners sake we have practised it in this tract.

SECTION. XXV.

BY certain Figures this Speech suffers, either *augmentation, or abridgement* in its words, and syllables: as,

1. By putting a letter, or syllable unto the beginning of a word, as, *geen* for *green*, & *edog* for *dog*: This Figure is called *Prosthesis.*

Merkt : In vele woorden kan men aldus Letteren nalaten/ sonder den zin in 't uit spreken te veranderen: als/ in Plague, de u, in receipt, de p. righteousness, righteousnesses, commandement, commandment, covenant, covenant, forme, forme, dangerous, dangerous, labour, labor, forra gae, foraine, &c.

4. Doo: eene Letter ofte silbe aan het einde eenes Woords by te stellen: als/ Gods, doo: God his. Souls, doo: soule is. Greats, doo: great is. Learners doo: learner his. Peters, doo: Peter his. I warrantim doo: I warrant him. Dese Figure word Paragoge ge: noemd.

5. Doo: eene Letter ofte silbe van het einde eenes Woords af te nemen: als/ wind, doo: winds; kind, doo: kinde, solemn, doo: solemn; find, doo: finde; behind, doo: behinde, often, doo: often times. Ende word genoeemd Apocope: Paragoge zijn legendeel.

6. Doo: eene Letter ofte silbe in 't midden eenes Woords in te setten: als/ Maister, doo: Master, Forthward, doo: forwart; Trueth, doo: truth; Graver, doo: grant; Lead, doo: led; Read, doo: red; Marveyl, doo: marvel; Loveyghed, doo: invyed; Answering, doo: answering. Dese Figure hiet men Epenthesis.

7. Doo: twee of meer silben so te zamen in te trekken/ dat men die in eene silbe uit-spreekt: als/ stretch, doo: stretched; heavn, doo: heaven; lov'd, doo: loved; madst, doo: madest; ore, doo: over; evn doo: even; fortnight, doo: fourteen-night.

Merkt : Doo: deze manier van doen / seld men dikmaals een s, in de plaas: se van is, ende his: als hees, doo: he is; bys, doo: by is, ofte by his; fors doo: for his; seemes doo: seemeth. Dese Figure word Synzesis genoeemd.

8. Doo:

2. By taking away ought from the beginning of a word : as, *homen* / for *gehomen* / *edaan* / for *gedaan* : This Figure , contrary to the former , is named *Aphareffis*.

3. By leaving out, or taking away a letter, or syllable from the midst of a word : as, *filbe* / for *sillabe* / *goed-*
heid / for *goedigheid* / *Zeeuse* / *Hollanase* / *Engelfe* /
Duitfe / *Wittheemle* / for *Zeeufche* &c. *Spoen* / for
spoeden / *ftaig* / for *ftadig* : This Figure is named
Syncope.

Note : In many words letters may be thus omitted, without altering the sense in their Pronuntiation, as in
hoozen / *hozen* / *fprecken* / *fpreken* / *vriendelgkheid* /
vriendlgkheid / *Goddelgkheid* / *Godlgkheid* / *Gzaaf-*
felgkheid / *Gzaafgkheid* / and *erne* / *err* (i.e. if the ac-
cent be in it , a letter then may well be left out) fo
zulkr / *zulr* / *Konink* / *Koninkr* / *eerlgkr* / *eerlgkr* / and
rein / for *reyn* / *zide* / for *zjde* / *God* / for *Ghod*.

4. By adding, or putting a letter, or syllable to the end of a word ; as, *hy heefter* / for *hy heeft* / *omme* / for *om* /
ditte / for *dit* / *Ikhe* / for *Ik* / *regter hand* / for *regte*
hand / uit der *Stad* / for uit de *Stad* / tot der *dood* / for
tot de *dood* / van der *hand* / for van de *hand*. This Fi-
gure is called *Paragoge*.

5. By cutting of, or taking away the last letter or sil-
lable from the end of a word : as , *vraag* / for *vraege*
waan / for *waagde* / *bee* / *aan* / for *deze* *aan* / *uto* / for
uwe / *dik* / for *dikwils* / *naauw* / for *naauwlgk* / *nog* / for
noch / or *nog* / *dag* / for *dag* / *Maens* / for *Maensch*.
This Figure is Contrary to *Paragoge*. And is called
Apocepe.

6. By interposing of a letter, or syllable within, or in
the midst of a word : as, *gegeten* / for *geeten* / *vrijg-*
heid /

8. **Doo?** in de plaatse van eene / twee silben te nemen: als / haddeſt, **boo?** hadſt, broughteſt, **boo?** brought. Ende wo?d Diareſis geheeten.

9. **Doo?** in de plaatse van d' eene een ander Letter te ſtellen: als / enquire, **boo?** inquire; Endeavour, **boo?** Indeavour, Plow; **boo?** plough. Deze noemt men *Anastrophe*.

10. **Doo?** 't veranderen van een Letters plaatse: als / whose, **boo?** whoes, name **boo?** naam, &c. De Engelsche / in hare Orthographie, hebben dit veel in 't gebuik / gelijk als men in het Sectie IV. beſpeuren mag: ende daar om moet een Ne'erlander, die Engels leeren wil / hier wel op letten. Deze Figure noemt men Metathesis.

S E C T I E. XXVI.

Daar ſijn zehere verhoztzelen / **boo?** de Engelschen in hare Schriſten gebuikt: als /

e	} boo?	an, am,	ye.	} boo?	the.
ē		en, em,	yt.		that.
i		in,	yu.		thou.
ō		on, om,	or.		our.
ū		un, um,	yor.		your.
&		and.	wt, wth.		with.
mt. }		ment.			

wch. wc. }	} boo?	which,	} Sr. }	Sir.
Viz.		to wit,		Kt. } Knight.
&c.		And ſo forth.		H. } Holy.

Mary.

heid for hyheid. And is called *Epenthesis*. Contrary to *Syncope*.

7. By contracting two vowels, or syllables into one, so as that it is pronounced as if it were but one vowel, or syllable: as, *Werld* for *Wereld* / *gantſch* for *gantschelgh ſpoen* for *spoeden* / *ſtaig* for *ſtadig* / hence.

Note: By this way of doing *t* / is oftentimes put in ſtead of *het*: as, *'t klein* / *'t volk* for *het klein*, *het volk* / and *s* for *des*: as, *'s morgens* for *des morgens*; and *h* for *Ih*: as *'h wil* / *'h zal* / *'h hebbe* for *Ih wil* / *Ih zal* / *Ih hebbe*. This Figure is called *Synæſis*.

8. By taking two ſyllable for one, or when one ſyllable is divided into two Parts, as, *ſte-erven* for *ſterven* / *kelang* for *klang*. And is called *Diaſiſis*.

9. By putting one letter for an other: as, *kinnen* for *kennen*; *dinken* for *denken*, *honnen* for *hinnen*; *miſſchien* for *magschien*, *iſſet* for *iſ* daar / *totter* for *tot-der*; *ze* or *ſe* for *ze* / or for *haar* / *heur* or *hun*; *ſeper* for *zeher*; *ſus* for *dus* / or *aldus*; *heel* for *zeet* / *alder* for *aller*. This Figure is called *Anthyſis*.

10. By changing the letters place; as *eenre* for *reen*. And this Figure is called *Metathyſis*.

SECTION. XXVI.

There are certain abbreviations uſed by them, in their writings: as,

$\left. \begin{array}{l} \text{ā} \\ \text{ē} \\ \text{i} \\ \text{ū} \end{array} \right\} \text{ ſtands for } \left\{ \begin{array}{l} \text{an/ am.} \\ \text{en/ em.} \\ \text{in.} \\ \text{on/ om.} \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} \text{ū.} \\ \text{ēf.} \\ \text{(3.)} \end{array} \right\} \text{ for } \left\{ \begin{array}{l} \text{un um.} \\ \text{ende.} \\ \text{ende.} \end{array} \right\}$

$\left. \begin{array}{l} \text{n3.} \\ \text{m3.} \\ \text{h3.} \\ \text{d3.} \end{array} \right\} \text{ for } \left\{ \begin{array}{l} \text{niet.} \\ \text{met.} \\ \text{het.} \\ \text{dat.} \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} \text{ul. is ulp. or u-ſteden.} \\ \text{gpl. gp. lp. gp-ſteden.} \\ \text{zpl. zp. lp. zp-ſteden.} \end{array} \right\}$

Mary.

Majesty.

Hoble.

Honorable.

Wship.

Worship.

Worpsful.

Worshipful.

Hd.

Honoured.

Lop.

Lordship.

Rd.

Reverend.

Esqr.

Esquire.

Capt.

Captain. Ende veel andze meer

SECTIE. XXVII.

Dat zijn zekere Distinctien, ende Punctuatie, die sy in hare Schriften gebruiken: als /

(,) Word een Comma genoemd.

(:) Heet men Colon, of dubbelde puuct.

(?) Een Interrogatie.

(*) Is een Apostrophe, toovende de wegneming / ofte herwoyginge eener sijnk letter.

( ) Is een Parenthesis.

(!) Is een teikē van Verwondering, ofte Admiratie.

(-) Is een Verbindinge.

(.) Noemd men een Deelingē, ofte Divisie.

(.) Een Punctum, ofte puuct, te kennen gebende het slot van eenen geheelen zin.

Wous hebbe ich in XXVII. Sectien vol-eindigd 't gene ik dachtē noodzakelijc / ende dienbolgende nuttelijc booz. W. te zijn, aangaande de betekeninge van eenige Engelse Woorden overtoald / die zullen wy (indien 't de Heer wil) agter aan 't volgende Tweede Deel in een Aanhangzel met hare betekening aanteekenen; ende besluiten dan alsoo dit Eerste Deel met EYNDE.

Em

&c. Ende zoo boort.
 Kon. Majest. for Koningslike Majestett.
 Princ. Excell. for Princelike Excellentie.
 E. E. Achth. for Edele Erentfette Achtbaarcheden.
 Hoog: Mog: for Hoog-Mogende.
 Capit. for Capitein &c.
 H. for } Heere.
 Heilte/ &c.

SECTION. XXVII.

Here are certain pointings, which they use in their writings: as,

- (,) Or (,) is a *Comma*.
- (:) Is a *Colon*.
- (?) An *Interrogation*.
- (') Is an *Apostrophe*, which notes in the taking away or the concealing of a vowel.
- ( ) Is a *Parenthesis*.
- (!) Is a note of *Admiration*.
- (-) A *Copulation*.
- (:) A *Division*.
- (.) A *Point*, or full stop.

Thus in *XXVII. Sections* I have finished, what I supposed needfull, and consequently usefull for you: as concerning the signification of some Dutch words, which be not *Interpreted*; Them we will (*God willing*) give you an account of, and note them down with their sence, and meaning in an *Appendix*, to the following *Second Part*, and so conclude this *First Part* with

E I N I S.

O E F F E N I N G,

Tot een Besluit.

Indicative moode. Present tense.

Dear friend, what do you do all the day? or the whole day?

I Exercise my self in things, that do edify.

And I, what do I at this houre?

Thou art in a good Moode when you have money.

What doth your Brother *Adam* now at this time.

He is jocund (*glad, cheerful*) when he hath good Company.

What do ye now?

We rejoyce (*are merry*) and have peace, and plenty in our Country.

What tink you, that we do dayly?

Ye are Content when ye have sufficient of Gold, and Silver.

What do those good *Companions*?

They are (*or be*) pleasant, when they are busy about their work or imployment.

Denying. They be not.

Affirming. But they be.

The Preterimperfect tense.

Whorthy Brother, what did you almost?

I was Ioyful, and hath it wholly according to my wish.

What thinck you, I did there above?

You were writing, and hast delight therein.

What did *Bernard* below?

He was sick, and had a desire to dye.

What did ye together in the Garden?

We were sad (*sorrowful*) and had heart grief. *Gesse*

A Small

E X E R C I S E.

For a Conclusion.

De Toonende manier. Tegenwoordige tijd.

Lieve Vriend / wat doet gij den dag : ofte den gantschen dag ?**I**ch oeffene mijn selven in sichtselycke dingen.**E**nde **I**ch / wat doe ik te deser uren ?**G**y zyt wel gesind als gy Geld hebt ?**W**at doet u Broeder Adam nu ter (tyd)**H**y is lustig / als hy goed geselschap heeft.**W**at doet gy-luiden nu ?**W**y zijn blijde / ende hebben vrede / ende overbloed in ons Land.**W**at meend gy dat wy dagelykx doen ?**G**y-l. zyt te vreden / als gy genoegsaam Goud ende Silber hebt.**W**at doen de goede Maats ?**S**y zijn vrolijk als sy bezig in 't werk zyn.**L**oogenende. **S**yen zyn niet.**B**everstigende. **S**y zijn immer s.

Den Onvolkomen tijd.

Waarde Broeder / wat dede (ofte deed) gy schier.**I**ch was verheugd / ende had 'et heel na mijn wensch.**W**at dunkt gy / **I**ch daar boven dede ?**G**y schreef (ofte waar 't schryvende) ende had vermaak daar in.**W**at deed Bernard om laag / ofte beneden ?**H**y was siek / ende hadde lust te sterben.**W**at deed gyl. t' samen in 't Hof.**W**y waren droefdig / ende hadden hertsweer.

Den Engelsen Onderrichter.

Gesse (*recker*) what we did in the kitchen?

Ye were weary, and had a desire to rest,

What did the Souldiers in the field?

They were well, and had their pleasure.

In the Preter tense.

Loving Neighbor, what did you yesterday morne?

I was welcome, and had what I desired.

Know you what I did, at that same time?

Thou wert provoked (*disturbed*) and hadst a great paine.

What did your Son in law *Charles* yesterday?

He was gone forth, and had good Company.

What did ye the day before yesterday?

We were glad, and had it before the wind.

Know ye what we did then?

Ye were ill, and would be worse.

What did the Marchants the other day?

They were all amazed, and had great perill, or danger.

In the Preterperfect tense.

What have you done in time past: or in former time? &c.

I have said, and done what I was able.

Thou hast questioned, and Answered.

He hath eaten, and druncken.

She hath sought, and found.

We have bought the Cloth, and paid for it.

Ye have wonne the play, and lost it.

They have delivered, and sent the goods.

Querying, &c.

Have I said, and done?

Hast thou gone, and returned?

Hath he saved his life with losse of ship and goods

Denying,

Raed wat wy in de Keuken deden ?

Gpl. waard moede/ ende had lust te rusten.

Wat deden de Krijgs-knechten in 't veld ?

Sp waren wel/ ende hadden haren lust.

In den Geleden tijd.

Beminde Buurman / wat deed gy Gisteren ochtent ?

Ik was welbekom ende had 't gene Ik begeerde.

Weet gy wat ik te dier tijd dede ?

Gp waart verstoord/ ende had een groote pijn.

Wat dede Karel uw' Behoudt-zone gisteren ?

Hy was uitgegaan/ ende had goed geselschap.

Wat deed gpl. eergisteren ?

Wy waren blijde/ ende hadden 't voer de wind.

Weet gy wat wy doen deden ?

Gpl. waart qualijk/ ende woud erger zijn.

Wat deden de slaopluiden lefent ?

Sp waren alle verbaast / ende hadden groot gebaar.

In den Volkomen geleden tijd.

Wat hebt gy in den voer gaanden tijd gedaan &c.

Ik hebbe gezeid/ ende gedaan wat ik vermocht.

Gp hebt gebzaagd/ ende geantwoord.

Hy heeft gegeten/ ende gebzonken.

Sp heeft gezocht/ ende gevonden.

Wy hebben het Laken gekocht/ ende daar voer betaald.

Gpl. hebt het Spel gewonnen/ ende verlozen.

Sp. hebben 't goed gegeven/ ende gezonden.

Vragende, &c.

Heb ik gezeid/ ende gedaan ?

Hebt gy gegaan/ ende wederom gekerd ?

Heeft hy sya leven behouden/ met verlies van
Schip ende goed ?

Ant-

Denying, &c.

I have no done, nor said.

Thou hast not red, nor writ.

He hath no lost his ship, nor goods, &c.

Questioning, &c.

Have not I done, & said?

Hast not thou done ill, to lose thy honour, and Credit, &c.

In the Preterpluperfect tense.

What had you done ere (or before) I came?

I had spoken, and listened.

Thou hadst ript, or undone, and done or made it again.

He had broke his fast; and dined.

She had known, and neglected it.

We had delivered, and received.

Ye had lent, and borrowed mony.

They had waited, and hoped.

Querying, &c.

Had I spoken? and listened?

Had you gotten mony? and spent it?

Denying, &c.

I had not heard nor spoken: thou hadst not grieved, nor lamented, &c.

Questioning, &c.

Had not I heard, nor spoken? hadst not thou, &c.

In the Future tense.

What will you do after dinner, (after-noon?)

I will, or shall be rich, and have abundance.

What shall, or will I do anon, by and by, or at most?

You shall, or will be poor, and have nothing at all.

What think you, that *Nicolas* will do to morrow?

He will be wise, and bear a great name. What

Ontkennende, *Ec.*

Ik en heb niet gedaan/ noch geseid.

Gp en hebt niet gelezen/ noch geschreven.

Wy en heeft sijn Schip/ noch goed verlozen, &c.

Vragende, *Ec.*

En heb ik niet gedaan/ en geseid?

En hebt gp niet qualijk gedaan/ uw' eere / ende geloof (ofte Credijt) te verliezen/ &c.

In den meer als Volkomen geleden tijd.

Wat had gp gedaan/ al eer ik quam.

Ik hadde gesproken/ ende gelustferd.

Gp had ontvremd/ ofte ontmaakt/ en' thermaakt.

Wy hadde ontbeten/ ende noenmaal gegeten.

En hadde geweten/ ende verwaerloost.

Wy hadden gelebert/ ende ontfangen.

Gp. had Geld geleend/ ende ontleend.

Gp hadden gewacht/ (geleid) ende gehoopt.

Vragende, *Ec.*

Hadde ik gesproken? ende gelustferd?

Had gp Geld gekregen ende verquist?

Loochenende, *Ec.*

Ik en hadde niet gehoopt/ noch gesproken.

Gp en had niet getreurd/ noch geharmd, &c.

Vragende, *Ec.*

En hadde ik niet gehoopt/ noch gesproken?

Had gp niet? &c.

In den Toekomenden tijd.

Wat sult gp na noenmaal/ (middag) doen?

Ik sal Rijk zijn/ ende overbloed hebben.

Wat sal ik schier/ ofte bpkang doen?

Gp sult Arm zijn/ ende niet met allen hebben.

Wat meynd gp/ dat Nicolaas morgen doen sal.

Wy sal wijs zijn/ ende eenen groeten Naam boe.

ten.

Wat

What will ye do over to Morrow?

We shall be well Intertained, and receive a thousand thanks, or receive thans a 1000 fould.

What will, or shall we do the next week that cometh in?

Ye shall happy, or prosperous? and have the purse full.

What shall the honest people do hence forward?

They shall be in peace, and shall have joy and rest eternal.

The Imperative moode. In the Present, and Future tense.

Be briske, or for like, and be of good Courage.

Tell James, that he be diligent, and vigilant.

Let us be prudent, or wise, and keep correspondence with the good.

Be ye Courteous, and have an humble heart.

Bid them, that they pray to the Almighty, and receive his gifts and benefits, thankfully.

The Optative moode.

God graunt, I be wise, and I had my wish.

Oh! that you were rich, and hadst thy desire.

I would, he were modest (*Civil, Courteous*) and had any Comeliness, or pleasantness in gesture, and grace in Speech, and utterance.

Oh! if we were wise, &c.

The Subjunctive moode.

Although I have but little mony, yet have I not a weake Courage.

Though you have a small body, yet hast thou not a little heart.

Although he hath many words, yet hath he not many fair dayes, &c.

When I told the truth, then was I hated of every man.

Wat sult gy overmorgen doen?

Wy sullen wel getoefd worden / ende duizendfout dank hebben.

Wat sullen wy de naast komende week doen?

Gyl. sullet gelukkig zijn / ende de Boze vol hebben.

Wat sullen de Drome Luiden hoorzaan doen?

Sp sullen in vrede zijn / ende sullen vzeugd / ende ruste hebben in der eeuwigheid.

In de Gebiedende manier. In den Tegenwoordigen, ende Toekomenden tijd.

Weest lustig ofte vzelijk ende hebt goeden moed.

Segt Jacob dat hy neerstig is / ende 't oog in 't Sepl hebbe / (dat is wakker.)

Laat ons voorzichtig wesen / ende t'samen handeling met den goede hebben.

Weest gyl. goedertieren / ende hebt een ootmoedig hert.

Segt hun dat sy den Almogenden bidden / ende syn gaben en weldaden in dank ontfangen.

De wenschende manier.

God geve / dat ik wijs zy / en mijnen wensch hadde.

Och! dat gy rijk waart / en uwe begeerte haddet.

Ik woude dat hy heusch ware / ende renige bebaligheid hadde.

Och! of wy wijs waren / &c.

De Ondergevoegelijke manier.

Al is 't dat ik luttel Geld hebbe / soo en heb ik geen kleinen moed.

Al is 't dat gy een klein lichaam hebt / soo en hebt gy geen klein herte.

Doewel hy vele maanden heeft / soo en heeft hy niet vele schoone dagen &c. Plural, &c.

Doel de waarheid seide / doen was ik van elk een gehaat.

Als

When you had leave, then you ceased not from play.

When *Isaac* stood at the Table, he served as a skinker (a filler of wine) or a waiting man, &c.

Considering that I have been at your's, have not I kept my word?

Though you have eaten hony, yet you have not suckt the hony Combs.

Now that *Andrew* hath gone to seek peace, he shall be blessed, &c.

Considering that I had had noyle, and trouble, so ought I also to have some reward.

Sith that (*for so much as*) thou hadst bee at the Wedding (*marriage*) you ought also to go to the funeral.

Although that D. had come at day-break, yet should he not have been time enough, &c.

When I shall be sicke, or ill, you shall then be my Phisition.

When thou shalt have a long gown, then you will be counted a Doctor.

When *Sophyus* shall keep watch, he then will betray the City, &c. *The Infinitive mode:*

The work of honest people is, to have such in esteem, that follow the truth.

To fast outwardly, to pray with the mouth; to do Almes in publik for to be seen and Commended of the world, is not this the life of Hippocrites?

The dealing of right Merchaunts it is to look more at the common profit, then at ones own (*self*), advantage, or gain.

Not to have learned what is necessary, and meet for age, is much bewailed by old (*or antient*) men.

Of Participles.

In telling the truth, I tender my self bare fat.

Li-

Als hy oozlof had/so hield hy niet op van spelen.

Doer Izaak aan tafel stond/so diende hy als schenker.

Gemerkt dat ik t' uwent geweest heb / en heb ik mijn woord niet gehouden?

Al schoon dat gy Konig ge-eten hebt / nochtans en hebt gy de Konig-raten niet gesogen.

Du dat Andries den vrede heeft gaan zoeken / soo zal hy gezegend wesen/ &c.

Gemerkt dat ik arbeid gehad hadde / en moeite; soo behoozd ik ook eenig loon te hebben.

Midts dat gy ter Bruiloft geweest haddet/ soo behoozde gy ook ter Mit-baart te gaan.

Al waart dat D. in de dageraat gekomen had/ noch en soude hy niet tijds genoeg geweest zijn/ &c.

Als ik krank ofte qualijh gesteld zijn zal / gy zult dan mijnen Doctoer wezen.

Als gy eenen langen Tabbaard zult hebben/ dan soo zult gy vooz Doctoer geacht worden.

Wanneer Zophyrus de Schiltwaagt houden zal/ zal hy dan de Stad verraden &c. De Onbep. Manier.

't Werk van eerlijhe luiden is / om sulke te achten die de waarheid volgen.

Miterlijh te vasten/ met den mond te bidden/ en aelmoessen in't openbaar te doen / om van de wereld gesien ende geprezen te worden / is dat het leven der Hypocriten niet?

De Hoophandel van rechte Hoop-luiden/ is meer te sien op 't gemein pzoft/ dan op eygen voozdeel/ of winst.

Niet geleert te hebben 't gene dat vooz den Ouderdom noodig en bequaam is / wozd van den Ouden deel beklaagd.

Van Deel-w. ofte Deel-nem.

De waarheid seggende/ maak ik my hatelijh.

So.

Living soberly and carefully, so N. waxed old.

By gaining, and sparing, we become Lords of yearly Rents, and renewes.

In resting, and Ceasing from all work or labour, they grew lazy, and toakish.

Ruminating the H. Scriptures, so men become wise, civil (or gentle) composed, and dextere, (or quick of wit)

By bragging, bravading, vaunting, and letting in way of Orantation, we produce to our selves dishonour, and shame.

In going above our estate or degree, both the godly, & the world too, are offended, or scandalized thereby.

Permitting, and suffering evil, you make your self guilty, or culpable.

Beginning well, and ending well, causeth the worke to be commended, or praised.

Between purpleblinde, and being starke blinde, there is a vast difference.

A fooler bold may soon be shot, by speaking unadvisedly or inconsiderately.

Rewarding the worke, sweeteneth the sowe or crabbed labour.

Impersonals.

Yesterday they arose (or did arise) and acted marvellously, To morrow they will do something that's good, by the grace (or helpe) of God.

It pleaseth mee that they do warrantable things, or els that they leave it undone.

Men should not do amisse, to shew whither I pronounce amisse.

God grant that men may get (or draw) vantage, and profit out of (or by) my writings.

Men get a hoarse throat by speaking shrill, and lowde.

It breaketh my loynes a peeces.

It's our part to praise God for his Spirit & Truth Amen.

Soberlijk/en zoetlijk levende/soo word N.oud.

Al winnende/en sparende worden wy Rententers.

Van allen werk rusten/en aflatende/worden wy lew en beug.

De H. Schrift herknautwende/word men wijs/leuch/geschikt/en behendig.

Al trotsende pronkende/beroemende/en poechende sig aansellen/doen wy ons self onere en schand aan.

Boven ons staat/en magt gaande/beide God-buchtig en wereljkhe zijn daar dooz geargert.

't Quaad toe-latende/en lydende/maakt gy u self schuldig/of strafbaar.

Wel beginnende/en wel vol-eindigende/doet het werk pghen.

Tussen stik-siende/en geheel blind zijnde/iffer een groot onderscheid.

Onbedachtsaam/ofte roekeloos sprekende/mag een Nar sijn pgh dza geschoten worden.

't Werk beloonende/verloetet den suuren arbeid.

Onpersoonlijken.

Gisteren stond men op/en deden wonderlijk/morgen zal men met Gods genade wat goeds doen.

Het belieft my dat men geoozlofde dingen doe/of datmen 't late staan.

Men soude niet qualijk doen/te toonen/of ik qualijk wgt-spreke.

God geve dat men uit mijn schrybens nut en pzo-sijt trekken mag.

Men krygt een heersche keel dooz hard/en luid te spreken.

Het breekt mijn lendenen aan stukken.

Het staat ons God te loben dooz sijn Geest en Daarheyd/Amen.

I

O

Y
ro

U

I

An
C

A

Den Engelschen ende Ne'erduitschen
ONDERRICHTER,

HET TWEEDE DEEL:

Waar in

Samen-pzaatjes/ gemeene Redenen/ Discoursen/ Send-brieven/ende Sin-spreuken/ om daar dooz tot de wetenschap/ ende 't aanschaaen van de Engelsche Sprake geriefelijck te komen/vergadert zijn.

Mitsgaders, een kleine

V O C A B U L A A R,
Ofte Woord-Boekje, met het gemelde Aanhangzel daar aan gevoegt.

The English and Low-Dutch.

I N S T R U C T E R,

T H E S E C O N D P A R T:

Wherein

Are collected Common Dialogues, Communications, Discourses, Letters, and Sentences, readily for to come thereby to the knowledge and liking of the Dutch Tongue.

Together with A Small

V O C A B U L A R,
And the mentioned *Appendix* joyning thereunto,

Tot R O T T E R D A M,

Gedrukt by Isaak Naranus, Boekverkooper
op 't Stegger. Anno 1678.

CAPITTEL I.

Een Morgen-groete
temisse tusschen A. B.
ende B. D.

GOD gebe u
een goede mor-
gen/Heer.

En u van gelijke/
Heer, een goede mor-
gen/ende een goed jaar.

De Heere vergaen-
ren goede morgen/
Seigneur.

Mijn Heer, 't selve is
u gegeven / met alle
voorspoet.

Goede morgen / Auf-
frouw / Meestresse / &c.

Ende u ook; God ge-
be u een goede morgen/
Seigneur, ende u des ge-
lijks / Meester C.

Goede morgen / Buur-
man.

Ik bedanke u / mijn
liebe Buurman.

God gebe u eer goe-
den dag / Meester B.

Ende u ook Mr A.

De Heere gebe u een
vrolyken dag.

CHAPTER I.

*A morning Salutation
between A. B. and
B. D.*

GOD give you a good
morrow, *Sir*.

And to you likewise,
Sir, a good-morrow, and a
good year.

The Lord graunt you
a good morrow, *Sir*.

Sir, the same be given
to you, with all happiness
(or prosperity.)

Good-morrow, Ma-
dame, Mistress, &c.

And to you also, God
give you a good morrow
Sir, & to you the same in
like manner, Master C.

Good morne, (*morning*)
Neighbour.

I thank you my loving
Neighbour.

God give you a good
day, Master B.

And to you also, Mr. A.
The Lord give you a
joyful (*frisk*) day.

Engliff

A good, and a merry
day be to you.

Sir, I most humble
thank you.

Sir, God give you (good
luck,) and all prosperity.

I wish the same to you,
with a good heart.

I wish you a good day.

I wish the same to you
likewise.

Sir, how do you do this
morning.

Sir, ready to do you
my service.

Sir, how goe's it with
your health in this morn-
ing tide.

Sir, very well, at your
Commandement.

Let this be a prosperous
day to you, Sir.

My dear friend, o that it
might not go ill with
you too.

How have you rested to
night?

Well, God be praised (or
I thank the Lord.)

Ne'erduitsch. 123

Gen goede/ ende ende
een blye dag zo u.

Monfieur, Ik bedanke
u seer oormoedelyk.

Seigneur, God geve u
goed geluk / ende booz-
spoedigh.

't Selve wensche ik u
met goeder herte.

Ik wensche u een goe-
den dag.

Ik wensche u het sel-
ve in selgh.

Mijn Heer, hoe vaert
ge desen ochtend.

Seigneur, bereid om u
eenigen dienst te doen.

Mijn Heer, hoe gaar'et
met u gesondheid desen
morgen.

Monfieur, seer met / tot
uwen dienst.

Desen dag / (Mijn
Heer) moet u boozspoe-
dig zijn.

Och dat'et ook met u
niet en mocht qualyk
gaan : mijn waarde
vriend.

Hoe hebt ge van desen
nacht gerust?

Wel/ God lof / (ofte
ik dank den Heere.)

Seigneur, wat maekt
 gy desen morgen ſoo
 vroeg op / buiten in dit
 hoel weder / ik bid u ?

Hoe / is 't niet tijd op
 te zyn? ende wat het we-
 der belangt / het is tame-
 lijk / ende verdragelijk.

Waarom ſtaat gy ſoo
 vroeg op?

's Morgens (ofte by
 tijds) vroeg op te ſtaan
 is 't aldergeſondſte ding
 van de gantsche Wereld.

CAPITTEL II.

Begroetingen in't ont-
 moeten , (ofte tegen-
 komſte) en van elkan-
 deren ſcheidende tuf-
 ſchen A. B.

God behoude u Mae-
 ſter B.

De Heere behoed u
 ook / mijn Heer.

God beware u herte-
 lijk / Seigneur.

En u ook alſoo cor-
 dialijk: zyt gy wel te pas.

Hoe daart gy / mijn
 Heer?

Hoe hebje 't gemaakt
 ſedert d' anderen dag?

Ne'erduitsch.

Sir, what do you up ſo
 early this morning,
 abroad in this cool wea-
 ther, I pray you?

How, (*why*) is it not
 time to be up: and as con-
 cerning the weather, it is
 temperate, & tolerable.

Wherefore do you riſe
 ſo ſoon?

To riſe early (*or be-
 times*) a mornings, is the
 moſt whole ſomeſt thing
 of all the World.

CHAPTER II.

*Salutations at meeting
 by the way: and parting
 one from each other, be-
 tween A. B.*

God ſave you, Maſter
 B.

The Lord preſerve (*or
 protect*) you likewise, *Sir*.

God ſave you heartily.
Sir.

And you alſo as cordia-
 ly: are you well.

How do you do, *Sir*.

How have you done
 ſince the other day? How
 do

Engliſh

do you feel your ſelf
ſince yeſteaday.

Very well, I am well
thanks be to God, at your
ſervice.

How ſtands it with
your health, *Sir*?

Sir, I find my ſelf well,
praiſed be God.

And you, *Sir*, how is it
with you? well?

I alſo am in health,
blessed be God, how do's
your Father, and your
Mother, how do they do.
and all the whole family,
are they in health?

They are in good health:
God be praiſed.

How go's is with you,
my friend?

It go's well with me,
go's it but ſo well with
you. my loving friend?

I wiſh you good health,
Sir:

The ſame I wiſh to you
alſo, *Sir*.

How go's it with your
affaires?

How ſtand's the mat-
ters with you?

Ne'erduitsch. 125

Hoe geboelje u ſelven
zedert gisteren?

Seer wel: Ik ben
wel / God dank / tot u
dienſt.

Hoe ſtaat 't leven al/
mijn Heer?

Seigneur, Ik bevind
my ſelf wel God 33 ge-
loofd.

En gy / mijn Heer,
hoe is 't met u? Wel?

Ik ben ook gezond/ge-
zegend 33 God: hoe
baart u Vader/en Moeder /
hoe varenſe: en
't gantsche Huys-geſin /
33nſe gezond?

33 33n in goede ge-
ſondheid: God lof.

Hoe gaat 'et met u
mijn vriend?

Het gaat met my wel:
gaat het maar ſoo met
u mijn liebe vriend.

Ik wensch u goede
geſondheid/mijn Heer.

Dat ſelbe wensch ik
u ook/Seigneur.

Hoe gaat 'et met u af-
ſaken?

Hoe ſtaan de ſaken
met u?

126 Neerduitsch.

Seer wel/ mijn Heer.

I groet u mijn Heer.

E ik u desgelijck.

En op wel/zijt op wel
te pas?

Ik bare wel: Ik ben
hooftwaer wel te pas;
(ofte in goede gestelte-
nis van lichaam) ik ben
wel te deeg ende in goe-
de welvaerenheid.

Dat is goed: dat is
raar/ en ongemeen: dat
gaat wel / dat is my wel
een aangename tijding:
dat verblijdt mijn hert:
dat is mijn lief om hoo-
ren: Ik hoor dat geer-
ne / hooftwaer (mijn
Heer) Ik verheuge my
alstijdt uitermaten seer in
u welbaart: Ik bidde u
besoet u gesondheid
wel/ bewaert deeg u ge-
zondheid.

Ik bedank u hoogtijck.
Ik kan nu niet langer
toeven; Ik ben haastig
om te gaan: Ik moet
gaan (mijn Heer) en wilt
my niet langer ophou-
den/ ik heb mijn tijd van
doen: Ik en mag hier

Englisch.

Very well, Sir.

I salute you, Sir.

And I you the like.

Are you well, are you
wel disposed?

I fare well: Indeed (or
verely) I am in good
disposition of body, I am
healthfull, and in good
prosperity.

That is good: that is
rare, and not ordinary:
that go's well, that is
pleasing tydings to me:
that rejoyceth my heart:
I love to hear that: I hear
that gladly, truly, Sir, I
rejoyce exceedingly, al-
ways at your welfare: I
beseech you to take care
of your health, preserve
this your health.

I highly thank you, I can
tarry no longer now: I
am in haste to be gone: I
must go, Sir, be pleased to
detain me no longer: I
have need of my time: I
may not bide to stand
here still: fare you well
Maister

Engliſh

Maister A. God be with you: I wish your health may continually, or alwayes continue, be you recommended to God.

And you also my dear friend: God preserve you, from all mischaunces, God guide: God be with you may it please you, in my name (*or in my behalf*) to present my cordial salutations to your Wife, and Children.

Sir, I thank you. I shall do your message: I kindly salute you in their behalf, and I pray, recommend me also to your reverend Father and Mother, very kindly.

CHAPTER III.

Salutations for the Evening-tide, between G. and H.

What a Clock is it,
Sir.
What time a night is it?

Nederduitsch. 127

niet blijven staan: Daart wel Meester A. Wdien: Ik wens. dat u gezondheyt mag geduerig aanhouden: blyft Gode bevolen.

En u ook mijn waerde vriend: God behoeft u vooz al ongetuif / God geleide u. God zy met u / geliebet u / (ofte wilt het u gelieven) van mijnent wegen / mijn hertelike groetenisse oen u Vrouwen en Kinderen aan te bieden.

Seigneur, Ik bedank u / Ik sal u hoofdschap doen: Ik groete u vriendigh van harent wegen / en ik bidde / doet mijn gebiedenisse ook aan u eerwaerde Vader en Moeder / seer volbedeligh.

CAPITTEL III.

Groetenissen voor den Avond-stond, tusschen G. ende H.

Wat heeft de klok mijn Heer?
Wat tijt van der nacht is 't?
§ 4 Ser.

Seigneur, wat ure is
het nu?

De klok heeft tien/het
is by tiene/'t heeft tien
geslagen / het is by na
tien uren/het is ontrent
tien uren/ mijn Heer.

Ik en wist'et niet/ Ik
meene het soo laat niet
en is/ my dunkt het kan
soo laat niet zyn.

Behoudens u gunst /
het is/'t is immers/het
is in der daad / het is
waarljk mijn Heer, Ik
heb't hooren slaan.

Monf. wat uren zyn't
die daar slaan? weetje 't?

Elf/ mijn Heer, het is
Elf uren.

Mijn Heer, wat uur
mag't dog wesen? bid ik.
Seigneur, het en kan niet
miffen het moet elf zyn.

Dan is het tyd te bed-
de te gaan/het is a'3 dan
hoog tyd te gaan fla-
pen: wy fullen dan gaan
flapen: wy moeten dan
onze pzaatjen af-bzehen/

(or what houre of the
night may it be?)

What a Clock is it now
Sir.

It is ten a Clock it is
nigh ten: it is well nigh
ten, it hath struck ten, it is
almost ten a Clock, it is
about ten a Clock, Sir.

I knew it not, I suppose
it is not so late; me thinks
it cannot be so late.

With you favour, but it
is, it is verely, it is so in-
deed, it is truly Sir, I ha-
ve heard it strike.

Sir, what houres be they
there that strike? know
you it?

Eleven, Sir, it is Eleven a
Clock.

Monsieur, what a Clock
may it be? I pray.

Sir, it cannot fail but it
must be Eleven.

Then it is time to go a
bed: it is high time then
to go sleep: we will then
go to sleep: we must
break of our discourfe,
and then depart, and go
to our rest. I am

I am not drowsy: I have
at present no need of rest;
I am not sleepy: I am
wholly awake still.

But I am very drowsy,
my eyelids are heavy of
sleep (or *taken with sleep*)
rest is very needfull for
me (or I *have great need*
of rest) I am very sleepy:
I cannot hold my eyes
open any longer, I bid
you therefore good night
Sir, God give you a good
night, my friend.

Go to sleep then, and
God keep you, I wish you
a good night, let this
night be beneficial unto
you, I wish this night
might be salubrious to
you, I wish from my
heart, that you may sleep
soundly (or *without In-*
combrance) the lifelong
night.

I thank you for all your
kindness (*affability*) and

Ne'erduitsch: 129
en dan scheiden / en na
ons rust gaan.

Ik ben niet bakerig:
Ik heb tegenwoordig
geen rust van doen: Ik
ben niet slaperig: Ik
ben noch heel wacher.

Maar ik ben dog ba-
kerig / mijn oog-schelen
zijn niet vaak bevangen
rust is my seer noodig /
(ofte Ik hebbe ruste seer
noodig van doen.) Ik
ben seer slaperig: Ik en
kan mijn oogen niet lan-
ger open houden; ik seg-
u daarom goede nacht/
mijn Heer, God gebe u
een goede nacht / mijn
vriend.

Gaat dan slapen / en
God beware u. Ik
wens u een goede nacht /
laat desen nacht u vooz-
deelig zijn / ik wense dat
desen nacht u mag heil-
saam zijn: Ik wens van
herten / dat gy onbesogd
(of onbekommerd) dees
geheele nacht vooz-
moogt slapen.

Ik bedank u van we-
gen al u vriendelijheid /

130 Ne'erduitsch.
en goede begeerten.
God 3p met u.

Maar staat een weinig / wacht een weinig tijds myn dunkt dat gij u zelfs 3p wat vergeet; behooren wy niet met malhanderen God eerst te bidden?

Ik bedank u van wege d'indagtingmakinge. In dien het u beliest dese pligt te doen / ik sal seer geerne met u daar in aanspannen.

Wel an: Ik sal 't booz dit maal met Gods hulpe doen / &c.

CAPITTEL IV.
Een Gemeene t' Samen-spraak van's ogrens op staan, tussen M. F. en P.

Hou / Francois! staat op / datje School moogt gaan: je sult geslagen worden want 't is al over seivenen.

Maakt u gereed / kleed u / en rept u haastigh / en bid God om u te zegenen / dan suldy uwen ontbijt hebben.

Engelsk.

good wishes. God be with you.

But stay a little, waite a while, sure, we shinks that you do somewhat forget your self, ought we not first to pray to God together?

I thank you for putting it in remembrance: If it please you to perform the duty, I will very willingly joya with you therein.

Go to, I will do it for this time, by the help of God, &c.

CHAPTER. IV.

A Familiar Discourse, of uprising in the morning, between M. F. and P.

HO, Francis! Arise, that you may go to school: you will be beaten, for it is past seven a Clock.

Make you ready, dresse you and hyc you quickly, and pray to God for to blesse you, then you shall have your breakfast. Mar

Engels.

Margery, give me my stockings, make hast, I pray thee, where have you laid my doublet, reach me my garters, and my shoes: be they clean?

First put on a clean shirt, for that is too fowle.

Make haste then, for else I shall wait too long.

It is moist yet, stay a little while (*the twinkling of an eye*) you must wait a very little while, that I may drye it by the fire.

I will not tarry so long, go your way, I'll none of it.

Your Mother will chide me, if you should go to school, without your clean shirt.

I had rather that you be chidden, then that I should be either blamed (*rebuked*) or beaten. Now, where are my woollen, or linnen socks, my Coat, my Cloak, and

Ne'erduitsch. 131

Margriet / geest my mijn hoesen / haast u in bid u / waar hebje mijn wambais geleid / langd my mijn hoesse-banden / en mijne schoenen: zynse schoon?

Doet eerst een schoon hemdd aan / want dat is te vuyl.

Haast u dan / want ik sal anders te lange wachten.

't Is noch vochtig / heid een weinighen een oogenblik) ge moet een wijje wachten / dat ik't aan 't vyer mag droogen.

Ik wil soo lang niet seiden / gaat heen / ik en wil er geen.

U moeder sal my bekeiden / moete sonder schoon hemdd t' school soude gaan.

Ik had liever dat ge bekeiden word / dan dat ik of berijpt / of gesmeten zou worden. Nu / waar zyn mijn walle / of linne sokken / mijn rok / mijn mantel / en mijn

132 Ne'erduitsch.

Bonnet / mijn satijn
Muts / en mijn hoed ?
waar is mijn Tabbaard
mijn Kiem mijn Hand-
Schoenen / en mijn
Maf / mijn Neusdoek/
mijn Sacrijen / mijn
Boeken / mijn Ink-ho-
ker / met mijn Pennen en
Penne-mes / waar zijn
alle mijn dingen ?

Ik en heb niet met al-
le gereed / ik heb niets by
de hand.

Ik sal 't mijn Vader
seggen / ik sal u doen kij-
ven hoozen / ik sal u ber-
oosaken dat mijn Va-
der gram op u sal zijn.
Pieter brengd my wat
waters / om mijn aange-
sigt en handen te was-
sen.

Ik begeer geen Ri-
vier-water / want 't is
onklaar / geest my put-
water / ofte Fontein-
water.

Neemt het Lampet/
en giet op mijne han-
den / giet hoog.

Ende en zoudje in 't
Zekken niet kunnen

Englisch.

my Bonnet, my sattin Cap,
& my hat ? where is my
gown, my girdle, my
gloves, and my muffle, my
handcherchise, my sachel,
my Books, my Inkehorn,
with my pennes, and pen-
knife, where are all my
things ?

I have nothing at alrea-
dy, I have not any thing
at hand.

I'll tell it my Father, I
will make you to hear
chiding (*that is, to be
chidden*) I'll cause you to
have anger of my Father,
Peter bring me some wa-
ter, for to wash my face
and hands.

I desire no River-water,
for it is not clear, give me
well-water, or Fountain-
water.

Take the Ewer, or
Laver, and powre upon
my hands, powre high.

And could you not wash
in the Bason, must you al-
ways

Engliſh.

wayes have a man at your
Elbow, truly you are too
to wanton, or *Malapert*.

Will you that I rince my
mouth, and wash my face,
wherewithal I have wash-
ed my hands?

Maid, give mee a To-
wel.

Lo! there hangeth a fair
white Towel.

Give me now my break-
fast, for I am now ready, I
pray thee make haſte, and
bye you (*somewhat*.)

Well, but where's your
duty, have you reverently
ſaluted (*greeted*) your Fa-
ther and Mother, this
morning? What have you
forgotten that?

Where is my Father?

He is in the Shop.

Good morrow *Sir*;
Father, and a good mor-
ning to you all, my Fa-
ther's Company.

Are you got up, is this
time to riſe, at eight a
Clock, you will be whipt,

Ne'erduitsch. 133

waſſen / moet gelyc
een knecht op u Ellebo-
ge hebben / voerwaer gelyc
al te blyd-dronken.

Wiltje dat ik mijn
mond ſpoele / en mijn
aangeſicht waſſche / daar
me'e ik mijn handen ge-
waſſchen hebbe?

Maid / geeft my een
doog-doek.

Siet / daar hangt een
ſchoonen witten hand-
doek.

Geeft my mijn ont-
bijt nu / want ik ben nu
al gereed / ik bid u maakt
haaſt. ende rept u. (wat.)

Wel / maar waar is
uwen ſchuldigen plicht /
hebtje deſen ogtent uwen
Vader en Moeder eer-
biedig begroet? Wat
hebt gelyc dat vergeten?

Waar is mijn Vader?

Hy is in de Winkel.

Goeden dag / Heer
Vader / en een goeden
morgen u allen / mijn
Vaders geſelſchap.

Zijde opgeſtaan / is dit
tijt ten achten op te
ſtaan / gelyc ſult gegeſelt

134 Ne'erdutch.
worden/ Ik vertrouwde/
[Ik versker u.]

Gaat hiels neder/balt
op u knien eerst / aanbide
God den Heer.

Onse Vader, die in de
Hemelen sijt. *Ge.*

Gaat nu henen en pre-
senteer o mijn vriendelij-
ke eerbieding aan u
Meester en Meesteres-
se/en segt haer/dat ik be-
geer / dat sy gelieven de
moeite te doen/om mo-
gen te komen ende mis-
dagmaal met my te hou-
den: dat sal u bewaren
van gegerfeld te worden.

Maakt u nu op weg
mijn kind/en leer o wel/
op dat op my u les-
mogt op seggen als op-
stus vander schoole t'
huns hant.

Wel / Ik sal mijn Va-
derlijck. Goeden morgen
Vader.

CAPITTEL. V.

Om te looren koopen,
ende verkoopen.

Goeden dag / Heer,
en u Maatschap.

Engish.

Itrow, (*I wait on you.*)

Go, kneel down, fall
upon your knees first,
worship God the Lord.

*Our Father, which art in
Heaven &c.*

Now go your wayes, &
present my kind respects
to your Master & Mistris,
and tell'em, that I desire,
they would bepleased to
take the paines, for to
come and dine with me
to morrow: that will
save you from being girked
[whept.]

A way now, get you go-
ne my Child, and learn
well, that you may say
you lesson to me,
when you come anon
from school.

Well, I will my dear
Father. Good morrow
Father.

CHAPTER. V.

To learn how to buy, and
sell.

Good morrow, Sir, and
your Company.

And

Engliſh.

And you likewiſe Miſtris.

What do you here in the cold ſo ſoon; have you been here long?

About an houre.

Have you ſold any thing to day?

What ſhould I have ſold already, I have not ſo much as taken handſel.

Nor I.

Be of good courage [or good comfort] God will lend us ſome Chapmen, or Merchants, I hope.

I hope ſo [it] too, here come's one, he will come hither.

Friend, what lack you, what will you buy, Come hither, doth pleaſe you to buy ought [any thing] look [view] and ſee, If I have not that likes you, that ſerves your [turn.]

Come in, I have here good Cloth, good linnen of all ſorts; and of all priſes, good Silks, Chamber, Damaske, Velvet;

Nederduiſch. 135

Ende u oock Meefterſſe.

Wat maakt gy alhier ſoo vzoeg in de houthuſe; hebje hier lang gewoest?

Ontrent een ure.

Hebt gy van daag yes wes verhogt?

Wat ſoude ik alreeds verhogt hebben / ik en heb ſo veel niet alghant giff ontfangen.

Nach ik.

Zijt goeds moeds (of te hebt goeden trooft) ik verhope / dat God ons eenigen Kallanten / ofte Koopten ſenden zal.

Ik hoop't oock / hier komter een / hy ſal hier (of herwaards) komen.

Vriend / wat ontbreekt u wat wiſje koopen / komt hier belieft u iets te koopen aanschoud en ſiet of ik niet en heb dat u aanſtaet / dat u dient.

Komt binnen / ik heb hier goet Laken / goet Lijn-waet van allerlei ſooten / en van alle priſen / goede Zijde-laken / Kame-

136 Ne'erduitsch:

Damelot/Damast Flu-
weel: Ik heb ook goed
Wies/ goede Wis/ en
goeden Waring: Hier is
goede Boter / en ook
goede Kaes / Edamsse/
Tergoutse/ &c.

Wiltje een goet spaans
leer of zachte mitskoo-
pe/ een goeden Hoed/ of
Haarloo? / of goede Boe-
ken in 't Frans/ Engels/
Nederduits/ Latijn/ of
Italiaans / of wiltje een
Schryff boek/ hoopt dog
wat/ besiet wat u dient/
en wat u gerieben mag/
ik sal u goede hoop geve-
bjaagd naar wat u be-
heft/ ik sal 't u laten sien/
't gesigte en sal u niets
kosten / dan uw eigen
moete.

Hoe veel sal ik bon?
d'El van dit Laken be-
talen?

Op sult 'er vijf schel-
lingen bon? betalen.

Hoe veel moet my een
elle van dit stuk linnen
kosten?

Het sal u eenen daalder
(ofte dertig stuivers) ko-
sten.

English.

likewise I have good
Flesh, good Fish, and
good Herrings: Here is
good Butter, and alsoo
good Cheefe, Edams, Ter-
gowes: and so forth.

Will you buy a good
spanish leather, or sattine
Cap, a good hat, or Castor;
or good Books in French,
English, Low-dutch, La-
tin, or in Italian, or desire
you a writing Book, buy
somewhat, look what will
serve you, and what may
be for your turn, I will
give you good cheap: ask
for what you please, I'll
let you see it, the sight
shall cost you nothing,
but your own paines.

How much shall I pay
for th'ell of this Cloth?

You shall pay five Shil-
lings for it.

How much must an
Elle of this piece of Lin-
nen cost me?

It shall cost you a dol-
lar, (or thirty stivers.)

How

Englisch.

How much the pound
of this Cheese, (*supplise,
the value, or price.*)

The pound I rate, at five
groats, [*i. e. two pence
half penny.*]

What cost the canne of
this Wine?

The canne must yeild
me five stivers.

How much do you rate
the piece?

I rate it seaven gilders, &
ten stivers, at a word (*or
to make no words.*)

What shall I give for
that, but do not over-prise
(*or over-value*) it to me?
I pray.

Not I surely (*or certainly*)
I will not over-rate it
you, I'll tell it you at a
word, you shall pay for it
(*if you have it*) twenty &
seaven stivers, and a half,
if it please you, that is
forsooth not dear?

Is it much to much (*or
a great deal too much.*)

Forsooth it is not, how

Ne'erduitsch. 137

Hoe veel geld het pond
van dese Kase.

Het pond gelt/ of waar-
dere ik op vijf groot.

Wat gelt de kan van
desen Wijn?

De kan moet vijf stui-
vers gelden.

Hoe veel looffe 't stuk?

Ik waardeer 'et met
een woord (of om geen
woorden te maken) seven
gulden tien stuibers.

Wat sal ik daar voor
geven/ maar en ober- lo-
bet my doch niet? bid ik.

Neen/ ik zeker: Ik en
sal 't u niet ober-loven ik
sal 't u met een woord
seggen en sul 'er voor
betalen (sooje 't hebe) se-
ven-en-twintig stuibers/
ende een halve / als 't u
beliest / dat is immers
niet duur

Het is veel te veel (of te
een groot gedeelte te
veel.)

Woozwaer 't en is niet
Hoe

138 Ne'erdutſch.

hoe veel bied gij my?
bied wat: Ik en ſal 't u
niet geven/ vooz 't gene
gij my bied / bied mij
wat.

Wat ſoude ik daar op
bieden?

Gij hebt 'er mij al te
hoog geloofd.

Ik en heb: maar 't is
niet geſeid / dat ik 't niet
vooz minder verhoopen
en ſal / als ik 'er wel ge-
waardeerd hebbe: ſeg-
gij wat gij 'er vooz ge-
ven wilt.

Ik ſal 'er twee-en-
trentig ſtuyvers vooz
geven / en niet een duit
meer.

Vooz dien prijs en is 't
niet te koop gij bied mij
verlies/ gij bied mij al te
luttel. Ik heb hier wel
wat / dat Ik u vooz dien
prijs verhoopen kan /
maar 't en is ſoo goed
niet / geen niet te verge-
lijken/ het en genaakt 'er
niet by een goed ſtuk
meers; Ik ſal 'er u too-
nen; Biet / dit wil ik u
wel verhoopen om min-

Engliſh.

much do you bid me? bid
ſomething: I will not give
it you, for that which you
proffer me, bid me ſome-
what.

What ſhould I bid upon
that.

You have ſed it me a too
high a price.

I have not: but it is not
ſaid, that I will not ſell it
for leſſe, then I have rated
it: tell me what you will
give for it.

I will give twenty and
two ſtivers for it, and not
a duit more.

For that price it is not
to be ſold, you proffer me
loſſe you bid me too lit-
tle; I have ſome here,
which I can ſell you for
that price: but it is not ſo
good, no not to be com-
pared, it does not come
neer it by a good way, I
will ſhew it you; look, this
I will ſell you for leſſe
price, but the leaſt price is
not alwayes good to be
ſought:

Engliſh.

sought: can you do better
then buy that which is
good ? If you were my
Brother, I could give you
not a better.

Will you take [*have*]
my mony ?

Not ſo.

You ſhall have yet two
ſtivers, and a half more.

I cannot: I ſhould ſtill be
a looſer by it : I let it you
as neer as I may , I have
ſet you the loweſt , and
uttermoſt price , what
ſhould one make many
words about it. [*ſhewen.*]

I may give no more.

Well, God guide you :
go, and trye elſewhere : if
you can buy cheaper, you
ſhall, have it for a ſtiver :
you can get it [*or have it*]
no where for the price
you bid me , and ſuch
wares I am able to ſell it
as cheap as any other
man , as any in the City,

Ne'erduiſch. 139

der prijs; ooch de minſte
prijs en is niet alſjos
goed-geſogt : kanje be-
ter doen dan te koopē
't gene dat goed is ? al
waarte mijn Broeder, ik
en zoude u een beter niet
konnen geven.

Wil op mijn geld aan-
nemen [*hebben* ?]

Niſs niet.

Op ſult noch eenen
ſtooter meer hebben.

Ik kan niet : Ik
zoud'er noch aan verlie-
ſen: Ik verlaat het u ſon-
derun als ik [*wel*] mag/
ik heb u de laagſte / en
uiterſte prijs geſteld / wat
zoud' men daar om vele
woorden maken.

Ik mag niet meer
geven.

Wel / God geleide u :
gaat / en onderzoekt er-
gens op een ander: ſoojs
beter koop kund koop-
pen / op ſult 'et booz een
ſtiver hebben : op
kund 'et nergens beko-
men booz de prijs dieſe
mi bied / en ſulke waer ;
Ik ben machtig om ſoo
goed

140 Ne'erduitsch.

goed hoop te verhoopen
als een ander man / als
gemand in de Stad/
maar ik wil 'et te verlies
niet verhoopen: Ik ver-
laat het u na by na boo:
de selfde prijs / dat 'et my
gehooft heeft / Ik moet
wat winnen / Ik sit hier
niet om niet te winnen/
so ik 'et afwenden kan:
want ik moet 'er af le-
ben / gy weet wel genoeg
dat alles heel duur is /
't een moet nootzakelijh
't ander volgen. So je
bellest my de ses-en-
twintig stivers te geve/
gy sult 'et hebbe / anders
ik en kan ik niet helpen /
gy bald my al te hard
om mede te handelen.

Dat ben ik / boo:waer;
men kan aan D. niet
winnen: dat yder een sou
hooed ware / als gy / ik
zou mijn Winkel moe-
ten toesluiten: want ik
sou het hooed hiet kreg-
gen om te eten.

Het bellest u / sou te seg-
gen.

't Is inder daad waar.

English.

but I wil not sell it to losse;
I offer it you very neer
for the same price; that it
hath cost me, I must gain
some-wath, I sit not here
to gain (to reserve. get)
nothing, if I can shift, it:
for I must live by it, you
know well enough that
every thing is very dear
th'one must needs follow
th'other. If you please to
give me the twenty and
six stivers, you shal have
it, otherwise I cannot
help you, you fall to hard
for me to deal with.

Forsooth, that I am; men
(one) can gain nothing by
you; if every one were as
percimonious [*ravishy*, or
sparing] as you, I might
shut up my shop; for I
should not get bread to
eat.

It pleaseth you, to say so.

It is true indeed.

Now

Engliſh.

Now, hear me a word.

Well, ſpeak (ſay) ſome-
what to the purpoſe.

I will give you the other
ſtiver, & not a mite more,
I may beſtow no more, I
ſhould be chidden.

That were a ſmall matter,
I likewiſe ſhould get and
obtain diſpleaſure, if I let it
go for leſſe, are you within
a ſtiver? it is a ſhame that
you ſhould vex (*or tempe*)
a woman ſo long for one
ſtiver, what may a ſtiver
or two avail you?

Yea, you ſay well, here a
ſtiver, and there a ſtiver,
will make two: Well ſhall
I not have it?

Not for that price Sir.

Fare well then; I'll go
where I ſhall (*or may*) meet
with better uſe [*uſage*.]

You are wel come:
Now, come hither, take
it, I may not reſuſe hand-
ſel: It is too good cheap.

Ne'erduiſch. 141

nu hoorſt mi een woord
Wel; ſegt wat te de-
gen.

Ik ſal u d'ander ſtui-
ber geven / en niet een
ſter meer / Ik mag niet
meer beſte'en / Ik ſoud
beheben zjn.

Dat ware een kleine ſa-
ke / Ik ſoud ook onluſt
behalen / en verkrjgen/
ſoo ik 'et om minder liet
gaan / zjt op binnen een
ſtuibert? ofte op een ſtui-
ver na) 't is ſchande dat je
een Vrouw - mens om
een ſtuibert ſo lang tem-
teert / wat mag u een
ſtuibert of twee baten?

Ja / op ſegt wel / eenen
ſtuibert hier / en eenen
ſtuibert daer / maken wel
twee: Wel an / ſal Ik 'et
niet hebben?

Om dien prijs niet Sr.
Adieu dan / Ik wil
gaan alwaar ik beter
onthaal ontmoeten ſal.

Op zjt welkom: Nu/
komt hier / neemt het/
Ik en magh geen hand-
giſt antſeggen: 't is al te
goe hoop.

Dat

142 Ne'erduitsch.

Dat wilje seggē: maar
ik segge / 't al te duur is/
gij hebt mij bedrogen/
en verboordeeld, gij hebt
mij bekorcht.

Ik scheldoe het u quijb
is 't sake datje u selv on-
genoegt bevind.

Alsoo te doen 't sou
mij een schand zijn: hou
daar is u geld: hoe veel
moet gij hebbe?

Dat weet gij wel ge-
noeg / vijftien ponden/
ende tien schellingen: is
't niet soo / is het niet
te dege?

Wel / siet daar / en
geeft mij tien stuivers
we'rom.

Ik en heb geen klein
geld/woo? hoe veel geeft
gij mij dit?

Woo? agt schellingen/
end ses groot.

Woo? dien prijs en wil
ich 'et niet ontfangen / 't
en is so veel niet waert/
gij schat het al te hoog.

't Is doch vzaaght 'et
liever ve man anders.

Geeft mij ander geld/

English.

You will say so: but I
say, it is too dear. you ha-
ve beguiled. and de frau-
ded me, you have over-
fold it me.

I release (or *acquite*) you
of it, if that you find your
self agrieved, (or *male-*
content.)

That would be a shame
for me, to do so: hold
there is yon mony, how
much most you have?

You know that well e-
nough, fifteen pounds, and
ten shillings: is it not so,
is it not right.

Well, see there, and give
me ten stivers back again.

I have no small change,
for how much do you gi-
ve me this?

For eight shillings, and
six groate, (*Item*.)

I will not take it at that
price, it is not worth so
much, you rate it too hig.

But it is, aske somebody
else, I pray.

Give me other mony. I
should

Engliſh.

ſhould not be able to put off this.

You may ſufficiently I will make it good , if it do not go : if you cannot put it away , bring it me again, and I will give you other mony : hold, for to pleaſe you , there is an other piece.

I am now content: will you have it carryed, I will cauſe it to be carryed for you; *Sirs, thou boy!* take this , go with the Gentleman.

It is needleſs , (or *not neceſſary*) I can carry it well my ſelf , fare well, Miſtris.

I thank you heartily, my friend : when you have need of any thing , come to me again, I will afford you as good a penner , as any man, as well without mony , as with mony , come when you will, and make tryal of it , come boldly.

Well, Miſtris, I will do

Ne'erduitsch. 143

In en ſoud' dit niet kon-
nen begeben.

Op ſult wel genoeg/
In wil 't u goet doen/
ſoo 't niet en gaat: alſje
niet en hunt weg ſchik-
ken/bzengt'et my weder/
en ik ſal u ander geld ge-
ven : houd daar is een
ander ſtuk / om u te be-
teven.

Du ben ik te bidden :
wilt g' 't gedragen heb-
ben / **I**n ſal 't booz u
doen dragen ; Lekker,
Bengel , g' Jongen!
neemt dit / en gaat met
den Edelman.

't **I**s niet van noode/
ik kan 't ſelfs wel dra-
gen : Weten Meefterſſe.

In bedank u herte-
lijk myn vriend : als g'
petwes van doen hebt/
komt wederom by my/
In ſal u ſoo goed koop
geven/als eenig mens;
ſoo wel ſonder geld / als
met geld / komt als g'
wilt en onderſocht Det/
komt ſou'lijk.

Wel, Meefterſſe. **I**n
ſal

144 Ne'erduitsch.
sal 't seer byspostig / en
geerne doen : Du / zijt
God bevolen.

Grooten dank / Sei-
gneur.

CAPITTEL VI.

Een Maaltijd , ofte
Gastmaal , van tien
Personen, &c.

Jan / van waar komt
jij nu ?

Ik come soo van de
Stad van London van
de Kerk / van de Predi-
catie / van de Markt/
van de Beurs / uit het
Land/van mijn Ooms/
en Meutjes / van de
Schole/ etc.

Waar gae/ waar he-
nen dus jachtig/waar na
toe is de gank.

Ik ga t'huis/ ik ga na
huis toe.

Hoe lang hebt gij te
London geweest : hebt
gij daar lang geweest ?

Wat nieuws in die
Land-streek.

Waarsijk / geen dat
goed is.

Englsb.

it very freely, and willing-
ly : Now , be you com-
mended to God.

Grand mercy , Sir.

CHAPTER VI.

*A Meal, or Feast, of ten
Persons, &c.*

FROM whence come
you now, John ?

I come even so from
the City from London ,
from the Church , from
the Sermon , from the
Market , from the Ex-
change, out of the Coun-
try, from my Uncles, and
Aunts, from the School,
&c.

Whither go you, which
way thus in such speed ,
towards what place is
your walk :

I go home, I am going
homeward.

How long have you
been at London: have you
been there long ?

What news in that
Country ?

Truely, none good.

Com-

English.

Commerce, and trading
goeth backwaed.

In what year was you
born ?

In ——— & you how
old are you ?

About twelve years
old.

What a Clock is it, *Hen-*
ry, or what time, or hour
of the day is it ?

It is almost twelve a
Clock, it is neer twelve, it
is past twelve a Clock.

Is it so late, can it be so
late, I trow ?

Yea, surely : Yea, assu-
redly.

Sir, I must go hence
then, I fear that my Mo-
ther will be discontented,
and sore displeased with
me, for tarrying [*staying*]
so long : I am in doubt,
but, that my Mother
will reprove me sadly : &
am likewise blamewor-
thy, I commit you to
God, *Herman*.

Have you such great
and mighty haste ? hath
our Master not asked

Ne'erduitsch. 145

Hoophandel/en *Ree-*
ring verloopt.

In wat Jaar was ie
gebozen ?

In ——— ende gy
hoe oud zyt gy ?

Ontrent twaalf Ja-
ren oud.

Heindrik, hoe laat is 't
of wat tyd / of ure van
den dag is 't ?

Het is by na twaalf
uuren/ het is by twaalf/
het is ober twaalf.

Is 't al soo laat/kan 't
soo laat wel zijn/ik wis ?

Ja / boozeker : ge-
wisselijh/ Ja.

Ik moet dan van
hier (gaan) mijn Heer
ik vrees dat mijn *Mo-*
der op my onbernoegt/
en seer mishaaft sal
zijn/ om dat ik soo lange
wachte: Ik ben in twijf-
fel, doch/ dat mijn *Mo-*
der my droeffelijh be-
straffen wil, en ik ben
ook wel straffens waar-
dig: te Gode, *Hermen*.

Wet je soo grooten
en machtigen haast ?
en heeft ons *Meester*

146 Ne'erduitsch-
na my niet gebzaagt?

In hoorde hem niet
na u vernemen: wel / ik
en kan (ofte mag) niet
langer toeven / om met
u te praten; Wieu / ik
ga.

Gaat uwe's weegs:
wanneer sullen wy u
weer sien / wanneer sul-
len wy malhanderen
we'er te gemoed ko-
men? (ofte ontmoeten.)

God gheve u goeden
Woond / mijn Moeder
lief / en al u geselschap.

Van waar komje nu/
Jah? waarom komt gy
soo laat? is dit wel ge-
daan / op sulken tijd
te huss te komen? ik had
u beiaft ten viere van't
School te komen / en
't is int by ses uren / soo
't niet geslagen is; segt
my nu waar hebt gy de-
sen geheelen tijd ge-
weest; want ik weet
wel / datje al lang van
't School geweest hebt:
ik wil u verskeren dat
u Maester wel hooren

English.

for me (or inquired after
me.)

I did not hear him en-
quire after you: well, I can
[or may] tarry [or stay] no
longer, to talke with you,
fare well, I go.

Go your way: when
shall we see you again,
when shall we meet again
[or meet one another a-
gain!]

God give you good
even, my dear Mother,
and all your Company.

John, whence come
you now? wherefore
come you so late? is this
well done, to come home
at such a season? I bad you
to come from school at
four, and it is now almost
six, if it be not struk, tell
me now, where have you
been all this time; for I
know well, that you have
been a long while from
School, I'll assure you,
your Maister shall hear
now you loiter and linger
by the way, and regard
your

English.

your Mothers words not
at all [*not a rush.*]

I beg your favour, for-
sooth Mother : I come
even now from School, I
have loitred no where, the
time was gone ere we
were aware, if you please
to send, our Master will
informe you [*forsooth,*]
whither it be not so, as I
say.

I will do it: I'll know
the truth : Go now and
cover the Table, lay the
Cloth, prepare the Table,
[*or make the Table ready*]
and haste you quickly.

Wel, [*forsooth*] Mother,
I shall do it, I will set all
things in its order [*or at
rights*] but where is the
Table-cloth?

The Tablecloth is there
within upon the Cup-
board, sed the salt on first,

Ne'erduitsch. 147

sal / hoe op langs den
weg verdraagt / en lan-
tresant / en op u Moeder
woozden geen ga-
de en slaat / (niet een
biesje.)

Ik bid u gunst / waar-
de Moeder: Ik home
soo terstond van 't
School / Ik heb nieu-
wers gepent / den tijd
was verlopen al-eer
wij 't gewaar werden;
soo 't u beliest te senden/
onse Meester sal u be-
richten (ofte bescheid
doen) of 't soo niet is/
gelijk ik seg.

Dat sal ik doen: Ik
wil de waarheid weten:
Nu gaat en dekt de Ta-
fel bereid de Tafel / (ofte
maakt de Tafel gereed)
ende haast u / ras.

Wel [waarde] Moeder
der ik sal 't doen: ik sal
alles in orde schikken/
[ofte te recht stellen]
oock waar is het Tafel-
laken.

Het Tafel-laken is
daar binnen op 't Tre-
soor / set 'et zout eerst op
kanje/

148 Ne'erduitsch.

kanje dat niet onthouden? Ik hebje 't wel meer dan twintig reijen gezeld/ op denkt/ [of let] op 't geen op leeren zoud' / 't is een groote schande.

Gaat en haald my de Telsjozen/ en Schotels/ de kroezen/ bekers/ schalen/ roemers/ glazen/en de serbetten.

Wel / Moeder lief: waar zijnse?

Op en kund niets vinden/ daar / aldaar zijnse was 't niet wel gesocht? Gaat haald Bzood.

Wel/geeft my geld ik bid u: booz hoe veel sal ik bzengen?

Bzengd de waarde van een schelling: booz drie stuivers witte-bzood/ en de rest Cartwen-bzood/ half van 't een / en half van 't ander/ bzengd dat nieuw-bakken is.

Wel/ ik sal gaan: Siet hier is bzood/ Moeder.

't Is wel gedaan/ wast nu de Bekers/ &c.

English.

can you not remember that? I have told you of it more then twenty times, you mind [or think] of nothing you should learn, it is a great shame.

Go and fetch me the trenchers, and plates, the Cups, Beakers, gobletts, romers, wine-glasses, and the napkins.

Well, forsooth Mother, where be they?

You can find nothing, there, there they be, was it not well sought? Go & fetch Bread.

Well, give me mony, I pray: for how much shall I bring?

Bring a shillings worth: for three stivers white-bread and the rest in wheate-bread; half of th'one, and half of th'other, bring that which is new baken.

Well, I'll go: See [or loe] here is bread, Mother.

It is well done, now wash the Cuppes, &c.

English.

I have washed them a good while since.

Bring hither the spoon-basket. That which hangeth there on a nail?

Yes: set on the plattering, and go & fetch some wood to make a fire, whet the knives, put water into the Ewer [*Laver*] and hang there a clean white Towel.

Then come, and make the fire burn.

My Mother, hither to I have done what you have charged, [*or commanded*] me, what is now hence forth your further pleasure.

Now come to me, and I will teach you good behaviour, which you ought to observe at Table.

I pray you, teach me it, & I will hearken diligently to you, without interrupting you in your speech, & I hope that I shall give all diligence to observe, and follow your Commands.

Ne'erduitsch. 149

Ik hebse al over lang gewassen.

Brengt hier den Level: hooft / die daar aan een spijker hangt?

Ja: set op de schoteling / en gaat en haalt wat hout om een vuur te maken / slijpt de messen / giet water in 't waschbat / en hangt daar een schoone witte handdoek.

Komt dan / en doet het vuur branden.

Mijn Moeder / tot noch toe heb ik gedaan 't gene gy my belast of bevolen hebt / wat is nu boozd u verder belieste.

Komt nu by my / en ik sal u goede beleeftheid leeren / die gy over tafel behoord waat te nemen.

Ik bid u / leerdse my / en ik sal neerstig na u hoozen / sonder in u reden te vallen / en ik verhoop dat ik alle neerstigheid doen sal / om u geboden te onderhouden.

150 Ne'erduitsch.
houden en na te volgen.

Wel an ! In 't eerste
sult gy u nagelen reini-
gen en hozen : dan wast
u handen: terstond daar
na sult gy staan/ en met
eerdieding op hoozen
als u Vader den Heere
dankt : dan steld u selve
manierlyk ende zediglyk
neder : grijpt de spijse
met u vuist niet aan/
maar neemtse netjes
met u vingeren: bestaat
niet eerst uit de schotel te
sten / noch dzinkt eerst
niet; leunt niet u ellebo-
gen op de Tafel niet; sit
recht op/ spreid u armen
niet uit/ dzinkt niet al te
haastig ; ook en eet u
spijse niet gieriglyk/
neemt van 't gene naast
hoor u leid / en houd u
Tafel-berd niet al te
lang/en gaapt op andere
luiden niet / beegt u
mond als je dzinken wilt/
niet met u hand / maar
met u serbet: daar gy af
gebeten hebt / sopt oft
doopt 'et niet weder in de
schotel ; lekt u vingeren

English.

Go to ! First of all you
shall cleanse and pare your
nailes : then wash your
hands: presently after that
[or upon that] you shall
stand, and attend with re-
verence when your Fa-
ther giveth thanks to the
Lord : then set your self
down manerly and mo-
destly: gripe not the meat
with your fist , but take it
neatly with your fingers,
offer not to eat first of a
dish, nor drink not first ,
lean not on the Table
with your elbows, sit up-
right, spread not out your
armes , drink not too
hastely ; likewise eat not
your meat greedily: take
of that which lyeth , or
standeth next before you;
and keep your trencher
[plate] not too long, gape
not on other folkes . wipe
your mouth when you
would drink , not with
your hand, but with your
napkin , of what you have
bitten dip it not again in
the platter , lick not your
fingers,

English.

fingers , nor gnaw any bones : cut your meat a pieces with your knife, carry not your meat to your mouth with the knife in your hand: greafe not your mouth , wipe your fingers oft: pick not your nostrills , nor your teeth, unless you can do it handsomely, and dextere-ly , with (*holding*) your napkin before your mouth, be silent when no body speaks to you , or asketh any thing of you, eat freely your repast, when you have eaten enough , rise then from the Table, and bow your self submissively to your Parents . and the rest of the Company : and take your Trencher in your hand away (*along*) with you , wash your hands a- gain, then stand , & waite upon us , until we have done , then take away, and draw the Cloth; which being done , stand still while thanks be offered, (*or returned*) un-

Ne'erduitsch. 251

niet/ noch knaagt eenige beenders : snijt u eten met u Mes aan stuk-ken, en draagt u eten na u mond niet met het Mes in de hand : en besmeert u mond niet, beegt upe vingers oik- maals, en peutert u neus- gaten niet / noch u tan- den / 't en zy dat gy et handiglijk/ en behendig- lijk met u Serbet vooz u mond daen koud : swijgt als niemand aan spreekt / ofte al men u niet en draagd, eet byzigh u bekomst : alsje genoech gegereit hebt/ staat dan op van de Tafel/ en buigden selven onderdaniglijk vooz u Ouders / en de rest van 't Geselschap en neemt u Teljooz in u hand met u weg , wast u handen wederom, staat dan en wacht op ons / tot dat wy gedaan hebben ; neemt dan weg / en trekt het Tafel-laken na u; welk gedaan zijnde/ staat stille terwyl men den

152 Ne'erduitsch.

Heere Dankoffert voo?
ijne ontfangen welda-
den.

Daarlijck ik bedank u
ik sal soo 't God belieft
al 't gene gy my bebo-
len hebt/ trachten na te ko-
men / maar wat verder
dienst hebt gy onder-
tussen voo? my te doen.

Siet/ u Vader komt/
(of is gekomen) en Da-
vid u Hebe met hem:
gaat ontmoet hem/ doet
u hoed af/ en maket een
handig verlosf.

Wel/ Moeder/ Heer
Vader/ ik ben uwen ver-
pligten Zoon / ik groet
u ootmoedig / en u Ge-
felschap.

Heer, is dat u Zoon?
Ja/ hy is mijn Zoon?
't Is een goetlyk kind;
God maak hem een
goed en eerlyk Man:
Ik bid God dat hy al-
tijd in deugd mag aan-
wassen / en toe-nemen;
De Heer zegene hem.

Ik bedank u liebe
Cousjn.

English.

to the Lord for his bene-
fits received.

I thank you forsooth:
I shall endeavour God
willing, to follow al that
you have bidden me, but
in the mean time what
further service have you
for me to do.

Behold, your Father
cometh (*or is a coming*)
and your Cozen David
with him: go and meet
them, put of your hat,
and make a handsome
Congee.

Well, Mother, *Sir* Fa-
ther, I am your dutiful
Sonn, I humbly greet
you, & your Company.

Sir, is that your Sonn?

Yes, he is my Sonn.

He is a goodly child;
God make him a good &
honest man; I pray God
that he may alwayes
grow (*increas*) and thrive
in vertue: The Lord blesse
him.

Lowing Cozen, I thank
you.

Doth

English.

Doth he not go to school?

Yes, he learneth to speak French, and English.

Doth he, that is very well done; John can you speak good French, and English.

Not very well, Cozen, but I learn, and I hope to acquire it.

Where go you to school?

In the Lombardstreet.

Have you gone there long to school?

About half a year.

Do you learn to write, and Cypher also?

Yes Cozen.

That is well done, learn alwayes well, for now is your time, and consider that:

He that in time, refuseth time,

When time well proffered is,

An other time, shall misse of time,

To amend what was amis.

Well, & if it please God

Ne'erduitsch. 153

En gaat hy niet school?

Ja hy leert Fransch/ ende Engelsch spreken.

Doet hy het is seer wel gedaan; Jan kanje wel goed Frans / en Engels spreken?

Niet heel wel/ Nebe: maar ik leere / en hope het te verkrijgen.

Daar gaat gy te school?

In de Lombaartstraat.

Hebje daar lang ter scholen gegaan?

Ontrent een half jaar.

Leert gy ook schrijven en Cijferen?

Ja Nebe.

Dat is wel gedaan/ leert altijd wel, want nu is u tijd / en aanmerkt dat:

Hy die in tijd, zijn tijd afflaat,

Als tijd wel word aangeboden,

Een ander tijd, tijd missen laat.

't Geen niet en deugd te vergo'en.

Wel / en soo 't God

G s

de

54 Ne'erduitsch.
bellest mijn naarstig-
heid te zegenen / Ik sal
uwe bericht na-bolgen/
Hebe.

Heef/gy zijt welkom.

Ik dank God / en ik
dank u/Nichte.

Hebe/ wilje daar blij-
ven / waarom en komje
niet in ? Jan/ brengt u
Hebe een stoel; komt en
warmt u / dan sullen wy
gaan eten.

Ik ben niet koud / ik
ken mijn selven niet om
by 't vuur te komen/ het
ware een schande booz
my; ober 't vuur te sitten
lossen.

Waar is mijn Nichte/
u Hups-brouw ? Hoe
300 ?

En hebt gy haar niet
u niet gebzacht ?

Neen/ sy is ziek.

Ja/ is 't waar / is sy
ziek? wat ongemak heeft
sy? eilaas ! is sy ziek/ wat
booz-qualte heeft sy ?

Sy heeft de kooztse.

English.

to bless my endeavour, I
will follow your advice,
Cozen.

Cozen, you are wel-
come.

I thank God, & I thank
you Cozen.

Cozen, will you stay
there, why come you
not in? John, bring your
Cozen a Chair, come,
and warm you, then we
will go to meat, (to
eat.)

I am not cold, I do not
use my self to come at the
fire, it were a shame for
me to sit and kringle over
the fire.

Where is my Cozen (my
Niece) your wife? why?

Have you not brought
her a long with you?

No, she is sick.

Yea, it is true, is she
sick? what distemper (trou-
ble) hath she? what is she
sick, what for an infirmity
hath she?

She hath an Ague.

Hath

English.

Hath she had it long ?
About a fortnight.

Alas! I knew it not : I
will (*God willing*) go and
visit her to morrow: Fran-
cis, go to the dore, some-
body knocks there . see
who it is, it will be Roger,
I know (*well.*)

Well, Mother, I go:
who's there at the dore?

A friend, I pray ope' me
the dore.

Are you there, *Sir*,
Master Roger? I am hear-
tily glad for to se you.

Is your Father at
home?

Yes, and my Mother
too: Come in, I'll tel my
Father that you are
come.

Francis, put all in a rea-
diness, that we may go on
eat.

Sir Father, all is ready,
you may please to go to
the Table when you will.

Well, I come presently,
call the children in the
mean season.

Ne'erduitsch. 155
Heeft sy 't lang gehad?
By na veertien dagen.

Eylaci ! dat wist ik
niet : Ik sal (zoo God
wil) morgen haar gaan
bесоeken : Francois/
gaat na de deur/ iemand
klopt daar/ liet wie 't is/
het sal Rogier zijn/ weet
ik wel.

Wel/ Moeder, Ik ga :
wie is daar aan de deur?
Oziend opend wy de
deur/ bid ik u.

Zijt gy daar / Heer,
Meester Rogier ? Ik
ben hertiglych verbtigd om
u te sien.

Is u Vader t' huis ?

Ja/ en mijn Moeder
ook: komt in/ ik sal mijn
Vader seggen dat gy ge-
komen zijt.

Francois maakt alles
gereed / dat wy aan 't e-
ten mogen gaan.

Heer Vader / alles is
gereed mag 't u gelieven
aan Tafel te gaan / als
gy wilt.

Wel / ik kom terstond/
ondertussen roept de
kinderen. 6 Wel

Wel Vader: Jan waar
zijt gij? gij moet henen
ten (noenmaal) avond-
maal komen, waar blijft
gij/ en u Sisters? wat
maakt gij daar? waar-
om komje niet voort?

Wat zoud' ik doen?
Ik ben hier wat bezig?
**Ik kan noch niet ko-
men.**

**En weetje niet dat
men gaat eten: u Vader
roept.**

Wel dan/ Ik come.

**Waarom komt gij
niet/ Jan? moet gij soo
dikmaal geroepen wer-
den? langd hier de stoe-
len.**

**Mijn lieffte (man)
laat ons neer zitten/ 't is
tijd.**

Wel/ ik ben te vreden.

**David/ zit daar in/ ik
bid u.**

**Ik: geensins/ ik bid
verschoont mij; Ik en
sal dat niet doen: en
belgd u niet/ dat ik 'et
ontsegge/ laat u Maan
(Pieter) daar zitten/ ik
bid u.**

Well Fathr: John,
where be you? you must
come away to (*dinner*)
supper; where do you tar-
ry, & your Sisters? what
do you there? why come
you not away?

What should I do? I
am somewhat busy here?
I cannot come yet.

Know you not that we
are going to supper: your
Father calls.

Well then, I come.

John, why come you
not: must you be called
so often? reach hither the
chaires.

My dear (*husband*) let
us sit down, it is time.

Well, I am content.

David, sit in there, I
pray.

I: no at no hand, I pray
excuse me: I will not do
that: be not displeased, for
me to refuse it, let your
husband [*Peter*] sit there,
I pray.

My

English.

My husband [*Peter*] is not wont to sit there, he will sit here, it is his place, (*seat.*)

Cozen, I pray, crave a blessing.

Excuse me, that doth not become me, to take the work out of my Cozens hands, it is his duty.

Peter, you are Master of the house, I pray, do you desire a blessing of the Lord.

Heavenly Father, &c.

God bless you my Father and Mother, with all your Company.

Cozen, reach me your trencher, here is a dainty peece for you. *Francis*, bring us the Sallat, & the powdred beef: fill us some drink, fill (*shrink*) your Cozen a glas of wine, and then (*fill*) round about: *Francis*, sit down with us.

John, go fetch some pottage, for your Brother, and let the other dishes be made ready, runn a pace.

Ne'erduitsch. 157

Mijn Man [*Pieter*] is niet gewoon daar te sitten/ hy wil hier sitten/ het is sijn plaats.

Nebe/ ik bid u versoekt den zegen.

Verchoont my/ dat betaamt my niet/ 'twerck uit mijn *Neefs* handen te nemen/ 'tis sijn plicht.

Pieter, gy zyt *Maester* van 't Huis/ ik versoek/ dat gy den *Heer* om een zegen wilt smeeken.

Hemelsche Vader, &c.

God zegen u mijn *Vader* en *Moeder*/ met al v *Maatschap*.

Nebe / langd my u *Saljoet*/ hier is eenleker stuk vooz u. *Francis*/ bzingd ons de *Sal*laad / en 't gesouten vlees: schenkt ons te dzinken/ schenkt u *Neef* een glas wijn/ en schenkt dan rondom? *Francis*/ sit aan met ons.

Jaan / haalt wat potspijs vooz u *Broeder*/ en laat d' andere schotels gereed maken / loopt ras.

158 Ne'erduitsch.
Broeder houd [neemt]
u pot-spjjs : Hebje te
veel ?

Ja/ wat behoefje mijn
soo veel te bzingen ?

Eet'et niet al / laat'et
staan 't gene op te vele
hebt.

Daarom eet op u
pot-spjjs niet. terwylt sy
heet is ?

't Is noch al te heet/
ik sou mijn mond ver-
hitten (ofte verbranden.)

Jan/ bzingd het brood
hier/ Rogier heeft geen
brood haald een berd en
bzingd geen mostaard.

Geeft my den Beher.

Houd daar/ houd het
vast.

Laat het gaan / Ik
heb'et wel / Mijn Heer,
en dzinkt niet na u pot-
spjjs / want 't is onge-
sond/ eet eerst een weinig
eerje dzinkt.

Sijnd my een stuk
van dat vlees / Heer :
sijnd Francis wat eten/
want sy heeft niets te
eten. Thomas/ sijnd wat
brood.

English.

Brother , hold [take]
your pottage : Have you
to much ?

Yea, what need you to
have brought me so
much.

Eat it not all, leave that
which you have to much.

Wherefore eat you not
your pottage , while it is
hot ?

It is yet too hot, I should
scal'd my mouth (or burn
my mouth.)

John , bring the bread
hither , Roger hath no
bread, fetch a plate , and
bring some Mustard.

Give me the Beaker.

Hold there, hold it fast.

Let 't go, I have it well,
Sir , drink not after your
pottage, for it is unwhole-
some , eat first a little ere
(or before) you drink.

Sir , cut me a piece of
that meat ; cut Francis
some meat , for he hath
nothing to eat : Thomas,
cut some bread,

Must

English.

Must I serve him, can he
not serve him self? help
your self, for you are
bigge and old enough.

My dear, give him some
meat, for he is ashamed,
he dares not eat, I see that.

Well, hold there a piece:
bring us somewhat else, Is
is not yet ready.

Look whither the Pies,
& Tarts be brought, go &
fetch the Roastmeat, and
fill us some Seck, fill your
Father a glas, fill it not so
full, see you not what you
do? you spill.

Roger hat not yet
drunk, fill him a glas, or a
Roomer of wine, for he
haes had no seck yet, ob-
serve you not that?

Make room there for
to set the platters.

Now, ye are altogether

Ne'erduitsch. 159

Moet ik hem dienen:
kan hy hem self niet be-
rechten? helpt u selven/
want gy zyt groot en
oud genoeg.

Liefste/geeft hem wat
eten / want hy schaamt
hem / hy derf niet eten/
dat sie ik.

Wel / houd daar een
stuk: langd ons wat an-
ders; Is 't noch niet ge-
reed?

Siet of de Pasteyen/
en Taarten gebzacht
zijn / gaat haald het ge-
bzaad/en schenk ons wat
Spaanse Wijn / schenk
u Vader een glas / doet
het soo vol niet / siet
gy niet wat je doet? gy
stort.

Rogier heeft noch
niet gedronken / vuld
hem een glas / of een
Roemer wijns/ want hy
heeft noch geen Spaan-
se Wijn gehad/ let gy
daar niet op?

Maaht daar plaats
om de schotels te set-
ten.

Hi / gyl. zyt al r sa-
men

160 Ne'erduitsch.
men seer hertigh / wel-
kom / gy liet u onthaal:
vrienden.

Hier is goede Tier, de
Heer maak ons dank-
baar / en wy danken u
ook; gy hebt te veel ko-
sten gedaan.

Ik en heb seker; 't is
my leed, datter niet meer
is: gelieft maar vrien-
deligh aan te nemen /
't gene gy vind / en wy
willen de rest verschon-
nen.

't Is wel geseyd.

Liefste / ontgind de
schouder: Thomas /
breng de Radys / Kap-
pers en Karooten: dient
David pets van dien
Hase / of van de Konij-
nen / ontgirt de Patrij-
sen: gy sijdt ons niet
boud.

Zijt vrolich / mijn
vrienden / Ik bid u.

Hier is genoeg om ons
vrolich me'e te maken.

Jan / vuld my een
kroes met Bier: vuld
hen wat wijn.

Hier is geen meer wijn.

English.

very heartily welcome,
ye see your Chere, friends.

Here is good Chere, the
Lord make us thankful,
& we thank you also; you
have been at (or done) too
much cost.

Truely, I have not, I
am sorry, that there is no
more: But be pleased
kindly to accept what
you find, and wee will ex-
cuse the rest.

Forsooth, it is well said.

My dear, carve up the
shoulder: Thomas, bring
hither the Radishes, Ca-
pers, and Carots: serve
David of some of that
Haze, or of the Rabbits,
Carve up the Ptridges;
you carve us nor.

My friends, be merry I
pray you.

Here is enough to make
us merry withal.

John; fill me a Cup with
(of) Beer: fill them some
wine.

Here is no more wine.

English.

Go and fetch some more; how like you this wine.

Me thinks it is good.

Will we cause him to bring of the same.

Even as it pleaseth you.

Where shall I go fetch it?

Where you fetched this: or fetch it in the Market place at the Crosse-eyes, Swines-head, or where you will.

How much shall I bring?

Bring two quarts, or three pints, go a pace, & come again quickly.

I will runn continually all the way, Father.

Francis, rise now, and serve at the Table, see if there lackes any thing: Will you have any more meat yet? speak boldly (*without fear.*)

No forsooth Mother, I have eaten enough: I have

Ne'erduitsch. 161

Gaat wat meer halen: Hoe behaagt u desen wijn?

Maer dunkt datse goed is.

Sullen wy hem van 't selfde doen bzingen.

Alsoo 't u belieft.

Daar sal ik 'et gaan halen?

Daar gy desen ge- haald hebt: of haal 'et op de Maecht in de dubbel- de Sleutels / Zwijng- hooft / of waar gy wild.

Hoe veel sal ik bzen- gen?

Bzengd twee kannen of drie pinten / gaat ras / en komt rad we'er- om.

Ik sal den geheelen weg gedurig loopen / Vader.

Francis / staat nu op / en diend ter Tafel; be- siet offer niets en ont- bzeekt: Wilje noch meer eten hebben / spzeekt on- beschroomd?

Neen trouwens Maer- der / ik heb genoeg ge- eten: Ik heb mijn be- komst

162 Ne'erdnitsch.
komst gegeten / God 3p
geloofst.

Dzinkt nu / isser hier
in u kroes ?

Ja trouwens Moeder /
daar is genoeg in.

Soo der niet en is /
gaat en tapt wat.

Wlopter niet pemand
aan de deur ? gaat be-
siet'er.

Is daar pemand aan
de Doozt ?

Ja 't / doet de Doozt
open: Ik heb hier meer
als een half ure ge-
weest.

Wat beliest u Heer ?
[wat is u begeerte ?]

Goeden avond vriend /
is u Meester (Vader)
t' Huis ?

Ja / waarom ? woud
ge met hem spzeken ?

Ja / Heer, waar is hy ?

Hy is aan de Tafel /
beliest u iets van hem
te hebben ? Ik sal u
hoofschap doen. Wie sal
ik seggen na hem
vraagd ?

Ik moet selfs met

English.

eaten my repast , God be
praised.

Drink now , is there any
beer in your Cupp ?

Yes forsooth Mother,
there is enough in it.

If there be none , go &
draw some.

Doth not some body
knock at the dore? go and
see (it.)

Is there any man at the
gate ?

Yea , open the gate: I
have been here more then
half an houre.

Sir , what is your plea-
sure ? what please you ?
(what is your desire ?)

Good eaven friend , is
your Master (Father) at
home ?

Yes, wherefore ? would
you speak with him ?

Yea, Sir, where is he ?

Hee is at Table, please
you to have any thing
with him ? I will do your
errand , Who shall I say
asked for him ?

I must speak with him
my

Englſh.

my ſelf ; tell him that I
am his Uncles ſervant :
(or) tell him that I am
come from his Uncle.

Well , I'll go and tell
him ſo , tarry here a little
while. Father, here is a
Man that would ſpeak
with you.

What for a Man is he ?
I know him not, he ſaith
that he cometh from my
Uncle.

Aske him , what is his
deſire [*or pleaſure.*]

He ſaith, that he muſt
ſpeak with your ſelf.

Well, let him come in.

My friend, come in.

Who is there within, are
there many folks ?

No, but three or four.

God bleſſe all the Com-
pany , God bleſſe your
Meal.

Welcome, *Henry*, what
good news bring you.

Sir, my Maſter hath ſent
me , to ſolicite (*intreate*)

Ne'erduiſch. 163

hem ſpreken : ſegd hem
dat ik ſijn Goms
Knecht ben : (ofte) ſegd
hem dat ik kom van ſijn
Gom.

Wel / Ik ſal 't hem ſoo
gaan ſeggen : toeft hier
een weinig. Vader / hier
is een Maan die u ſpre-
ken wil.

Wat iſt vooz een Maan?

Ik ken hem niet ; hy
ſeid dat hy van mijn
Gom komt.

Vraagd hem, wat ſijn
begeerte is.

Hy ſeid / dat hy u ſelf
ſpreken moet.

Wel / laat him binnen
komen.

Komt in / mijn bziend.

Wie is daar binnen/
is'er veel volkx ?

Neen / maar drie of
vier.

God zegen al het ge-
ſelſchap / God zegen u
Maaltijd.

Welkom / Heindrik,
wat goed nieuws bzen-
gd.

Heer , mijn Meester
heeft my geſonden / om

164 Ne'erduitsch.

u te versoecken / met u
Hups-dzoutw / dat het u
geliebe morgen mid-
dag met hem te komen
eten.

Hoe baart mijn Oom
en al zijn Huis-gezin ?

Sp zijn al seer wel te
pas / kloek / en gezond/
God dank.

Dat verblijd my te
hoozen/maar segd hem/
bid ik/ dat ik hem herte-
lijk bedank/en dat'et my
onmogelijk is / op de
middag te komen: want
ik ben al ober vier da-
gen uit-genood / ander-
sins ik woud' geerne ko-
men / en zijn beleefsthepd
aannemen: maar na de
middag sal ik by hem
komen / soo ik kan son-
der fout.

Wel/ik sal 't hem seg-
gen: God geve u goeden
nacht/ Heer.

Weid/ Heindrik, dzinkt
eer gy gaat.

Ik en heb geen dozst/
ik bedanke u soo seer als
of ik 't dede.

Englisch.

you, and your wife, that
you will please to come
and dine with him to
morrow.

How doth my Uncle
do, and all his house-
hold?

They are all very well,
lusty, & in health, thanks
be given to God.

I am glad to hear it; but
tell him, I pray, that I
thank him with all my
heart, and that it is im-
possible for me, to come
at noon: for four dayes
ago I was invited forth;
were it no for that, I
would gladly come, & ac-
cept of his Courtousy; but
in the after-noon I will
come to him, if I can,
without faile.

Well, I will tell him
God give you good night
Sir.

Tarry, Henry, drink be-
fore you go.

I am not a drye [*a shirft*]
I thank you as much as if
I did.

Tarry,

English.

Tarry, I say, you must drink once.

I thank you for your Civility. I must go.

Is John not yet come? where staves he thus long?

He cometh (*he is a coming.*)

John, what is the reason that you stay so long?

Father, I could not come sooner; there were many folks to serve: I have runn constantly al the way, forsooth.

Well, fill some wine here.

Taste it whither it be good, or no, David.

I will, fill me some in this, the other was better.

It was not, this is better a great deal, in (*according to*) my judgment.

Anna, why are you not merry, how cometh it that you say nothing?

What should I say? it is better to be silent, then to speak badly: I cannot

Ne'erduitsch. 165

Beid/ seg ik/ gij moet eens dzyinken.

Ik bedank u booz u heushepd/ ik moet gaan.

Is Jan noch niet gekomen? waar blijft hy dus lang?

Hy komt/ (hy is gekomen.)

Jan/ wat is de reden dat gij soo lang beid?

Ik konde niet eer komen/ Vader; daar was veel volk te dienen: Ik heb boozwaar den gantschen weg staag geloopt.

Wel/ schenkt hier wat wijn.

David/ proeft'et of'et goed is of niet.

Ik sal/ schenkt my wat hier in/ 't ander was beter.

't En was/ desen na mijn Oordeel/ is veel beter.

Anna/ waarom zijt gij niet vrolijk/ hoe komt dat gij niets en segd?

Wat soud ik seggen? 't is beter te swijgen/ dan qualijk te spreken: Ik kan

166 Ne'erduitsch.

kan geen goed (Engels)
spreeken / en daarom
wijgg ik.

Hoe, wat segt gij? gij
spreekt soo wel als ik/ en
beter ook.

Ik en doe / ik wou't
wel, dat ik't dede/ al soude
het mij twintig gulden
kosten.

David / gij eet niet/
sijde mij daar af / ik bid
u / dat's te veel gezoden/
en dit is te weinig ge-
bzoden, en is 't niet?

Dat dunkt mij ook.

Rogier / Ik bid u/
leent mij u mes.

Daar/ nemet / maar
geeft mij doch weer als
gij gegeten hebt.

Soo ik't u niet we-
der en gebe/ en leent het
mij niet meer.

Een seker / ik wil
niet.

't Is een goed mes ,
hoe veel kost het u?

't Kost mij een schelling.

't Is dat wel waard/
naar't mij voer dien
prijs/ ik sal u geld weer
geven.

English.

Speak good (*English*) and
therefore I hold my
peace.

How, what say you? you
speak as well as I, and bet-
ter too.

I do not, I would I did,
though it should cost me
twenty guilders.

David, you eat not, cut
me I pray, of that, that is
sodden too much, and this
is roasted too little; is it
not?

Me think's so too.

Roger, lend me your
knife, I pray you.

There, take it, but give
it me again, when you
have supd.

If I give it you not a-
gain, lend it me no more.

No truly, I will not.

It is a good knife, how
much did it cost you?

It cost me a shilling.

It is worth that, let me
have it for that price, I'll
give you your money a-
gain.

Sir,

English.

Sir, to accomodate you,
I am content.

Roger, me think that
you bride it (i. e. *you sit so
demurely minikin leke*) for
you eat nothing: why do
you not help your self?
you may be as bold, as if
you were at home, I as-
sure you.

Whar, are you ashamed?
Do I not eat? me thinks
I eat more then any one
at the Table.

You do not.

You eat nothing your
self.

I have been eating all
the while.

Well, let us drink, if we
cannot eat.

I have eaten aboun-
dantly, here is enough to
eat, here is sufficient for
twenty persons, you have
put your self to too much
charge.

I doubt there is not a
dish that likes you, and as
for the charge, speak not
of it: tush, it is nothing.

Ne'erduitsch. 167

Om u te getieben /
Heer, Ik ben te vzeden.

Rogier / my dunkt dat
gy pzonkt / want gy eet
niet: waarom helpt gy
u selven niet? gy meugt
soo vze zijn / als offe t'
hups waart / ik verzeke-
re u.

Wat/zijt gy beschaamt
Eet ik niet? my dunkt
ik meer dan yemand
aan de Tafel eet.

Gy en doet.

Gy en eet self niet.

Ik heb den geheelen
tyd gegeten.

Wel / laat ons vzin-
ken / soo men niet eten
kan.

Ik heb oberbloedig
gegeten / hier is genoeg
om te eten / hier is ge-
noegh voor twintig per-
sonen/gy hebt u selven te
veel onkosten begaan.

Ik twyffel of daar wel
een schotel is die u aan-
staat/ en nopende de on-
kosten/spreekt daar niet
van: tut/ dat is niets.

Ik

168 Ne'erduitsch.

Ik sal't u bzenge/wil-
je my bescheid doen?

Ia met goeder herte
soo't God belieft/dzinkt
nu/dzinkt het uit / gē en
hebt't niet al uit gedzon-
ken / ik sal't u noch eens
vol schenken.

Dat salje wel laten :
Daarom souje dat doen
heb ik't niet uit gedzon-
ken / wat onbzeekt'er ?
siet nu het is al uyt/doet
mijn bescheid; ô! bziend/
gē soekt niet dan my te
bedziēgen : dat is niet
wel.

Ik zoude dit al niet
kunnen uit dzinken / ik
heb te veel.

Dat sal u letten ik heb
'et wel uit gedzonken.

Gē had soo veel niet
als ik; u kroes en was
soo vol niet.

Maar het was boozse-
ker.

Het en was : gē ver-
gēpt u self.

't Is waar / maar
mijn kroes is grooter
dan uwen.

Neemt het 30; wil-
len wy ruilen.

English.

**I'll drink to you , will
you plead me ?**

**Yes, with a good will, if
it please God, now drink,
drink it out, you have not
drunk it of all : I'll fill it
you once again , (supplice
full.)**

**You will forbear (to
do) that: Why should you
do so ? have I not drunk it
of, what lacks it ? look
now it is clean out , pledg
me now, ôh ! friend , you
seek nothing else then to
beguil me : that is not
faire.**

**I should not be able to
drink of this; I have too
much.**

**What will hinder you, I
have well drunk it of.**

**You had not so much as
I , your Cup was not so
full.**

But it was forsooth.

**It was not: you mistake
your self.**

**It's true, but my Cup is
bigger then your.**

**Take, it be so, will we
change. I am**

English.

I am content, give me yours.

I will not: I'll hold me to my own, keep you that which you have.

Drink then.

Presently, anon, look now if it be not clean out?

Yea, and wherefore must you be so much intreated? to whom did you drink? drink once to me me *Sir*. What! are you offended with me?

Why should I be displeased with you?

If you were not, you would have drunke to me all this time.

I have drunk to you, did you not hear me! presenting my respect & thanks unto you.

No, I did not, let this suffice to have spoken of drinking, It were a very commendable thing, if *Ahasuerus* his Law were but observed among Christians at their feasting, where none were

Ne'erduitsch. 269

Ik ben te vreden/geeft my den uwen.

Ik en sal: Ik houde my aan den mijnen; be-
waard op datje hebt.

Drinkt dan.

Terstond, flus, siet nu of 't niet schoon uit is.

Ja / waarom moet men u soo veel smekend wien hebt op 't gebzagt? bzenget my eens/ Heer; Hoe zijt op op my gram?

Daarom zoud op my mishagen?

Soo 't niet en waar/ op zoud my gebzagt hebben.

Ik heb 't u gebzagt; hebt op my niet gehoozt: u mijn gesag aanbiedende / en dankseg-
ging.

Deen/ik en de'e; laet dit genoeg sijn van dym-
hen gesproken te heb-
ben; het ware een seer
pyschlyk dink/ indien A-
hasuerus Het onder de
Christenen op hare
Gastmalen maet wterd
aan-

170 Ne'erduitsch.

aangemerkt / daar nie-
mand gedwongen wierd
te drinken: meer dan
hem luste (ofte begeer-
de) ofte hem geliefde /
ofte hem zelf goed dacht:
Komt / wy moeten ook
eten, segg my daar een
stuk vlees af.

Hebt ge selfs geen
handen?

Ja: Maar ik kan
aan de schotel niet rei-
chen.

Wel / ik sal u dan die-
nen; hebt ge genoege?

Ik heb noch niets.

Houd daar / hebje nu
genoege?

Ziet wat hy my geeft:
houd'et / en eet'et self.

Rogter / segg my wat
van dien schouder.

Wel / ik sal / neem'et /
behaagd u dat?

Ja / ik bedank u.

Brengd ons wat
brood / Jan / en schenkt
wyn / schenkt ons rond.

Guind loopt aan de
deur / hoorde ge dat niet /
Jan?

English.

compelled to drink more
then he listd (or desired)
or pleased himself, or
thought good himself:
Come, we must eat like-
wise, cut me a piece of
meat hereof.

Have you no hands your
self?

Yes, I (have) but I can-
not reach to the dish.

Well, I will serve you
then; have you sufficient.
I have nothing (as) yet.
Hold there, have you
sufficient now?

Behold what he giveth
me, hold it, and eat it your
self.

Roger, cut me some-
what of that shoulder.

Wel, I will, take it, do
that please you?

Yes, I thank you.

John, bring us some
bread, and fill wine, fill us
round about.

Somebody knocks at
the dore, hear you not
that, John?

English.

I go (*forsooth*) Mother; it is *Lucas*, the servant of Andrew.

What will he have with me?

He bringeth somewhat with him.

Doth he seriously: bid him come in:

Lucas, I pray go in, my Mother bid so.

I greete you kindly [*courteously*] and all your Company.

Lucas, what are you there?

Yea, *Sir*.

How now, what news bring you us?

Sir, I have not much news.

How doth your Maister, I pray.

Sir, He is briske, and well; He wishes you a good night, and commended him self lovingly [*friendly*] to you, & hath sent you this small present, beseeching you to accept of it; and that you would not onely receive

Ne'erduitsch. 171

Ih ga *Moeder*; het is *Lucas*, *Andries* knecht.

Wat wil hy met my hebben?

Hy bryngd wat me'e.

Doet hy ernstigh: segd dat hy binne komt.

Ih bid u gaet dog in/ *Lucas*, mijn *Moeder* segd so.

Ih groete u heuslich/ [*beleefdelijk*] en al u geselschap.

Lucas, wat? spdy daer?

Ja/ Heer.

Hoe so/ wat bryngd gy ons nieuws?

Ih en heb niet veel nieuws/ Heer.

Ih bid u hoe baart u *Maester* doch?

Hy is kloek en gefond/ Heer; hy wenst u ee goeden nacht/ en beveelt sig self bryndlich aan u/ en heeft u dit klein present gesonden / met verzoek het te aanbaarden: en dat gy niet alleen woud soo geringe gifte ontfan-

172 Ne'erduitsch

fangen : maar ook sijn goedgunstigheid ; want hy heeft het gevonden als een teken sijn lief-
de/ daarom beliest'et ten goede te ontfangen.

Bedankt u Meester en segd hem van mij-
nent wegen / dat ik 'et vergelden sal/soo 't God beliest.

Wel/Heer, ik sal u goed geseg aan dienen.

Schenkt/Lucas, dat hy drinkt eer hy gaat / en ligt hem uit.

Goedenavond/Heer, en een goeden nacht met al u geselschap.

Goede nacht / Lucas, hebje gedronken?

Ja/Heer, Ik heb u te bedanken.

Jan/ souit de Meester en hanje niet sien hoe duister dat is lichten? Siet of d'andere Schotels gereed zijn.

Neemt dit alles weg/ en brengd wat anders/ brengd schoone berden/ en restt ons hier 't fruit met de kaas.

English.

So mean, or slight a gift : but his good will also; for he hath sent it as a sign [*token*] of his love, wherefore be pleased to receive it in good part [*worth*.!]

Thank your Master, and tell him from me, that I will make him amends, if it please God.

Well, Sir, I will do your good word.

Skink [*fill*] *Luke*, that he may drink before he go, and light him forth.

Good eaven, Sir, and a good night [*to you*] with all your Company.

Good night, *Luke*, have you drunk?

Yes, Sir, I thank you.

John, snuffe the Candles, can you not see how dim they burn? Look if the other dishes be ready.

Take all this (*all these things*) away, and bring something else, bring clean trenchers, & reach us hither the fruit with the Cheese. It

English.

It is all there at hand,
Sir Father.

Take away all the dishes,
and platters.

David, I pray, drink to
me once.

Most gladly I will do
that: I drink to you with
Cordial affection.

Much good may it do
you, I expect it earnestly,
and I will as freely pledg
you.

What (good) news do
you hear Maister Roger?

Nothing that I know,
I know none good.

And you, *Sir*, do you
know if the Post be come
from London, Paris? &c.

No, *Sir*: but it is report-
ed at the Exchange, or
there goes such a report
a broad, that the Great
Turk makes great prepa-
rations, for to warre
against the Emperor: and
that they of Argere have
arrested our ships, & con-
fiscated all the goods and
Merchandises.

Ne'erduitsch. 173

Het is hier al by de
hand/ Heer Vader.

Neemt de schotels/en
plateren al weg.

Bzengd my eens/ Da-
vid/ ik bid u doch.

Dat sal ik geerne doen:
Ik bzengd u met hert-
lyke genegenhepd.

Wel moet het u beko-
men ik verwacht'et ern-
stelyk / en ik sal u alsoo
byzelyk bescheid doen.

Meester Rogier/ wat
nieuws hoord gy?

Niets dat ik weet; Ik
weet niets goeds.

En gy/Heer, en weetse
niet of de Post van
London Parys/ &c. ge-
homen is?

Neen/Heer: maar het
is op de Beurs ver-
haald / of daar gaan sul-
ken geruchten / als dat
den Gzooten Turk een
groote toerustinge doet/
om tegens den Keiser te
ooslogen: en dat die van
Algiers onse Schepen
hebben aangeslagen en
al de goederen en koop-
manschappen geconfis-
queert. 173 Heer,

174 Ne'erduitsch

Heer , 't zyn maar
pzaatjes / en versierde
beuselingen / om de lip-
pen van het gemeine
volk eenen smaak te ge-
ven : Ik geloofse niet.

Daar zyn brieven van
gehoemen / Heer, seer ge-
loofwaardig.

't Mag soo wel zyn/
Heer , om soo wat een
openbare af-kondiging
daar van te maken.

De hand en zegel
betuigt het zelve / Heer.

Sy mogen dooz een
Staats Persoon / ofte
uit loofshend / om de
Christenen te bedriegen/
geschreven zyn.

Ja / Heer , maar sy
zyn geschreven aan ee-
nige eerwaarde / en be-
scheidene kooplieden.

Doozwaar / ik geloofse
soo veel te minder / om
datse pder Jaar alle
soorten van nieuws de
heele wereld doen deur
loopen waar van de der-
de part ooit waar is.

Ik ben by na van u
meining / Heer: want sel-

English.

Sir, they are but tales,
and invented whimsies,
for to give a taste to the
lips (*mouaths*) of the com-
mon people : I do not be-
lieve them.

Sir, there be letters
come thereof, very cre-
dible.

Sir, it may be so, for to
make so some open pu-
blication thereof.

The hand, and seal do
testify the same, Sir.

They may be written
by some *States-man*, or
out of craft to beguile the
Christians.

Yes, Sir, But they be
written to some worthy
(*honourable*) and discreet
Marchants.

Truely, I believe them
so much the lesse, because
that every year they make
all sorts of news to run
through out the world,
where of the third part is
never true.

Sir, I am almost of your
opinion: for seldome such
flying

English.

flying news tend to good
(or profit.)

Forrein letters, news,
and new Almanacks (*dear*
Sir) are the recreation
(*repast*) delight, pastime,
& curiosity of the vulgar.

Sir, we ought never to
give credit to the news of
the Exchange, or those of
the common walks.

No, truly: for the most
part do imagine and in-
vent strange things, to be
believed, or *to make them*
credible.

Monsieur, well, have you
not heard tell, how that
the King of Spain hath
lost a battail against the
Portugals?

Yes, I have heard such
a rumour, indeed: but
should it be true?

It is a great defeat, un-
doing, and overthrow to
his Grádoorship.

But what do you hear

Ne'erduitsch. 175

den strekt sulx bliegend
nieuwts tot nut.

Altheemsehe Beleben/
nieuwts / en nieuwte Al-
manakken / (waarde
Heer) sijn het vermaak/
tjyd-verdrijf / en nieuwts-
gierighepd van het ge-
meene volk.

Heer, men hoeft het
nieuwts van de Beurs/
ofte van de gemeene
hanteeringe geen geloof
te geven.

Neen/waarljk: want
de meeste in-beelden en
vertelleren vzeemde din-
gen / om geloofwaar-
baar te maken.

Monsieur, wel/hebt gy
niet hooren seggen/ hoe
de Koning van Spanjen
een Veldslag tegen de
Portuguzen verlozen
heeft?

Ja / ik hebbe sulken
mare wel gehoord:
maar zoud' dat waar
sijn?

Het is een groote ver-
nieting/af-zet/ en neder-
val sijns Grootsheds.

Maar wat hoorde gy
4 van

176 Ne'erduitsch.

van de Vyede tusschen
ons en Spanjen ?

Ik weet niet / wat ik
van de Vyede zeggen
sal: Ik den beducht / dat
de Vyede noch al ver te
soeken is ; het is God
alleen behend / wat ge-
beuren sal; want de gant-
sche wereld is vol be-
roerten / multern / ver-
hooring / oproet / en ver-
stooting / Inboozingen
tegen Inboozingen / en
Koninkrijk tegen Ko-
ninkrijk : Wouden wy
Vyede niet God ma-
ken / en de versoeninge
ons doo? Christus in
het Euangelium aan-
geboden / aanvaarden :
Laat vyede komen / laat
ooylog komen / 't soude
ons nimmer bewegen/
noch ons bezyest ma-
ken doo? eenige ver-
schikkinge.

Dat is boozseker waar.

Komt / en doet dit al-
les weg / Jan : en laat
ons God danken doo?
alle sijn weldaden / en
ons tegentwoozdig goed
onthaal.

English.

of the peace between us
and Spain ?

I cannortell , what to
say of peace : I fear me,
that peace is yet farre to
seek; it is known to (God)
the Lord alone, whar will
happen ; for the whole
world is full of uproars,
perturbations, stirres, and
sumults , Nation against
Nation , and Kingdome,
against Kingdome :
Would we make peace
with God, and accept the
reconciliation, tendred us
by Christ in the Gospel :
Come peace , or come
warre , it would never
move us , nor make us
afraid with any amaze-
ment.

That is true indeed.

John, come & do [*take*]
all this (or all these things)
away: & let us give thanks
to God for all his benefits,
& our present good inter-
tainment.

Gr. 1.

English.

Gracious God, Heavenly Father, &c.

Much good may it do you, *Sir* Father, my dear Mother. and all the whole Company.

Bring us clean Tobaccon-pipes, and my Tobaccon-box, let us drink then a glas round, before we rise, fill me the goblet with Rinish wine.

That is well said, but then we must also give thanks the second time: *Sir*, how much wine have we had, we will pay for the wine.

You shall not pay a ferthing (*doys*) here, that is a jest indeed, I did not invite you to the roast, for to beat you with the spit: If I be able to do you eat, I am able to make you drink.

What is that to the purpose, the wine is dear now.

Ne'erduitsch. 177

Goedgunstige God, Hemelsche Vader. &c.

Wel moet het u bekomen/ Heer Vader/ mijn Moeder lief/ en alle het geheel Betselschap.

Brengd ons schoone Tabakr-pijpen/ en mijn Tabak-doos; laat ons dan een glaasje om drinken/ eer wy opstaan/ vuld my de schale met Rijn'sche wine.

Dat is wel geset/ maar dan moeten wy ook voor de tweede reys dankseggen: Mijn Heer, hoe veel wijns hebben wy gehad/ wy willen den wijn betalen.

Op en sult hier niet een deuit betalen/ dat is in der daad een jok / ik noode u niet tot het gebaad om u met het spit te slaan: soo ik de macht heb om u. te doen eten/ ik den alsoo machtig om u te doen drinken.

Dat is dat ter purpose / de wijn is nu duur.

Op

Op

178 Ne'erduitsch.

Op hoorde wat ik zeg.
Wij danken u dan /
Heer: en het staat ons in
handen 't selve te ver-
dieneu.

Het is alreede vergol-
den.

Ik bedank u ook, dat
gij gekomen zijt : wel/
hoe staat u dese Tabak
aan / is 'et geen goede
puure Spaanse Vergi-
nis / &c.

Dese is al wat te heet
in de mond / en die is
hoor mij al te sterck.

Francois, breng hier
een Takke-bos / en
maakt een goed vuur /
om ons te warmen.

't Vuur is ontsteken/
daar is een goed vuur
Heer Vader.

Komt laat ons by het
vuur gaan / Messieurs.

Wij en zijn niet koud.

Wij willen 't huis gaan/
want het is tijd / het is
laat.

Wat haast hebt gij ?
Het is al over tien
by mijn Ologie.

Het is soo laat niet / u
Ologie gaat al te ras.

English.

You hear what I say.
Sir, we thank you then:
and it stands us in hands
to deserve it.

The amends is made
already.

I thank you likewise,
that you are come : well,
how like you this Tobac-
co , is it not good pure
Spanish, Verginy, &c.

This is somewhat too
hot in the mouth, & that
is too strong for me.

Francis, bring hither a
Fagot , and make a good
fire for to warme us.

The fire is kindled, there
is a good fire, Sir Father,

Sirs, come let us go to
the fire.

We are not a cold.

We will go home , for
it is time, it is late.

What haste have you?
It is past ten a Clock by
my Watch.

It is not so late, your
Watch goes too fast, No

English.
No, but is really.

Seeing that you will
needs be gone: John, fetch
us the Lanthorn.

We will not have the
Lanthorn, 't is clear wea-
ther, It is Moon-shine
(Moon-light) there is no
need of it.

Sir, God give you a good
night.

Cozen [Nephew] good
night.

Roger, you are very
welcome, and all of you.

We give you many
thanks [or great thanks]
for your good Chere.

You are welcome, fare
well, I commit you to
God.

CHAPTER VII.

*To aske for the way, with
other familiar Commu-
nications.*

God save, and preserve
you, Master Robert,
we be well met.

Sir, God give you a
good, and a happy life, &

Ne'erduitsch. 179

Heer / maar 't is im-
mers.

Siende dat gy noodza-
kelijk henen wilt: Jan/
haalt ons de Lanteern.

Wy en willen de Lan-
teern niet hebben / 't is
klaar weder; 't is Ma-
ne-schijn daar en is geen
nood van.

God geve u een goe-
den nacht / Heer.

Couzijn (Neef) goeden
nacht.

Rogier / gy zyt welke-
kom / ende u al te samen.

Grooten dank geben
wy ul. voor u goed ont-
hael.

Gy zyt welkekom;
Adieu / Ik bevel u
God.

CAPITTEL VII.

Om na den Weg te vra-
gen, met andere ge-
meenzame & samen-
komingen.

God behaude / en be-
hoede u. Meester
Robertus / wy zyn wel
ontmoet.

God geve u een goed/
en salig leven / Heer, en

een goe boeg-val / geluk
dij een upthomst.

Hoe geboeld gy u sel-
ben (ofte hoe gaat het
met uwe gesontheit) ze-
dert ik u laatst zag?

Bus / en soo / soo wat
heen / tamelijck.

Het dunkt my / dat gy
soo wel niet en vaart als
gy pleegd; of anders gy
zijt seer verandert.

Hoe bemerkt gy dat?

Men u Croonje / die soo
bleek liet: wat schozt u /
wat is u?

Ik heb vijf ofte ses
berispingen van een
Hoozze gehad / die my
seer gekrenkt heeft / en
alle appetijt ontnomen.

Dat is een snoode
drankheyt / ofte quale.

Maar rijd gy soo so-
berlijck / ende zachtjes.

Na Antwerpen / ter
Dierster-Markt.

Ik mede, soo 't u be-
lieft / wy zullen t'samen
rijden.

good chance, success, &
event.

How do you feel your
self [*or how goes it with
your health*] since I saw
you last?

Thus & so, so somewhat
away, reasonably well.

It seemeth to me, that
you do not so well as you
were wont, or accus-
tomed (*so doo*) or else you are
much altered.

How perceive you that?

By your Countenance,
which looketh so pale:
what aileth you, what is
the matter with you?

I have had five or six fits
of an Ague, which hath
much weakened me, and
hath taken away (*from
me*) all my appetite.

That is a naughty
(*shrewd peevish, or per-
versse*) disease, or sickness.

Whither ride you so
soberly, and softly.

For Antwerp, to the
Whitson faire.

I also, if you please, we
will ride together.

English.

I like it very well : but
you ride somewhat too
fast for me.

Let us ride as you will,
it is all one to me, for my
horse ambleth very easily.

But mine doth Trot, (or
logge) very hard, Now let
us ride in Gods Name.

What for folk be they
that are (go) before us, can
you tell ?

I know them not, Sir: I
gesse they be Marchants,
let us put on our horses to
overtake them, for I am
afraid (or my mind mis-
give me) we be out of the
way.

We be not, be not soli-
citous, or careful of that.

Nevertheles it is good
to aske it.

Inquire it of this Sheep-
heardeffe.

My love, (or Sweetheart)
where lyeth the direct
way from hence to Ant-
werp ?

Right on before you,

Ne'erduitsch. 181

Het staat my seer wel
an: maar ghy al wat
te rad vooz my.

Laat ons rijden sooje
wilt / 't is my alleens /
want mijn Paart gaat
wel gemakkegh den tel.

Maar den mynen
vzaaft hard; Nu laat
ons rijden in Gods
Naam.

Wat vooz volk zijn sy/
die vooz ons (gaan) zijn/
kond ghy 't seggen ?

Heer, ik en hense niet:
Ik gis dat sy Hooplui-
den zijn / laat ons onse
Paarden aan pozen
haar t'achterhalen, want
ik ben beducht / (dat) wy
buiten den weg zijn.

Wy en zijn/en zijt daar
over niet behommert/
besoegt.

Nochtans 'tis goed dat
men 't vzaagt.

Verneemt aan dese
Herderin.

Mijn Lief / (ofte Soet-
hertjen) waar leid den
rechten weg van hier na
Antwerpen ?

Recht vooz u uit / wij-
kende

182 Ne'erduitsch.

kende noch ter rechter/
noch ter linker hand/
tot dat gy komt aan een
hoogen-Elm: dan slaat
ter linker hand om.

Hoe veel mijlen heb-
ben wy van hier tot aan
het naaste Dorp.

Two Mijlen en een
half/ en wat (een wei-
nig) meer.

Laat ons nu allengs-
kens met gemak rijden/
want ik ben buiten
twijfel.

Ik zie den boom/ daar
sy ons af gezeyt heeft.

't Is seer stofachtig/
het stof maakt my
blind.

Neemt dit Taffetas/
Heer, en doet het voor
u aansicht/ en 't wil het
stof van u oogen schut-
ten/ en de Sun ook.

't Is hier van nood-
want de Sun gaat on-
der; Ik vrees wy en
sullen by licht dag in de
Stad niet komen (of
geraken.)

English.

turning neither to the
right, nor to the left
hand, until that you come
to an high Elm: then
strike on the left hand
about.

How many miles have
we from hence to the
next Town (*Dorpe, or
Village.*)

Two Miles and a half
and somewhat (*a little*)
more.

Now let us ride leisure-
ly at ease, for I am out of
doubt.

I see the tree, whereof
she hath told us.

It is very dusty, the dust
maketh me blind.

Take this Taffety, Sir,
& put it before your face,
and it will keep the dust
from your eyes, together
with the Sunn.

It need's not (*it is need-
less*) for the Sunn goeth
down, I fear we shall not
come to Town (*or reach
to Town*) by day-light.

By

English.

By (*wish*) your leave :
but the worst is , that this
way is dangerous (*Peri-
lous*) for Theeves , (*high
way Robbers* , *high way
Rogues*) they robbed
(*plundered*) a Rich Mar-
chant , lately , the other
day , close (*hard*) by this
tree , which maketh me
fore afraid to be robbed,
unless we take heed, (*look
before us.*)

I see the Steeple of the
Town , if I be not de-
ceived.

Truely , it will be late
before we come there :
shall we be time enough
to get in, think you ?

By your favour , and
leave , they shut not the
Gates before nine of the
Clock.

So much the better, for
I would not willingly
take up my Inne in the
Suburbe.

No : nor I neither.

Let us enquire of these
people , for the best Inne

Ne'erduitsch. 183

Met Doozlof : maar
het slimste is dat dese
weg gevaarlijk (*pericu-
leus*) is / van wegen de
Dieben / (*Straatschen-
ders, ofte Struik-roovers*)
sp sette lest-leden / d' an-
deren dag / een Rijk
Koopman af / neffens
(*dicht by*) desen Boom/
't welk my seer doet
schzomen van af-geset te
worden/'t en sp wp vooz
ons sien.

Ik sie de Stads To-
ren/soo ik niet bezogen
en ben.

Waarlijk/het sal spade
zijn / al eer wp daar ko-
men : sullen wp tijds ge-
noeg zijn om in te gera-
ken/dunkt u ?

Met u gunste/en Dooz-
lof/sp sluiten de Doozren
niet vooz negen.

Soo veel te beter ;
want ik en verberge niet
geerne in de Dooz-stad.

Neen : noch ik ook.

Laat ons dese Lut-
den onderbzagen/ na de
beste

184 Ne'erduitsch.
beste Herberg van de
Stad.

En soziet'er niet booz/
ik weet seer wel waar de
beste Herberge van de
Stad is ; 't is de Roode
Leeuw in de Kamer-
straat, laat ons wat rep-
pen/ik bid u : want my
dunkt / dat men de Dal-
brug al op-trekt.

Ik ben soo mat en
vermoerd/ dat ik niet en
zoude konnen verder rij-
den (gaan,) en daar-en-
boven mijn Paart hinkt:
Ik twiffel of het ver-
nagelt is, ofte dat'et met
den Zadel op den rug
gequetst is / en dan dese
Steen-weg is soo hard/
oneffen / en rompelig/
dat'et my gansch ver-
plettert.

Eventwel/laat ons dan
binnen rijden.

CAPITTEL VIII.

Gemeene kouting , in de
Herberg zijnde. Tus-
schen R.S.de Weert, en
andere.

God beware u booz
opgeballen / Heer
Weert.

English.
of this Town (City.)

Take no care of that, I
know very well where
the best Inne of the City
is , it is the Red Lyon in
the Chamber-street; lets
hye us somewhat apace, I
pray you : for me thinks
that *men (they)* do draw
up the Fall-Bridg.

I am so weary, & tired,
that I should not be able
to ride (*go*) any further, &
over & above (*moreover*)
my horse halterh; I doubt
a nail pricks him, or that
he is hurt upon the back
with the Saddle, and then
this Causey is so hard, un-
eaven and rugged, that it
breaks me altogether.

However. let us ride in
then.

CHAPTER VIII.

*Common salke, being at
the Inne between R. S.
the Host, and others.*

God save (*or keep*) you
from mischances, my
Host. Ye

English.

Ye be welcome, *Sirs*.

Can we Lodg here well
for this night ?

Yes, forsooth, *Sir*, How
many be ye in number ?

We be six (*or wish our
six*) in Company.

We have lodging enough
for thrice as many, I pray,
a light, if please you.

Have you a good Stable,
good Hay, good Oats, &
good Litter ?

Have you good wine ?

We have all these, as for
the wine, the best in the
City, you shall taste of it,
Sir.

Have you any thing to
eat ?

Yes, *Sir*, do but a light
from of (*your*) horse, I
pray, for you shall have
lack of nothing.

Use, (*handle, or intreat*)
us well, for we be weary,
and half dead of hunger,
and thirst.

Sir, ye shall be very
wel intreated (*used*)

Ne'erduitsch. 185

Mijn Heeren, *op zyt
wellekom*.

Konnen wy wel desen
nacht alhier Logeren?

Ja/ voozwaer Heer;
Hoe veel zyt in 't getal?

Wy zyn met ons seffen
in Geselschap.

Wy hebben Huis-be-
sting genoeg vooz dyle-
maal soo veel/zit af/ *Ik
bid soo 't u belieft*.

Hebt gy een goede
Paarde-stal/ goed Hoo/
goe Haber / en goede
stroo Leger?

Hebt gy goeden Wijn ?

Wij hebben wy al; na-
pende den Wijn de beste
van de Stad/ Heer, *op
sult'er afproeben*.

Hebt gy pet om te
eten ?

Ja/ Heer, sit slechts af
van 't Paart / *ik bid (u
doch) want u en sal niets
ontbreken*.

Tracteert ons wel;
want wy zyn moede / en
half dood van honger en
dozft.

*Op*l. zult heel wel ge-
tracteert werden/ Heer,
en

86 Ne'erduitsch:

En u Paarden ook.

't Is eerlijck gezeyd/
vrijft mijn Paart wel te
dege / als gē hem ontza-
delst hebt / ontblecht sijn
staart / maakt hem een
goed stroo Leger: neemt
sijn Walster die in de Za-
del-tes is: en is'er geen/
koopt een / ik sal u uw
gelt weder geven / en gē
sult daer na ook dīnk-
gelt krijgen.

Daar en sal niets man-
gueren / Heer; heeft u
Paart gebzoken?

Neen: maar en leid
hem noch niet na 't wa-
ter / want hy is noch al
te heet / gē stude hem
dempig maken; leid hem
eerst wat / en als hy een
weinig gegeten sal heb-
ben/soo sult gē hem dan
te water leiden om te
dīnken; besiet of de Cin-
gelen niet gebzoken en
sijn.

Brengd my mijn
Maal / die aan de Za-

English.

and your horses too.

It is honestly said, rubbe
my horse passing wel
[above all other] when you
have taken of his saddle,
unbraide his tail, make
him a good [a handsome]
litter d' Couch: take his
helter, [headstall] which
is in the purse of the Sada-
dle, and if there be none,
buy one, I will return you
your mony again, and you
shall after that get mony
to drink likewise.

Sir, there shall be lack
of nothing, [or there shall
be no lack] hath your
horse drunk?

No: but do no lead him
yet to the water, for he is
yet too hot, you would
cause him to become pur-
sy, [or short and broken
minded] walk him some-
what first, and when he
shall have eaten a little, so
shall you then lead to
him to the water for to
drink; see if the girts be
not broken.

Bring me my Budget,
which hangeth on the
Saddle;

Englisch.

Saddle-bow, and my
Cloak-bag (or portmanteau)
into my room.

Chamberlain, where
shall we be? let's be in a
good room, and make us
a fire in our Chamber:
Ostler, draw of my boots,
and make them clean,
then put my spurres and
bootehose within them.

It shall be done, Sir: doth
it please you, now to come
to supper?

I like you hugely well,
for that ingenious word.

Thou art a good fellow,
I warrant you; Now, well
on, let us go, I am ready.

I crave my excuse, for I
must go abroad to supper:
if any body aske for me,
they will find me at the
Treasurers House, or else
tell 'em, that I shall wait
upon them immediately
after supper, I will not
make any longer stay,
then supper-time but will
then come again.

Nederduitsch. 187

del-boge hangt / ende
mijn Kiers-zak in mijn
kamer.

Kamerling / waar sul-
len wy zijn? laat ons we-
sen in een goede plaats /
en maakt ons een vuur
in onse kamer: Staf-
knecht / trekt mijn Leer-
sen uit / en maakt se
schoon / dan legt mijn
mijn spozen / en strop-
hozen daar in.

Heer, het sal geschien:
belteft het u / nu ten W-
bondmaal te komen? /
Ik ben seer tot u gesint /
om dat aardig woord.

Op zijt een goed geset /
ik verseker u; Du / wel
aan / laat ons gaan / ik
ben gereed.

Ik versoeke ver-
schooning / want ik moet
uit eten gaan: soo per-
mand na my vzaagd /
sp sullen my ten Huise
des Tresoziers vinden;
of se anders segge dat ik
aanstonds na't Wbond-
maal op hen wachten
zal: ik wil geensins niet
langer beiden / dan d' e-
tens.

188 Ne'erduitsch.

tens-tyd / maar wil dan
weêr komen.

Woozt toe / hier / ghy
Stal-knecht / morgen
ochtent vzoeg / al eerje
myn Paart watert /
bzengd het tot de Smit /
en verset syn Hoef-
pers; maar zyt zeker dat
hy hem wacht van het
te vernagelen.

Mijn Heeren, vergeet
my niet te bzengen / en
ik sal u al gelijck bescheid
doen.

Waarlijck / gy zyt groo-
telijck te bestraffen datje
van sulck goed Besel-
schap af breekt.

Daar is geen raad
tegen / ik sal u morgen
den geheelen dag Besel-
schap houden.

Wat woozt volck is
daar binnen ?

't Zyn Gasten/Heer.

Vanwaar zynse ?

Van dese Stad: sal 't
u gelieben met haer W-
bondmaal te doen ?

Het is ons al eben
eens.

Wel mag de host

English.

Hark here, thou, Ostler,
to morrow morning ear-
ly, before you water my
Horse, bring him to the
Smith's, and remove his
shoes, but be sure he takes
heed of pricking him.

Do not forget to drink
to me, *Sirs*, and I'll pledg
you all alike.

Truely, you are hugely
to blame, to break from
such good Company.

There is no remedy; to
morrow I will keep your
Company all the day.

What for People be
there within ?

Sir, They be Guests.

From whence are they ?

Of this City : will it
please you. to suppe with
them ?

It is al one to us.

Much good may the
meat

English:
meat do you , *Sirs.*

Granmercy (*we thank you*) mine Host.

My request is, that you would be merry, & make good Chere, of that which is here, do not spare the wine, for it is hot: Tapster, draw half a pint of Claret, to let them taste it (*or that they may taste of it*) if it likes them: *Messieurs*, what think you of this wine? How do you like it? Doth it not taste well? Hath it not a fair Colour? it is not worth the drinking?

Sir, it is fair, and good: but where is our Hostesse?

She will come straight way: in the mean time make good Chere, with such as you find, ye be welcome heartily, what ye come short of now, shall be made up another time with more, and with better entertainment.

Ne'erduitsch. 189
u bekomen / Mijn Heeren.

Dank heb / (wy bedanken u) mijn Weerd.

Mijn verzoek is / datse v'zolijh zijt / en maakt goed Cier / van 't gene dat'er is / en spaart den Wijn niet / want het is heet: Kelder-Weester / tapt een Aepken [Mud-cken] Rooden Wijn / om hen te laten proeven / ofse haar aanstaat: *Messieurs*, wat dunkt u van de Wijn? Hoe staatse u aan? En smaaktse niet wel? Heeftse niet een schoone Coleur? Is se niet wel d'zinkens weerd?

Op is hups / en goet Heer, maar waar is doch ons Weerdin:

Se zal straks komen / maakt ondertusschen goe Cier / met sulx alsje bind / opl. zijt hertelijh welbekom / 't gene ul. nu te kort valt / zal men op een ander tijd vergoen met meer / en niet beter onthaling.

Op

190 Ne'erduitsch.

Wp. zijn heet wel /
Wospes / het is al te dege /
wp bedanken u hertlyk.

Ik breng u Heer.

Ik wacht'et van u
hand / mijn Weerd ; Ik
sal u bescherid doen van
ganischer herten.

Sal 't ul. getieken /
Heer , myn herlof te ge-
ben / u te brengen ?

Ik dank u hondert
duisent-maal.

Ik meene [ofte my
duke] dat ik u eertijds
gesien heb. Maar het
staat my niet wel booz /
maar: myn gedenkt dat 'et
te Brussel geweest zou
zijn.

Ja / boozwaar Heer,
ik ben van Brussel van
baan.

En en sult u niet bel-
gen / dat ik u naam vza-
ge / hoe heet gy ?

Ik heet Sampson /
Heer.

Van wat Maagschap
zijt gy ?

Van den Geslachte
der Scholieren.

English.

We be very well my
Host, it is all passing ex-
cellent , we thank you
Cordially [*heartily.*]

I drink to you, Sir.

I look for it at your
hand, my Host, I'll pledg
you with all my heart.

Sir, will it please you, to
give me leave, to drink to
you ?

I thank you a hundred
thousand times.

I suppose (*or think*) that
I have seen you ere time,
(*even now.*) But I do not re-
member well, where: me
thinketh (*I call to mind*)
that it should be at Brus-
sel.

Yes, forsooth , I am of
Brussel from thence, Sir.

You will be not displeas-
ed , that I aske (*for*) your
name, how are you called?
Sir, I am called Sampson.

Of what kindred are
you ?

Of the Linage of the
Schollars.

You

English.

You say true, now begin
I for to know you how
fare you (*how do you doe?*)

Even as you see, your
humble servant, prepared
or ready to do you any
friendship, and honour.

I thank you for your
good affection: from
whence come you now?
from over Sea? [*or from
beyond Sea?*]

No, Sir, I come from
France, Germany, Hol-
land, &c.

What news in Germa-
ny?

Verely none good.

How so?

Why? have you not
heard that the great *Turk*
and *Tartars* are fallen in
there, and hath already
overpowred certaine Ci-
ties. The Emperour and
he being fallen out at
variance, so that he thun-
ders nothing but fire and
blood to those Coun-
tries: 't is dreadful to
report their savage rage,
and cruelties.

Ne'erduitsch. 191

Op segt waar/ nu be-
gin ik u te kennen/ hoe
baart gij al?

Belijck als gij siet / u
ootmoedigen Diehaer/
bereid al eenige vziend-
schap en ert aan te doen

Ik bedank u van we-
gen u goede genegen-
heid: van waar komt
gij nu? van over Zee?

Neen/ Heer, ik come
uit Frankrijk/ Duitsch-
land/ Holland/ &c.

Wat nieuws in Duitsch-
land?

Woo? waar niet goeds.

Hoe dat?

Daarom? Weetje niet
gehoozt dat den Groot-
ten Turk ende de Tarta-
ren aldaar in gevallen
zijn/ en hebben alreeds
eenige Steden over-
weldigt. De Keiser/ en
hy zijnde oneens gewor-
den / soo dat hy in die
Gewesten niet anders
en dandert als bunt en
bloed: Het is schrikke-
lijk hare wilde Boersche
woeding/ en wreetheden
te verhalen. God

192 Ne'erduitsch.

God behoud ons uit
syn handen. Wat hoopt
ge doch van Engeland
gaan alle dingen daar
wel?

Ik kan daar op maar
weinig seggen / 't wazd
grootelijck gebreest / dat
alles daar niet wel gaan
wil; God is hooglijk op
hen vertoont / en daar-
om een quaden Brees
van Hoerery / Ongods-
dienstigheyt / selfsoeking
en van gierigheyt / is
uitgesonden om haar te
plagen / en indien sy
elkander bijten en ver-
eten / sy sullen van mal
kander verteert worden:
want waar rijd en twist
is / aldaar is vertwer-
ring / en alle boosen han-
del.

Dat is buiten alle te-
gen-spreking / reden-
strijd / ende knibbeling/
maar wy moeten geduld
hebben; wy sullen stilte
hebben / als 't God ge-
lieft de herten der men-
schen na syn wil te schik-
ken / en t' samen te voe-
gen.

English.

God preserve us out of
his hands. What do you
hear of England, do all
things go well there?

I can say little too't, 'tis
greatly feared, that all
things will not go well
there: God is greatly
displeased with them, and
therefore an evil spirit of
whoredoms, prophane-
ness, selfseeking, and of
Covetousness, is sent out
to vex them, and if they
bite and devour one an-
other, they'll be con-
sumed one of an other:
for where envying and
strife is, there is confu-
sion; and every evil work.

That is without all con-
tradiction, controversy,
and dispute, but we must
have patience; we shall
have quiet, when God is
pleased to order & com-
pose the hearts of men
according to his will.

What

English.

What news do men report in this City? What good do men say, my Host?

It is all good, I know no news.

Sirs, By your leave, be not displeased, I feel my self not well, (*or ill at ease.*)

If you feel your self ill, *Sir*, go and take your rest, (*rest you,*) your Chamber is prepared, and ready.

Johan, make a good fire in his Chamber, & let him have lack of nothing.

Sir, I'll observe your commands.

Sweet-heart, is my bed made, is it a good one?

Yea, *Sir*, it is a good feather bed, & the sheets be very clean and drye.

Pull me of my stockings, and ward my bed with the bed-pan, for I am very ill at ease, I

Ne'erduitsch. 193

Wat nieuws seide men al in dese Stad? Wat seide men al goeds/ mijn Heerd?

't Is al goed/ ik en weet niet nieuws.

Maet oozlof/ en belgd u niet/ Mijn Heeren; Ik gevoele dat ik niet te dege en ben.

't Is dat gy u qualijk gevoeld/ Heer; gaat ende rust u; (dan rusten) u Kamer is bereid/ en gereed.

Janneken/ maakt een goed vuur in syn Kamer/ ende en laat hem niets ontbreken.

Ik sal u bevelen wel waar-nemen/ Heer.

Soethertje/ is mijn bedde gemaakt/ is 't een goed (bed?)

Ja 't Heer, het is een goet pluym- (veder) bed/ ende slaap-lakens syn seer schoon en droog.

Trekt my mijne hoesen uit/ en warmt mijn bed met de bed-pan; want ik ben heel qualijk

194 Ne'erduitsch.
te pas / ik schud / en sitte-
te gelijk het loof op een
boom / als een Epen
blad.

Waarom my mijn
slaap-doek en bind mijn
hoofd wel. Wola! sacht-
jes / gij bindt et al te hart /
en stijf / brengd my de
Oo2-kussens / en dekt
my wel / schuift de Oo2-
binnen / en speldtse met
een / waar is de Water-
pot / Spiegel ? waar on-
trent is het Secreet ?

Volgt my Heer : en
ik sal u den weg wijzen /
gaat al recht uit na bo-
ven / gij salt et binden op
urechterhand ; en soo
gij et niet en siet / sonder
twijffel / gij salt et ge-
noeg rieken : beliest
het u iets anders meer
te hebben / zijt gij wel ?
Heer.

Ja / mijn lief / doet de
haarse uit / en nadert wat
by my.

Ik sal se inroden / als
ik binnen de Kamer ge-
gaan ben. wat is u be-
geerte / en zijt gij noch
niet wel ?

Englisch.

shake, and tremble as a
leaf, on a tree, as an As-
pen leaf.

Warm me my kerchief,
and bind my head well
Haw! soft, you bind it too
hard, & stiffe; bring me
the pillowes, & cover me
well, draw the Curtains,
and pin them with a pin,
where is the Chamber-
pot, (*looking glasse*) where
about is the Privy?

Follow me, Sir: and I
will shew you the way, go
up streight out, you will
finde it at your right
hand; and if you see it not,
questionless you will
smell them wel enough:
Sir, doth it please you to
have any thing else, [*or
more*] are you well?

Yea, my love, put out
the candle, & come some-
what neer to me.

I will put it out, when I
am gone forth out of the
Chamber, what is your
pleasure, are you not yet
well? My

English.

My head lyeth so low,
lift up the bouldster a lit-
tle: I cannot lay so low
with my head, put in the
cloathes well about me.

My love kisse me once,
and I shall sleep so much
the better.

Sleep, sleep, you are not
sick seeing now you talk
of kissing, I thought that
you should have had
somewhat else [*better mo-
tions*] in your mind, as for
my part, I had rather dye,
then to kisse a man in his
bed, or elsewhere unlaw-
fully, rest [*take your rest*]
in Gods Name, God give
you a good night, & sleep
in peace.

Thanks to you fair
Maide.

CHAPTER IX.

*Communication at the up-
rising.*

Symon. Robert. Arthur.

SA Haw! shall we arise,
it is not time for to rise?

Ne'erduitsch. 195

Mijn hooft seidel te
laag / heft den hooft-
peultwe een weinig op:
Ik kan soo laag niet
mijn hooft niet leggen/
doet de kleeren wel en
ront om my.

Kust my eens / mijn
lief / en ik sal des te beter
slapen.

Slaapt / slaapt / gy en
zijt niet krank nu gy van
kussen spreekt / ik meen-
de dat gy wat anders
(beter bewegingen) in
den sin soude gehad heb-
ben / mijnent halven / ik
hadde liever te sterben /
dan eenen Man in my
Bedde / ofte elders onge-
oosloft te soenen: rust in
Godes Naam / God ge-
ve u goeden nacht / ende
slaapt in vrede.

Dankt hebt schoone
Dochter.

CAPITTEL IX.

Gemeene Redenen in
het opstaan.

Simon. Robrecht. Arthur.

HOw! sullen wy op-
staan / is 't geen wy
op te staan?

I 2

Wat

196 Ne'erduitsch.

Wat ure is 't/ Heer?

Het is drie uren / de
klokke luid : Jongen!
brengt hier een ligt / en
maakt wat vuur/dat wy
opstaan mogen.

Roept luider / hy en
hoort u niet.

Wier ben ik/ Heer: wat
belieft u 't en is noch
geendag / den dag en
daagt noch niet / gy
meugt wel twee goede
uren slapen / al eer het
dag is.

Gaat/gaat/ Lekker/
ontsteekt wy een vuur/
gy wilt wy alsoo leuw
maken / en soo een uit-
stekend goed man als
gy selfs zyt; doogt mijn
hemd/ want 't is voch-
tig/komt ras/ dat ik op-
staan mag/laatse te bed
blijven die willen mijn's
aangaande / ik heb al te
veel werk om van daag
te verrigten.

Waat is de Stal-
knecht gaat hem seggen
dat hy mijn Paard te
wateren leid; als hy hem
wel gewezen/ en geros-

English.

What a Clock is it, Sir?

It is three of the Clock,
the Bell rings: Boy! bring
hither a light, and make
some fire, that we may
rise.

Call lowder, he heareth
you not.

I am here, Sir, what
pleaseth you, it is not yet
break aday, the day doth
not yet dawn, you may
wel sleep two good
houres before it be day.

Go, go, Knave, kindle
me a fire, thou wilt make
me a sluggish & as huge
good husband as thou art
thy self, dry my shirt, for
it is dankish, come quick-
ly, that I may rise, let them
stay a bed who will, as for
me, I have to much busi-
ness to dispatch to day.

Where is the Oster? go
tell him that he lead my
Horse to the watering,
when he hath well rub-
bed, and curried him,
combed

English.

combed his mane , saddled , and braided up his tail , that he will let him drink lustily , and then give him a peck & a half of Oates.

Go, buy me a dozen of Points, the eyelet holes of my hosen are broke, lend me your bodkin.

Are you got a to'e end, Sir, are you already afoot?

Yes, is it not time, is it not day?

It cannot be so late , the day does not dawn yet (*or the rosy morning is not up yet*) the Marchants have hardly opened their shoppes yet , nor set for their wares , goods , nor Marchandises : you may cloth your self (*or make your self ready*) at ease.

Hostesse , we go to Church , make ready breakfast in the mean while (*or she whiles.*)

Ne'erduitsch. 197

komt heeft / syn mane gekemt / gefabelt / en syn staart geblochten / dat hem lustig laat dinken / en als dan hem geve anderhalf spinte ha-ber.

Gaat / koopt my een doosje nestelen / de nestelgaten van mijn broeken zijn gebroken / leend my u Pziem.

Zijt op ober einde ge-rocht / Heer, zijt op alre'e al te been?

Ja / en is't niet tijd / en is't niet dag?

Het en kan so laat niet zijn / den dageraad komt nog niet morgen-root en schijnt noch niet / de koop-luiden hebben naaulghr hare winkels geopent / noch hare wa-ren / goederen / noch koopmanschap boozge-set : gij meugt u selven met gemak kleden / en gereet maken.

Weerdinne / wy gaan ter Kerke / maakt het ontbijt terwyl gereed.

198 Ne'erduitsch.

Wat sal ik u bereiden/
't is heden Vissdag.

Hoe/wat stempdag is
het?

't Is S. Bartholo-
meus avond / het is
basten-dag.

Oh! ik en dacht'er booz:
waat niet op / reisende
luiden vergeten haar sel-
den: Ik en wist niet dat-
'er sulh een dag in 't
Jaar was; wierd het al-
soo genoemd in de
Schepping? Wel bereid
ons dan een dozijn ver-
sche Eperen/ in d'assen
gebraden/ heete Hoehen/
en verschē Boter: Laat
ons gaan/ Mijn Heeren,
zijt gy in een gestalte
om te gaan?

Seher / hier is een
heel schoone / en Rijke
Stad: besiet wat frappe
straten/ en mope schoo-
ne huysen.

Dat is een schoone/
ende dierlyke Tempel/
een uitermaten treffe-
lyk Gebouw; daar is
een statige Kerk/ siet hoe
aardig is het Steen-

English

What shall I prepare for
you, it is Fishday to day.

How, what *Garmandi-
zing* day is it?

It is S. Bartholomews
eaven, it is fasting day.

Oh! I thought not on
it verely, Travellors for-
get themselves: I knew
not that there was such a
day in the Year, was it so
called in the Creation?
well, prepare us then a
dozen of newlaid egges,
roasted in the Embers, hot
Cakes, and sweet butter:
Let us go, Sirs, are ye in a
posture for to go?

Truely, here is a very
fair, and Rich City: be-
hold what fair streets, and
comely adorned hand-
some Houses.

That is a fair and beau-
tiful Temple, an exceed-
ing [out of measure] pas-
sing good Edeifice; there
is a stately Church [or a
Magnificent one] see how
neate-

English.

neately is the stone-work cut out, and hewn, the *Mechanisque Art* sports it self notably therein.

That is a briske, [*trim, gallant, or fresh*] virgin, there is a sweet Gentlewoman, a goodly Maiden, a wellfavoured woman, a brave Man.

What Gentleman is that?

He is the Noblest
The most hardy
The most renowned
The most honestest
The Wisest
The Richest
The greatest
The most Civilest,
or gentlest
The most humble
The meekest
The most courteous
The most liberal
The wittyest
The most learned
The discreatest
The soberest
The fearest in beha-
viour
The most gene-
rous.

Of the City, or Country.

Ne'erlandisch. 199

werk gesneden / en ge-
houwen; de Hand-werks
Konst vermaakt sig sel-
ven dapper daar in.

Dat is een Pruische
Dochter / daar is een
soete Joffer; een goetgh
Meisje; een hupsche
Vrouwe, een braaf
Man.

Dat Edelman is dat

Hy is den edelsten
Den stoutsten
Den vermaartsten
Den eerbaarsten
Den Wijsen
Den Rijksten
Den grootsten
Den burgelijcksten/
of beleeststen
De oodmoetigste
Den sagtmoedigste
Den heuschsten
Den mildadigsten
Den vernuftigsten
Den geleertsten
Den bescheidensten
Den suinigsten
Den bestigsten
Den grootmoedig-
sten
Den getrouwsten.

Den de Stadt / ofte 't Gewest.

Dat

200 Ne'erduitsch.

Wat booz een Man
is hy?

Hy is den eersuchtig-
sten.

den spytigsten
den vermetensten

den snootsten/ramp-
saligsten man

den gierigsten

den jaloursten

den bloodsten

den beschroomsten

den wereldsten ofte

Godloossten

den grootsten twist

op-rokher

den slimsten van

menschen

den armsten

den grootsten klap-

per

den slap-hertigsten

den Warigsten

den alder-keurhei-

ligsten

den alder-ontstui-

migsten

den grootsten dwin-

geland

den grootsten slij-

English.

What for a man is he?

He is the most Ambi-
tious.

the spitefullest

the most presum-
ptuous

the vilest wretch

the most Covetous

the most jealous

the greatest coward

the most fearful

the most Prophane

the greatest make-
bare

the worst of men

the poorest

the greatest talker

the most pusillani-
mous.

the most sordid

the most supersti-
tious

the most turbulent

the greatest tyrant

the greatest flatterer

Van de gantsche Wereld/ofte 't Gewelt.

Van de Beherte.

Of all the City, or Country.

Of the Vicinity. or

English.

or panlicker, soo-
ther, or fawner
the most lecherous

the wantonest
the most corme-
luous, and proudest
the cruelest
the most uncivil, dis-
courteous, or bru-
tish, and savagest

the most audacious

What for a woman is
shee that ?

She is the fairest, or
clearest of com-
plexion
the most honourable
the chastest
the best
the happiest
the honestest
the wretchedest
the most vertuous
the bad speecheft
qu'ean
the uglyest, or filth-
iest
the vilest

What Single-woman,
Maiden, or Damesel is
she ?

Of the Vicinity.

Of the Country.

Ne'erduitsch. 201

he flater / of pluim-
stijgher / of vleper
den alder-onhulsch-
sten
den ligtveerdigsten
den albertrotsten
en hobaardigsten
den inzeedsten
den alderonheusch-
sten / onbeleefsten
of boertsten / ende
wanaardigsten
den baldadigsten

Wat voor een Vrouw
we is sy dat ?

Si is de schoonste

de eerlijchste
de hulschte
de beste
de gelukkigste
de degelijchste
de rampzaligste
de deugt'aamste
de quaatste snarre

de leelijchste

de snootste

Wat Dijster / Doch-
ter Auffsrouw is sy ?

Van de Oefentje.

Van 't Land.

202 Ne'erduitsch.

Si en is geen Doch-
ter / si is gehoutwt / [of
sy is een gehouwde
Vrouw.]

Si is noch niet ge-
troutwt [een Houlijk ge-
geven.]

Si is ondertrout.

Si is een Weduwe.

Si is een goed Huis-
wif / die hare Huis- gesin
wel gade slaat / si heeft
een goed Houtwelijk ge-
daan / si heeft een groote
Bruids- gade.

Wat had si tot haar
Houtwelijk ?

Si heeft deugd / en
eerbaarheid , en is dat
niet een kostelijk deel.

Ja / in trouwens.

Wie leid hier begra-
ven ?

't Is den Abt van N.

Wat is een deftig
Graf / en hier is een
heerlijk Rijk Graf / ik
bid laat ons het Graf-
schrift lesen.

Nu / laat ons na onse
Herberg [Logijs] weder
heeren tot het ontbyt :

English.

She is not a Maide, she
is married, (or she is a
Married Wife.)

She is not yet married,
(given in Marriage.)

She is Espoused, (or Be-
trothed.)

She is a Widow.

She is a good House-
wife ; who observeth her
Family well (who looketh
well so her house) she hath
made a good Marriage,
she hath a great Dowry.

What hath she to her
Marriage ?

She hath vertue, & ho-
nesty ; & is not that a pre-
tious portion ?

Yes, forsooth.

Who layeth burried
here ?

It is the Abbot of N.

That is a fair Tombe,
and here is a goodly Rich
Sepulchre , I pray, let us
read the Epitaph.

Now, let us returne to
our Inne [lodging] to
breakfast , and then we
will

English.

will go, that we may buy
such things as we lack,
[want,] and we necessari-
ly stand in need of, [or
where of we be in need.]

CHAPTER X.

*Discourses touching Mar-
chandising.*

BY your leave make us
a little room, that we
may passe.

Sir, you take up too
much room.

I pray you, be so civil
to let us go, without in-
juring, or offending you
at all.

Well, here is a great
throng, yet I'll aske what
I can, to make way for
you.

Sir, what do you lack?
what do you please to
buy? see (look) if I have
any thing which served
your turn; (is for your use)
I will sell, (give) it you
as good cheap, as any man

Ne'erduitsch. 203

top gaan / op dat wy sul-
goed hoopen als ons
ontbreekt / en wy noot-
sakelijc van doen heb-
ben / of dat wy van moe-
den hebben.

CAPITTEL X.

Redenen, nopende den
Koop-handel, (ofte
Koopmans-handel.)

Met verlof / maekt
ons een weinig
plaats / dat wy door-
mogen gaan.

Op beslaat al te veel
plaats / Heer.

Ik bid u / weest so
beleefst / ons door-
ten / sonder u in't minste
te verongelijken / of te
stooten.

Wel / hier is een groot
gedrang / egter sal ik
om u een weg te ba-
nen.

Wat ontbreekt u /
Heer? wat bekeft u te
hoopen? siet of ik iets
heb dat ul. ter doorgaet
dient, ik sal 't u al so
goed koop geven / als
yemand in de Jaar-
markt /

204 Ne'erduitsch.
merkt / Doop / ofte
Stad komt binnen!

Jongen / langt den
Edelman een stoel.

Heer , hebje eenig
nieuw satsoen van stof-
fen ? hebje eenig Hol-
lands Lijnwaat / Hamme-
lotten / eenig breed La-
ken / swart / of graeuw
hebje eenige Engelsche
Sergies / hebje eenig
Spaans Laken / eenig
Engels breed Laken /
wel bereid / hebje eenige
Karzenen van Excester /
hebje eenige Karzenen
van Blaams. Dertw /
hebje eenig Tammet /
Romeins Sergies / gro-
de Sergies / Bokeraal /
Lind / hebje eenig Ca-
meriks Lijnwaat / sijn
Hollands Alkmaers
Linnen / sijne Kant / of
Blaams Kant / hebje
eenige Canafas / Wal-
vis-been / Ballein / Ka-
koonen / Bevers-hoe-
den / die heel goed en
swart sijn / hebje eenige
Sjdelaken / hebje eenige
halbe kousen / en Mans
kousen / &c.

English.

in the Faire , Town , or
City, come in.

Boy, reach the Gentle-
man a chair.

Sir, have you any new
fashion stufs ? have you
any Hollands linnen,
Chamlets, any Hollandish
broad Cloths , black , or
gray , have you any En-
glish Serges, have you any
Spanish Cloth , any En-
glish broad Cloth , well
drest , have you any Ex-
cester Carries , have you
any Carries of Fladders
dye , have you any Tam-
mye , Roman Serges,
course Serges , Buckrain,
Ribbands , have you any
Cambricks lane, fine Hol-
land Alkmores linnen, fine
lace, or Flanders bonelace,
have you any Canvas,
Whalebone, Ballein , Ca-
stors , Bevers-hats , (or
Felts) that are very good
and black , have you any
silks , have you any halve
Hose , and Mens Rock-
ings ? &c.

Yes,

Engliſh.

Yes, Sir, I have very fair, good, and strong: the best of all England, Holland, Flanders; Yea, that are in Europe.

Of what colour do you desire them? Brown, grey, gold-yellow, tawny, red, yellow, violet, blew, or mixt light gray, I have of all sorts, and of all prizes.

Shew me some, shew them me; let me see 'em?

What is the prize of that?

How sell you a yard of this black Cloath?

Will you have but a word? It shall cost you one and twenty Shillings and 10 pence per yard, if you have it?

Will you take no lesse?
(or will not you take lesse?)

What shall I give you for a dozen of these stockings? doe not aske me to dear?

I will not bate you a doit of 4. gild, 15. stivers

Ne'erduitsch. 205

Ja/Heer, ik hebbe die heel schoon / goed / en sterck zjn : de beste van geheel Engeland / Holland / Vlaanderen : Ja / die in Europa zjn.

Van wat verwe / be-geerdopse? / zwijn graauw / gout-geel / tannijt / rood / geel / violet / blaauw / of gemengelt ligt graauw, Ik hebbe van alle soorten / en van alle prijzen.

Toont my wat / toontse my ; laatsse my sien.

Wat is de prijs daar van ?

Hoe ver koopje een elle van dit swart Laken?

Wilje maar een woord hebben? het sal u een-entwintig Schellingen en de 10 groot by de elle kosten / sooje 't hebt.

Wilje niet minder nemen ?

Wat sal ik u booz een douzjn van dese kousen geven? en eischt my niet te dier ?

Ik en wil u niet een deuit / van 4. gul. 15. stult.

206 Ne'erduitsch.

strib. per. paar af- staan
al namje twintig paar;
se zijn wijden lang / en
subere goe kousse / en
wel gebzeib.

Op waardeertse al te
hoog.

Hebje eenig Scarla-
ken?

Hoe veel beliest ge te
hebben?

Hoe veel sal ik u hoeg
een elle daar af geven?

Negentien Schellin-
gen 6. groot.

't Is al te veel. Ik sal
u seventien schellingen
geven.

Het is seker te luttel/
ik souwer aan verliesen;
het kost mi meer:
Neemt het geheele stuk
om vijf- en- twintig
pond / acht schellingen/
en 6. groot. Het is maar
achtien schellingen / 6.
groot de elle.

Het is te duur; laat
mi u naaste (minste,
laagste) prijs weten/hoe
veel ellen zijnder.

Op sulret sien meten/
daar zijn seiven-en-twin-

English.

per-pair, if you took a
whole score, they are
large and long, a pure
good stocking, and well
needled (*knit*.)

You set too high a rate
upon them.

Have you any Scarlet?

How much please you
to have?

How much shall I give
you for an elle of it?

Nineteen shillings, 6.
pence.

It is too much: I'll give
you seventeen shillings.

It is truly too little, I
should lose by it, it cost
me more: Take the whole
piece for twenty and five
pounds, eight shillings, &
6. pence. It is but eighteen
shillings, 6. pence the elle.

It is too dear, let me
know your highest (*least*,
lowest) price, how many
ells be there.

You shall see it mea-
sured, there be twenty,
scaven

English.

seven and a half, & half a quarter.

I will give you, at a word, twenty and four pounds even money, I have left (*relinquished*) as good as this, better cheap by 4. pence in an elle.

You ought to take it; besides, I promise you, were it that you were not my Customer, you should not have it under twenty and six pounds, and twelve shillings: but seeing it is you, I do abate you more than twenty & four shillings in the piece, which I'll do to none other, I presume that you desire not my losse.

And verely if you refuse it, no man in the world shall have it for that price, Yea, though he were my Brother.

Under favor, be it so, nevertheless thou shalt abate me the eight shillings, & 6. pence, for to make the account even.

Ne'erduitsch. 227

tig/een half/ en een half vierendeel.

Ik sal u / met een woozd/ vier-en-twintig pond even gelt geven/ ik heb so goed als dese/ wel 4. groot op d' else beter koop laten staan.

Op behoozd'et te nemen; echter/ ik belobe u/ waar het dat gy mijn klant niet en waart/ gy soud onder ses-en-twintig pond/ en twaalf schellingen niet hebben: maar ten aanzien dat gy 't zyt / sta ik u meer af dan vier-en-twintig schellingen op 't stuk/ dat ik geen ander doen wil; Ik vermoede dat gy mijn verlies niet en begeerd.

Ende boozwaar/ so se't weigert/ niemand ter wereld sal 't hebben booz die prijs/ alwaar hy mijn Broeder.

Schoon het soo zy/ gy sult my de acht schellingen en 6. groot evenwel af-hozten / om de rekening af te maken.

Ik

208 Ne'erduitsch.

Ik en wil : Maar ik en sal op de 6. groot niet staan / ende dat is meer dan ik'er aan winne / soje my gelooben wilt.

Het zy dan alsoo : aangefien dat gy uwen sin hebben wilt ik sal u met goed goud betalen / en gewichtig.

Dat is my al eveneens. kleyn of wit gelt is my soo goed als goud : Maar seker gy zijt te deun niet een mensch ; niet te min had ik liever te verliezen / dan u heen senden / hopende op een ander tijd u geld te ontfangen / en dit wil u echter aanleiden / liever tot mijn Winkel / dan tot pemand anders te komen.

Ja/in der daad / goeden doen / (ofte handel) sal my in-wikkelen / u Winkel booz een ander niet te verlaten : Ik woude/dat ik een Arbeider / of Last-dragers had / want ik heb vele dingen/ die ik noch hoop

English.

I will not : But I shall not stick at the 6. pence, and that is more then I gain by it , if you will believe me.

Be it so then: seeing you will have your mind , I will pay you with good Gold, and weighty.

It is all one to me, small mony (or white mony) is as good to me as Gold: But truly you are too hard (or grapple) with a man , nevertheless I had rather lose , then to send you away, hoping to take (have , or receive) your mony an other time, and moreover this will induce you, to come to my Shop rather then to any others.

Yes, indeed, good usage (or dealing) will engage me , not to leave your Shop for an other: I would I had a Labourer, or Porter , for I have many things which I must buy yet, and I am farre from my lane. (Harbrow or Lodging.) What

English.

What lack you more ?

A piece or two of Velvet.

I have none forsooth :
But go to the next shop,
there beyond , on the o-
ther side of the street: the
man will let you have it
better cheap for my sake.

Sir, what have you need
of, (of *what's you want*) do
you seek for good Velvet,
Sattin, Damask, Fustain,
Bukrain, Taffety, or any
sort of silks ?

What pleaseth you, Sir,
we will give, and deliver
it you good cheap,

This Apprentice can
talk and prate lustily, he
can handle his tongue
well: he is vigilant for his
Masters profit and advan-
tage, I assure you: well,
lad, shew me a piece of
black Velvet.

Ne'erdmitsch. 209

pen moet / en ik ben ver-
van mijn Herberg.

Wat gebzeekt u
meer ?

Een stuk Pluweels
of twee.

Ik en heb'er/in trou-
wens geen: Maar gaat
tot den naasten winkel/
daar over / op d'ander
zijde van de straat ; de
man salje 't beter hoop
geven om mijnent wille.

Wat hebt gij van nood-
den (van doen) mijn Heer,
soekt gij na goed Plu-
weel / Satijn / Damast /
Fustein / Boheraal /
Cassataf / ofte eenige
soort van Sijde-lake-
nen ?

Wat bestelt u / Heer ;
men sal 't u goed hoop
geven/en leveren.

Desen Winkel-jongen
kan lustig klappen / en
snappen / hy kan sijn
tong wel handelen : hy
is wakker op sijn Me-
sters profijt en voozdeel/
ik ver sehere u: wel byer-
coont mi een stuk swart
Pluweel.

210 Ne'erduitsch.

Ik sal 't doen / Heer;
Het daar / is 't niet goed/
saagt gij opt desgelijke?

Hebt gij geen beter?

In trouwens: Maar
't is hooger van prijs/
en tot een meerder
waardij berchocht.

Ik en vraag'er niet
na / 't kost wat 't kosten
wil / soo 't slechts maar
goed is.

Hier / dit is van 't beste
Fluweel / dat gij immer
handelen sult / of opt ge-
handelt hebt.

Maakt mij 't wijs :
Ik heb van mijn leven
wel beter gezien / en slim-
mer ook / en ontboudet
niet al / ik heb'er 't ge-
sicht al af gehad.

Daar en is niet aan
gelegen ; die 't ontbou-
wen heeft / kan 't wel
meer bouwen : Wink-
jongers arbeid en moet
men niet rekenen of
aansien.

English.

I will do it, *Sir*; behold
there, is it not good, saw
you ever [*or did you ever*
see] the like?

Have you no better?

Yes forsooth: But it is
of a higher price, and sold
at a greater rate.

I care not for that [*I*
enquire not after that] let
it cost what ere it wil cost,
onely if it be but good.

Here, this is of the best
Velvet, that ever you will
handle, or ever hast han-
died.

Perfwade me to that, I
have seen better in my
life, and worse too, do not
unfold it all, I have had
the sight of it.

No hurt [*or 'tis no mat-
ter, or it maketh no matter,*
or it skillesh not] he that
hath unfolded it, can fold
it agan well enough, Ap-
prentices labour must not
be counted, nor regarded,
[*or men must not reckon,*
*nor regard Apprentices la-
bour.*]

What

English.

What shall I pay an ellc
for that ?

Thirty shillings.

You hold it at too high
a price.

No, truly; for it is not
possible (*or it is impossi-
ble*) to find a better, nor
of a fairer colour.

You may say what you
will, I will not give that
price.

How much please you
to bid me, that I may sell,
and take handse: I hope
you will bring me good
luck, and that I shall come
to a good vent, (*or suc-
cess.*)

I will give you twenty
and seaven shillings for
it, and no more, at one
word, shall I have it ?

No, Sir, I cannot let it
go for that price, you
know it well enough, one
need not tell it you, if you
have any skill in Velvet,
it cost us more then you
proffer me, we should

Ne'erduitsch. 211

Wat sal ik d' elle daar
af betalen ?

Dertig Schellingen.

Op lobet al te hoo-
gen prijs.

Heen, hoor, waar; want
'ten is niet mogelijk (*ofte
het is onmogelijk*) een
beter te vinden / noch
van een schoonder betw.

Op meugt seggen wat
je wilt / ik wil dien prijs
niet geven.

Hoe veel geliefje my
te bidden / op dat ik ver-
hoop, en hand-gift ont-
fangen: Ik verhoop
dat gij my goed geluk
sult brengen / en dat ik
een goet af-trek krijgen
sal.

Daar hoor, sal ik u se-
ven-en-twintig schellin-
gen geven en niet meer/
met een woord / sal ik 'et
hebben ?

Heen, Heer, ik en kan
't hoor, dien prijs niet la-
ten, gij wret het genoe-
men hoefst 'et niet te seg-
gen, soosje eenig verstant
van het Pluweel hebt;
het kost ons meer dan
gij

212 Ne'erduitsch.

gy my bled / na die
waardg / soo souden wy
al te veel verliesen.

Woe wilt gy beide de
stukken t'samen verhoop-
pen ? en maakt niet vele
woozden.

Gy sult acht-en-beer-
tig ponden wooz de twee
betalen soo veel met een
woozd/als met hondert/
gy sult niet een sier af-
dingen.

Neen/ neen/ gy zyt al
te duur : segt my u laag-
ste prijs/ laat my 't leste
woozd weten / ende en
houd my soo lang niet
op.

Heer , ik heb 't u ge-
segt : Ik ben een man
van een woozd ik en sou
't niet minder konnen
geven / dan tot mijn
groot verlies/ en nadeel.

Ik sie [bemerke] wy
geen hoop sullen ma-
ken ; wy moeten elders
gaan/ want gy looft wa-
ren buiten reden / en dan
zyt gy ook een man van
een woozd.

Gaat daar 't u belieft/

English.

loose too much after that
rate.

How, will you sell the
two pieces together and
make not many words,

You shall pay forty
and eight pounds for the
two , as much with one
word as with an hundred,
you shall not huck one
mitte.

No, no, you are too dear ,
tell me your lowest price,
let me know the last
word, and do not suspend
me so long.

I have told it you, Sir:
I am a man of a word , I
should not be able to let it
go for less, except to my
great losse , and disadvan-
tage.

I see [perceive] we shall
not bargain : we must go
elsewhere , for you rate
your wares out of reason,
and then you are a man of
a word too.

Go wither you please.,
in

English.

in Gods Name , seek for
your better advantage ; I
yeild it to an other rather
that he may gain by it,
then that I should lose in
it: But I can assure you of
one thing, that, if it were,
that you went to all the
Shops of Antwerp, you
would [should] not find,
[or ges] such a profer as I
now offer to you. Not-
withstanding, if you find
nobetter, come again, you
know my price.

Your price is not for us.

Well , at your service,
you know what you have
best to do.

Seeing that we cannot
agree of the price , Fare-
well.

At your good pleasure,
and favour, if I could let it
go it at lesser price , you
may suppose or think
with your self, that you
should have it as soon as
any man in the world , or
upon the earth , likewise
for his sake that hath sent

Ne'erduitsch. 213

in Gods Naam / soekt
na u beter gerief ; Ik
gun 't een ander liever
dat hy'er aan winne/dan
dat ik'er aan verliese ;
maar ik kan u van een
ding versekerē dat/ al-
waar 't/ datje ging in al
de Winkels van Ant-
werpen / soo en soud gy
sulken aan-bieding niet
binden [ofte bekomen]
als ik u nu doe. Nog-
tans / soeje geen beter
vind / komt weder / gy
weet mijn prijs.

U prijs is voor ons
niet.

Wel/ tot u dienst / gy
weet wat gy best te doen
hebt.

Wils dat wy in de
prijs niet en kunnen o-
ver een komen; Adieu.

't Welc goede belieste
en gunste/soo ik'er voor
minder prijs konde la-
ten gaan/gy meugt by u
selben denken / dat gy 't
soo dya hebben zoud als
pemand ter Wereld/
ofte op den Hardha-
dem / ook om sijner
wille/

214 Ne'erduitsch.

wille / die u tot wy ge-
sonden heeft.

Hy gaan haar weegs/
se zijn weg gegaan.

Laatse gaan / laatse
loopen / als se hun sel-
ben moede geloopen
hebben om en om de
Jaarmerkt / se sullen
wel blyde zijn om weder
te komen met een
groet-swier / [ofte groe-
ting, met hand-gekus.

Heer, het dunkt my
dat het Fluweel heel
goed is / soo wy 't ont-
seggen / sullen wy lichte-
lyk sulken ander stuk
niet vinden / laat ons
hem vragten of hy veer-
tig Schellingen afstaan
wil.

Wiltten wy soo doen/
sullen wy 't nemen?

Ja / spoje my wilt ge-
looven / [ofte geloof wilt
geven] want voozerst/
het is goe koop : 't is
maatschgoelich / gy sul-
ken ander in de heele
Merkt niet halen (be-
komen) sult : ten ande-
ren / gy sult niet rouwig

English.

you unto me [*send me my
House.*]

They go their way,
they be gone.

Let them go let them
run, when they have run
them selves weary about
the fair, they will be glad
to come again with a *Basse*
[as *marros*].

Sir, It seems to me,
that the Velvet is very
good, if we refuse it, we
shall not lightly find such
an other piece; let us aske
him if he will abate four-
ty shillings.

Will we do so, shall we
take it?

Yea, if you will believe
me [*give me credit*] for
first of all, it is a good
penner: 't is *like*, probable,
you will not get such an
other in all the Market:
secondly, you will not re-
pent of it (or it will not re-
pent you) nor complaine
of

English.
of hard dealing.

My Master, they come
back again.

They shall be welcome,
if that they bring mony
along with them.

I pray you, cause us not
to walke, trot, toile, nor
linger any longer: will
you take fourry and six
pounds for both the
pieces, without any more
a do, and we will tell (*lay*)
you down your Mony.

Truely, you are very
vexatious, my friend, you
aske not after it, (*you re-
gard it not you care not for
it*) whether I gain or lose,
it is al one to you: Now
well (*be it so*) well, let us
measure it.

No, no, I take it as it
were measured, I hold (*or
count*) it as measured, I
trust upon you, (*or I con-
side in you*) hould there is
your Mony.

This old Angel is too
little, this French-crown

Ne'erduitsch. 215
rouwig zyn / noch van
harden handel klagen.

Mijn Meester / sp ko-
men wederom.

Sp sullen welkom sijn/
is 't dat sp gelt me'e
bzingen.

Ik bid u doch / en doet
ons niet langer wande-
len/bzaben / ofte bzalen:
wilt gy ses-en-beertig
ponden booz beide de
stukken nemen / sonder
iets meer te doen / en wp
sullen u uw Geld ne'er
tellen.

Mijn vriend / gy zyt
boozwaar seer quela-
tig / gy bzaagt'er niet
na / (gy geeft'er niet om,
gy sorgt'er niet voor)
oft' ik win / of verliese/
het is u al eens. Nu
wel ! wel / laat'et ons
meten.

Neen neen / ik neem'e/
als of 't gemeten waar
ik houd'et booz geme-
ten / ik verlate mij op u;
houd daar is u Geld.

Dezen ouden Engeldot
is te klein / dese Sonne-
kroon

broon is al te licht / dese stukken van tien Schellingen zijn gescholt / desen Duhaat en is niet wicchtig / dese Vlaamsche Kroon en is niet gangbaar / dese Reaal is van slecht Goudt / dese Ducaton is af-gelesen / ende daar beneven 't en is geen goet Silber ; dese slag van Rijkdaalders is af-geset / dit stuk van achten is koper / en dese Spaansche Realen en zijn niet goet van allop.

Op zyt seer ongemaklyk en moeplijk Gelt 't ontfangen : soo ik dat geweten had / al had gy my u Waren / (Koopmanschappen) voor beerstig ponden verkocht / sekerlyk / ik en woud'er niet mede te doen gehad / doch die eens begeert hebben.

Heer, het is tot u keure het nemen / ofte te laten / gy hebt u keur ; Ik en win'er soo veel niet by / dat ik licht / en quaat Geld soude (ofte behoor-

is too light, these pieces of ten Shillings be clipped, this Ducate is not weighty ; this Flemish Crown is not currant, this Ryal is of base Gold, this Ducaton is red off, and besides it is no good Silver, this kind of Rijkx-dollars is set off, this piece of eight is brasse, & these Spanish Ryals are not good of alloy, (or of good Bullion.

You are very difficult and tedious in taking of mony, if I had known that, though you had sold me your wares (*Merchandise*) for forty pounds, certainly, I would not have medled with them, nor once a desired them.

Sir, it is at your choise, to take it or to leave it, you have your choise, I do not get so much by it, that I should (or ought) take light and bad mony, and

English.

and that wick is not current neither.

On my word, I have neither coyned, nor clip't it.

I believe you well; but I cannot help it, you will not blame me, to be wary and circumspect.

Hold there is my Purse, pay your self, according to your own content, and satisfaction.

That is a counterfeit shilling.

Nail him to this Post, or upon that three shold.

It shall be done, we'll do it, bring me a Hammer, with a nail.

I wish that the ears of him that had coyned it, were nailed to this Post as well.

It (killeth not (*or it would make no matter*) it would be no hurt at all, or harm at all, men should then know the Rogue, Now, are you contented?

¶

Ne'erduitsch. 217

de) te ontfangen/en dat mede niet gangbaar is.

Op mijn woord / ik heb't noch gemunt/noch geschzoit.

Ik geloof u wel; doch ik kan 't niet gebeteren/ ge wilt my niet berispen my te hoeden en omsichtige zijn.

Houd daar is mijn Boerse/betaalt u selb/ na u eigen genoegen / en boldoening.

Dat is een na-gebootste schelling.

Magelt hem aan desen stijl / of op dien doepel.

Het sal geschien/ men sal 't doen / bzingt my een Hamer/met een spijker.

Ik wenschte dat d'ooren der gener die't Gemunt heeft / soo wel gespijkerd waren aan dese Post.

Daar en is niet aan gelegen/ (of daar sou niet aan gelegen zijn) het sou in't minste geen schade by bzingen/ men sou den Schelm wel kennen: Nu zyt ge te vreden? Ja

218 Ne'erduitsch.

Ia/ Heer, ik ben; **Ih**
bedank u wegen u Geld;
en spaard niets van dat
ik hebbe/ 't is allet uwen
dienst.

Grooten dank/ Heer.
Arbeider/ dzager neemt
dit op u rugge/ en dzaagt
het na mijn **Herberg.**

Ih weet niet wel waar
u **Herberge** is/ Heer.

In de Vergulde Leeu/
in de **Kamer-straat** / en
seggt datse 't middag-
maal bereiden; want wy
sullen aldaar van ston-
den aan zyn.

Sullen wy nu een
Dopjen of twee **koopen**
voor onse **Kinderen** [on-
se **Dochtertjens.**]

Laat ons wat koopen
voor ons beiden.

Wel Weerdinne/ sullen
wy eten?

Wascht u/ als 't u be-
liest / en gaat aan-sitten.

Doet onse Paarden
Coornen 'en **Sapelen/**
wy behouden wel twee
milen van hier al op
onse weg geweest te zyn.

English.

Yes, I am, *Sir*, I thank
you for your Moony: spare
nothing of all I have, it is
everywhit at your service.

Sir, I thank you greatly.
Labourer, porter, take
this upon your back, and
carry it to my Inne, [*Lodg-
ing.*]

I know not very well,
where you *Lodging* is, *Sir*
At the Golden Lion, in
the Chamber-street, and
bid them to prepare din-
ner; for we will be there
instantly.

Shall wee now buy, a Ba-
by or two for our chil-
dren (*or litt'e Daughters.*)

Let us buy some for us
both.

Well, *Hostesse* shall we
dine?

Wash you, when you
please, and go sit down.

Cause our Horses to be
Bridled, and Saddled, we
ought for to have been
two miles hence out ward
on our way.

Go

English.

**Go to, let us dine stand-
ing, come let us go.**

**Let us have a reckoning,
my Hoste; what is there
to pay? what hurt have
we done? how much do
we owe?**

**You owe eight shillings
6 pence, Horse and man.**

**Hold there, are you con-
tent?**

**Yes, Sirs, you are hear-
tily welcome.**

Where is the Hand-maid?

**There, my love, that is
(Mony) to buy you Pins
with.**

**Holster, bring hither my
Horse, hast thou provided
it, and ordered it well, &
used him as you ought,
(as is meet for you to do?)**

**Yes, Sir, he hath had no
lack, he hath wanted for
nothing.**

**Take that: there is your
drinking (spending) mo-
ny, as I had promised you,
that at an other oppertu-**

Ne'erduitsch. 219

**Booxtaan; laat ons al
staande eten / komt laat
ons gaan.**

**Laat ons een rekening
hebben / Heer Weerd;
wat isser te betalen? wat
scha hebben wy gedaant-
hoe veel zijn wy schul-
dig?**

**Op zijt acht schellin-
gen / ses grooten schul-
dig / den man en 't Paart.**

**Houd daar / zijt gy te
vreden?**

**Ja / Messieurs, gy zijt
hertelijk weltekorn.**

**Daar is de Dienst-
maagt?**

**Mijn lief / daar / dat 's
booxt u Spelde-gelt.**

**Stal-knecht / brenge
mijn Paard hertwaarts /
heb'iet al wel besogt / en
geschikt / en hem gehan-
delt als 't u betaamt?**

**Ja Heer, hy en heeft
geen gebrek gehad / hem
en heeft niets ontbre-
ken.**

**Neemt dat / daar is u
drink-geld / als ik u be-
looft hadde / op dat gy
my op een anderen gele-
te z gents;**

220 Ne'erduitsch.

gentheid (ofte tijd) gedachtig moogt zijn.

Ik bedanke u / Heer, gij sult my altyds bereid vinden om u dienste aan te doen / (om u te dienen) en spaart de Herberg niet / als gij hier voor by komt / want gij sult 'er soo wel getoest en gedient zijn / als in eenige Herberg die binnen Antwerpen soude mogen zijn.

Ik heb 't soo bebonden / ik en salse voor een andere niet verwisselen, noch verlaten / (ofte nalaten).

Daart wel.

CAPITTEL XI.

Een gewoonlijk praatje, tusschen een Broeder ende zijn Suster.

Mijn Suster, mijn Vader sprak 's anderen daags om u te wijliken.

Mijn Broeder, aan wien wil hij my Houtwen? met wien sal het zijn? sal hij een eerlijk man zijn? soo hij een Godbzuchtig man is / het gaat al wel;

English.

nity, (*time, or season*) you may remember me.

I thank you, Sir, you will find me at all times ready to do you service, (*for to serve you*) spare not the Inn, when you come through, or passe by this way, for you will be as well used and served here, as in any Inn that might be within all Amwerp.

I have found it so, I will not exchange it, nor leave it (*or for sake it*) for another.

Farewel.

CHAPTER XI.

An ordinary discourse Between a Brother and his Sister.

MY Sister, my Father spake the other day for to Marry you.

My Brother, to whom will Marry me? with whom shall it be? will he be an honest man; if he be a Godly man, all go's well but if vitious, all will go ill.

My

English.

My Sister, my Father will give you in Marriage to some Gentleman of this Country (*or a Country Gentleman*), or some Citizen (*Borger*) of this City, among your acquaintance, & a man of your knowledg.

But, *Sister*, you say the truth, an honest man (*with out money, or means*) is more worth, if he be a pious man, then a score, yea thirty Rich Cormordents without wit, urbanity, (*Civility*), and prudence.

Truely, *Brother*, I am not yet Marriageable, I am not yet old enough, [*not yet come to age*] for to be so soon Married, I am yet too yong: It should be a poor weak Hous holding (*House keeping*) of me I assure you.

Truely, truely, *Sister*, it

Ne'erduitsch. 221

maar indien ondeugent 't sal heel en al qualijk gaan.

Mijn Suster, mijn Vader wil u ten Houtwisk geven aan eenig Edelman deser Land-streke/ (of een Lands Edelman) of aan seker Burger van dese Stad / onder u kennis en een man die u bekent is.

Maar / Suster, gij segt de waarheid / een eerlijk man (sonder geld ofte middelen) is meer waard / soo hy een Godsalig man is / dan twintig / ja dertig Eijkaarts sonder vernuft / Bezgerlijkheid / voorsigtigheyd.

Waarlijk / Broeder, Ik ben noch niet Houbaar / ik ben noch niet out genoeg (tot mijn jaren gekomen) om soo daz getrouwd te zyn / ik ben noch al te dwaesachtig en al te jong het soude met my een arme geringe Huishouding zyn / ik versekeren u.

Waarlijk waarlijk / Su-

222 Ne'erduitsch.
ster , het is beter een
Maagd sijnde/gehplijkt
te zijn / dan een Hoer.

Broeder, ik ver hope dat
ik in sulck een perijkel
niet ver vallen en sal/om
mijn eere te verliesen /
maar voo;waar uwen
raad is daar toe heel
goed.

En gij/ Broeder , gij
wilt u selven aan sulken
gebaar/perijkel/ ofte be-
kommernisse niet stel-
len; wat dunkt u ?

Daarlijk/Suster, neen
toch / in geenderley wij-
se/ik niet.

Broeder, hoe soo? segt
wij de reden hier af ?

Om dat heersacht ige
Vrouwen qualijk sijn te
behagen/onlust verwek-
ken / en den Mannen
seer rampspoedig zijn.

Ja/sp zijn vettele bal-
dadige/ stouten/ klapach-
tige schepselen / snate-
rachteghe kallemoers/en-
de wereldzig geworden
zijnde / vermoedende op
hates mans sachtmoe-
digheid / willen sp aan

English.

is better to be Married,
being a Virgin , then a
Whore.

Brother , I hope I shall
not fall in to such danger,
to lose my honour, but in-
deed (*verely*) your Coun-
sel is very good therein.

And you, *Brother* , you
will not put your self to
such hazard , danger , or
comber, what think you ?

Truely, *Sister*, no doubt-
less, at no hand , nor I.

" *Brother*, why fortell me
the reason thereof?

Because that woman are
so pragmatical, hard to be
pleased, evil disposed, and
very unhappy to poor
men.

Yes, they are petulant,
or lascivious , audacious,
(*bold stomachful*,) fond ,
(*false hearted*) creatures,
without discretion ,
talkatif gossips (*bablers*,)
and growing wanton,
presuming upon their
hus-

English.

husbands clemency, they will learn also to be Idle, wandering about from house to house, and not onely Idle, but rattlers also, and busy bodies, and such immodest incivil, long tongu'd praters that they without wit or reason will speak things they ought nor.

How, *Brother*, without a woman you had not been born in the world, wherefore blame you to poore woman so.

Sister, and you had yet much lesse been born.

Brother, I pray you tell me then the reason of that?

Know you not that the woman is made for the man, and not the man for the woman?

My *Brother*, who hath told you that? where find you that, by Writ?

Our Lord hath left it us, *Sister*, by the Scriptures.

Ne'erduitsch. 223

leeren ledig zyn / swevende / en omgaande by de hupfen / en niet alleen ledig / maar ook klappelen / en al-bedzighers / en sulke onbescheidene / onheusche snapsters / dat se sonder vernuft / of reden spreken willen 'tgeen haer niet en betaamt.

Wep / Broeder, sonder een vrouwe had ge niet in de wereld geboren geweest; waarom lastert ofte berispt ge de arme vrouwe alsoen?

Suster, en ge had noch veel minder geboren geweest.

Broeder, ik bid u doch / segt my dan de reden daar van?

Weet ge niet dat de vrouwe om den man / en niet de man om de vrouwe geschapen is?

Mijn Broeder, wie heeft u dat gesegd? waar vind ge dat / dooz de Schrift.

Suster, onse Heer heeft het ons nagelaten / dooz

224 Ne'erduitsch
de Schzifture.

Broeder, in wat deel
des Schzifts meld hy
het?

Suster, leest den Heili-
gen Bibel ernstiglyk/
met eerbiedinge / en gy
sult die selve plaats daar
soo geschzeben vinden:
daar-en-boven / gy sult
aldaar geschzeben vin-
den / dat de man het
Hoofd sijns wijs is /
even als / (sonder verge-
lijking) de Heere Jesus
Christus het Hoofd sij-
ner Gemeinte is. Sijnen
Naam werde geprezen
van eeuwe tot eeuwe /
ende tot inder eeuwig-
heid / Amen.

De Thien Geboden
Exod. 20. 1, 2, 3, &c.

Doe sprak God alle dese
woorden, seggende,

Ik ben de Heere uren
God / die u uit Egipt-
tenland / uit den Dienst-
huise uit-geleid hebbe.

Dat eerste Gebod.

Gy sult geen andere
Goden vooz mijn aan-
gesicht hebben.

English.

Brother, in what part of
the Scriptures doth he
mention it?

Sister, read the Holy
Bible seriously, with reve-
rence, and you will find
that same passage so writ-
ten there: moreover, you
will find there written,
that the man is the Head
of his wife, even as (*with-
out comparison*) the Lord
Jesus Christ is the Head
of his Church. Praised be
his Name from age to
age, and unto Eternity,
Amen.

The Ten Commandments:

Exod. 20. 1, 2, 3, &c.

*Then God spake all these
words, saying.*

I Am the Lord thy God,
which have brought
thee out of the land of E-
gypt, out of the house of
bondage.

The first Commandment.

Thou shalt have no o-
ther Gods before my face

The

English.

The second Commandment.

Thou shalt not make unto thee any graven Image, nor any likeness of any thing that is in Heaven above, or that is in the Earth beneath, or that it in the waters under the earth: Thou shalt not bow down thy self to them, nor serve them, for I the Lord thy God am, a jealous God, visiting *[or who do visit]* the iniquity of the Fathers, upon the Children, unto the third, and fourth generation of them that hate me, and shewing *[or I shew]* mercy unto thousands of them that love me, and keep my Commandments.

The Third Commandment.

Thou shalt not take the Name of the Lord thy God in vain; for the Lord will not hold him guiltless, that taketh his Name in vain.

Ne'erduitsch. 225
Dat tweede Gebod.

Op sult u geen gesneden beeld / noch eenige gelijkenisse maken van't gene dat boven in den Hemel is / noch van't gene dat onder op der Aarden is / noch van't gene dat in de wateren onder der Aarden is: Op sult u vooz die niet buigen / noch haar dienen; want ik de Heere uwer God ben een pberig God/ die de misdaad der Vaderen besoeke aan de kinderen/aan het derde en aan't vierde lid der gener die my haten / en doe barmhertigheid aan duisenden der gener die my lief hebben en mijne Geboden onderhouden.

Dat derde Gebod.

Op sult den Name des Heeren uwer Gods niet pdelijk gebruiken; want de Heere en sal hem niet onschuldig houden/die sijnen Name pdelijk gebruikt.

It s

Dat

Dat vierde Gebod.

Gedenkt des Sabbath
daags/ dat gē dien Heil-
get; ses dagen sult gē ar-
beiden/en al u werk doen
maarde sevendē dag is
de Sabbath des Heeren
uwes Gods / dan en sult
gē geen werk doen / gē
noch u Sone / noch u
Dochter/noch u Dienst-
knecht / noch u Dienst-
maagd/noch u Vee/noch
u Weemdeling die in u
Doorten is; want in ses
dagen heeft de Heere den
Hemel ende de Earde ge-
maakt/de Zee / en alles
wat daar in is/ en hē ru-
ste ten sevendē dage/
daarom segende de Hee-
re den Sabbath-dag/
en Heilige den selven.

Dat vijfde Gebod.

Eerd uwen Vader en
uwe Moeder; op dat u-
we dagen verlanget wor-
den in den Lande / dat
u de Heere uwe God
geeft.

Dat sesste Gebod.

Gē en sult niet Dood-
staan.

English.

The fourth Commandment

Remember the Sabbath
day, to keep it Holy; six
dayes shalt thou labor, &
do all thy work, but the
seventh day is the Sabbath
of the Lord thy God,
(then) thou shalt not do
any work, thou nor thy
Son, nor thy Daughter,
nor thy Man servant, nor
thy Cattel, nor thy Stran-
ger that is within thy Ga-
tes; for in six dayes the
Lord made Heaven &
Earth, the Sea, and all that
in them is, and he rested
the seaventh day, where-
fore the Lord blessed the
Sabbath-day, and Hollo-
wed it.

The fifth Commandment.

Honour thy Father, and
thy Mother; that thy da-
yes may be long upon the
Land, which the Lord thy
God giveth thee.

The sixth Commandment.

Thou shalt not Kill.

The

Englishe

The seventh Commandment.

Thou shalt not commit Adultery.

The eighth Commandment

Thou shalt not steal.

The ninth Commandment.

Thou shalt not bear false witness against thy neighbor.

The tenth Commandment.

Thou shalt not covet thy neighbors House, thou shalt not covet thy neighbors Wife, nor his Manservant, nor his Maid-servant, nor his Ox, nor his Ass, nor any thing that is thy neighbors.

The H. Prayer, written in Matth. 6. which the Lord Jesus Christ taught his Disciples, for to Pray thus.

O Ur Father, which art in Heaven, hallowed be thy Name, thy Kingdom come, thy will be done, as in Heaven (so) likewise upon the Earth: give us this day our dayly bre-

Ne'erdütsch. 227

Dat sevende Gebod.

Op en sult niet Echt-breken.

Dat achste Gebod.

Op en sult niet stelen.

Dat negende Gebod.

Op en sult geen valsche getuigenisse spreken/ tegen uwen naasten.

Dat tiende Gebod.

Op en sult niet begeeren uwes naasten Huys/ op en sult niet begeeren uwes naasten Wyf/ noch synen Dienst-knecht / noch synen Dienst-maegd/ noch syn Osse / noch syn Esel/ noch yet dat uwes naasten is.

Het H. Gebedt, geschreven in Matth. 6. dat de Heere Jesus Christus sine Discipulen geleerd heeft, om aldus te Bidden.

O Vse Vader/ die in de Hemelen (zij) uwen Naam werde geheyligt/ uw Koninkrijke come / uwen wille geschiede/ gelijc in den Hemel/ (alsoo) ook op der Aarden: ons

Dat vierde Gebod.

Gedenkt des Sabbath
daags/ dat gē dien Heili-
get; ses dagen sult gē ar-
beiden/ en al u werk doen
maarde sevendē dag is
de Sabbath des Heeren
uwes Gods/ dan en sult
gē geen werk doen/ gē
noch u Sone/ noch u
Dochter/ noch u Dienst-
knecht/ noch u Dienst-
maagd/ noch u Dee/ noch
u Weemdeling die in u
Doorten is; want in ses
dagen heeft de Heere den
Hemel ende de Earde ge-
maakt/ de Zee/ en alles
wat daar in is/ en hy ru-
stede ten sevendē dage/
daarom segende de Hee-
re den Sabbath-dag/
en Heiligde den selven.

Dat vijfde Gebod.

Eerd uwen Vader en
uwē Moeder; op dat u-
we dagen verlangē woz-
den in den Lande/ dat
u de Heere uwē God
geeft.

Dat sesste Gebod.

Gē en sult niet Dood-
staan.

The fourth Commandment

Remember the Sabbath
 day, to keep it Holy; six
 dayes shalt thou labor, &
 do all thy work, but the
 seventh day is the Sabbath
 of the Lord thy God,
 (then) thou shalt not do
 any work, thou nor thy
 Son, nor thy Daughter,
 nor thy Man servant, nor
 thy Cattel, nor thy Stran-
 ger that is within thy Ga-
 tes; for in six dayes the
 Lord made Heaven &
 Earth, the Sea, and all that
 in them is, and he rested
 the seaventh day, where-
 fore the Lord blessed the
 Sabbath-day, and Hollo-
 wed it.

The fifth Commandment.

Honour thy Father, and
 thy Mother; that thy da-
 yes may be long upon the
 Land, which the Lord thy
 God giveth thee.

The sixth Commandment.

Thou shalt not Kill.

The

Englishe.

The seventh Commandment.

Thou shalt not commit Adultery.

The eighth Commandment

Thou shalt not steal.

The ninth Commandment.

Thou shalt not bear false witness against thy neighbor.

The tenth Commandment.

Thou shalt not covet thy neighbors House, thou shalt not covet thy neighbors Wife, nor his Manservant, nor his Maid-servant, nor his Ox, nor his Ass, nor any thing that is thy neighbors.

The H. Prayer, written in Matth. 6. which the Lord Jesus Christ taught his Disciples, for to Pray thus.

OUr Father, which art in Heaven, hallowed be thy Name, thy Kingdom come, thy will be done, as in Heaven (so) likewise upon the Earth: give us this day our dayly bre-

Ne'erdutisch. 227

Dat zevende Gebod.

Gp en sult niet Echtheden.

Dat achste Gebod.

Gp en sult niet stelen.

Dat negende Gebod.

Gp en sult geen valsche getuigenisse spreken/ tegen uwen naasten.

Dat tiende Gebod.

Gp en sult niet begeeren uwes naasten Huys/ gp en sult niet begeeren uwes naasten Wiff/noch sijnen Dienst-knecht/ noch sijne Dienst-maegd/ noch sijn Osse/ noch sijn Esel/ noch yet dat uwes naasten is.

Het H. Gebedt, geschreven in Matth. 6. dat de Heere Iesus Christus sijne Discipulen geleerd heeft, om aldus te Bidden.

Onse Vader/ die in de Hemelen (zijt) uwen Naam werde geheyligt/ uw Koninkrijck come/ uwen wille geschiede/ gelijck in den Hemel/ (alsoo) ook op der Aarden: ons

228 Ne'erdutch.

dageljk b'ood geest
ons heden/ende vergeeft
ons onse schulden/ geljk
ook wy vergeven onse
schuldenaten: Ende en
leid ons niet in versoe-
kinge maar verlost ons
van den boosen; want u
is het Koninkrijke/ ende
de kracht / ende de heer-
lijkhepd / in der eeuw-
hepd/ Amen.

Het Seloof.

In Beloope in God den
Vader / den Almacht-
igen Schepper des He-
mels ende der Warden;
En in Jesum Chriſtum
ſinen Eenig-geboren
Sone / onsen Heere / die
ontfangen is van den H.
Geest / geboren uit de
Mager Maria / die gele-
den heeft onder Pontius
Pilato; is gekruust / ge-
stozzen / ende begraven/
neder-gedaelt ter Hellen
Ten derden dage weder-
om op gestaen van den
dooden op-gevaren ten
Hemel en sit ter rechter-
hand Godes des Almag-
tigen Vaders / van daar

English.

ad, and forgive us our
debts, even as we forgive
our debtors: And lead us
not into temptation, but
deliver us from evil, for
thine is the Kingdom, and
the power, and the glo-
ry for ever Amen.

The Creed.

I Beleeve in God the Fa-
ther the Almighty ma-
ker (or Creator) of Hea-
ven & Earth; and in Jesus
Christ his Onely Son, our
Lord, which was concei-
ved by the Holy Ghost,
born of the Virgin Mary,
suffered under Pontius
Pilate, was crucified, dead,
and buried; he descended
into Hell.

The third day he arose
again from the dead, he
ascended into Heaven, &
 sitteth on the right hand
of God the Father Al-
mighty, from thence he
shal

English.

shall come to judge the quick, and the dead.

I Believe in the Holy Ghost: I believe an Holy Catholick Christian Church, the communion of Saints, the forgiveness of sins, the resurrection of the body, & the life everlasting, *Amen.*

Prov. 13. 1, &c.

A Wise Son heareth his Fathers instruction, but a scorner heareth not rebuke.

2. A man shall eat good by the fruit of his mouth, but the soul of the transgressours shall eat violence.

3. He that keepeth his mouth, keepeth his life, but he that openeth wide his lips, shall have destruction.

4. The Soul of the Sluggard desireth, & hath nothing: but the Soul of the diligent, shall be made fat.

Ne'erduitsch. 229

hy komen zal om te oordeelen de levende / ende de dooden.

Ik geloobe in den Heiligen Geest: Ik geloobe een Heilige algemeine Chritelijke Kerke / gemeenschap der Heiligen / vergevinge der sonden / opstandinge des vlees / ende een eeuwig leven / *Amen.*

Proverb. 13. 1. &c.

Een wijs Soon hoorde het onderwijs des Vaders / maar een spotter en hoorde de bestrafsing niet.

2. Een pder sal van de vrucht des monts het goet eten: maar de Ziele der overtreders sullen het gewelt eten.

3. Die sijn mond bewaard / behoud sijn Ziele: maar voor hem is verstozinge / die sijn lippen wijd open doet.

4. De Ziele des Leenslaats is begerig / doch daar en is niet: maar de Ziele des bliftigen / sal vet gemaakt worden.

Eccle-

230 Ne'erduitsch.

Ecclesiast. 12. 13.

Van alles dat gehoord
is, is het einde / besluit/
van de sake / breeft God/
en houd sijne geboden/
want dit is de plicht van
alle menschen.

1. Joan. 3. 23.

Ende dit is sijn Ge-
bod, dat wy gelooven in
den Name sijns Soons
Jesu Chriſti, ende mal-
handeren lief hebben ge-
lijk hy ons een Gebod
gegeven heeft.

De Somma van de Wet,
ende de Propheten ge-
nomen uit Matth. 22.

37, 38, 39, 40.

Op zult lief hebben
den Heer uwen God/
met geheel u herte / en
met geheel u ziele / ende
met geheel u verstand:
dit is het eerste en groot
Gebod / en het tweede
desen gelijck is:

Op sult u naasten lief
hebben als u selven, aan
dese twee Geboden
hangt de gansche Wet
en de Propheten.

English.

Ecclesiast. 12. 13.

Of all things heard, the
conclusion of the matter
is, fear God, and keep his
Commandments, for this
is the whole (duty) of
man.

1. John. 3. 23.

An this is his Com-
mandment, that we
should believe on the
Name of his Son Jesus
Christ, and love one ano-
ther, as he gave us a Com-
mandment.

*The Summe of the Law, &
the Prophets, taken out
of Matth. 22. 37, 38, 39,
40.*

Thou shalt love the
Lord thy God, with all
thy heart, and with all
thy soul, and with all thy
understanding (or minde:)
this is the first and the
great Commandment,
and the second is like un-
to it: (or this:)

Thou shalt love thy
neighbour as thy self; on
these two Command-
ments hang all the Law,
and the Prophets.

Let-

English.

Letters, Bills of lading, Assignations, &c.

Honoured, and well beloved Father, and Mother, In as much as it is an ancient custome, that upon the first day, of the New-Year, men send, (*or give,*) to another some small gifts, and withal wishing them much happiness and felicity, as a token (*sign*) of favour & good wil, (*love;*) I have therefore not been able to neglect (*or omit*) out of filial reverence and dutiful observance, for to write this little (*small*) Epistle unto you, to demonstrate unto you thereby my grateful mind and bounden duty, by these wishing you from my heart (*in good health and prosperity*) a long and happy life, as a friendly greet in this New-Year; and withal very humbly thanking you for the great benefits which daily I receive

Ne'erduitsch. 231

Send-brieven, Connosse-
menten, Schuld-over-
wijzingen, &c.

Eerwaarde / en welbeminde Vader / en Moeder; Alsoo 't een oud gebruik is / dat men op den eersten dag des Nieuwe-Jaars / makender eenige kleine giften toe-schikt / en daar by veel geluk is wenschende / tot een teken van gunst en liefde; Zoo heb ik niet kunnen nalaten / uit kinderlijke eerbiedinge *M. G.* dit klein Briefjen te schrijven / om u dooz' t selve mijn dankbaar gemoed / en schuldigen plicht te bewijzen *M. G.* by desen van herten wenschende / (in voorspoed, ende goede gezondheid) een lang ende gelukzalig leven / tot een vriendelijke groete in desen Nieuwe-Jare; en met een seer ootmoedelijk bedankende van de groote weldaden die ik dagelijks van *M. G.* ontfange / en by

232 Ne'erduitsch.
 namen dese / dat W. E.
 beliebe my ter Scholen
 te houden / om in alle
 goede kunsten / deugd
 ende zedigheyd onder-
 wesen te worden ; daar
 inne ik my soo neerst-
 lijck hope te quijten / dat
 W. E. de groote kosten/
 die W. E. aan my han-
 gende zijt / niet en sullen
 verdozeten/maar veel eer
 verdozaken my utwe-
 gunst / en weldadigheid
 doozgaans te laten ge-
 nieten : mits ik altijd
 (door Gods genade) we-
 sen ende blijden sal

U. E. alderoot-
 Rotterd. moedigsten ,
 Ady r. ende onder-
 January, danigsten So-
 1664. ne, D.H.

Alderliefste Vader /
 ik bemerke uit W. E.
 schrijven de groote lief-
 de die W. E. my toe-dra-
 gende zijt/en in wat ach-
 ting ik u goede verma-
 ning behooz te houden/
 de welke my niet alleen

English.

from you , and especially
 this , that it please you
 to keep me at School, for
 to be trained up [*educa-
 ted, or instructed*] in all
 good behaviour, arts, and
 vertue, wherein I hope to
 quit my self so diligent-
 ly, that the great cost, and
 charges , shall not grieve
 you, which you have laid
 out (*or bestowed*) upon
 me, but much rather cause
 that you will continually
 let me enjoy your favour,
 and benefaction , or be-
 nignity: for as much as I
 (*by the grace of God*) al-
 ways shall be, and abide.

*Your most hum-
 ble, and most
 the 1. of dutifull Son,
 January, D.H.
 1664.*

MOST endeared Father,
 I perceive by your
 writing , the great love
 which you do bear to me,
 (*or which you bear me*) &
 in what accompr (*or
 esteem*) I ought to keep
 your good exhortations
 (ad-

English.

(*admonitions*) which are not onely good (*useful, or expedient*) but also very profitable for me ; for which cause I will not neglect , to indeavour the same with all cherefulness, (*or Alacrity, and readiness of mind*) and so adapt order, *dispose, or set*) and apply my self in the fear of God , and under your obedience , that thereby I ever [*at all times*] shall enjoy his blessing, and your good favour [*grace*] that by such means I might obtain [*or acquire*] all good arts [*sciences*] vertue, & knowledge , which hereafter might be serviceable unto me, wherein I hope so to quit my self by the help [*or grace*] of God , that you will be well satisfied of my honest [*or due*] forwardness and diligence, which in learning I shall have done , [*or performed,*] the which is the most Principle thing of all my wishes, and desires,

Ne'erduitsch. 233

nut/ maar ook seer pro-
fijtelijk zijn ; om welke
oorsake ik niet na-laten
sal/de selve met alle blifft
te behertigen/ en my in
de vreesse Gods/en onder
u gehoozsaamheid alsoo
schikken en boegen / dat
ik daar dooz sijnen se-
gen/en u goede jonste al-
tijd genieten zal / om
dooz sulke middelen alle
goede konsten / deugd/
ende wetenschap/ die my
hier naar souden mogen
dienstelijk zijn / te beko-
men/ daar in ik my met
Gods hulpe alsoo hope
te quijten/dat W. E. van
mijnen behoozlijken
blifft ende neerstigheid/
die ik gedaan sal hebben
in 't leeren/ wel sult ver-
noegt zijn , 't welk het
Principaaltje is van al-
le mijn wenschen / ende
begeeren / wetende dat
sulke W. E. seer aange-
naam / ende my alder-
meest profijtelijk wesen
sal; hier mede, &c.

U.E. Onderda-
 Den 15. nigen Soon,
 January. I.H.
 1664

knowing that such things
 will be very acceptable
 unto you , and most ad-
 vantageous for me, (or
most gainful to me) here-
 with, &c.

Your obedient

The 15: Son,
 January, I. H.
 1664.

In Rotterdam , Ady 23.
 April, 1664.

In Rotterdam , the 23. of
 April, Anno 1664.

Monsieur, Saluit;
 Dooit hebbe de eere
 gehad aan W. E. te
 schryven / per faute van
 kennisse / dese dan dooz
 doze van Meester A.
 B. woonende tot L. in
 Norff. die my ordineert
 dit nebens-gaande pakje
 met 2 en een half S. H.
 L. gemerkt No. W.H.L.
 aan W. E. te senden /
 't welk hier nebens ben
 doende / ende gaat met
 Schipper B.N. aan de
 welke / na hy W.E. dit
 doozs pakjen sal gele-
 vert hebben / sult gelie-
 ven te betalen van
 Dacht --- sterl. en 't sal
 nebens andere onkosten

Sir, Salute, I never had
 the honour to write
 unto you, per default of
 knowledge (or acquaint-
 ance) these then by the
 order of Master A. B.
 dwelling at L. in Norff.
 who ordereth me, for to
 send unto you this bundle
 going along here with, of
 2 an a half penny S. H. L.
 market No. W.H.L. which
 here I am performing ac-
 cordingly, and go's with
 Shipper R.N. to whom be
 pleased to pay --- sterl.
 for the Freight, after he
 shall have delivered unto
 you the said bundle, and
 it will, besides other
 charges (*expences, disbur-*
se.)

English.

sements,) which yet further you might lay out, be repaid you thankfully of Mr. A. B. in the sending of the said bundle forwards towards L. be pleased to follow the order of dito A. B. can I here serve you in any thing else, in dito Merchandise, or in (*any*) other wares, (*or commodities*) or any other of your good friends, be pleased but to command, thus after hearty salutation (*or greeting*) I remain,

Sir,
Your Friend ready
to serve you,
S. Hillenius.

In Rotterdam, the 24. April, 1664.
Mr. I. G.

Sir, mine last unto you were of the 4. and 11. instant, by which I told you, that I had bought of Mr. M. W. 10. pieces of white Serges, at 34. g. per piece, amounting to the summe of . . . &c. being

Ne'erduitsch. 235

soo U. E. noch soude mogen doen / dankelijck van Mr. A. B. aan U. E. betaalt worden : in't versenden na L. van dit boozs pakjen gelieft de ozdere van dito A. B. te volgen: kan ik U. E. hier ook ergens in dienen / in dito koopmanschap / of in andere Waren / ofte andere U. E. gorde vzienden gelieft maar te commanderen / soo na cordiale groetgenisse blijve /

Mijn Heer,
U. E. Dienstwilligen Vriend,
S. Hillenius.

In Rotterdam, Ady 24. April, 1664.
Mr. I. G.

Mijn Heer, mijnen jongsten aan U. E. ware van den 4. en 11. Passado / met de welke D. E. seide / dat van Mr. M. W. hadde gekoft 10. stukken witte Sergies / tot 34. gr. per stuk be-
lae.

236 Ne'erduitsch.

looppende . . . &c. zijn
de Sergies soo hy vooz
D. E. rekeninge te ver-
koopen hadde / ende my
daar vooz verchocht, soo
hebbe hem van dito
somme een assignatie
gegeven / die hy aange-
nomen heeft / en D. L.
toe-gesonden / dienende
tot af-koztinge van de
. . . . . soo D. E. mijn
schuldig zyt / volgens de
rekeninge gesonden aan
D. E. wegens dize stuk-
ken / S. L. D. E. toe-ge-
sonden per Schipper
T. E. en geconsigneert
aan M. W. tot L. vol-
gens u ozdere / hebbe
voozders versocht D. E.
mijn per eerste Sche-
pen geliebe te senden 20.
stukken witte Sergies
van de fijnste / ende dik-
ste soozten / soo te beko-
men waren / ende verne-
me daar van geen Ant-
woord / tot mijn groote
verwonderinge / hebbe
vooz dize weken vooz
Soon G. H. van N. D.
E. doen schryven omme

English

Serges which he had to
sell upon your accompt,
and hath sold them me
as such, (*or for the same*)
so I have give him as-
signation of dito somme,
which he hath accepted,
and sent you, tending (*or*
serviing) to the abating
(*or shortning*) of the . . .
which you are endebted
unto me, according to
the account, sent unto
you, on the behalf of three
pieces of S. L. which I sent
you per Shipper T. E. and
consigned unto Mr. W. at
L. according to your or-
der; [*or as you ordered*
me;] furthermore I have
requested of you, that
you would be pleased to
send me per first Ships
20 pieces white Serges, of
the finest, and thickest
sorts, that may be had [*or*
if they where to be had] &
unto my great admira-
tion, I hear (*perceive, or*
get) no Answer thereof,
(*at all*) I have three
weeks since caused to be
written unto you, per my
Son

English.

Son G.H. of N. intreating
Cito for to send me the
20 pieces of Serges, but I
obtain likewise no An-
swer of you, (*from you,*)
whereby I gather, (*or out*
of which I observe, or by
which I perceive) that you
will not serve me, (*or do*
my business for me) and in
the mean time (*or while*)
you set (*or appoint*) no or-
der, for to pay that which
is due to me of you, being
yet .... Hollands Mo-
ny, (*or Coin*) amounting
in English Mony, ac-
cording to the Course of
Exchange ... sterl. which
this day I do draw upon
you, at usance to be paid
unto Mr. P. W. or order,
be pleased to accept my
Bill, & to pay it readily or
promptly at the said time
(*or serve me,*) hereupon I will
leave my self: can I fur-
thermore do you any ser-
vice, be pleased but to
command me, thus after
salutation I remain

Your loving Friend
to serve you
N. H.

Ne'erduitsch. 237

mijn de 20 stukken witte
Sergies doch cito te
senden / maar bekomme
ook geen Antwoord van
D.E. daar uit bespeure/
D.E. mijn niet wilt die-
nen / en onderwijlen stelt
D. E. geen oedere om-
me te betalen / 'tgene my
van D.E. komt / zijnde
noch ... Hollands Geld/
bedragende in Engels
Geld / volgens Coers
van Wissel / .... sterl.
dat heden op D.E. trek-
ke op u soo / te betalen
aan Mr. P.W. oft oede-
re / gelieft mijn Brieft te
accepteren / en prompte-
lijk te betalen op gemel-
de tijd : daar op sal my
verlaten / kan ik booz-
ders D.E. eenigen dienst
doen / gelieft maar te
commanderen / soo na
groetenisse blijbe

G.E. Dienstwilli-
gen Vriend,

N. H.

Den

Den Wissel-Brief.

In Rotterdam, Ady 24.
April, 1664.

Voor L. ——— sterl.

O uso / gelieft te be-
calen dese mijne eer-
sten Wissel-Brief / aan
Mr. P.M. ofte v2d2e L.
—— sterl. en stelt het op
Rekening / als adviseert.
Mr. R. tot T.

N.H.

MYn seer goede Vriend,
De gedachtenisse die
ik t'uwarts hebbe /
spruitende uit de beden-
kinge van de sonderlinge
bzientenschap / die ik hier
vozen van U. E. ontfan-
gen hebbe / en laat my
niet toe / dat ik U. E. alre-
mets niet een klein bzief-
ken en soude schryven;
hoewel ik seer wensche
by u te wesen / maar de
afgunstigheid van den
tijd verhindert my sulc /
mit oorzake van mijn ge-
wichtrige ende noodwen-
dige affiren / die my te-
gens mijnen dank alhier
noch houden: daeromme
dewijle ik hier in mijn

*The Bill of Exchange.*In Rotterdam, the 24. of
April, 1664.

For L. ——— sterl.

AT usance be pleased to
pay this my first Bill of
Exchange, unto Mr. P.M.
or order L. ——— sterl. and
put it to Account, as ad-
vised,

N. H.

Mr. at T.

MY very good Friend,
The thoughts or re-
membrance which I have
to youwards, sprouting
or arising from the consi-
deration of the singular
kindness, which I have re-
ceived of you heretofore;
doth not permit me, that
I should not sometimes
write a small Epistle (or
a few lines) unto you; al-
though I wish very sore to
be with you, but the ma-
levolence of the time,
doth hinder me such a
mercy because of my
weighty and necessary af-
faires, which do still hold
(or detain) me against
my will: therefore the
while

English.

while that I cannot herein accomplish my great inclination, or desires, so have I been willing to order (*or sent*) unto you the *Orator*, or Advocate of my beloved and worthy Pen, for to declare unto you. that, notwithstanding I be bereft of my purpose, that I will nevertheless preserve for you my friendship, and my love inviolable, or indivisible, and, alwayes keep (*or retain*) it in my mind, [*or thoughts*] least I should be accused, to have smothered the same in *Lesbes Pole* [*or Lake*] being, assured, that I at all times will, or shall be

Rotterd. Your *Integer* who-
the *I.* lely] *affectiona-*
May, ted, and *singular*
1664. good *Friend*,
D. H.

MY very special good Friend; notwithstanding, that your great love, and benevolence [*or friendlines*] is sufficiently known, and happened [*ex-*

Ne'erduitsch. 239

groote genegenheit niet en kan volbrengen / soo heb ik U. E. den Taalman van mijn liebe en waarde Penne wel willen toeschikken / om U. E. te verklaren / dat niet tegenstaande ik van mijn hoornemen berooft worde / dat ik nochtans U. E. mijne vriendschap / ende liefde onverbzikelijk / of te onscheydbaar sal bewaren / ende altyds in mijne gedachten behouden / sonder dat ik sal mogen beschuldigt worden / van de selve in Leibes Poel versmoord te hebben verscherd zijnde / dat ik altyds wesen sal

Rotterd. U. E. gants toegeneigden, enden i de sonderlinge Mey, goeden Vriend,
1664. D. H.

Seer besondere goede Vriend; niet tegenstaande / dat myn uwe groote liefde ende goetgunstigheid genoegzaam bekent ende wederbaren is; soo ben ik nochtans ge-

240 Ne'erduitsch.

gedzongen **W. E.** mijne
gebeden te vernieuwen/
dooz den bzenger deses/
mijnen goeden bziend
om hem wat behulpig
te zjn in sommige saken
die hy aldaar te verrich-
ten heeft / biddende dat
W. E. gelieve den selven
dooz gerecommandeert
te houden/ ende hem te
tracteren als een van
mijn alderbeste Bzien-
den / op dat hy dooz uwe
behulpzaamheid mag ge-
bozderd worden/ende ge-
raken tot een goede uit-
komst van sijne saken/
die hy **W. E.** mondelin-
ge bzeeder sal communi-
ceeren / 't welk doende /
sal my een sonderlinge
bziendschap geschieden ;
waar dooz ik my altijd
seer grootelijck verobl-
geerd sal houden / **W. E.**
van gelijken alle dienst /
ende bziendschap te be-
wysen: Eindelijck my be-
trouwende op uwe on-
beranderlijcke goedwil-
ligheid ; sal ik God bid-
den **D. E.** met den gant-

English.

perienced] to me , I am
yet nevertheless thronged
(*pressed*) to renew my re-
quests unto you , by the
bearer hereof , my good
Friend ; for to be aiding
[*assisting* , or *helpful to*]
him somewhat in some
things (or *matters*) which
there he hath to execute
(or *to performe* , or *to ac-*
complish ,) beseeching that
you be pleased to count
him as one recommend-
ed , and to intreat him as
one of my best (or *choisest*)
Friends , that by your
aide, or assistance, he may
be furthered , and attain
(or *come*) to a good issue
of his matters , (or *busi-*
ness) which by word of
mouth he will communi-
cate to you more at large,
the which doing, a singu-
lar kindness will be done
to me ; whereby alwayes
I will bould (or *count*) my
self very greatly obliged,
in like manner to shew
you all offices of service,
and friendship : Finally
trusting my self to your
un-

English.

unchangeable good will ;
[or favourableneß] I shall
pray to God , to preserve
you with your whole fa-
mily in a durable, or long
continuing , and prospe-
rous soundness , or good
health.

Your affectionate

Rotterd. good Friend,
the 23.

May, N. H.
1664.

LOving, worthy, & elect
(or choise) my very
good Friend; in as much
as heretofore I have
found you in my extream
need as an upright [perfect
sincere] and faithful Friend
at all times , and you have
always very willingly
succoured me, without suf-
fering me to be destitute;
[or in distress, or disappoint-
ed] wherefore I have a-
gain been willing to take
my recourse unto you , as
to my onely refuge, [next
under God] & very friend-
ly [kindly] to intreate ,
(pray, or beseech) that you
would please yet once

Ne'erduitsch. 241

schen Huisgefinne te be-
houden in een langdur-
ge / ende voozspoedige
gesontheid.

U.E. Goetgon-

Rotterd. stigen Vriend;
den 23.

May, N. H.
1664.

Liebe / waerde / ende
uitberhoren seer goe-
de Vriend; also ik hier te
voozen in mijn uitersten
nood D. E. als een op-
recht en getrou Vriend
gebonden hebbe / en my
altijd seer gewilliglyken
hebt gesecoureerd / son-
der my eenigsins berle-
gen te laten ; soo heb ik
wederomme mijn toe-
vlucht tot D. E. als tot
mijnen eenigen Blie-
berg (onder God) wel
willen nemen / ende seer
vriendelighen te bidden/
dat D. E. beliebe my
noch eens de goede hand
te bieden / ende behulpig
te

242 Ne'erduitsch.

te zijn met honderd pond
Plaams (sterlingx) om
daer mede te contente-
ren een van mijne Cree-
diteuren / die my seer
moeylijk bald / sonder
met my veertien dagen
verdrag te willen ne-
men / om de selve pen-
ningen hem bequame-
lijk te mogen fourneren/
maar soekt my met alle
onbeleeftheid t'overbal-
len / ende te schande te
brengen: Om welke te
hoorhomen / ik my t'u-
waards wel heb willen
heeren / vasteligh betrou-
wende / dat D. E. my in
den nood niet en sult be-
gopen / (verlaten,) maar
dadelighen bewijzen / als
noch te zijn een onberan-
derlijch/goet/ende oprecht
Vriend / gelijck ik D. E.
noch altijd geweest ben/
ende noch altijds blijven
sal.

English.

more to offer me the
good hand, (*that is, to suc-
cure me in my adversity,*)
& to be aiding (*assisting,
helping*) me to a hundred
pounds Flemis, (*sterl.*) for
to satisfy (*or content*) the-
re withal one of my Cre-
ditors, who is (*or grows*) ve-
ry troublesome (*wearisome,
readious, vexatious, or irk-
some,*) to me without [*any
mayes*] willing to take a
fortnights (*or fourteen da-
yes*) dealy, (*or for bearance*)
that I might be able to
frunish him conveniently
with the said mony, but
with all incivility seeketh
to oppress [*or to undo*] me,
& to bring me to shame :
(*ignomy, or disgrace*) which
for to prevent, I have been
fain to turn my self to-
wards you assuredly con-
fiding, that you will not
fail me in (*my*) extreme-
ty, [*or need*] but forthwith
(*presently, or out of hand*) to
shew yet, to be an unchan-
geable, good, & upright
(*or sincere*) Friend, even as
I also ever have been to
you

English.

you, & still (or yet) will remain, & abide.

Rott. Your Friend, faithful
the 24 full unto the
May, death,
1664. I. H.

A Bill, of lading after the
Holland way, (or manner.)

I A. B. of Rotterdam,
Shipper Master under
God of my Ship, called the
Hope, lying ready at this
present time in the Maze
before Rotterdam, to sail
with the first good wind,
which the will send, (or
shall give) for London,
where my direct unlading
will be acknowledg and
confess, that I have received
under the Hatches of
my afore said Ship, of you
C. D. Marchant: To wit,
sixten Buts of Currents,
seaven Hoxheds of Nutmegs,
three Hoxheds of Cloves,
five Hoxheds of Mace,
twelve bundels of Cynamon,
three Bales of Pepper,
thirteen rings of Braslewyer,
fifty bars of

Ne'erduitsch. 243

Rott. U. E. Vriend, ge-
den 24. trouw tot in
Mey, der dood,
1664. I. H.

Een Connossement, (ofte
Vracht-Brief) op de
Hollantze manier.

Ik A. B. van Rotterdam/
Schipper naast God
van mijnen Schepe/ ge-
naamt de Hoop, als nu
ter tjd gereed liggende
in de Maze voor Rot-
terdam om met den eer-
sten goeden wind/ die
God verleenen sal/ te
zeplen na Londen/
alwaar mijn rechte ont-
ladinge/ zijn sal/ oezkon-
de/ ende bekenne / dat ik
ontfangen hebbe onder
den Overloop van mijn
voorst Schip/ van u C. D.
Koopman: Te weten,
seftien Bootten Cozen-
ten / seben Orhoofden
Noten/ drie Orhoofden
kruid-nagelen/ vijf Or-
hoofden soelje / twaalf
pakjens of bundelen ka-
neels/ drie Balen Peper/

Dertien ringen Koper-
 draad / vijftig staven
 IJzer; al dzoogen wel ge-
 merkt met dit vooz-
 staande merk: Alle 't
 welke ik belobe te lebe-
 ren [indien my God met
 mijn vooz Schip be-
 houden Reise verleent]
 tot Londen vooz aan
 den Eersamen Sr. G. H.
 sijnen Factoor / ofte Ge-
 deputeerden; mits beta-
 lende vooz Wacht van
 dit vooz goet 20 sz per
 vat; ende Awarpe na der
 usantie van de Zee: En-
 de om 't gene vooz is
 te boldoen / verbinde ik
 my selven / al mijn goed /
 ende mijn vooz Schip /
 met alle sijn toebehozen;
 In kennisse der waar-
 heid / hebbe ik hier van
 drie al eens-luidende
 Wacht-brieven / (Con-
 nossementen) met mijn
 Name onderteikent /
 of mijn Schijver mij-
 ner 't wegen / waar van 't
 eene voldaan zijnde / de
 anderen van geender
 waarden zijn. Geschze-

Yron; all dry and well
 conditioned, marked with
 this antestanding mark:
 (or mark standing before)
 All which I promise to
 deliver (if God give me
 [or vouchsafe to me] a safe
 voyage with my aforesaid
 Ship) at London afore-
 said, to the Worshipful (or
 honourable) Sr. G. H. to his
 Factour, or Assignes; to-
 gether (or withal) paying
 for the Freight of these a-
 foresaid goods 20 sz. per
 Tunn; and the Avarige
 according to the usance
 of the Sea; And for to per-
 form what is aforesaid, I
 bind my self, all my goods
 (or mine estate) and my a-
 foresaid Ship, with all its
 appartenances: In witt-
 ness whereof (or in witt-
 ness of the truth) hereof,
 I have signed (or under-
 written) three Bills of la-
 ding, all of one contence,
 with my Name, or my
 Purser on my behalf whe-
 reof the one being per-
 formed, (or discharged)
 the other be of no value.

Wit-

English.

written in Rotterdam,
the 2. Iune; in the Year
1664.

A. B.

*A Bill of lading, after
the English forme, (or
way, and manner.)*

Shipped by the grace of
God in good order, and
well conditioned, by me
A. B. in & upon the good
Ship, called the *Elisabeth*
of Ipswich, whereof is Ma-
ster (under God) for this
present voyage G. H. and
now riding at an Anchor
in the Maze, & by God's
grace bound for London;
to say, seaven Hoxheds of
Nutmegs, three Hoxheds
of Cloves, five Hoxheds of
Mace, twelve bundels of
Cynamon, and eight bales
of Pepper, thirten rings of
Brasse-wyer, & fifty bar-
res of Yron, being marked
and numbred as in the
margent, & are to be de-
livered in the like good
order, and well conditio-
ned at the aforesaid Port
of London (*the danger of
the Seas onely excepted*) un-

Ne'erduitsch. 245

den in Rotterdam/den 2
Juni/ Anno 1664.

A. B.

Een Connossement, op.
d'Engelse maniere,
[ofte forme.]

Dooz my A. B. is in
goede orde en wel
geconditioneerd/ dooz de
genade Gods gescheept/
in en op het goede Schip
genaamt d'Elisabeth van
Ipswich / waar van
de Schipper [naast God]
dooz dese tegentwoozdi-
ge Reise is G. H. ende nu
ten Anker is liggende op
(in) de Maze/ ende dooz
Gods genade na Lon-
den meent te Zeilen; te
weten/seven Orhoofden
Noten/ oze Orhoofden
Nagelen / vijf Orhoof-
den Poelje, twaalf pakjes
Kaneel/ende acht Balen
Peper: dertien ringen
Koper-draad / ende vijf-
tig staven Iser/gemerkt
en genombert zijnde als
als op de kant, en moeten
in gelijke goede orde /
ende wel geconditio-
neerd.

246 Ne'erduitsch.
neerd / (uitgenomen al-
leenlijk de periculen der
Zeen) in de voozsz Ha-
ben van Londen aan
Mr. I. B. ende Mr.
M. S. ofte aan hare ge-
assigneerden geleverd
wozden; hy / ofte zn L.
Wacht betalende vooz
de voozsz goederen / 8 sz.
per Orhoofst / ende 2 sz. 6
groot per pakken / ende
vooz de rest volgens de
Costume / met priem-
gelt / en Warie na be-
hooren: In getuigenisse
der waarheid heeft de
Schipper / of Schijber
van 't voozsz Schip dize
Connoffementen onder-
teekent / alle van desen in-
hout en datum / de eene
van dese dize Zieven
holdaan zijnde, de andere
twee nul / ofte ledig te
staan: ende alsoo sende
God het goede Schip
tot haar gewenste Ha-
ben in salvo / Amen. Ge-
dateerd in Rotterdam /
den 4 Junij / 1664.

A. B.

English.
to Mr. I. B. and Mr. M. S.
or to their assignees; he, or
they paying Freight for
the said goods, at 8 sz. per
Hoxeds, and 2 sz. 6 pence
per bundle, and for the
rest according to Custo-
ms, with primage, & Ava-
rage accustomed: In wit-
ness whereof the Master,
or Purser of the said Ship
hath affirmed to three
Bills of lading, all of this
tenor and date, the one of
which three Bills being
accomplished, the other
two to stand void: and
so God send the good Ship
to her desired port in safe-
ty, Amen. Dated in Rot-
terdam, the fourth of Ju-
ne, 1664.

A. B.

A

English.

A Bill of Exchange.

*London, the 1 May, 1664.
for 100 pounds sterling,
at 37 shillings, 2 pence
Flemish.*

AT double usance, pay
this my first Bill of Ex-
change unto Mr. *I. H.* or
order, one hundred pounds
sterlings at thirey seven
shillings, two pence. Fle-
mish, for the value of *Mr.*
H. F. and place it to mine
accompt, as per advise.

Your Friend, F. H.

*To Mr. M. L. Mar-
chant at Rotterdam.*

An other.

*In Rotterdam, the 5 of Ju-
ne, 1664. for 100 pounds
sterlings.*

AT usance, not having
my first, pay this my
second Bill of Exchange
to Mr. *A. B.* or order, one
hundred pounds sterling,
the value received here of
Master *N. H.* make good
payment, and place it to
accompt, as per advise.

Ne'erduitsch. 247

Een Wissel-Brief.

*Londen, 1ste May,
1664. voor 100. pond
sterl. a 37 schellingen
2 grooten Vlaams.*

Op dobbel uso, betaald
desen mijnen eersten
Wissel-brief aan Sr. *I. H.*
ofte oydere / honderd
ponden sterlinge / tot 37
schellingen 2 grooten
Vlaams / de waarde van
Sr. *H. F.* en sield het op
rekening / als per ad-
vys.

U. E. Vriend, F. H.

*Aan Sr. L. M. Koop-
man tot Rotterd.*

Een ander.

*In Rotterdam, den 5. Ju-
ny, 1664 voor 100
pond sterlinge*

Op uso / mijn eerste
niet hebbende / be-
taald dese mijnen tweede
Wissel - Brief aan Sr.
A. B. ofte oydere / hon-
derd ponden sterlinge /
de waarde alhier ont-
fangen van Sr. *N. H.*
doet goede betalinge / en
sield het op rekening / als
per advys.

H. 4

U. E.

248 Ne'erduitsch.

U.E. beminde Vriend,
E. H.

Aan Sr. G. A. Koop-
man tot Rotterd.

Een Assignatie, (of Schuld
overwisseling.)

SR. C. D. D. E. geliebe
aan S. B. H. of aan toon-
der deses/te betalen acht
honderd en vijftig gul-
dens/ ende het sal D. E.
tegens mij booz goede
betalinge verstreken.

In Rotterdam, den
6. Juny, 1664.

I. G.

Een Af-rekening.

OPhuiden den 6 Juny/
1664. zijn wij M. O.
ende H. A. minnelijk
over een-gekomen/ ende
van alles af-gerekent/
booz verschote pennin-
gen/ mond-kosten/ ha-
mer-huer/ ende ander-
sins; die ik M. O. was
eischende/ ende hy mij
tot slot van rekeninge
schuldig bleef/ booz de
somme van 35 guldens/
welke somme ik beken-

English.

Your loving Friend,
E. H.

To Mr. G. B. Mar-
chant in Rotterd.

An Assignment.

MR. C. D. be pleased to
pay to Mr. B. H. or to
the bearer (*shewer*) hereof,
eight hundred & fifty gil-
ders, and it will be as sa-
tisfactory as pay'd to my
self. [*or and it will prove
to you good payment a-
gainst me.*]

In Rotterdam, the 6,
June, 1664.

I. G.

A Clearing of an accompt.

ON this day, the sixth
of June, 1664. we M.
O. and H. A. are lovingly
agreed together, and have
cleared our accompts
from the beginning to
the end (*or of all, and be-
twixt us*) for disbursed
monyes, dyet rent for a
Chamber, and other wise,
which I. M. O. demanded,
and he remained indebted
to me by the foot (*close*)
of the accompt, for the
sum

English.

sum of 35 gilders, which sum I acknowledg to have received; & herewithal our reckonings are dead and made nul, and all is satisfied whatsoever was standing out between us. Thus enacted in Rotterdam, at the House of R. G. in the presence of A. B. and C. D. as witnesses, the sixth of June aforename.

M. O. H. A.

Sentences, very edifying, and profitable for the exercise of the [English] Tongue.

1. Of the fear of God.

THe fear of the Lord is the beginning of wisdom, and the knowledg of the Holy, is understanding.

The fear of the Lord is wisdom, and to eschew evil, is understanding.

The fear of man makes men to sin; but the fear of God keep men from sin.

Ne'erduitsch. 249

ne ontfangen te hebben; ende hier mede zijn alle onse rekeningen dood en te niet / ende alles / wat wy met malkanderen hadden uit-staan / voldaan. Aldus gedaen binnen Rotterdam / ten Huise van R. G. in de tegenwoordigheyd van A. B. ende C. D. als getuigen / den seften Juny voornoemt.

M. O. H. A.

Zin-spreuken, seer stichtelijk, ende voordeelich tot d'oeffeninge der [Duitsche] Spraake.

1. Van de vreesse Gods.

De vreesse des Heeren is het beginsel der wijsheid / ende de wetenschap der Heiligen / is verstand.

De vreesse des Heeren is wijsheid / ende van het quaad te wijken is 't verstand.

De vreesse des Mans doet de menschen sondigen. maar de vreesse Gods.

II 5

Gods behoed de menschen van sonde.

Dele ontsien de menschen / als of sy Goden waren; ende en zijn van Godt niet verbaart als of hy maar een mensch waer.

2. Van den schuldigen plicht aan Ouders, ende Overheden.

En krahkeeld/ of twist met uw' Ouders niet/al hebt gy schoon gelijk in 't gene gy staende hond / ende segt.

Doe traden sijne knechten toe/ ende spraken tot hem/ende zeiden: Mijne Vader, soo die Propheet tot u een groote sake gesproken hadde, soud' gyse niet gedaen hebben? hoe veel te meer nadien hy tot u gezeid heeft/wascht u/ ende gy sult reyn zijn. 2 Koningen/ 5. 13.

Eerd een pegelijk/ hebt de Broederschap lief: dreeft Godt/ ende eerd den Koning.

Doo den graauwen haire sult gy opstaan/ en

Many fear men, as if they were Gods, and are not afraid of God, as if he were but a man.

2. *Of duty to parents, and Superiours.*

Be not litigious with thy Parents, although thou hast right in what thou affirmest and sayest.

Then his servants came neer, & spake unto him, & said: *My Father*, if the Prophet had bid the do some great thing, wouldest thou not have done it? How much rather, then when he saith to thee wash, and be clean. 2 *Kings*, 5. 13.

Honour all men, love the Brotherhowd: fear God, & honour the King.

Thou shalt rise up before the hoary head, & honour the

English.

the face of the old man; &
fear before thy God.

3. *Of duty, due to our neighbour,*

What thou wouldest not
have done to thee, that do
not to another.

With the same measure
that ye mete withal, it
shall be measured to you
again.

4. *Of duty to a man self.*

Know thy self.

No man ever yet hated
his own flesh.

5. *Education of Children.*

Bend the twig while it is
tender.

Teach, train up, (*or Catechise*) a Child, the Principles of his way, when he also is old, he will not depart (*or decline*) from it.

6. *Of Vertue.*

Honour is but the shadow of Vertue.

A man may love Vertue

Ne'erduitsch. 251

sult den aangesichte des
ouden vzeesen; ende gy
sult vzeesen vooz uwen
God.

3. Van de plicht, onsen even-naasten schuldig.

't Gene gy niet en wilst
dat u geschiede / 't selve
en doet een ander niet.

Met deselve mate
daar mede gy-lieden me
tet / sal W. L. weder ge-
meten worden.

4. Van de plicht aan sich zelven.

Kent u selven.

Niemand en heeft ogt
sijn eigen vlees gehaad.

5. Opvoeding van Kin- deren.

Buigd het rjsjen ter-
wijl het teer is.

Leerd/andertwijst (ofte
Catechizeert) den Jon-
gen/de eerste beginselen/
(na den eisch) sijns wegs/
als hy ook oud sal ge-
worden zijn / en sal hy
daar van niet afwijken.

3. Van de Deugt.

Eere is maar scha-
dulle van de Deugt.

Een mensch mag de
L 6 Deugt

Deugd beminnen / en
nochtans de genade (i.e.
Heiligheid) haten.

De Deugd / en de on-
dengd / zijn beyde Pro-
phetessen / de eerste van
een gewis (ofte seker)
goed, de tweede van
smerte / ofte anders van
berouw / ende leedwe-
sen.

7. Van de verdorvent-
heid, ende de natuur,
ofte aard.

Doo? de natuur zijn
wy baten der sonde/ende
ondersaten des Satans.

Natuurlijke menschen
wille niet doen al het ge-
ne sy kunnen; Geestelij-
ke menschen kunnen
niet doen al't gene sy
willen.

Wy en is noch niet
gants by? / die een stuk
van sijne banden na sich
sleept.

Van't onkruid niet het
loof alleen/maar de wortel
moet ook uit geplukt
zijn.

and yet hate grace.

Vertue, and vice, are both
Prophets, the first of cer-
tain good; the second of
pain, or else of penitence,
and repentance.

7. *Of corruption, and na-
ture.*

By nature we are the Ves-
sels of sin, and Vassals of
Satan.

Natural men will not do
all thy can, Spiritual men
cannot do all they wil.

He is not yet wholly
free (*or at liberty*) who
draggeth a piece (*or part*)
of his bonds after him.

Not onely the leaf, but
also the root of weeds
must be pluckt up.

English.

8. Of Covetousness, and
Liberality.

Great Fishes tear the
net.

He that huntech two
Hares at once, gets nei-
ther of them.

Some men have not lei-
sure to enjoy what they
have, (Yea, they forget
what they have) for the
getting of more.

The liberal soule (*the sou-
le of blessing*) shall be ma-
de fat, and he that water-
reth shall be watered also
him self.

9. Of the tongue, and the
use thereof.

Be swift to hear, & slow
to speak.

The full eares of corn
hangh lowest.

Out of the aboundance
of the hearth the mouth
speaketh.

An empty barrel giveth
the most (*or the loudest*)
sound.

Ne'erduitsch. 253

8. Van Gierigheid, ende
Miltheid, ofte Milda-
digheid.

Grootte Dissen scheu-
ren 't net.

Die twee Hasen te ge-
lijk jaagd/ krijgt geen
van beiden.

Enige menschen en
hebben geen (verledi-
ging) 't gene *sp* hebben
te genieten / ja wat *sp*
hebben is haar ontcho-
ten om meer te betwer-
ven.

De mildadige ziele/(de
zegende ziele) zal vet ge-
maakt worden/en diebe-
vochticht / sal ook dat
sels een vroege Regen
worden.

9. Van de tonge, ende
het gebruik der selve.

Zijt sneeg in't hooren/
ende traag in 't spreken.

De volstekoren-ayren
hangen laagst.

De mond spreekt uit
overbloed des herten.

Een pael (ofte ledig)
bat bomt aldermeest.

254 Ne'erduitsch.

10. Van achterklappery.

En spreekt van niemand quaad achter zijn rugge.

Hij moet al vroeg opstaan/ die pder een behagen wil.

11. Van de trotsheid, ende nederigheid.

Zijt niet hoog geboelende/ maar bzeest.

God weder-staat de hoobaardige; maar de nedzige geeft hij genade/ (i.e. doet hij onderstand.)

Seherlijk de spotters sal hij bespotten; maar de nedzige (sachtmoedige) sal hij genade geven.

Die in sijn eigen oogen klein is/ en wil sich niet ontstellen/ (ofte verstoren) om in de oogen van anderen klein te zijn.

Oploopenheid is de hoobaardige des lichaams/ ende de hoo- baardige is de oploopen- heid van de ziele.

12. Van Matigheid, ende Middelbaarheid.

Genoeg is eben soo

English.

10. *Of backbysing.*

Speak evil of no man af- ter (*behind*) his back.

He, who will please eve- ry body, must rise beti- mes, (*or very early.*)

11. *Of pride, and hum- lity.*

Be not highminded; but fear.

God resisteth the proud; but giveth grace, [*i.e. as- sisteth*] the humble.

Surely he scorneth, [*or he will scorn*] the scorers, but he giveth (*or will gi- ve*) grace to the lowly, [*meek.*]

He that is little in his own eyes, will not be trou- bled, [*or disturbe himself.*] to be little in the eyes of others.

Choler, is the pride of the body, and pride is the Choler of the soul,

12. *Of Temperance, and Medocrity.*

Enough is as good as a Feast.

English.

Feast.

Too much of one thing,
is good for nothing.

13. *Of hatred, and en-
vy.*

When love is turned to
hatred; then it runs down
(*bejond*) all bounds, and
limits.

Prosperity, and Ho-
nour, are ever attended or
accompanied, with envy
and hatred as the shadow
(*follow's*) the substance,
(*or a stile, or a tree.*)

14. *Of Courtesy, and kind-
ness.*

Be in speech, and in
gesture friendly, (*or
courteous.*)

Recompence a benefit
(*or a good turn.*)

15. *Of Patience, and An-
ger.*

Be not Angry without
a cause.

It's one thing, to be a
Patient, it's an other
thing to be Patient in af-
fliction,

Many suffer long, who
are not long suffering.

Ne'erduitsch. 256

goet als een Gastmaal.

Al te veel van een ding
is niemets goet toe.

13. Van haat, ende nijd,
ofte wangunst.

Als de liefde verkeert in
haat;

Dan looptse buiten
schreef/ of maat.

Doozpoet/ en Eere/
worden dooz haat en
wangunst / steeds verse-
geld. [ofte opgelet] als de
schaduw een steile plank
[post, ofte boom.]

14. Van beleeftheid, ende
vriendelijkheid.

Zijt vriendeligh (ofte
beleef) in 't sprekken/ende
in 't gelaat.

Bergeld een weldaad.

15. Van gedoogsam-
heid, ende Toorn.

En zijt sonder dooszaak
niet Toornig.

Het is een ding/ een Pa-
tient te zijn / een ander
ding is het / in de ver-
druking (ofte quelling)
Patient te zijn.

Dele lijden lang / die
niet lang en zijn.

Die

256 Ne'erduitsch

Die rooſnig wil zyn
om iets wil rooſnig zyn
om niets.

Die de Sonne laten
ondergaan over hare
rooſnigheid / ende ver-
volgen te bedde gaan/
waarschynlyk zynſe den
Duivel tot haren bed-
geſel te hebben/ Ephel. 4.
26. 27.

16. Van de kenniſſe , en
wijsheid , of voorſig-
tigheid.

De ſotten verachten
de wijsheid en de tucht.

Die God niet en be-
kend / en kend niet met
al.

't Is al ſoo grooten
ſtuk / van voozſichtig-
heid / [ofte bedachtſheid]
d'onwetenheid te verhe-
len / [ofte verbergen] als
de wetenſchap te ontdek-
ken.

27. Van goet, ende quaad
geſelſchap.

Die het geſelſchap van
de godloofen beminnen/
en haren de godloosheid
van 't geſelſchap niet.

English.

He that will be angry
for any thing, will be an-
gry for nothing.

They who let the Sunn
go dwon upon their
wrath, and go angry to
bed, are like to have the
Divel for their bed-fellow
Eph. 4. 26. 27.

16. Of *knowledg*, and *wi-
ſedom*, or *prudence*.

Fools diſpiſe wiſedom,
and learning (or *discipli-
ne*.)

He that knows not God
knows nothing.

It's as great a point of
wiſedom, or prudence, to
hide (or *conceal*) ignorance
as to diſcover knowledge.

17. Of *good*, and *bad
Company*.

They who love the com-
pany of the wicked, do
not hate the wickedneſs
of the company.

He

English.

He that loves ill company, will learn ill, if not, the ill of the company.

Many are pleased with the company of them that be good, that are not pleased with the good of the company.

If thou handlest pitch,
Thou'lt get a spot.

He that walketh *[converseth]* with wise-men, shall be wise: but a companion of fools shall be broken, *(or destroyed.)* Prov. 13, 20.

18. Of repentance.

A burnt Child, dreads the fire.

He that repents of a good act, turns good into evil.

God promiseth forgiveness of sins, to all that repent; but God doth not promise repentance to all or to any that sinn.

Ne'erduitsch. 257

Die quaad geselschap bemind sal quaad leeren soo niet het quaad van't geselschap.

Dele behagen haar selven met het geselschap van die vroom [goet] zijn / die [evenwel] geen beballigheid en hebben mee 'et goet van't geselschap.

Handeld gy pek /

Gy krijgt een blek /

Die met de wijsse omgaat / sal wijs worden: maar die der sotten metgeselle is / sal verbroken worden / Prov. 13. 20.

18. Van berouw, ofte bekeering.

Een gebzand kind / schroomd het vuur.

Die hem van een goede daad berouwd / keerd [ofte verandert] het goed in quaad.

God beloofd wel bekeeringe der sonden / aan allen die hun bekeeren; maar God en belooft geen bekeeringe aan allen / ofte wel aan een pge-lijk die sondigen.

Be.

258 Ne'erduitsch.

Berou voo? de sonde/
en is niet met al/ sonder
bekering van de sonde.

19. Van voorspoed.

Niet wat men heeft/
maar wat men doet met
't gene men heeft maket
gelukkig / ofte rampsa-
lig.

Staat als dan op u
hoede/ ofte wacht.

Als geluk / of voo?
spoet op u lacht.

't Is geneuglijk om
'et te sien regenen / als
men in 't drooge staat.

20. Van arbeid, ofte naar-
stigheid.

Niets soo hard (ofte
swaar) of men kan 't met
neerstigheid over-win-
nen.

Arbeid is voo? het
lichaam out.

Die met een bedzie-
lijke hand werkt, (han-
deld) word arm: Maar
de hand der vlijtigen
maakt rijk. Prov. 10. 4.

21. Van Suinigheid.

Suinigheid is een
grootte rente.

English.

Repentance for sin, is
nothing, without repen-
tance (*returning*) from
sin.

19. Of prosperity.

Not what one hath, but
what one doth with what
one hath, maketh happy,
or miserable.

Stand upon thy watch
then, when prosperity
smiles (*or laughs*) on thee.

It's pleasant for to see it
rain, when one stands in
the drye.

20. Of labour, and dili-
gence.

Nothing so hard (*or hea-
vy, difficult*), but men can
(*or may*) overcome it by
diligence.

Labour is profitable for
the body.

He becometh poor, that
worketh (*dealeth*) with a
deceitful (*slack*) hand:
But the hand of the dili-
gent maketh rich. *Pr 10. 4.*

21. Of Thirstiness.

Thirstiness is a great
renew.

English.

According to your getting, so let thy expences be.

Green wood, hot bread, and (*sweet*) new wine.

Cannot profit thine house, (*nor mine.*)

22. *Of riches, and poverty.*

Worldly riches are like nuts, many clothes are torn in getting them many a tooth broken in cracking them, but never a belly filled with eating them.

Men had better lay down, and caschere their trades, then to live by sinning.

It's more (*or a greater*) honour to be rich in goodness, then to be rich in goods.

It's sinn, and not poverty, that maketh man miserable.

23. *Of Idleness.*

Poverty is the reward of laziness.

An idle Person, is the

Ne'erduitsch. 259

Set u tering/
Na u nering.

Groen houd heed brood
en nieuwe wijn/
Kan doo? uw' huis niet
voo?derig zijn.

22. Van rijkdom, ende
armoede.

Wardse rijkdommen
zijn de noten gelijk/ veel
kleeren wordender gescheurd / om die te krijgen / vele tanden gebroken om die te kraken / maar niet een buik gebuld met die te eten.

De menschen hadden
beter hare ambachten af
te schaffen/ ende ter ne'er
te leggen/ van doo? sondigen te leven.

't Is een meerder
(ofte grooter) eer in
goedheid / dan in 't goed
rijk te zijn.

't Is de sonde en d'armoede niet/ die d' mensch ramp'alig maakt.

23. Van Ledigheid.

Armoede is leuighheids
loon.

Een ledig mensch / is
des

260 Ne'erduitsch.
des Duibels Oo2-kus-
sen.

Niets doen / leer d
quaad doen.

24. Van Vernoeving.

Dele hebben genoeg/
noch en zijnse niet te vze-
den / (genoegt;) Dele
zijn te vzedden (genoegt)
met 't gene sy hebben/
ende dat is haar genoeg.

De Godsaligheid is
groote rijkdom / indien
een mensch te vzedden is
met 't gene hy heeft / (of-
te bestr.)

25. Van twist, ende ee-
nigheid.

Dikmaals is de waar-
heid verlozen / doo2 al te
veel krahkeels ontrend
de selve.

Eendragt/geeft kragt.

Verd2ag / ofte eenig-
heid vermag veel.

De k3vagi3n eener
vrouw3 / zijn (als) een ge-
stadi3g dr3ppen.

Een drooge bete / ende
gerustigheid daar op / is
beter dan een huis vol
van geslachte beesten/
met twist Prov. 17.1.

English.
Divels Pillow.

To do nothing, tracheth
to do evil.

24. Of Contentation.

Many have enough, yet
are not content, Many are
content with what they
have and that is their
enough.

Godliness is great ric-
hes, if a man be content
with what he hath.

25. Of Contention, and
unity.

The truth is often lost,
by too much contention
about it.

Concord, giveth power.

Agreement, or unity,
can do much.

The contentions of a
wife are [as] a continual
dropping.

Better is a dry morsel,
and quietness therewith,
than an House full of sa-
crifices, with strife Prov.
17.1.

26. Of

English.

26. *Of discretion.*

A good man guideth his
affaires with Judgment
(*or discretion.*)

A fair woman which de-
clineth, (*or departeth*) from
reason, (*or discretion*) is a
jewel of gold in a Swins
saout.

If he hath made the Iron
blunt, and he doth not
whet the edge, then must
he [put] to more strength
(*or must set more strength a-
work*;) but wisdom (*or
discretion*) is an excellent
thing, for to direct.

He that spits against the
wind. may foul his beard.

27. *Of love.*

The soul is not so much
where it is, as where it
loves.

He doth not faithfully
love, who loves not faith-
fully.

In love there is no lack.

28. *Of secrecy.*

There is noting so se-

Ne'erduitsch. 261

26. Van bescheidenheid.

Een goet man beschikt
sijne saken met recht
(oordeel, ofte bescheiden-
heid.)

Een schoone vrouwe
die van reden [verstan-
digheid] af wijkt / is een
goude bagge in een
Derkens snuite.

Indien hy het IJser
heeft stomp gemaakt /
ende hy slijpt de snede
niet / dan moet hy meer-
der kracht te werk stel-
len: maar de wijsheid
(ofte oabescheidenheid)
is een opnemende sake/
om (yet) recht te maken.

Wie tegens de Wind
spouwd / maakt wel sij-
nen baard buil.

27. Van liefde.

De ziele is niet soo veel
daar sy is / als daar sy
mind.

Hy bemind niet ge-
trouwelijk / die de getrou-
wigheid niet en bemind.

Daar en is geen gebrek
in de liefde.

28. Van geheimheid.

Daar en is niets soo
ge-

262 Ne'erduitsch.
geheim dat niet ontdekt
[ofte geopenbaard] sal
worden.

De waarheid die in dui-
ster lag.

Die komt met klaar-
heid aan den dag.

29. Van bestraffinge.

Wie den spotter tuch-
tigt behaald sich schande
ende die den godloosen
bestraft sijne schand-
blekhe / en bestraft een
spotter niet / op dat hy u
niet en hate; bestraft een
wijsen / ende hy sal u lief-
hebben. Prov. 9: 7, 8.

30. Van Ongelijk, ofte
Hoon.

't Is beter. ongelijk te
lijden / als een ander 't
aan te doen.

Hy weet selfs de waar-
de van een goeden naam
niet / die sijn Naamens
naam en faam onbedag-
telijk hoon aandoet.

31. Van Jokking.

Een jokkende logen /
ofte een logen in jok /
mag een mensch in ernst
in de Helle doen leggen.

English.
cret, that shall not be re-
vealed.

The truth that laid in
shades of night,
In time with brightnes
comes to light.

29. *Of rebukes.*

He that reproveth a
scorner, getteth to himself
shame, & he that rebuketh
the wicked (*gettesb him-
self*) his blot, rebuke not a
scorner, lest he hate thee;
rebuke a wise man, and
he will love thee. Prov. 9:
7, 8.

30. *Of Injury.*

It's better to suffer an in-
jury, then to do it to an
other.

He knows not the worth
of a good name, who in-
considerately injuries his
neighbours Name & Fa-
me.

31. *Of jesting.*

A jesting lye, or a lye in
jest, may make a man lye
in Hell in earnest.

English.

32. *Of haste, and sobriety.*

Haste makes waste.

Wilful or hasty men,
never want wo.

The Taylor, that knit-
teth no knot, may loose a
fitch.

Be sober in all things.

33. *Of lying.*

Shew me a constant liar
& I will shew you a thief.

A liar ought (or had
need) to have a good me-
mory.

The getting of treasures
by a lying tongue, is a va-
nity tossed, to and fro of
them that seek death, *Prov*
21. 6.

34. *Of time, and opportu-
nity.*

Time, and tide, stayes
for no man.

Time past, end future, is
not, live to day.

35. *Of Imitation, and li-
kenes.*

Birds of a nature, will
fly together.

Ne'erduitsch. 263

32. Van de haastigheid,
ende gematigheid.

Haast verquist.

**Moetwillige of haasti-
ge menschen / ontbreken
nooit wee.**

**De Sijner / die geen
knoop en knoopt / mag
wel een steek verliezen.**

Zijt in alles suinig.

33. Van liegen.

**Toond mi een gesta-
dig leugenaar / en ik wij-
se u een dief.**

**Een leugenaar behooft
[of behoefde] wel een goe
memorie.**

**Schatten te bekomen
dooz een logenachtige
tonge / is een booztgedze-
bene pdelheid / der gener
die den dood soeken.
Prov. 21. 6.**

34. Van tijd, ende gele-
gentheid.

**Tijd en getye / wacht
naar niemand.**

**De tijd die voozby / en-
de toekomstig is / en is
niet / leeft heden.**

35. Van navolging, en
gelijkheid.

**Dogelen van eender
aard /**

Die-

Bliegen te samen onge-
paard.

Elk zins gelijck / 't zy
arm ofte rijck

Weest mijne nabol-
gers/ gelijckertwijls ook ik
Christi/ 1 Cor. 11. 1.

Ende gelijck het volck
alsoo sal de Priestter we-
sen; gelijck de knecht / al-
soo zijn Heere, gelijck de
dienstmaagd/ alsoo hare
brouwe; gelijck de koo-
per/ alsoo de verkooper;
gelijck de leener/ alsoo de
ontleener gelijck de woe-
keraer / alsoo die welken
by woeker ontfangt/ Je-
saia, 24. 2.

Ik sprekke dat ik by
mijnen Vader gesien
hebbe; en gy doet dat
ook/ dat gy by uwen Va-
der gesien hebt. Jo. 8. 38.

36. Van Eere.

Verlozen eer.

Keert nimmer meer.

't Gene versoepelijck
is/ al hoe wel het in 't ge-
heim verborogen wort, so
en kan 't nochtans geen-
sins eerlijck gracht zijn.

Soo mijn eere ge-

Like to like, be they
poor or rich.

Be ye followers (*Imita-
tors*) of me, even as I also
am of Christ. 1. Cor. 11:1.

And it shall be as with
the people, so with the
Priest; as with the servant,
so with the Master, as with
the maid, so with the Mi-
stresse, as with the buyer,
so with seller, as with the
lender, so with the borro-
wer, as with the taker of
usury, so with the giver of
of usury to him. *Jes. 24. 2.*

I speak that which I ha-
ve seen with my Father, &
ye do that also, which ye
have seen with your Fa-
ther. *Iohn. 8. 38.*

36. *Of Honour.*

Lost Honour.

Returns never.

What soere is abomi-
nable, though it be hid in
secrey, yet it cannot at all
be accompted honoura-
ble.

If mine honour remain
who-

English.

whole and undamaged, I regard not the loss, and damage of mine estate.

It's more to a mans honour, that it should be ask'd why he is not, then why he is honoured.

37. Of Friendship, and confidence.

A friend is known in the time of need.

That friendship will not endure to the end, which is begun for an end.

He is happy, that finds a true [*faithful, real*] friend in extremity; but he is happiest, that knows no extremity wherein to try his friend.

38. Of Promises.

An honest man it as good as his word, and his word is as good as his bond.

Ne'erduitsch. 265

heel en onbeschadigd blijft; en passe ik op 't verlies / en schade van mijn goed niet.

't Is meer tot een man zijn eere / dat men 't vragen sou / (of dat 't sou gevraagd zijn, waarom me dat hy niet / dan waarom dat hy ge-eerd is.

37. Van Vriendschap, en vertrouwelijkheid.

Een vriend kent men in de nood / (ofte tijd van nood.)

De vriendschap en sal tot 'et einde toe niet duren; die om een einde begonnen is.

Hy is wel gelukkig die in zijn noodwendigheid een waarachtig (getrouwe, louere,) vriend vindt; maar hy is aller-gelukkigst die geen noodwendigheid weet om zijn vriend daar inne te beproeven.

38. Van beloften.

Een eerlijk man is so goet als zijn woord; ende zijn woordt soo goet als
hy

266 Ne'erduitsch.

zijn, woerd soo goet als
sijn Obligatie, Verbond.
Dese menschen beloven
schoon / maar volbrin-
gen slozig.

39. Van gediensligheid.

By moepelijke Heeren/
Is veel te leeren.

't Moet al een heel
wijse hand zijn / die een
Barren-hop wel scheren
sal.

Hy heeft groote kunst
van doen.

Eenen Sot te voldoen.

40. Van noodzakelijkheid.

De noodwendigheid en
heeft geen Wet.

Geensins: Maar dat
een mensch sal schuldig
gebonden worden / soo
hy in sijne noodwendig-
heid de Wet des Heeren
breekt.

Den honger etet door
stene muren.

Tot in een engte sijn
brand dzingen.

Dat doet hem menig-
maal ontspringen.

41. Van wederlooning.

English.

Many men promise fair,
but performe dirtily, (*foe-
lely.*)

39. Of Service.

There is much to be
learned of (*with*) fireward
Masters.

It must be a very wise
hand, that shal sheere a
Fools Pate well.

He needs a great deal of
skill, (*or cunning*) to give a
Fool content, (*or so content
a Fool.*)

40. Of Necessity.

Necessity hath no Law.

Not so: But that a man
will be found guilty, if in
his necessity he breaks the
Law of the Lord.

Hunger eats through
stone walls.

In to a stright to force
his enemy.

Oft makes him scape
away, (*or scaping fly.*)

41. Of retribution.

What

English.

What a man hath sown,
that shall he also reap.

He hath plucked the
Net over his own head
(*ears.*)

In the snare which him
self hath laid, is his foot
taken, (*or ensnared.*)

42. Of Woman.

A vertuous Woman is a
Crown to her husband: but
she that maketh ashamed
is as rottenness to his bo-
nes, *Prov. 12. 4.*

Bad leggs, and good
Wives, ought to stay wit-
hin doors.

Neither reprove, nor
coaks thy Wife, where
any body heareth, or seeth
it.

Such Women, that use
the Looking-glass often,
spin very seldom.

The beauty (*or fair com-
plexion*) of a Woman is
but dirt, (*Muck*) if she
hath lost her honour.

43. Mixed Speeches.

Ne'erduirsch. 267

't Gene een mensch ge-
zaand sal hebben, dat sal
hy ook maapen.

Hy heeft het Net selfs
oer syn eigen hoofd [*oer-
ren*] gerukt.

In de strik die hy selfs
geleid heeft / is syn voer
gevangen / (*ofte ver-
strikt.*)

24. Van Vrou-menschen.

Een deughtsamen Vrou-
we is een kroone hares
Mans; (*Heere:*) maar
die beschaamd maakt, is
als verrottinge in syne
beenderen. *Prov. 12. 4.*

Quade beenen / en goe-
de Wijuen.

Dienen wel in huys te
blijven.

En straf / of streeld uw
Vrouwe niet.

Daar't pemand hoorde
of pemand siet.

Sulke Vrouwen / die
veeltijds Spiegelen /
spinnen seer seldom.

De schoonheid van een
Vrouw is maar dreck / als
(soo) sy haar eere (of eer-
baarheid.) verloren heeft.

43. Gemengde Spreuken.

268 Ne'erduitsch

Ozomigheid/ word he-
den daags maar weynig
geacht.

't Geld is in groote
achting; want het ver-
antwoordt alles.

De verhoogenheid
Gods gaat met een
langsame trede voort/
tot het wreken hares
selfs.

Daar en is niet dat
eerder (drader) opdoogt/
als een traan.

't Is een eerlijke schan-
de / om een goede sake /
ende een gerechtigt be-
lang / te sterben.

Van gunsten niet te
gebruiken / is die te mis-
bruiken.

Wie gemand ondank-
baar noemt / die noemt
alle gebreken in hem.

't Is menscheijgh te
dwalen / waar sy sijn wet-
nieten die in haar doling
volharden.

't Is alle menschen ge-
set eenmaal te sterben/
maar daar na het ooz-
deel.

English.

Honesty, is but little ac-
compted of now a dayes.

Money is in great esteem;
for it answers all things.

The wrath of God pro-
ceedeth with a slow pace,
to the avenging of it self.

There is nothing that so-
ner dryeth up, then a tear.

It is an honourable sha-
me, to dye for a good cau-
se, and a just interest.

The not using, is the abu-
sing of favours.

Who so calleth a man
ungrateful, (or *unthank-
ful*,) he nameth all vices,
or infirmities in him.

To erre is humane, but
they are idiots that perse-
vere in their errour.

It is appointed to all men
once to dye, but after that
the Iudgement.

Ne-

English.

Never give the courage
for lost.

Take not that (*thing*) in
hand, of which thou ma-
yest repent afterward.

Go to warre with
Youngmen, but advise
with Oldmen.

Never esteem a foc to
small, a Wasp will sting.

Shunn Cards, and Dice.

Though Gold cometh
from the earth, none de-
spise it, and though dross
come from the Gold,
yet none regard it: so the
vertuous, coming from
mean parentage, are ho-
nourable, and the vitious,
coming from Noble pa-
rentage, are contempti-
ble.

44. *Christian remembran-
ces.*

Keep they heart with all
diligence, for our of it are
the issues of life.

He is a Christian indeed,

Ne'erduitsch. 269

En geeft den moed
noot verloren.

Neemt dat niet by der
hand/ van welke gy u na
maals berouwen moogt
Met Jongelingen gaat
krjgen / [Oorlogen]
maar met den Ouden
raadslaan.

En acht een Wyand
noit te klein / een Wespe
slaat met den angel wel.

Schunt Croef-boe-
ken/en Dobbel-steenen.

Niemand en veracht
het Goud / al komt het
uit de aarde / en al komt
het schuim van't Goud/
nochtans so woxt'et van
niemand geacht: alsoo
de deugdsamen / herko-
mende van slechte maag-
schap zijn eerlyk/ende de
ondeugende/ herkomen-
de van Edele maagschap
zijn berisadelijk.

44. Christelijke beden-
kingen.

Behoed uw' herte do-
ben al dat te bewaren is/
want daar uit zijn de uit-
gangen des levens.

Hy is een Christen booz-
waar/

270 Ne'erduitsch.

waer / die / als hy komt
te sterben / seggen kan:
Ik hebbe eenen goeden
strijd gestreden. Ik heb-
be mijn loop ge-eindigd,
Ik hebbe het geloof
behouden voort is my
wech geleid de kroone
der gerechtigheid welke
my de Heere de recht-
beerdige Richter in dien
dagh geven sal/ende niet
alleen my/ maar ook al-
len die sijne verichijninge
lief gehad hebben.

Een Christen soud' een
Passer gelijk zijn / met
'keene been op Christus/
den aspunt / alreeds ge-
hecht / (ofte gefixeert,)
met 't andere de ronte /
ofte omtrek van (God-
salige) plichten der wande-
lende.

Soo gy quada doet / de
bzeugd verwelkt / maar
niet de smert.

Soo wel / de smert ver-
dwijnd / de bzeugd blijft/
(op u hert.)

Christus droeg onse
Vloek, ende 't is daarom
me maar reden / en bil-

English.

the, when he comes to
dye, can say: I have fought
a good fight; I have finis-
hed my course, I have
kept the faith, henceforth
there is laid up for me a
Crown of righteousness,
which the Lord the righ-
teous Iudg shall give me
at that day, and not to me
onely, but unto them al-
so that love the Lords ap-
pearing.

A Christian should be
like unto a Paire of Com-
passes, with one foot al-
wayes fixt on Christ, the
Center, the other walking
the round, the circuit, or
circumference of duty.

If thou doest Ill, the joy
fades, not the paines.

If well, the pain doth fa-
de, but joy remaines.

Christ bore (or did bear)
our Curses, and therefore
it's but reason, and equity,
that

English.

that we should bear his
Crosse.

45. Proverbs.

Help thy self, so God
will help you.

Have all thy hope (*trust*
confidence) in God.

The burned child drea-
deth the fire.

It's ill leading old Dogs
in a string.

Custom is a second na-
ture.

What is bred in the bone
will not out of the flesh.

An Eel may slip from,
(*escape*) a Fisher.

Good Wine, needs no
Bush. A good Face needs
no Band.

Abundance is neigh-
bour to arrogance.

Affection blinds reason.

Lowly set, and richly
warmed.

Will you not be shot,
then stoop down.

Late repentance, is
eldem good repentance.

Ne'erduitsch. 271

lijch/dat wy sijn Kruis sou-
den dzagen.

45. Spreek-woorden.

Helpt u selven / soo
helpt u God.

Hebt op God al uw
hope.

Een gebzand Kind
dreeft het buer.

't Is quaad oude Wan-
den in een band te leiden

De gewoonte is 'en
tweede natuur.

't Gene in 't gebeente
gebroed is/ en wil uit het
bleesch niet.

Een goed Diffscher/ont
snapt wel een Mal.

Goede Wijn / behoeft
geen kraag. Een gde
Cronie en heeft geen
kraag van doen.

Rijkdom is des hoog-
moeds nabuur.

De genegentheid ver-
blind het verstand / (de
reden.)

Laag geseten/ en rijke-
lijk gewarmt.

Wilje niet geschoten
zijn/ soo dwicht ne'er.

Laat berouw/ is selden
goed berouw.

272 Ne'erduitsch.

Verfind/eer gy begint.

Een oude Kat / speelt
met geenen bal.

't Is den eenen Hond
leert / dat d' ander in de
Keuken gaat.

Al lachende gaat men
in den Hemel niet.

't Is qualijk oude Do-
gelen met kaste vangen

't Is beter een Hond
te vriend / als te vyand
te hebben.

Een vette Keuken / is
armoeds nabuur.

Op geluk leid men de
eieren te broeden.

Groote Vissen / scheu-
ren 't net.

Gehuurde Paarden /
maken korte mijlen.

Van het werk kent
men de Meester.

't Is goed breede rie-
men te snijden / uit een
ander mans leer.

't Is goed Feest hou-
den op een ander syn
Zaal.

't Is goed dansen / op
een ander mans vloer.

Van een quaden Hond/
een korten band.

English.

Consider, before you be-
gin.

An old Cat, playes with
no ball.

It grieveth one Dog, that
the other goes into the
kitchin.

Men go not laughing to
Heaven.

It's ill catching old birds
with chaffe.

It's better to have a Dog
ones friend, then ones foe.

A fat Kitchin, is neigh-
bour to poverty.

They lay their egges a
hatching upon adventure.

Great Fishes tear (rend)
the net.

Hackney Horses, make
short miles.

A Master is known by
his work.

It's good cutting large
thongs, of an other mans
leather.

It's good to keep a Feast
in an other's Hall.

It's good dawning upon
an other mans floor.

A short chain for a curst
Dogg.

A

English.

A curst Cow, short horns.

To far ome (or *Compas*) much, and gather little.

Great Pears, may deer. (or *hurt*.)

Arrogancy and vanity, keep company with beauty. (or *do accompany beauty*.)

It's folly to uncloth (*disrobe*) himself, ere (or *before*) he goes to bed.

A little pot, is soon hot.

To a little Oven, there needs little fire.

It's a poor Mouse, that hath but one hole.

The pitcher goes so long to the water, till at last it breaks.

High trees yeeld more shadow then fruit.

Men must shear Sheep according as they have wool.

It's a good (*fair*) thing, when work is done.

Every man is King in his own house.

Ne'erduitsch. 273

Een qua hoe / korte hoornen.

Deel ombamen / weinig versamen.

Groote Peren / kunnen deren.

Hoobaardp en pdeelheid houd schoonheid geselschap.

Het is sottigheid / hem te ontkleeden eer men te bedde gaat.

Een potje / word haast heet.

Tot een Obentje / isfer weinig vuurs van doen.

't Is een arme Mups / die maar een hol heeft.

De fruk gaat soo lang na 't water / tot datse ten lesten breekt.

Hooge boomen geven meer schaduwe als vzugten.

Men moet Schapen scheren / na sp wol hebben.

't Is een schoone saak / gedaan werk.

Der is Koning in syn eigen Huis.

D s Een

274 Ne'erduitsch.

Een schurft Schaap
bederft wel de heele kud-
de.

Een yder moegē bzingd
sijn brood.

Daar vrede is / daar is
God.

Daar niets is / daar
berliest den koning sijn
recht.

Men sluit geen brood
voor de vrienden.

Daar de Politye man-
geld / neemt boosheyd de
over-hand.

Den verstandigen is
een woord genoeg.

Boose woorden / ote re-
den / (den.

Die bederben goede ze

Die Gal in den mond
heeft / en kan geen
honing spouwen.

Luttel geseid word
gebetert.

Daar Goud genoeg
is en helpt geen wel-spre-
kenheid.

Hoe slimmer Tim-
merman / hoe meerder
Spaanders.

Hoe slimmer Wiel / hoe

English.

One scabbed sheep spo-
ils the whole flock.

Every morning brings
it's own bread.

Where peace is , there
God is.

Where there is nothing,
there the King loseth his
right.

Men use to lock up no
bread from friends.

Where Policy is lacking
(*defective, or vicious*) (wic-
kedness abounds , (*or gets*
the upper hand, or prevails)

A word is enough to
the wise.

Evil words corrupt good
manners.

He that hath gall in his
mouth, cannot spit honey.

Little said , is soon a-
mended.

Where there is enough
of Gold, Eloquence stands
one in no stead, [*helps not.*]

The worser Carpenter,
the more Chippes.

The worse wheel, the
more

English.

more it crakes.

Peny wise , and pound
foolish.

Words are feminine ,
and deeds masculine.

Think more, than say.

Rather the hind at the
bar, then in the purse.

A Cat that meweth
much , catcheth but few
Mice.

When Theeves fal out,
fight , and wrangle , true
men com then to their
goods.

Stil Sows , eat up al the
drasse.

The Innocent carry
their (own) defence, (win-
discussions.)

There is nothing so
strong, that death dot not
overturn. (throw about.)

Filthy mouths,

Filthy bottoms.

He must rise betimes,
to please every body.

Ne'erlandisch. 275

meer het kraakt.

Een grootje verstan-
dig een pond onberstan-
dig.

Woorden zijn Vrouw-
weligh / ende de daden
Manneligh.

Meer denken / als seg-
gen.

Eer de hand aan de
hoed, als in de beurs.

Een Kat die veel mau-
dangt maar weinig
Muisen.

Droome Luiden be-
homen hare goederen /
als (wanneer) dieven
krahkeelen / bechten / en
hijben.

Stille Seugen / eten al
den draf op.

De ontschuldige (on-
noofele , ofte schuldloos-
se) dragen haer verde-
dinge.

Daar en is niet soo
sterk / dat de dood niet
omver' en smijt.

Wille monden /

Wille gronden.

Hij moet al vroeg op-
staan / alle man te belie-
ven.

276 Ne'erduitsch.

Van dank hebt sturf
den Smit sijn stat.

Een groote dank hebt/
Heer, en vult de beurs
niet.

Daar en is niemand so
rijk / die geen vrienden
van doen en heeft.

Klein Schip klein Zeil.

Elk een weet wel, waar
hem de schoen wzingd.

't En is al geen Goud
dat blinkt.

Daar en is niet soo
schoon / als de ootmoe-
digheid.

Snij u Mantel/ naar
u Laken.

Niemand is soo dap-
per, of hy vind sijn Me-
ster.

Een vrolich hert/maakt
schoone betwe.

Oder na sijn wijs.

Die een grootje niet en
acht word van een pond
geen Heer.

Soetjes en sachtjes
gaat verk.

Een slapende Wolf en
toopt geen Schaap in de
mond.

English.

The Smiths Car dyed
of I thanke you.

A Grandmercy, Sir,
fills not the purse, (or dath
not fill the bag.)

There is none so rich,
that hath no need of
friends.

To a smal Ship, a little
Sail.

Evere one knoweth, whe-
re the shoe wrings him.

All is not Gold that
glisters.

There is nothing so fa-
ir, (or beautiful) as humi-
lity.

Cut your garment, (cloak)
according to your cloth.

None so vailliant, (bar-
dy) but he finds his Master.

A joyful (merry) heart,
causeth a fresh colour.

Every one according to
his wont.

He that esteems not a
peny, will not be Master of
a pound.

Soft and fair goeth far

No Sheep will run into
the mouth of a sleeping
Wolf. Eve.

English.

Every one doth , as he
understandeth best.

Every one bears his own
burthen.

Touch a gald Horse-
back, and he will, kick.

He is wise , that is alwa-
yes wise.

Every one complaineth
that his granery is not ful.

A friend is known in ne-
cessity, (*in need.*)

Things too often (*much*)
seen , is not greatly e-
steem'd.

Heart and courage , do
the work.

To have proceeds from
to know.

Of all profit bread is
good.

Of bad corn, never good
bread.

Of great knowledg , lit-
tle Conscience.

Two Wolves may well
eat one Sheep.

A shod Mare may stum-

Ne'erduitsch. 277

Een pder maaht / soo
hy 't verstaat.

Een pder draagt syn
eigen last.

Staat een beseerd
Paards-rugge aan / en
het sal met syn hiel
slaan.

Hy is wijs / die altoos
wijs is.

Een pder klaagd / dat
syn koozen-Soldat niet
vol en is.

Een vriend word in de
nood (of in tijd van nood)
gehend.

Wat te veel gesien
word, en is niet hoog ge-
acht.

Hert en moed /
Den arbeid doet.

Dan weten komt heb-
ben.

Dan alle getwin is het
brood goed.

Dan quaad koozen /
nimmermeer goed
Brood.

Dan groote wetenschap
kleine Conscientie.

Twee Wolven eten
wel een Schaap.

Een beslagen Merrie
struik

278 Ne'erduitsch.
struikfeld wel.

't Is een uittermaten
goed Schutter, die altijd
goed wit raakt.

Qua' oogen en konnen
geen licht verdragen.

Slecht Goud en wil
niet getoest zijn.

Soo gewonnen soo
verteert.

Licht gekomen/ licht
gegaan ik heb met doz-
schen gekregen (gewon-
nen.)

God wet wel wat ons
gebreekt (ontbreekt.)

God legt niemand
meer op' als hy dragen
kan.

God vergeet de sijne
niet.

God zegend de arbeid
samen hand.

't Is quaad hemmen/
waar geen haire en is.

Een sacht vuur/ maakt
soet Mout.

't Is sneed' sljpen son-
der water.

Oost/ West/ t' huis is t'
best.

Een rollende steen / en
wordt noit met groen be-

Englis

ble.

He is a passing good
Gunner, (*Archer*,) who al-
ways hits the mark.

Bad eyes can bear (to
endure) no light.

Slight Gold will not be
touched.

So gotten so spent.

Lightly come, lightly go-
ne, I got it with threshing.

It's known to God what
we lack.

God layeth upon no
man more, than he can be-
ar, (*carry*.)

God forgetteth not his
own.

God blesteth the labou-
ring hand.

It's bat combing, where
there is no haire.

Soft fire, makes sweet
Malt.

It's bad grinding wit-
hout water.

East, West, at home t'
is best.

A rolling stone, never
gathereth moffe, (*or is ne-*
ver

English.

vergrown over with mosse.)

Stability, causeth prosperity.

Contention, bringeth devastation.

Marty in hast, repent at leasure.

Farre fetch't, and dear bought, is good for Ladies.

In love ther's no lack.

God knoweth, and seeth all things.

Diligence excels art, or science.

Folly hath Eagles wings but owls eyes.

In time a Mouse will bite *(gnaw)* a Cable in pieces.

Time bringeth forth roses.

In time the Corn ripeneth.

From a drunken man deliver thy self quickly.

All manner of sin cometh of idleness.

The tree doth not fall of at the first stroke.

Ne'erduitsch. 279

waffen.

Blijven / doet bekliffen.

Twist / verquift.

Haast getrouwd / lang berouwd.

Derre gehaald / en duur gehocht / is den Tuffer's goed.

In liefde / daar en is geen gebrek.

God kend / (weet) en siet alles.

Dijt overtreffd (konst, of wetenschap.)

De dwaasheid heeft Wrents-bleugelen / maar Wils oogen.

Mer'er tijd bijd (knaegt) een Muis wel een klabel aan slukken.

De tijd byngd rosen voort.

Mer'er tijd rijpt het gewas / [Koorn.]

Van een versopen mensche ontslaat u haast.

Van ledigheid komt alle sonden.

Van den eersten slag en valt den boom niet.

Van

280 Ne'erduitsch.

Van klein komt men tot groot.

Met weldoen en be-
hoeft men niemand te
bzeesen.

Al leerende word men
Meester.

Schoone beloften/bui-
le volbzengingen.

Armoede scheid goed
geselschap.

Couzijn / [Neef,] soo
lang ik geef.

Men moet het Iser
smiden terwijl 't heet is.
Al eer dat gy een vriend
betrouwt.

Soo eet met hem een
midde Sout.

Geef een Nar een ta-
le / en hy sal wel een elle
nemen.

Met bzaigen gaat men
na Romen.

Met niet te doen/leerd
men quaad doen.

In een nieuw Huis sal
men niet binden/ so men
daar niet in en bzingt.

Een pder Huis / heeft
een Kruis.

English.

From little (or a low con-
dition) men grow so
great.

In doing well men ought
to fear no man.

We become Masters by
learning, (by adding learn-
ing, to learning we come
to be Master at last.)

Fair promises, dirty per-
formances.

Poverty parts good
fellowship.

Cozen, as long as I am
giving.

It is good to heat the
iron while It is hot.

Eat a Bushel of salt with
your friend, before you
trust him.

Give an Idiot an inch, &
he'll take an elle.

By enquiring men go
to Rome.

In doing nothing, men
learn to do evil.

You'll find nothing in a
new House, if you bring
nothing thither [there.]

No House, but hath a
Crosse, Do

English.

Do well and let the world
talk.

Need maketh the old
Wife trot.

Poor Folks, make dili-
gent searchers.

A vertuous [*or good*] Wo-
man, is a great good.

A good Woman is worth
a Crown.

In every Country [*you'll
find*] Dogs have teeth.

A man must not ride a
free Horse to death.

Look not a given Horse
in the mouth.

You may know a foo-
lish Woman by her coat.
Women, and Pompillions
be hardly known.

Unequal Horses draw
hardly [*badly*].

Set a Beggar a Horse-
back, and he'll ride a trot.

Smiths Children are u-
sed to sparks.

A Cook will lick his
own fingers.

At often bidding, [*or com-
mand*] least is performed.

That which is every mans

Ne'erduitsch. 281

Doet wel / en laat de
wereld praten.

De nood doet een oud
Wijf dzaben.

Arme Luiden/naauwe
onderzoekers.

Een vrome Vrouw/is
een groot goed.

Een goede Vrouw / is
een kroone waard.

Honden hebben tandē/
In alle Landen.

Een gewillig Paard
en moet men niet dood
rijden.

Kijkt een geschonken
Paard in de mond niet.

Een sotte Vrouw/hend
men aan haar rok.

Wijven/en Meloenen/
kan men qualijk kennen.

Ongelijke Paarden
trekken qualijk.

Set een Bedelaar te
Paard hy sal dzaben.

Smids kinderen zijn
wel vonken gewent.

Een Kok sal sijn eigen
vingeren wel likken wil-
len.

Van vele belast / word
minst gedaan.

't Gene is anders werk /
is

is niemands werk.

Gemeen goed gaat
meest verloren.

Gemeen goed / geen
goed.

Twee groote masten
op een Schip en dienen
niet.

Gunst / voed kunst.

Die sijn deure (gang)
verhoogd / soekt verby-
ginge. Prov. 17. 19.

't Huis is 't huis / al is 't
noch soo gering / en slegt

Men moet met de
wolf huilen.

Hy moet leeren / die wat
weten wil.

Hy en heeft niet ge-
daan / die eerst begint.

Het is immer meer te
laat / om goed te doen.

Geen kroon heeld
hoofdsweer.

Daar en is niet beter
als vryheid.

Hoe dierder / hoe liever.

Niemand kan 't alle
man van passe maken.

Wat het oog niet en
siet /

Dat en deert 't herte
niet.

works, is no mans work.

Common goods perish
most.

Common estate, none
estate.

Two great Masts upon
one Ship will stand in no
stead.

Favour, nourishet harts.

He that exaleth his gate,
seeketh destruction. Prov.
17. 19.

Home is home, though
never so homely, & mean

Men must houl with the
Wolf.

He that will know so-
me what, must learn.

He hath not done, who
doeth but now begin.

It's never too late, for to
dowell.

No Crown cureth the
head-ache.

There is nothing better
then liberty.

The dearer, the rather.

No man can please (or
content) all men.

What the eye sees not,

The heart gives not.

English.

One brid in the hand , is
worth two in the Bush ,
(Wood.)

A Cat may look upon a
King.

The nobler heart , the
more flexible neck.

Immunity, hilarity.

Death spareth neither
young nor old.

It's not alwayes a good
season to shear sheep.

No man is so well shod,
who slips not.

The shortest fooleryes,
or buffonnyes are the
best.

Great Fishes, devour the
small.

First cast the beam out
of thine own eye.

New Lords, (*Kings*) new
Laws.

Little goods , little care.

For poor folks , they
ring seldom.

First up, first drest.

The neerer the Church,
the further from God.

He who loveth labour,
cometh to honour.

When the Horse is a gal-

Ne'erduitsch. 283

Een Vogel in de hand/
is beter dan twee in het
Woud/ (Bosch.)

Een Kat kijkt wel op
een Koning.

Hoe edelder hert/ hoe
buigsamer hals.

Drypheid/ blispheid.

De dood en spaard noch
jong noch oud.

't En is altijd niet goed
Schapen te schereren.

Niemand is soo wel
bestagen/ die niet en glijd

De kortste mallighe-
den zijn de beste. |

De groote Visschen/
eten de kleine.

Werpt den balk eerst
uit uw' eigen ooge.

Nieuwe Heeren/ (Ko-
ninnen) nieuwe Wetten.

Weinig goed/ weinig
oog.

Voor arme luiden luid
men weinig.

Eerst op eerst gekleed.

Na by de Kerk en wijt
van God.

Wien den arbeid lief
heeft komt tot eere.

Als 't Paard is op de
loop/

284 Ne'erduitsch.

loop/ dan komt toom te
laat.

't Is dienstig sijn lebē te
eindigen / al eer men
sterft.

Want, wy moeten een-
maal sterben.

Hy is sos arm als Job
Hy ontnēemt het St.
Pieter/om St. Pauls te
geben.

Gaat al saches sonder
u te verhitteu.

't Ware een goede seug
vooz een kalis.

Die een goede buur-
man heeft/ heeft een goe-
den morgen.

Eenen bzolighen abont
vooz menigen bzoebighen
dag.

't Hembd is my naar-
der als de rok.

Naar den eten ten dans

Hy is beladen als een
hinne die maar een kie-
ken heeft.

Goede woorden en ho-
sten niet.

't Is quaad vooz de
kreupele mank te gaan.

Geen vyer / sonder
rook.

English.

lop, then the bridle comes
too late.

It's profitable for a man
to end his life, before he
dyes.

For, we must all dye o-
ce.

He is as poor as Job.

He robbeth Peter, to
pay Paul.

A soft pace goeth farre.

You are good to be a
poor mans sow.

He that hath a good
neighbour, hath a good
morrow.

Sweet meat must have
sowre sauce.

Neare is my peticore, but
nearer is my smock.

When the belly is full
the bones would have rest

She is as busy as a henne
with two chickens.

Fair words hurt not the
mouth.

It is evill halting before
a creeple.

There is no fire without
smoke

When

English.

When the steed is stolen,
then shut the stable dore.

Better late thrive, then
never.

A friend in the Court,

Is worth a peny in the
purse.

He that reckoneth with-
out his host, must reckon
twice.

He hath put the fire to
the tow.

He setteth the cart befo-
re the horses.

He beareth fire in one
hand & water in the other

To buy a pigge in a po-
ke.

Love me, and love my
Dogge.

All covet, all lose.

After a storm cometh a
calm.

Better bow, then break.

The King loseth his right
where nothing is to be
had.

Ne'erduitsch. 285

't Is te laat om de stal
te sluiten als 't paard ge-
stolen is.

't Is beter spade als
nimmermeer.

't Is goed in 't Hof te
zijn beziend /

Van heeft 't Proces
haast nitgediend.

Die sonder Weerd re-
kend moet tweemaal re-
kenen.

Hy heeft de luis in de
pels geset.

De wagen is booz de
paarden gespannen.

Hy draagd 't byer in
d'een hand / en 't water
in d'ander.

Een stat in de sak hoo-
pen.

Die Jan bemind / die
troeteld synen hond.

De gierigheid bedriegt
de wijsheid.

Na den regen komt 'et
schoon weder.

't Is beter buigen als
hersten.

Daar niets en is ver-
liest den Heer syn recht.

Green

286 Ne'erduitsch.

Been soo goeden paard
of 't struikeld wel.

Verloft een siel van de
galg hy sal'er u aanhan-
gen.

Keulen en Aken is op
eenen dag niet gemaakt.

Een dwaas siechter
hozt vonnis.

Die eerst komt / eerst
maald.

God haat ses dingen,
en van het sevende heeft
hy een gruwel.

1. Hoobaardige oogen.

2. Een valsche tonge.

3. Handen die onschul-
dig bloed vergieten.

4. Een herte dat met
arglistigheid om gaat.

5. Voeten die soel zijn
om quaad te doen.

6. Valsche getuigen.

7. Die twist tusschen
broeders zaaien.

Drie dingen zijn schoon
voor God ende men-
schen.

1. Eendracht tusschen
broeders.

2. Vriendschap tusschen
geburen.

3. Man en Vrouw mal-

English.

It is a good horse, that
never stumbled.

Save a thief from the
gallows, and he will cut
your throat.

Rome was not built all
in one day.

A fool's bolt is soon
shot.

First borne, first served.

God hateth six things, &
the seventh he abhorreth
above all.

1. An outrageous eye.

2. A false tongue,

3. The hands polluted
with murder.

4. The heart counselling
and doing evil.

5. The feet ready to do
evil.

6. False witnesses.

7. Those which sow strife
among brethren.

Three things be fair before
God and man.

1. Agreement among bre-
thren.

2. Love among neigh-
bours.

3. The man and his wife
kee-

English.

keeping faith and loyalty together.

Three things odious and tedious.

1. A begger proud.

2. A rich man a lyer.

3. An old man lecherous

Four things be hurtful if one go about them too hastily.

1. To the fight, or to the warre.

2. To gluttony, or gaming.

3. To a banquet, if one be not called to it.

4. To talk or reason with a fool.

Seven things which the chaste Romanes did shun

1. To talk much in feasts and assemblies.

2. To eat too much in banquets.

3. To drink wine being in health.

4. To speak a lide with other men.

Ne'erduitsch. 287

hangeren getrouw blijven.

Drie dingen zijn hatelijk en moeyelijk.

1. Een hooberdigen bedelaar.

2. Een rijken leugenaar.

3. Een ouden overspeler.

Vier dingen zijn schadelijk om mede te haasten.

1. Tot den krijg/ of oorlog.

2. Tot gulzigheid en lotspel.

3. Tot een gastmaal/ alwaar men niet geroepen is.

4. Met een sot te spreken ofte reden-hablen

Seven dingen waar van haar de kuyfche Romeinsche Vrouwen wachteden.

1. Veel te spreken in seeften vergaderingen.

2. Te veel t'eten in gastmalen.

3. Gesond zijnde wijn te drinken.

4. In't bysonder met mannen te spreken.

5. Met

288 Ne'erduitsch.

5. Met d'oogen om te swieren in de kerken.

6. Veel tijds booz de de venster te sitten.

7. Sonder hare mannen uit te gaan.

Dese vier dingen behoort niemand te belotten.

1. Die wettelijk trouwen wil.

2. Die ter schole gaat.

3. Die den verdukten helpen wil.

4. Die van een ongebonden leven sig wil tot eer en deugt begeben.

Op vijf dingen is 't niet goed sig te betrouwen.

1. Op eenen vreemden hond.

2. Op een huur-paard.

3. Op een slapachtig Wif.

4. Op een laatzinnig knecht.

5. In het diepste der rivier.

Dese drie dingen leent men niet geerne.

1. Zijn Wif.

2. Een goet peerd.

3. Zijn Wapenen.

English.

5. To lift up their eyes in the Temple.

6. To stay long at their windowes.

7. To go out of their houses without their husbands

Nobody ought to let these four things.

1. He which will lawfully marry.

2. He which goeth to school.

3. He which will help the needy.

4. He which of a wicked life returneth to vertue.

It is not good to trust five things.

1. Unto a strange dogge.

2. Unto an hired horse.

3. Unto a prating Woman.

4. Unto a proud servant.

5. Unto the deepest place of a river.

One lendeth not lightly these three things.

1. His wife.

2. His good horse.

3. His armes.

English.

*One repenteth not to have
obeyed these three things*

1. Unto the truth.
2. Unto good counsel.
3. Unto the early cock.

*Three things cannot be
without spot.*

1. A potter.
2. Thee wheel of a cart.
3. He which useth wicked company.

*Of five things one ought
not to be curious.*

1. How another mans household is ruled.
2. Of the government & secret of God.
3. Of fishes meat.

4. Of great Lords secrets.

5. Of the change of the world.

*Vpon these foure things the
way is slippery.*

1. Vpon te ice.
2. Vpon the dounge and moist place.
3. Vpon report and ambition.

Ne'erduitsch. 289

't En berouwd een niet
dese drie dingen ge-
hoorsaam te zijn.

1. De waarheid.
2. Goeden raad.
3. 't Moorgen hant-ge-
kraap.

Drie dingen kunnen niet
zijn sonder besmet-
ting.

1. Een potte-bakker.
2. 't Rad van een wagen.
3. Die met booswich-
ten omgaat.

In vijf dingen moet men
niet nieuwsgierig zijn.

1. Hoe eens anders huis-
honden gaat.
2. In de bestiering en
verbozgentheid Gods.
3. Van de spijse der vis-
schen.

4. De heimeijshheid der
groote Heeren.

5. Van de verandering
der tijden.

Op dese vier dingen is de
weg slijpberig.

1. Op het ijs.
2. Op dree en bochtige
plaatsen.
3. Op 't geruchte en
staatsucht.

R

4. Op

290 Ne'erduitsch.

4. Op de schoonheid van een vrouwe.

Dese vier dingen zijn wit, en 't vijfde blinkt boven al.

1. De Sneer.

2. 't Silber.

3. De loot-vertwe.

4. De grise haren.

5. Een oprecht en een-
voudig hert.

Drie dingen eigen aan een Raads-heer.

1. Wetenschap.

2. Goed hertigheid.

3. Vryheid in 't sprekken.

Dingen die onnut zijn in 't huis-bouden.

1. Een hen sonder eyeren en chickens.

2. Een onzugtbare seug.

3. Een ontrouwen knecht

4. Leuwe werk-lieden.

5. Een slaperige kat.

6. Een hoerachtig wijf.

7. Een vette dienst-
maagd.

8. Weerspannige kinde-
ren.

9. Een beurs sonder geld

Vier dingen behooren al-
tijd in huis te zijn.

1. Een hoender-hot.

English.

4. Upon a womans beau-
ty.

*These foure things be white
and the fift doth shine
over all.*

1. The snow.

2. Silver.

3. White lead.

4. The gray haire.

5. A simple and round
heart.

*Three things proper unto a
Counsellor.*

1. Science.

2. Benevolence.

3. Liberty in speech.

*Things unprofitable unto
husbandry.*

1. A henne without eg-
ges and chickens.

2. A barren sow.

3. An unfaithful servant.

4. A sluggish journeyman

5. A sleeping cat.

6. A whoring woman.

7. A fat maid servant.

8. Obstinate children.

9. A purse without mony

*Foure things ought alwayes
to be at home*

1. The henne-roost.

2. The

English.

1. The chimney.
3. The car.
4. The good wife.
Things against nature.
1. A fair maiden without a lover.
2. A merchant-town with out thieves.
3. An old usurer without mony.
4. A Youngman without joy.
5. A scald head without lice.
6. An old barn without mice.
7. An old hee goate without a beard.
8. A sleeping man decketh with learning.

He that seeketh after these things, loseth his labour.

1. A fat hog among the Jews.
2. Truth among hypocrites
3. Loyalty in a flatterer.
4. Soberness in a drunkard.
5. Mony in a prodigall mans house.
6. Wisdom in a fool.

Ne'erduitsch. 291

2. De schooſsteen.
3. De hat.
4. Het wijf.
Dingen tegen nature.
1. Een ſchoone dochter ſonder byper.
2. Een koop-ſtad ſonder dieben.
3. Een oude woekeraar ſonder geld.
4. Een Jong-man ſonder byzoghheid.
5. Een ſchurſd hoofd ſonder luifen.
6. Een oude kore-ſolder ſonder muifen.
7. Een oude Boh ſonder baard.
8. Een traag menſch verclert met wetenſchappen.

Wie deſe dingen ſoekt verliet ſijne moeyte.

1. Dettte verkenſ onder de Joden.
2. Waarheid in een hupchelaar.
3. Trouwe in een bleper
4. Soberheid in een dzonkhaard.
5. Geld by een quijtgoed
6. Wijsheid in een ſot.

292 Ne'erduitsch.

7. Grootē rijkdom by
een School-meester.

8. Schander verstand
in een dikken buik.

9. Deugd by quaad ge-
felschap.

Dese dingen komen t' sa-
men wel over een.

1. Een beurse snijder en
een beurs vol geld.

2. Een looper en een ef-
fen weg.

3. Goed gefelschap en
bzolijheid.

4. Een ezel en een mole-
naar.

5. Een waard en een
gulfigaard.

6. Een schoone bzout
en schoone kleederen.

. Een onbeschaamt
yddf en een stok.

8. Een suigend kind en
een volle dozt.

English.

7. Great riches in a School
master.

8. A fine wit in a fat belly

9. Vertue in evill compa-
ny.

*These things agree well
together.*

1. A cutpurse, and a pur-
se full of mony.

2. A runner and a plain
way.

3. Good fellowship and
mirth.

4. An asse and a miller.

5. An host and glutton.

6. A fair woman and fair
apparel.

7. A shamelesse woman
a cudgel.

8. A babe and a good dug
ge.

A Small
V O C A B U L A R,
Of divers familiar things here added for a close.

Een Kleine
V O C A B U L A A R, .
Ofte Woord-Bockje, van diversche Gemeene din-
gen / al-hier tot een slot by-geboegd.

1. *Of God.* Van God.
God, God.

The Son of God, de So-
ne Gods.

The Holy Spirit, den Hei-
ligen Geest.

Creator, Schepper.

Redeemer, Verlosser.

Saviour, Saligmaker.

Jesus Christ, Jesus Chri-
stus.

An Angel, een Engel.

An Apostle, een Apostel.

An Euangelist, een Euan-
gelist.

2. *The names of the Mo-
neths.* De namen der
Maanden.

January, Ianuarius /
Iou-maand.

February, Februarius /
Spreekel-maand.

March, Martius / Len-
te-maand.

April, Aprilis / Gra-
maand.

May, Mayus / Bloemm.

June, Juniu. Somerm.

July, Julius / Hoep-m.

August, Augustus / Oegst-
maand.

September, September /
Herfst-maand.

October, Octob. Wynm

November, November /
Slacht-maand.

3. *The seasons of the year.*
De getijden van't Jaar.

The Spring, Lente.

The Summer, Somer.

The Automne, Herfst.

The harvest, or harvest ti-
me, Oegst.

Hay-seel, Hay-tijd.

Vintage, Wyn-tijd.

Lords-day, Sabbath, s'Hee-
ren-dag / Sabbath-dag

Sunday, Sondag.

Moonday, Maandag.

Tuesday, Dingsdag.

Wednesday, Woensdag.

Thurs-

Thurs-

Thursday, **Donderdag.**

Fryday, **Vrydag.**

Saturday, **Saterdag.**

Time, **tijd.**

The time of hundred year
de tijd van honderdt jarē

An age, **tijd des levens.**

The day-break, 't **krieken**
van den dag.

The break of the day, the
dawning of the mor-
ning, **dageraad.**

The morning, **moorgen-**
stond/ochtent.

Midday, Noon, **Midbag/**
Noen.

After-noon, **Na-middag.**

The evening, **Avond.**

The Sun set, the setting of
the Sun, **de ondergaan-**
de Son/de Sonnen on-
der-gang.

Sun rise, d' **Opstaande**
Son.

The twy-light, den **tijd**
'smoorgens of 'sавonts
als 't noch dag noch
nacht en is / den tijd
als den dag bald / ofte
als den nacht bald.

The night, **de Nacht.**

Midnight, **Mid-nacht.**

This morning, **desen mo-**

gen/of desen ochtent.

To Morrow, **Moorgen.**

To morrow morning;
moorgen-ochtent.

Over-morrow, **over-**
moorgen.

Yesterday, **Gisteren.**

The day before yesterday,
Ter-gisteren.

To day, **heden.**

Afterwards, **namaals.**

Already, **alreede.**

Never, **nimmermeer.**

A Year, **een Jaer.**

A Moneth, **een Maand.**

A Day, **een Dag.**

An Hour, **een Uur.**

A Minute, **een Minuit.**

4. *Of the Coasts of the*
world, and of the winds.

Van de Gewesten des
werelts, en van de win-
den.

To East, **Oost /** daar de
Son op-gaat.

The West, **West** daar de
Son onder-gaat.

Meridan, the south, **Zui-**
den / daar de **Son 's**
middags is.

Occidental, of of belong-
ing tot the West, **van der**
Sonnen neder-gang.

Septentrional, of or be-
longing to the North,
Noordisch.

The Eastwind, **Oostewind**

The Southwind, **Zuide-
wind.**

The Westwind, **Weste-
wind.**

The Northwind, **Nooz-
de-wind.**

Europe, **Europa** **Europē**

Asia, **Asien** **Asia.**

Africa, **Africa.**

America, **America.**

Spain, **Spanje** **Spanje.**

France, **Frankrijk.**

Alleman, Germany,
Duitsland.

Netherland, Low country
Nederland.

United Provinces, **de
Vereenigde Gemeynen**

Denmark, **Deenmarken.**

Swethland, **Sweden.**

Polonia, **Polen.**

England, **Engeland.**

Great Brittain, **Groot-
Brittanjen.**

West-indies, **West-indiē**

East-indies, **Oost-indien.**

Italy, **Italien.**

A Kingdom, **Koninkrijk**

A Principality, **Prinsdō.**

A Dukedom, **Hertogdom**

A Marquisate, **Mark-
graafschap.**

A County, **Graafschap.**

A Barronney, **Op-Heer-
schap.**

*§. Of the Elements, and de
monstrations of the aire.*

Van de Elementen, en
lucht vertogen.

The Aire, **de Lucht.**

the fire, **'t Vuur.**

Earth, **Warde.**

Sand, **Zand.**

The Water, **'t Water.**

Rain-water, **regen-water**

Well-water, **Put-water.**

Fountain-water, **Fontein
water.**

Strong water, **Sterk wa-
ter.**

Running water, **looppend
water.**

Wind, **Wind.**

Windy, **Windig.**

Light, **licht.**

Hot, **heet** **swaet.**

Heat, **hete.**

Warme, **warm.**

Warmth, **warmte.**

Dry, **droog.**

Drought, **droogte.**

Wet, **nat.**

Moyst, **vochtig.**

Rain, regen.

Rainey, regenachtig.

A well, a source, the boiling
or rising up of water out
of a spring, een welle.

A Cloud, Een Wolk.

A Vapour, damp.

Vaporous, dampig.

A rain-bow, regen-boog.

A flame, blam.

Fire breaking out of the
clouds, a thunder bolte,
Blirem.

Lightning, weerlicht.

Thunder, donder.

A storme, storm.

A tempest, onweer/tem-
peest van winden.

A stormy winter, een
stormachtige Winter.

Winter weather, Winter
we'er.

Cold, koud.

Snow, Sneeuw.

A snow-ball, sneeu-bal.

Frost, hoar-frost, vorst/
rîp.

Ice, Ijs.

Hail, Hagel.

Dew, Dauw.

6. Of Metal. Van de
Metalen.

Gold, Goud.

Silver, Sulver.

Copper, koper.

Brasse, Beel koper.

Tinn, Tin.

Larin, Blek.

Lead, Lood.

Yron, IJzer.

Steel, Staal.

Quicksilver, Quiksilver.

Rust, Roest.

Metal, Metaal.

7. Of man, and his parts.
Van de mensch, en zijn
deelen.

Man, mensch.

A man, den man.

A woman, de vrouw/wîf.

A male, eê manspersoon

A female, een vrouws-

persoon/of vrouw-mens

The Soul, de Ziel.

the body, 't lichaam.

the flesh, 't vleesch.

Blood, bloed.

A Veine, een Ader.

An Artery, slag-ader.

A bone, bones, been/been-

deren.

The skin, de huid/'t vel.

The head, 't hoofd.

The pate, de hoop.

The scull, 't bekkeneel.

The fore-head, 't b'st
hoofd.

A wrinkle, rimpel.
 Head-haire, 't hooft-haiz
 The brain 't brein.
 The face, 't aanschicht.
 The Visage.
 Countenance. **T**ronje
 The brows, de brouwen.
 The eye-brows, de wijk
 brouwen / wind-brou-
 wen / wimp-brouwen/
 oog-brouwen.
 The sight, 't gefighe.
 The eye-lids, d'oog-sche-
 len.
 The eye-bal, d'oog-appel.
 The white of the eye, 't
 wit van 't oog.
 The black of the apple of
 the eye, 't swart van de
 oog-appel.
 The Ear, 't Oor.
 The temples, slaap des
 hoofts.
 The nose, de neus.
 The nostrils, de neus-ga-
 ten.
 A flat nose, ingeballe
 neus.
 A cheek, de wang. de ka-
 ke.
 The cheek bone, kaak-
 been / of kake-been.
 The mouth, de mond.

A lippe, een lip.
 The tongue, de tong.
 The palate, the roof of the
 mouth, 't verhemelt in
 de mond.
 The teeth, de tanden.
 The gummes, 't tand-
 blesich Spittle, spetel,
 spog / speekel.
 The beard, den baard.
 The mustaches, de kne-
 vels.
 The chin, de kin.
 The haire of the chin, het
 hanz van de kin.
 The Neck. **d**e Hals.
de Nek.
 The shoulders, de schou-
 deren.
 The shoulder-blade, het
 schouder-blad, 't schou-
 der-been.
 The arme, den arm.
 The arme-pit, or arme-
 hole, den Oksel.
 The elbows, de ellebo-
 gen.
 The pulke, or wrist, de
 ruls.
 The hands, de handen.
 The right-hand, de rech-
 ter-hand.
 The left hand, de linker-
 hand.

hand.

The palme of the hand, de
palm van de hand.

The fingers, de vingeren/
of vingers.

The thumb, de duim.

The fist, de vuist.

A joint, een gelid.

The joints, geleden.

The Nails, de Nagels.

The nervers, or sinews, de
zenuwen.

The paps, borsten man-
nen.

The nipples, or teats, te-
pels.

The back, de rug.

The back bone, de rug-
graad.

The breast, borst.

The Navel, de Nabel.

The side, zijde.

The ribs, de ribben.

The stomach, de maag.

The Heart, 't Hert.

The lungs, de longen.

The liver, de lever.

The milt, the spleen, de
milt.

The gall, de gal.

The loines, de lenden.

The reins, de nieren.

The guts, darmen.

The bladder, de blaas.

The belly, de buik.

A lap, the space between
the two thighs, de
schoor.

The buttocks, de billen.

The assle, den aars.

The assle-hole, 't aars-
gat.

A fart, een scheet.

A fizzle, een beest.

A turd, een stont / opek.

Urine, pis.

The thighs, de dijen.

The knees, de knien.

The leggs, de beenen / de
schenkel.

A shanke, een schenkel.

The shins, de schenen.

The calves of the leg, de
kuiten.

Marrow, Marck.

The feet, de voeten.

The ankles de enkelen / de
aan-haatsen.

The ankle-bone, 't enkel-
been.

The instep, 't bobenste
van de voet.

The sole of the foot, de
voet-sole.

The heels, hielen, ver-
nen.

The

The toes, de teenen.

The great toes, de groo-
te teenen.

Dandruffe, hoofd-schel-
letjens.

8. *Of the senses, & of the
understanding of man.*

Van de sinnen, en't ver-
stand des menschen.

The senses, de sinnen.

The sight, 't gezicht.

The smelling, de reuk.

The hearing, 't gehoor.

The taste, de smaak.

The feeling, 't gevoel.

The soul, de ziele.

The understanding, 't ver-
stand.

The memory, geheugen.

The will, wil.

The thoughts, gedachten.

The Judgment, 't oordeel.

The Spirit, de Geest.

The voice, de stem.

Discourse, praat.

A cry, een schreeuw.

A sight, een such.

The breath, de adem/asem

A blowing, een geblaas.

Tears, tranen.

A dream, een droom.

Sleep, slaap.

Slumber, vaak.

Sweat, sweet.

The life, 't leuen.

The death, de dood.

9. *Of Affinity.* Van
Bloedverwantschap.

Father, Vader.

Mother, Moeder.

Brother, Broeder.

Sister, Zuster.

Son, Zoon.

Daughter, Dochter.

Children, Kinderen.

The eldest Son, Oudste
Zoon.

The second Son, tweede
Zoon.

The youngest Son, jongste
Zoon.

A minion, de liefste.

A youngman, een jong-
man.

A Batcheller, een Dijer.

A young Woman, een jon-
ge Dochter/ Dijster.

A Maid, a Virgin, een
Maaget.

An old Man, een oud
Man.

Grand Father, Grand Sire,
Groot-Vader.

Grand Mother, Grandame
Groot-Moeder.

Uncle, Oom.

Aunt, **Moepe.**Cozen, Nephew, **Neef.**Cozen, Niece, **Nichte.**Cozens Germans, **Su-
sters en Broers kinde-
ren.**A Father in Law, **Schoon-
vader.**Mother in Law, **Schoon-
moeder.**Brother in Law, **Schoon-
broeder.**Sister in Law, **Schoon-
suster.**

31 He that marryeth my
Daughter, or he that
32 hath marryeth my Sister
my Son, or Brother in
Law, **Swager.**

33 A Son of a husband, or
Wife that is dead, a Son
in Law, **Schoon-soon.**

34 A Daughter in Law,
Schoon-dochter.

A Woman that lyes in,
een **traam-vrouw.**A Nourse, **Minne-Moe-
der.**

35 Gossips, **Peets of Geba-
ders en Gemoeders o-
ver de kinderen.**

Haire, Erfgenaam.**Mariage, Houtweljk.**A married Man, a hur-
band, getrouwd **Man.**A married Woman a Wi-
fe, getrouwde **Vrouw.**

10 The dignities, or Offi-
ces of man. Ampten
van de mensch.

An Emperour, een **Keiser**
Empereffe, **Keiserin.**The King, de **Koning.**The Queen, de **Koningin**The Estates, de **Staten.**Prince, **Prins.**Princess, **Princesse.**Archduke, **Wartzhartog**
Duke, **Hertog.**Dutchesse, **Hertogin.**Viceroy, **Onder-Koning**Marques **Mark-graaf.**A Comptre, an Earl. **Gzaaf**A Comtesse, **Gzabin.**Marshal, **Maarschalk.**Baron, **Dyn-Heer.**A Lord, een **Heer.**A Knight of the Order
een **Ridder van de O-
de.**Governour of the City,
**Bestierder van de
Stad.**A Master, or Steward,
Hof-meester.**Chamberline Kamerling**

One that breaketh Horses
to the Saddle, **Stal-**
mester.

A Stable groom, **Stal-**
knecht.

An Almoner, that giveth
Almes, or dole, **Wal-**
doessenter.

A Senatour, a Counsellor
een **Staats-Heer.**

Bailiffe, **Schout.**

Consul, **Burgermeester.**

Common-Consul-men,
Schepenen.

Advocate, een **Advocaat**
Secretary, **Geheim-**
schryver.

Treasurer; **Schat-be-**
waarder.

A Minister of State, een
Dienaar van de Stad.

A Minister, Preacher, een
Predikant.

A Bishop, een **Bisschop.**

A Gentleman, een **Edel-**
man.

A Gentle Woman, een
Edele Vrouw.

Agent Youngman, een
Edel Jongman.

An Esquire, een **Schild-**
knaap.

Madam, a Lady, **Hof-jos-**
vrouw.

A Damosel; een **Edele**
Jonk-vrouw.

A Merchant, **Koopman.**

Burges, **Bozger.**

Master, **Meester.**

A Craftsmaster, **Maas.**

A Tradesman, **Am-**
bachts-man.

A Countryman, **Boer.**

A Servant, **Dienaar.**

A waitingman, **Knecht.**

II. *Names of handy Crafts-*
men. **Namen van Am-**
bachts-luiden.

A Wine-Merchant, **Wijn-**
kooper.

A Corn-Merchant, **Ko-**
ren-kooper.

Stationer, **Boek-verkoo-**
per.

Brewer, **Brouwer.**

Baker, **Bakker.**

Butcher, **Blees-houwer**
Been-hakker.

A Pastry-baker, **Pasten-**
hakker.

Cook, **Kok.**

Kitchen-boy, **Keuken-**
jongen.

A Soaper, of soap-boiler,
Zeep-zieder.

Inne-keeper, **Herbergier.**

Barber, **Barbier.**

Chirurgion, Chirurgijn.

Grocer, Bruidenier.

Mercer, Stramer.

Felt-maker, Voede-ma-
her.A Fogger, or a seller of
any kind of victuals, a
Victualer, een Pette-
marier.A smith, een Smit.A Goldsmith, een Goud-
smit.Silversmith, Sulversmit.A Glasier, een Glas-ma-
her.Armourer, an Harnas-
scourer, a polisher of
swords, Swaart-begeer.A Money changer, een
geldwisselaar.A Pewterer, een Tinne-
giter.A Cordwainer, shoema-
ker. Schoonmaker.A spectacle-maker, bzille-
maker.A Taylor, een Snyder /
Nieermaker.A Book-Printer, een
Boek-Drukker.A Composer of Letters,
een Letter-setter.A Boo-binder, een Boekbinder.A Hosier, HoufchooperA mason, Bricklayer,
Metselaar.Potter, Potte-bakker.Cooper, Kuiper.

A sheepherd, een

A keeper of cartel hoofd.Broom-maker, Besem-
maker.A Brasier, Tinker. Koper
slager / Ketel-boeter.A Pinner, een Spelde-
maker.A maker of gardes, or pur-
sies, an Embroderer,
Passement-werker.A button-maker, een
knoop-maker.A Miller, een MolenaarA Chandelier, een Heer-
se-maker.A Joiner, een schijn-
werker.A gun-smith, een buisse-
maker.A Cutler, een messe-ma-
her.A wherryman, waterman.
een schuits-boeder.Mariner, Bootsgefel.A Turner, een Druyer.Carter, Karreman.

Lin,

Linnen-weaver, Linnen-
a weber.

Wagonner, Doer-man.

A Clothier, een Laken-
weber.

Drapper, Laken-verhoo-
per.

Messenger, Bode.

A Fencer, a Master of fence,
the Master of the
wrestling, and fencing,
scherm-meester.

A Cryer, the bel-man,
Om-roeper.

A Cocker, Translator, een
Schoen-lapper.

Barrow-man, een treuwer

A Porter, een pakkebez-
ger.

A milk-maid, een melk-
meid.

A Fisher, een Vischer.

A Fish-monger, een Vis-
hooper.

A Cheese-monger, kaas-
hooper.

Poulterer, Vogel-hoo-
per / Voender-hooper.

Gardiner, Hobenier.

Tooth-drawer, tandtrek-
ker.

Plouw-man, Bouw-man

Mountebank, Quakzal-
ver.

Chimney-sweeper, schoo-
sten-beger.

A saucy Scoffer, or flatter-
ing jester, a scurrilous fel-
low, Pops-maker.

12. The parts of a Town,
or City. De Deelen van
een Stad.

A Town, City, een Stad.

The Castle, 't Kasteel.

The suburbs, de buiten
Stad Doozstad.

A Bulwork, een Boswerk

The Town Walls, des
Stads Mueren.

The trench, moche, ditch,
de Graft / de gracht.

The bridge, de brug.

A fall bridge, een val-brug/
een ophalende brug.

The Gate, de Poort.

Dungeon, prison, goal, ge-
hangen-huis, Kerker.

The Town-Hall, 't Stad
Huis Raad-huis.

The Ammunition House
't Ammonitie Huis.

The Mint, de Munt.

The Customs House, 't
Conbophuis / Tolhuis

The Market, de Markt.

The Butchery, shambles,
de Dleesch-
The

The Fish-Market, de vis-
markt.

The Hearbe-Market, de
Gruen-Markt.

The Poultry market, or
the Fowl-Market, de
Dagel-Markt.

The Flax-market, de
Wolfsch-markt.

The Exchange, de Beurs.
Banco; de Wisselbank.

The rag-market, de oude
kleer-markt.

The House of Correction,
het Tucht-Huis.

The Hospital, 't Gasthuis.

The Church, de Kerk.

The steeple, de Toren.
The Church-yard, 't
Kerk-hof.

Academy, Academie.

School, Schole.

An loor, een Herberg.

A Cookshop, 't brazierp.

A Brew-House, een brou-
werp.

Street, Straat.

Corner of a street, hoek
van een straat.

A Tennis Court, een
baan.

The Orphans Hospital,
't Wees-huis.

A Windmill, Wind-
molen.

Water-mill, Water-
molen.

13. The parts of a House.

De Deelen van een hu-
Building, Edifice, Gebou.

House, Huis.

A shop, een Winkel.

Ware-house, Pak-huis.

An alley, een gang.

The fore Court, 't Voor-
hof.

The Hall, de Zaal.

Parlour, Vertrek-kamer.

besprek-kamer.

A Chamber, een Kamer.

The Fore-Chamber, de
Voor-kamer.

The After-Chamber, de
achter-kamer.

A Chamber garnish'd (or
furnish'd,) gestoffeerde
Kamer.

A Study, Closter, Vertrek
Kantoor.

The lower Chamber, de
beneden Kamer.

Gallery, Galery.

Citichin, Keuken.

Citichin-Chamber, Keu-
ken-kamer.

Chimney, Schoorsteen.

Manic-

Mantle-tree, Schoor-
steen Mantel.
A Celler, een Kelder.
A Buttery, een spinde.
A floor, pavement, een
vloer.
An Oven, een Oven.
A Garrer, een Solder.
The roof, 't Dak.
Slats, lepen.
Tiles, tegelen.
Staires, trappen.
A Winding-staire, Wen-
tel-trap.
A channel, a gutter, een
goot.
Walls, Muren.
The line of communica-
tion, or the out-walks
about a Town or City, de
Singel.
The wall, de wandt.
The garde, de Tuin/ hof.
The stable, de stal.
Easement, gemak.
Privy, Kakhuis.
A well, een Put.
Cistern, Regen-bak.
A window, een venster.
Door, Deure.
The glasses, or glasses-win-
dows, de glazen/ of gla-
sen vensteren.

A Lock, een slot.
Key, sleutel.
Sign, Wihang-bord.
The signe post, de sijl
daar 't bord aenhangt.
14. Of Housefuffe, or the
moveables, and the Kit-
chin. Van 't Huis-raat,
en de Keuken.
A bed, een bedde.
Sheets, Lakens.
Coverlet, Dekzel.
Blankets, Dekens.
Pillows, Oorkussens.
Bolsters, Hoofst-peulen.
Curtains, Gordijnen.
Cradle, Wieg.
Chamber-por, Chamber-
vessel, Waterpot.
A Couch, bedstead, een
Bedstede / Ledekant.
The tester, 't berhemelte
van 't Bedde.
A chair-jonstool, een stoel.
A warming-pan, een bed-
de-pan.
Cushions, kussens.
Table, Tafel.
Presse, Pers.
A Coffin, a Chist, een Kist.
Cloak-hanger, een hap-
stok.
A fan, or flabel, een wayer.
Loo-

- Looking-glas, Spiegel.
 A Broom, een besem.
 A ladder, een leer.
 A killer, tub, een tobbe.
 Fire-yrón, Brand-pfer.
 A five, een seef.
 Bellows, Blaas-balk.
 A Chaldron, kittle, een he-
 tel.
 A hake, hang-yrón, hang-
 pfer.
 A Cullender, een hoel-
 bat.
 Scummer, schuim spaan.
 A spoon, een lepel.
 A tunnel, een trechter.
 A pot-ladle, een pot lepel
 Spete, Spit.
 A Jack, een Spit wender.
 Morter, Dijfel.
 Pestle, Stamper.
 Larchnpan, drippig-pan,
 bzaad-pan.
 A little rake, een rýffen.
 A gridiron, rosteren, een
 rooster.
 Trivet, Treest.
 Tonges, a pair of tonges,
 Tangen.
 An ash-pan, fire-shovel,
 een Pan-schup / Asch-
 schop / vuur-schop.
 A basket, a mand, een hoef-
 Paile, Water-emmer.
 A map, een dwiel.
 Cloth-brush, klee besem
 Chaffing-dish, Consooz.
 Stoaf, Stoof.
 Bords jointed toge ther, a
 serene, een scherm.
 A march, broch, Swa-
 belstok.
 An Oilpot, een Olypot.
 Soap, Zeep.
 Turf, Turf.
 Wood, Hout.
 A fagot, een rýsbos mut-
 zaart.
 Charle coal, houts kool.
 A coal of fire, een kool-
 vuur.
 Cinders, ashes, asche.
 Ash pan, Aschschup.
 A nail, een spijker.
 Hammer, Hamer.
 Pincers, Nijptangen.
 A pair of pincers, een
 nijptaag.
 Vessels of Silver, Sulver
 Schotel werk.
 A bason, een bekken.
 Pot hooks, pot haken.
 A rubbing baulk, een ho-
 stel.
 A plate, a platter, een scho-
 tel.

Trencher,

ber. Trencher, **Tafel boord**.
 Knive, **Mes**.
 Chopping knife **Hakmes**.
 Candle, **kaars**.
 Candle stick, **Handelaar**.
 Spectacle, **Wyl**.
 Snuffer, a pair of snuffers,
Snutter.
 Table cloth, **Tafelaken**.
 Napkins, **Servetten**.
 Towel, **Hand-doek**.
 A lackey, **schenk tafel**.
 Beer, **Bier**.
 Wine, **Wijn**.
 Vinegar, **Wijn-edik/azijn**.
 New wine, **Moff**.
 Claret wine, **Rooode wijn**.
 Seck, **Spaanfche wijn**.
 Muscadine, **Muscadelle**
wijn.
 Potte, **Kanne**.
 A glasse, **een glas**.
 A glasse of wine, **een glas**
wijn.
 G oblet, **Beker/kroes**.
 A bottle, **glas bottle**, **stone**
bottle vleesch.
 Bread, **Brood**.
 White bread, **witte-brood**.
 Grated bread, **geraspt**
brood.
 Biskit, **Befchuit**.
 Bread - basket, **Brood-**

mand.
 Finger-bread, **Peper-**
koek / of soete koek.
 A Vinegar-bottle, **een**
Azijn-vleesch.
 Butter, **Boter**.
 Cheese, **Kaas**.
 Egges, **Eperen/Epers**.
 Salt, **Zout**.
 Sugar-box, **Suiker-doos**.
 Spice-box, **Kruit-doos**.
 Pudding, **Wozft/beuling**.
 15 **Of Flefh, and Fish**.
Van Vleifch en Vifch.
 Flefh, **Vleis**.
 Bacon, **Spek**.
 Mustard, **Mofferd**.
 Smoakt-flefh, **Rookvleis**.
 Beef, **Rund-vleis**.
 Pork, **Varkens vleis**.
 Mutton, **Schapen vleis**.
 Veal, **Kalfs vleis**.
 Lambe, **lambes-flefh**,
Lams vleis.
 Venifon, **Benifoen**.
 Roastmeat, **Gebzaad /**
gebzaden vleis.
 Broiled meat, **Rooster-**
gebzaad.
 Boil'd meat, **Beste-de-vleis**.
 The flefh of a doe, **'t vleis**
van een hart in.
 Kids flefh, **Gettjes vleis**.
Goats

Goats flesh , Bokken- bleis.	a Creaw , een Wal.
Porage, Potspijs.	Congre, Zee aal.
Fish, Wisch.	a Fresh, frog, een kikboort
Codfish, Cabbelijau.	Shrimps, Garnaat.
Poor Iohn , Abberdaan.	Crabbes , Krabben.
Stocke-fish , Stok-bis.	Gurnards, steur-krabben.
Haddock, Schelbis.	16. <i>Of Beasts , and Fowles</i>
Whiting, Wisting.	Van Beesten, en Vogelen.
A Quaviver, Pieterman.	An Eliphant, een Olifant
Smelts, Spietind.	Camel, Kemel.
Salmon, Salm.	Lion, Leeuw.
An Alofe, een Elst.	Lionels, Leeuwin.
A Thorn back, een Roch	Tiger, Tijger.
Makarel, Makreel.	Wolf, Wolff.
Lobster, Kreeft.	a Buk, een Hert/ hert.
Soles, Tongen.	a Doe, een Das.
Plaice, Schollen.	Horse, Paart.
Buts, Bot.	Mare, Mertie.
Sand-aps, scharre.	A Gelding, een Kuin.
Herring, Haring.	A stone Horse, een Hengst
Red-herring, Bokking.	A Coult, Colt, een Deulen.
Oysters, Oesters.	Mule, Muil Ezel.
Mussels, Mosselen.	An Oxe, Os Ofs.
A Whale, een Walbis	Cow, Koe. A bull, een stier
Pike, Pieckeral , snoeck.	Cuse, Walf.
Perch, Baars.	A sheep , mutton , een schaap.
Trout, Truit.	Lambe, Lam.
A barble, een Bazm/ bar- veel.	A Goate, een Bok.
Bream, Braasem.	A kidde, een Geitje/ Bokje
Carpe Karper.	Hog, Verken.
An Eel, een Daling.	Ape simme/ Map.
	Pig, Sucking-pig, Bigge.
	A boar

A boar, wild swine, een
wilt swijn/ wilt beken.
Fox, Vos.
Hare, Haas.
A Rabbet, een Konijn.
A Dog, een Hond.
Cat, Katte.
Water-Dog, Waterhond.
Grey hound, Hase-wind.
A Tumbler, een Patrjjs-
hond.
Rat, Rot.
Mouſe, Muſ.
An Eagle, een Arend.
Larke, Leeuwrik.
Partridge, Patrjjs.
Pheasant, Peſant.
Storke, Opebaar.
A Cock, een Haan.
Hin, Hen.
Pullet, Poen.
Chickin, Kieken.
A Capon, een Kapoen.
Turkey Cock, Kalkhoen.
Turkey Hin, Kalkhoenſe
Hen.
A Duk, een End-vogel.
Raven, Raben.
Crow, Krap.
Cuckow, Koekoek.
A Faulcon, een Valk.
Heron, Reiger.
A Swan, een Swaan.

A Goose, een Gans.
Pea-hin, Paauw-Hen.
A Fowl, een Vogel.
Finch, Pink.
Sparrow, Muſe.
Snipe, Snip.
Magpy, Erter.
A Bit, een Bleeer-muis.
A Pigeon, een Duive.
17 Of Measures, and
Weights. Van Maten en
Gewichten.
An Elle, een Elle.
A yard, een quarden.
Half an el, een half elle.
A quarter, een vierendeel.
Half a quarter, een Half
vierendeel.
A neile, een taſſie.
A ſpan, een ſpan bree.
A hand-breth, een hand
bree.
An Inch, een Duim.
Hundred pound, honderd
pond.
A weight, een gewicht.
The ſcale, balance, de waag.
A pound, een pond.
Half pound, half pond.
A quarter, een vierendeel.
An ounce, twee lood/ een
once.
Half an ounce, een lood/
hal-

halbe once.

A measure, een maat.

A last, een last.

A bushel, een schepfel.

Gold-weight, Goud-ge-
wicht.

A quart, twee pinten.

Half a pint, een half pint-
je.

A quarter of a pinte, een
muddetjel/ uperken.

A pace, een schreed.

A mile, league, een mijle.

An aire, een mergen.

A furlong, 't achtste deel
van een Engelse mijl.

A hand-ful, een hand vol.

A Journey, een dag re-
sens.

18. *Of Writing.* Van
Schrijving.

A book, een boek.

Paper, Pampier.

Inck, Inkt.

Cotton, katoen.

Penns, Pennen.

Pen-knif, Penne-mes.

A whet-stone, wet-steen.

A ruler, een lintaal rpe.

A pair of Compasses, een
Passer.

A ream of paper, een
riem Pampiers.

Ruled paper, Belieneert
Pampier.

A quire of paper, een
boek Pampier.

Sheet of paper, een blad
Pampier.

A table-book, een memo-
rie boek.

A slat, een lepe.

A slat penne, een grift/
een griffie.

Sponge, spons / sponse.

A standish, een schijf-
hoker.

An Inkhorn, een Inkt-
hoker.

wax, Was.

Sealing wax, lak

wafers, Ouweltjes.

A signet, seal, signet.

A deske, lessenaar.

Sand, Sand.

Parchement, Francijn.

19. *Of Mans apparel.*

Van Mans kleeren.

A Cloake, een Mantel.

The doublet, het wambas

The britches, de broek.

The stockings, de kousen

Sik stockings, zijde kous

sen.

Worsted stockings, Sa-

pette kousen.

Half

Halfhose, halbe kousen.
 Garters, kousse-banden.
 Boots, laarsen.
 A tack, knecht / of een
 houtje om de laars
 mee uit te trekken.
 A pair of spurres, een
 paar sporen.
 Shoes, or a pair of shoes,
 de schoenen / of een paar
 schoenen.
 Spanish leather shoes,
 spaans leere Schoenen
 Dry leather shoes, neats
 leather shoes, droog lere
 schoenen.
 Pantobles, slippers, muilen
 Schoe-strings, schoen-
 banden / schoen-linten.
 Points, nestelingen.
 The furniture of ones ap-
 parel, de stoffering van
 een kled.
 A waist-coat, een hemtrock
 A pair of drawers, een
 paar onder-bzoeken.
 A pair of socks, een paar
 sokken.
 Of linnen, van linnen.
 Of woollen, van wollen.
 Wash't linnen, gewascht
 linnen.
 Cloth, wolse laken.
 Silke Cloth, silks, sijdelake

Serge Borsje.

A Coat, or Cassake with
 hanging sleeves, een rok
 met hangende mouwe,
 A Coat with buttons, een
 rok met knopen.
 The leinings, de de boepe-
 ring.
 Buttons, knopen.
 A morning-gown, een
 nacht-tabbert.
 A buff-coat, een buffelse
 kolder.
 A neckscarf, a neck-band,
 een dasje.
 A garment a la mode, een
 kled op de mode.
 A band with lace, or a la-
 c'd band, een bes met
 kant.
 Cuffes, poberetten / of
 ponjetten.
 Gloves, hand-schoenen.
 A girdle, een riem.
 A Castor, rēkastoerhoed
 A hat, a felt, een hoed.
 A hat-band, een hoetband
 A hat-band with ribbands
 een hoed-band met lintē
 A sword, een swaard.
 And dagger, en ponjaard
 A shirt, een mans hembo
 Half shirt, half hembo.

A night-cap, een nachtmuts.

A linnen night-cap, een linnen nachtmuts.

20. *Womans apparel.*
Vrouwe kleederen.

A Gown, een Cabbaard/
een Beupen.

A silk Gown, een zijde
Cabbaard/of zijde Beu-
pen.

A Curtle, or upper-Coat,
boven Rok.

An under Coat, or petti-
coat, onder Rok.

A pair of bodies, gestikt
lijf.

A waist-coat, een lijf-rok.

A plaite d Cloak, een ge-
ploit Manteltje.

Ear-Jewels, pendants at
the ear, Pendanten aan
't ooz.

Rings, Ringen.

Linnen, Lijnwaat.

Cotton, Boom-wol.

A smock, shift, een Vrou-
we hemdd.

An apron, een Schoztel-
kleed.

A handkerchiffe, een neus-
doek.

Neck-cloth, halsdoek.

Neck-handkerchiffe;
neusdoek om den hals.

Drawers, booz-moutwen

Coife, Mutse/Wulle?

Cap, Kap.

Neck-lace, halsband.

Bracelets, arm ketenen.

A scarfe, vaile, sluper/falfe

Thrid, garen.

Thread, draat.

Needles, naalden.

Pinns, Spelden.

Pin-chushion, Spelde-
kuffentje.

A pair of scissors, schaartje

21. *Of Trees, and Fruits.*

Van Boomen, en Vruch-
ten.

A tree, een Boom.

A root, een wortel.

The stem, trunk, de stam.

A bought, branch, een tak

A twig, een rijstje.

The bark, de Schozse.

A knot in a tree, quast/
boom-quast.

The pith, 't pit.

A leaf, een blad/loof.

A knop, a bud, een knoop

Blossom, bloessem.

A tree that blossoms, een
boom die bloeyd.

Fruit, vrucht.

A fruit-

A fruitful tree, een vrucht-
bare boom.

A barren tree, een vrucht
loose/ of onvruchtbare
boom.

An oke, een eike boom.

An a corn, een eekel.

Apple tree, appel-boom.

An apple, een appel.

Pear tree, een peerboom

A pear een peer.

A quince-able, een quince-
appel.

Quince-peares, or quinces
quince-peeren.

Cherry tree, kersse-boom

A cherry, een kers.

Plum-tree. { pruim-

A prune tree. } boom.

A plum, a prune, een
pruim.

An ashe, esse-boom/ es-
sche boom.

A beech tree, beuken-
boom.

A poplier, popelboom.

Linden, or teil tree, linde-
boom.

A willow, or fallow, wil-
ge-boom.

Pinne tree, sparre-boom/
denne-boom.

A Cipresse, een Cypresse-
boom.

A vine, een wijngaard.

A cluster of grapes, een
trotsse/een trosch druibe
Grapes, druiben.

Orange tree, Oranje-
boom.

An orange, een Oranje-
appel.

Medlard tree, mispel-
boom.

A medlar, een mispel.

Mulberry tree, moerbef-
seboom.

Mulberryes, moerbessen.

Abricock tree, Apzicoos
boom.

An abrickock, een Apzi-
coos.

Peach tree, Persikke-
boom.

A peach, een Persik.

Figge tree, Vfigge-boom

A Figge, een Vfigg:

Nut tree, Noot-boom:

A walnut, een olier-noot

A heselnoot, een hase-
noot/ hasel-noot.

A hesel, een haselaar/ha-
seler/hasel-noot boom.

Elder tree, Olier-boom.

Amond tree. Amandel-
boom.

Gooseberry tree, doorn-
bessen-

besen-boom.

Gooseberries. kruys / of
boon-besien.

Bastard corinths. com-
mon-ribes. aalbesien.

Lemmons, Lamonen.

Poom citrons, Citroenen

Chestnuts, kastanien.

Spanish chestnuts, spaan-
sche kastanien.

22. *Of herbs, & flowers.*

Van kruiden, en bloe-
men

Pease, Erten / erweten.

Pease in the hols, pelle
daar't zaad in legt.

Pease without peell, or skin
peulen sonder schellen.

Beansboonen.

Turky beans, or beans
from Rome. Roomische
boonen.

Garlick, loof.

Onyons, ajain.

Leeks, bieslook.

Straw-berries, aarbesien

A reddish, een radys.

Turneps, Rapen / knollen

Cabbages, buis-koolen

A colly-flower, een blom
kool.

Spinage, spinagte.

Salad, zalaad.

Lettice, latob.

Leafed, or headed lettuce,
krop-zalade.

Artichokes, artiskoken

Speragrasse, asperge.

Carroes, roots, wortelen/
peen.

Parsons, pijnstenaken.

Rayfort, peperwortel.

Parleyn, porcelein-
kruid / porselein.

Rue, wijn-ruit.

Chervil, herbel.

Parcele, Parsley, Peter-
celie.

Betes, beete.

Hemp, hennip.

Flax, vlas.

Hay, hoop.

Pumkins, Pompoenen.

Foreil, surkel.

Rosemary, Rosmarjn.

Margerum, Mariolein.

A cucumber koncommer

Hysope, Wsope.

Hop, Hop.

Wormwood, Wsem.

Anis, Anys.

Fackel, venkel.

Tobacco, Tobak.

Toad-stools, paddestoele.

A Thistle, een Distel.

Muskmelon, Meloen.

Flo-

Flowers, Bloemen.

Lillyes, Lelien.

Clove Gilliflowers, Ange-
liers/ Angelieren/ Ge-
noffelen/ Tette-bloe-
men/ (or Gilofer.)

Roses, Rosen.

Daisies, Maat eliefjens.

Gold cuppes, or golden
knaps, butterfloures, or
batchelers buttons, bo-
terbloemen.

Marigoldflowers, goulds,
Gouds bloemen.

Blew, or blue bottles,
koozn-bloemen/blaau-
we bloemtjes / die in 't
koozn staan.

A norsegay, or posey, een
ruikertje / ofte bundel-
tje bloemen.

23. *Of all sorts of Colours.*

Van alderhande kleuren.

Scarlet, Scarlaken.

Crimson, Karmosijn.

Red, Rood.

Incarnation, Incarnaat.

Yellow, Geel.

Pale, Bleek.

White, Witte.

Green, Groen.

Licht green, licht groen.

Sea green, zel-groen.

Sad green, donker groen.

Grasse green, gras groen.

Orange, Oranjen.

Black, Swart.

Gray, Grijs.

Blew, Blaauw.

Violet, Paars.

Flesh colour, Vleis kleur

Colour like the dawning
of the morning, koleur
gelijk 's morgens de
Son begint op te
gaan.

Coleur like fire, koleur
als 't vuur.

Purple, Purper.

Skie colour, azure, He-
mels-blaauw.

Licht russet ligt graauw.

Sad russet donker graauw

Dyed in the wool, in de
wolfe geberst.

24. *Of Warlike men.* Van
Oorlogs Volk.

The General of the Leger
or Army, den Generaal
van 't Leger.

Lieutenant General, Lui-
tenant Generaal.

Major General, of the ar-
my, Majoor Generaal
van 't Leger.

The great Master of the
artil-

artillery, den **Grootmeester** van de **Artillerie**/ 't **Geschut**.

Commissary of the munition of warre, **Commissaris** van den **trein** van **Dozlog**.

A Conquistador, or Commissioner of the Munsterings, **Commissaris** van de **Monsteringen**.

The Provost General of Army, de **Geweldige Generaal** van 't **Leger** Colonel, **Coznel**.

Lieutenant Colonel, **Luitenant Coznel**.

Captain, **Capitein**.

Lieutenant, **Luitenant**.

Ensign, **Daan-dzager**.

Sargent, **Sergiant**.

Quarter-Master, **Quartier-Meester**.

The Provost of the Regiment, **Geweldiger** van 't **Regiment**.

The scribe, Clarke of the Company, **Schryver**.

Corporal, **Cozperaal**.

A Gentleman soldier, een **Wielbozst**.

The army, 't **Leger**.

A combat, een **gevecht**/ **slag**.

An Assault, een **stozm**/of **aanval**.

Chirurgion, **Barbier**.

Pioneer, **Graber**.

Drummer, **Tamboer**/ **Trom-slager**.

Victualer, **Soetelaer**.

Provision, victuals, **lijfsrecht**.

Gunner, Canonnier, **Constapel**.

A Musqueteer, een **Musquettier**.

A Pikeman, eē **Piekenier**.

A corcelet, Harnesse, een **Harnas**.

A Canon, a gun, een **stuk Geschut**.

A bullet, een **Kogel**.

Cartages, patronen/ of **Kardoesen**.

Archers, **Sergianten**/ of **hapscheerders**.

Infantry, foot-soldiers, **Doet-volk**.

25. *Of the Cavalery (belonging to a Regiment of Horse-men, or Troopers.)* Van de **Ruitery**.

The General of the Horse (or of the Horse-men) de **generaal** van de **Ruite-ry**.

The

The Lieutenant of the cavalry (*or the Horse*) de de Luitenant van de Ruiterp.

Commissioner of the Horse, Commissaris van de Ruiterp.

A Colonel of a Regiment of Horse (*or Troopers*,) een Coznel van een Regiment Ruiters.

A Cornett, een Coznet/ die de Standaard boerd.

A Trumpeter, een Trompetter.

A Trouper in compleat Harnesse, een Ruiters in volle Harnas.

An Harquebuser, een Ruiters met een lang Roer.

A Dragonneer, licht gewapent Ruiters.

Cavalery, Horse-men, or a Troupe of Horse-men Ruiterp.

26. *Of Navigation.* Van de Scheeps-vaard.

A ship of warre, a man of warre, Oorlog-schip.

A ship, een schip.

A ship-master, een schipper.

The captain of a ship, de Capitein van een schip
The Lieutenant of a ship, de Luitenant van een schip.

Marriners, seamen, bootsgesellen.

The provost, de pzoovoost
The boyes, de jongens.

The Cabin-boy, de Kajuut jongen.

The cook, de kok.

The keel of the ship, de kiel van 't schip.

The sails, de zeilen.

The cordage, de touwen of het wand.

The missin, de fok.

Afore the wind, voor de wind.

° gainst wind, tegens de wind.

The helm, or the rudder of the ship, 't roer van het Schip.

The ancker, 't anker.

To navigate a ship, a vessel, varen.

An haven, een haven.

A Pilote, een Pilot.

Masters mate, Stierman

A Gallery, een Galderpe

A Galley, een Galepe.

A Fleet, een Vloot.

The blocks, de blokken.

The foremost part of the ship, or the bough, het boozste van 't schip/ of de boeg.

The fore-castle, 't Booz-kasteel.

The hindmost part of the ship, the stern, het achterste van het Schip.

The great cabin, de groote kajuit.

The gunners' cabin, or gunroom. de konstapels kajut.

The hatches, 't overloop/ de Luffen.

The gunnes. het geschut/

The compass, 't Kompas
a line, or flag, een vlag-
st.

Cables, kabels.

A Pirate, een Roofschip.

26, Of Number. Van 't
Getal.

One, een.

Two, twee.

Three, drie.

Four, vier.

Five, vijf/

Six, zes.

Seven, seven.

Eight, acht.

Nine, negen.

Ten, tien.

Eleven, elve/ elf.

Twelve, twaalf.

Thirteen, dertien.

Fourteen, veertien.

Sixteen, zestien.

Seventen, seventien.

Eighteen, achttien.

Nineteen, negentien.

Twenty, twintig.

One and twenty, een en
twintig.

Twenty and two, twee en
twintig.

Twenty and three, drie en
twintig/ &c.

Thirty, dertig.

Forty, veertig.

Fifty, vijftig.

Sixty, zestig.

Seaventy, seventig.

Eighty, tachtig.

Ninety, negentig.

Hundred, honderd.

One hundred, een hon-
derd.

Two hundred, twee hon-
derd.

Three hundred, drie hon-
derd.

Four hundred, vier hon-
derd, five,

Five hundred. vijf hon-
derd.

Six hundred. zes honderd.

Seaven hundred, seven
honderd.

Eight hundred. acht hon-
derd.

Nine hundred. negen hon-
derd.

Thousand, duifend.

Three thousand. drie duif-
fend.

Five thousand. vijf duif-
fend.

A thousand thousand, ora
Millon, duifentmaal
duifend/ of een Milli-
lioen/ &c.

27. *Of dispositive number.*
or of number, appertain-
ing to order. Van het stel-
getal.

The first, de eerste.

Second, tweede.

Third, derde.

Fourth, vierde.

Fifth, vijfde.

Sixth, sesste.

Seaventh, zevende.

Eight, achtste.

Ninth, negenste.

Tenth, tiense.

Eleventh, elfste.

Twelfth, twaelfste.

Thirteenth, dertienste.

Fourteenth, veertienste.

Fifteenth, vijftienste.

Sixteenth, zestienste.

Seaventeenth, zeventienste.

Eighteenth, achtiense.

Nineteenth, negentiense.

Twentieth, twintigste.

Thirtieth, dertigste.

Fourtieth, veertigste.

Fiftieth, vijftigste.

Sixtieth, zestigste.

Seavantieth, zeventigste.

Eightieth, tachtigste.

Ninetieth, negentigste.

Hundred, honderdste.

Two hundred, twee
honderdste.

Three hundred, drie hon-
derdste.

Four hundred, vier hon-
derdste.

Five hundred, vijf hon-
derdste.

Six hundred, zes honder-
ste.

Seaven hundred, seven
honderdste.

Eight hundred, acht
honderdste.

Nine hundred, negen-
honderdste.

Thouſandtb, duifentſte &c

28. *Of ſmal living Creatures.* Van kleine Gedierten.

A bee, een bie / bietjen.

A wasp, een Wefpe / Woren-toren.

A horner, Wanzel hozſel.

A butterfly, kappelletjen.

A painted butterfly ſchoen lappertjen.

Vlinder, pepel.

A fly, een Vliege.

Dogfly, gnat, midg, muggeſe.

A Pilmire, Ant, or an Enmor, ~~Miere~~ Piſemme / Piſmire / ~~Mierſpke~~.

A cheefe lippe, een Piſſe-bedde / zeuge.

A Mole, or a Moule, mol.

A Field-mouſe, een Veld-Muiſ.

A Louſe, een Luiſ.

A flea, een Vloop.

Wall-like, Weeg-luiſen / Wand-luiſen.

A Worm, een Worm.

An Earth-worm, een aard worm pier / pier-worm.

A ſpieder, een Spinne.

A graſſe hopper, ſpizink-haan.

A Weeſel, or weaſil, Weſel / Weſeltjen.

A Firrer, een Fzet / Fzoet.

A Frogge, a little Frog, Bozſchhen.

A Toade, een Padde.

An hand-worm, a mire, fiere ſiertjen.

The black-fly, called a Beetle,, Heber.

Locuſt, Spizink-haan.

Palmer-worm, Kruſe / Kruſſene.

Canker-worm, Heber.

Caterpillar, graſſe-worm, Kruid-worm.

A Silk-worm, ſp. worm.

A Viper, Adder, Woder.

An Hedg-hog, an Irchin, een Egel.

A porcupine, een pſer ber ken / Swijn-Egel.

29. *Of words that are Contraries.* Tegenſtrijdighe woorden jens.

Good, goed.

Bad, ill. quaad.

Of the beſt, van 't beſte.

Beſt of all, alderbeſt.

From evil to worſe, van quaat tot erger.

Wiſe, prudent, wijs.

Fool, fooliſh, unwiſe, gek / ſot.

ſot/ dwaes.

Great, groot.

Little, ſmall, klein.

Honest, b2oom/ eerlijk/
eerbaar.

Dishonest, onb2oom/ on-
eerlijk.

Virtuous, deugdelijk.

Vicious, ondeugent/
deugniet.

Groſſe, dik grof.

Slender, ſmal.

Tender, teer.

Fat, Vet.

Lean, mager.

Subtile, loos / ſubtyl.

Simple, ſlecht.

Crafty. Loos.

Ninny, innocent, onnoſel.

Friend, Vriend.

Foe enemy, Vvriend.

Agreeable, aangenaam.

Disagreeable, onaenge-
naem.

Modest, tuchtig.

Immodest, impudent, on-
tuchtig.

Lawleſs, rechtloos.

Audacious, ſtout.

Fearful, onſtout/ bloo.

Seducer, verleider.

Leader, leiter.

Righteous, rechtvaardig.

Unaihteous, onrecht-
vaardig.

Equality, billikheid.

Inequality, onevenheid.

Evitable, vermijdelijk.

Inevitable, onvermijde-
lijk.

Acceptable, aannemelijk.

Unacceptable, onnaanne-
melijk.

Rational, redelijk.

Absurd, ongerijmt /
plomp / ſonder reden.

Long, lang.

Short, kort.

Neer, hardby, cloſeby, na-
by.

A farre of, of verre van
daan.

So neer, ſoo na.

So farre, ſoo verre.

Large, wide, breed / wijsd.

Strait, narrow, eng / ſmal.

Humble, nederig.

Proud, hobaardig / trots /

Meek, ſachtmoedig.

Highminded, hoogmoede-
dig.

Free, b2p.

Servil, gedienſtig / ſtraf-
achtig.

Faithful, getrou.

Unfaithful, outrou.

Discover, reveal, ontdek- ken.	Dry wood, droog hout.
Discovering, discovery, re- velation, uncovering, ontdekking openbaring	Full, vol.
Conceale, cover, dekken.	Empty, idle, ydel leeg.
Concealment, covering, hiding, dekking/verbee- ling.	Rich, rijk.
Beautiful, fair, schoon.	Poor, arm.
Deformed, ugly, uncome- ly, leelijk.	Fruitful, vruchtbaar.
High, hoog.	Ster.b, barren, onvrucht- baar,
Low, laag.	Happy, gelukkig.
Honorable, eerlijk.	Unhappy, unfortunate, ongelukkig / rampspo- dig.
Dishonourable, oneerlijk/ oneerwaardig.	Miserable, rampsalig.
A Considerate-man, een bevoetsaam man.	Ioyfull, glad, blijde.
Inconsiderate, onbevoet- saam/stout/reukeloos.	Sorrowful, droevig.
Witty, vernuftig.	Pleasant, geneuglijk.
Silly, onvernuftig,	Unpleasant, ongeneuglijk
Understandig, intelligible verstandig.	Merry, } vrolijk.
Ignorant, onverstandig.	Locund, }
Lovely, minnelijk.	Sound, in healt. gezond.
Hateful, hatelijk.	Healty, healthful, wel te pas lustig/al lustig
Humane, beleefd.	Sick, ill, weak. krank/ qualijk te pas.
Churlish, inhumane, bar- barous, onheusch/boets/ onbeleefd.	Life, leven.
Green wood, groen hout.	Death, dood.
	30. Opprobrious names. Or ignominious disgraceful terms. Smadige en schamperachtige namen of oncerlijke schand- namen.
	A Knave, Guite/Bengel Rogue.

A Rogue, Schelm, Fielt
Rabaut/Boebe.

Traytor, Verrader.

A Theef, een Dief.

An high-way rogue, een
Struikroover/ Straat
schender.

A Robber, a Pyrate, een
Roover/ Zee-roover.

A Cut-purse, een Beurse
snijder.

A treacherous man, een
berraderlijk man.

A bold fellow, een stout
onbehuist haarl.

A Pander, a Russian, een
Hoere-waard.

A cuckold, horen-dzager

A Cheater, een bedziager

An Impostor, een beuseler

A Ravisher of Virgins, een
schoffierder/ of Maag
den schender.

A Vagabond, een Land-
looper.

A Whore-master, een
Hoere-kogd.

A Whore-munger, a Who-
re-hunter. een Hoereer.

To the

If I despise'd be in thine
eyes.

That so you cannot see,
What need there is of me;

der / een Hoeren-jager.

A Lyar. een leugenaar.

A bastard. een hoerekind

A lazy fellow, een leu-
waard.

A Drunkard, een dronk-
waard.

An Atheist. een Atheist.

An Hereticke, een Ketter

A juggler. een guigelaar
guigeler/ kokeler.

A cunning Fox, een slu-
me Vos.

A Glutton, een Dzaat.

A sordid fellow, een Drek

A Slanderer. een Naam-
schender.

An Infidel. een ongelou-
big mensch.

A Covetous wretch, a
churle. een gierigaard/
een rehel.

A Wretch, gult / deug-
niet.

A wretched fellow; een
deertlijk gesel.

An unthankful wretch, een
ondankbaren rehel.

A Carraine, een Karonje

Scorners.

This' sturbs me not: for who
denyes.

A Dog much better is,
Then breatheless Lions.

*Page 102. of the First Part I promised to Interpret the
unexpounded words, there in contained, which
we will now performe forme Page to
Page : as followeth.*

Pag. 103. van 't Eerste Deel beloofde ik de onvertaal-
de woorden, daar inne begrepen, te Vertolken,
't welck men nu vervolgens van Pagie tot
Pagie doen sal: als volgd,

Pagie 2.

Julice, gerecht/gerech-
tigheid/ rechtvaardig-
heid/ rech.

Jade, een traag/of leup
Paard.

Rejoyce, verheuzen/
verblijden/ sig verblijde-
en van blijdschap singen

Object, boozwerping/
boozstelling/ boozhou-
ding/ een beruſting.

Jarre, verschillen/ ver-
ſcheiden thoon ofte ge-
luid maken/ met mal kan-
deren niet over een ho-
men/twiſten/verſchelen/
tweedzachtig zijn.

Iear, ſchimpn.

Verily, waarlijk/ ſeker-
lijk/ immers/ toch.

Vertue, deugd/ kragt.

Service, dienſt.

Vocation, beroep.

Vanity, ijdelheid.

Invent, binden/uit-bin-
den/ verzinne/verzieren
Vehement, heſtig/ ge-
weldig/ krachtig/ ſeer
groot ende ſterk hebig.

Vehemently, geſtiglijk/
grootelijk/ ſeer.

Vexation, quelling/
moetten.

Vicious, gebzehtig/ ge-
brekelyk/ondeugdig/on-
deugend/ buil/ſinkende/
geſchend/ verdozen.

Vulnerate, quetsen/ver-
wonden.

Viceroy, Onderkoning

Vike-regent, Onder-

voogt/ Onderſtadvoogt

Onder-rijke-voogt/ Oa-

der-Auwaard/. Onder-

beſtierder.

Pagie 3.

Maal / lascivious, petulant, a fool, foolish, without wisdom, that hath no grace, that hath no pleasant faishion in words, or gesture, mad, witlefs, foppish.

Maal / a space of time: as **eenmaal** / een etmaal / once, one time, **weemaal** twice, two times: **meenig maal** / often, often times, many times: **nademaal** dat / after that, afterward, since that: for as much as,

Maal / i. e. a Consort, a Companion, hence.

(**Een Gemalinne** / a Wife.) it sign: also, repast, pasturing, feeding, meat, or an eating, and drinking together: as, **noenmaal** / **abontmaal** / &c. it signifies also a mool, note, or spot.

Maag / I may, or can.

Maag / kin, ally of the same blood; and the stomach.

Maag / I saw.

Maag / or **zaag** / a sawe, a shingle, or flat of the earth

Taal / Number.

Taal / talk, tongue, speech: as, **ijn's Moeders taal** his Mothers tongue, or speech: **ons Lands taal** / our Country speech

Maan / a Man, a husband

Maan / the Moon.

Ben / I am.

Been / a bone, a leg.

Schel / a Shel.

Scheel / oblique, squint.

Tellen / to tell, or number.

Teelen / to gender, begit porduce, procreate.

Heft / the hilt, haft, or handle of a weapon, knife or tool.

Heft / he hath.

Det / a Law.

Deet / the hearb-wood

Blik / a thin plate, or leaf of silver, or other metal, as latten.

And a winckling, or twinckling with the eye: as, **een oogenblik**.

Blijh / from **blijhen** / to manifest, to make appear, to seem, to shew.

Mis / love, and lesse: as, **niet mis** / not lesse, **niet**

te min / nevertheless.

Mijn / mine.

Sin / or **zjn** / a sense.

Sijn or **zjn** / his, to be.

Win / a Country husband man, a Clown, also : to gain, **ik win wat** / I gain somewhat, **gewin** / gain.

Wijn / Wine.

Swijk / a broach, or spit of yron, or wood, an awger, piercer, or wimble, a **twiege**, a rodd or scourg-stick.

Swijk / lack, poor, sowning, defect, failing.

Bos / a Wood, a Bush.

Boos / wicked, perverse, malignant, peevish, evil.

Los / loose, free without care.

Loos / empty, vacant, wanting, poor needy, destitute: expressed by **lesse** / in English when it comes in the end of a word: as,

Godloos / **geldloos** / **eerloos** / **trouwloos** / **baderloos** / **machtloos** / **hijtelloos** / &c. i. e. Godless n. o. nyless. &c.

It signifies also : to be fly. crafty, wyly. subtil.

like a fox. witty, wary. prudent.

Bot / a fish, called a plaice.

Boot / a Boar.

Schot / the out cast, that which is cast up, or out (as mire, and dirt out of the sea.) hence.

Overschoot / remnant, remainder.

Schoot / alappe, the bottom.

Kop / the pate. the head.

Koop / sale. **te koop stellen** / **te koop setten** / to set or expose to sale. **goeden koop zjn** / to be cheap, a good penner.

Dun thin, slender. lean sparing.

Duin / a heathy place, the seadowns, a sandy, or gravelly place.

Lus / a snittle.

Luis / a louse.

Mus / or **musch** / a sparrow.

Muis / a Mouse.

Hus / **hussak** / or **hushak** / a robe made of wolves and deer skins.

Huis / a House.

Huis /

Tus/ or tut/ tusch.

Tuus/ at home. hy en
is niet tuus/ or hy/
he is not at home.

Pagie 4.

Yeild, leveren/ geven/
dooztbengen oberlaten
Yoke, een Juk/ een Juk
and hence, yoke-fellow,
een gehouwdde Man, of-
te Vrouw.

Yarne, Wolle garen.

Yesterday, Gisteren.

Journey, een Reize/ een
weg reise.

Call, roepen/ namen.

Cry, een geroep/ gekrijt
geherm.

Cloak, een Mantel.

Clock, een Horlogie/
Uurwerk.

Accord, verbzag/ ober-
een-stemming/ vereeni-
ging/ ober-een-komst.

Crime, misdaad, laster
stuk/ schuld.

Calamity, ellendigheid
gequel/ tegen-spoet.

Clemency, sachtmoed-
dighed.

City, Stad/ Stoop-
stad.

Censure, bestraffing/

toets/ berisping.

Hence, van hier-heen.

Whence, van waar/
waar van daan.

Race, een loop/ the race
of ones life, de loop eenes
lebens/ ook ozden/ en
verbolg/ continuatie.

Face, aansicht/ aange-
sicht.

Solace, vermaak/ troost
belusting/ verheuging/
verblijding/ solace/ ver-
troosting.

George, Floris.

General, gemein/ alge-
mein.

Gingbor, Bengber.

Gesture, gebaar, het ge-
laat/ ende handeling/ ge-
beert/ bootze beweging/
dragt.

Gelly, rinsel/ ofte run-
sel.

Generation, Geslachte.

Gentle, sacht/ teer/ wech-
tand/ sachtmoedig.

Gorget, een halsdoek/
of Vrouw coliere/ daar
se hare bozzen mede dek-
ken/ een hals-wapen/
hals harnas.

Gorgeous, sierlijk toe-
ge-

gerust/ toe gemaakt/be-
reid / ende hofstelijke cie-
ring.

Gyant, Reuse.

Gilofcr, Nagel-bloem.

Gaole, Gebangenis /
Kerker / Gebangen-
huis.

Goale, het einde van eē
pegelijk ding / een perk/
de prijs diese behaalden
als men woestelden ofte
te boet of te Paard om
eere in eene loop-bane
liepen.

Gold, Goud.

Gimler, een booztjen.

Got, gekregen.

Grasse, planten in-plan-
ten/ enten.

Gravel, Grabeel.

Grammar, Letterkonst
Spreekkonst/ taalkonst

Grain, Koozn.

Ground, de grond / het
land.

Gain, gewin/ winst.

Get, verkriften.

Garter, een kouse-band.

Gulfe, diepte des waters

Gutter, een gote.

Hamper, een kofz/ ofte
mande van wiffen / ofte

teen gemaakt.

Hand, een hand.

Hazard, gebaar/ lot/
abontuur/ kans.

Husband, een gehoutw
Man.

Husband-man, een die
Land-werk doet / een
Land-bouwer / Land-
man/ Huis-man.

Have, te hebben.

Help, hulpe.

Hinde, Vinde / 't Wiff-
je van een Herr.

Hogg, Barken.

Hart, or Stagge, Hart.

Chamber, kamer.

Cherry, kers.

Chose, kiesen.

Children, kinderen.

Child, kind.

Churle, Boer / een on-
beleefde Dent/ gesloten-
hertig / vrekig / oneer-
lijk schandelijk gesel.

Church, Kerke.

Chicken, kicken / een
kuicken.

Cholar, galle / toozn /
gramfchap/ gele gal/ gal-
fucht/ heet bloedigheid /
op-loppentheid.

Cholarick, haastig /
gram

gram / op-loopent.

Choak, verſtikken/ ver-
wozen/ verſwachten.

Churn, een karne/ kerne
daar men boter in karent

Chalk, krijt.

Which, welke.

Fetch, halen.

Filch, ſtelen / weg-ne-
men/ontnemen/weg beu-
zelen.

Stretch, rekken / ſtrek-
ken uit-ſtrekken.

Welsh, Wals.

Belch, gorspen/ oprup-
ſenen/ rupſenen / van de
boſt ofte mage wozen
ſijn hert ontlaſten.

Wench, dienſt-maagd/
dieſt-bode.

Laugh, lachen.

Draught, heimelijkheden
prijbaat.

A draught of Beer, or
Wine, een bzonk Bier/of
Wijn.

Enough, genoeg.

Daughter, Dochter.

Plough, Ploeg.

Through, door/ by.

Philosophy, Philoſophie

Phisick, Medecijn / a
Phisician, een Doctoor/ eē

Medecijn-meester.

Page 5.

Ja/ Yea. Neen / Nay.

Tongſt/ or gunſt/ or gun-
ſte/ favour.

Tegens/ against, or unto
pet/ somewhat, petwes /
ibid.

Somebody/ somebody.

Regelijh/ every one, all.

Jeugd/ Youth.

Wetters/ any where, so-
mewhere, in someplace.

Tegenwoordig/ present

Bree / briede / peace. te
brieden zijn/ to be still, or
quiet, to acquieſce, not to
be ſolicitous, to be con-
tent with his own, to be
ſatisfied in his mind, to
deſire nothing beſides.

Ik ben te brieden / it
pleaſeth me. I accept the
condition, or propoſal.

Te brieden ſtellen / to
pleace. to pacify. to ſatisfy

Bleefsch/ Fleſh.

Byant/ an enemy, byant
ſchap/ enmity, hoſtility.

Breeſe / fear; breeſe-
loos/ fearleſs. dreadleſs.

Brouwe/ a Wijs. a Wo-
man, a Miſtris.

Mure/

gerust/ toe gemaakt/be-
reid / ende kostelijke cie-
ring.

Gyant, Reuse.

Gilofcr, Nagel-bloem.

Gaole, Gebangenis /
kerker / Gebangen-
huis.

Goale, het einde van eē
pegelijk ding / een perk/
de prijs diese behaalden
als men worstelden ofte
te voet of te Paard om
eere in eene loop-bane
liepen.

Gold, Goud.

Gimler, een booztjen.

Got, gekregen.

Grasse, planten in-plan-
ten/ enten.

Gravel, Grabeel.

Grammar, Letterkonst
Spraaikonst/taalkonst

Grain, Koozn.

Ground, de grond / het
land.

Gain, gewin/ winst.

Get, verkriften.

Garter, een kouse-band.

Gulfe, diepte des waters

Gutter, een gote.

Hamper, een kof / ofte
mande van wiffen / ofte

teen gemaakt.

Hand, een hand.

Hazard, gebaar / lot/
abontuur/ kans.

Husband, een gehoutte
Man.

Husband-man, een die
Land-werk doet / een
Land-bouwer / Land-
man/ Huis-man.

Have, te hebben.

Help, hulpe.

Hinde, Vinde / 't Wif-
je van een Hert.

Hogg, Darken.

Hart, or Stagge, Hart.

Chamber, kamer.

Cherry, kers.

Chose, kiesen.

Children, kinderen.

Child, kind.

Churle, Boer / een on-
beleefde Dent/ gesloten-
hertig / vrekig / oneer-
lijk schandelijk gesel.

Church, kerke.

Chicken, kicken / een
kuicken.

Cholar, galle / toozn /
gramschap/gele gal/gal-
sucht/ heet bloedigheid /
op-loppentheid.

Cholarick, haastig /
gram

gram / op-loopent.

Choak, verſtikken/ ver-
wozgen/ verſwachten.

Churn, een karne/ kerne
daar men boter in karent

Chalk, krijt.

Which, welke.

Fetch, halen.

Filch, ſtelen / weg-ne-
men/ ontnemen/ weg beu-
zelen.

Stretch, rekken / ſtrek-
ken uit-ſtrekken.

Welsh, Wals.

Belch, gorspen/ oprup-
ſenen/ rupſenen / van de
boezſte ofte mage wozen
ſijn hert ontlaſten.

Wench, dienſt-maagd/
dieſt-bode.

Laugh, lachen.

Draught, heimelijſheid
prijbaat.

A draught of Beer, or
Wine, een bzoenk Bier/of
Wijn.

Enough, genoeg.

Daughter, Dochter.

Plough, Ploeg.

Through, door/ by.

Philosophy, Philoſophie

Phisick, Medecijn / a
Phisician, een Doctoor/ een

Medecijn-meester.

Pagie 5.

Ja/ Yea. Neen / Nay.

Tongſt/ or gunſt/ or gun-
ſte/ favour.

Tegens/ against, or unto
pet/ somewhat, petwoes /
ibid.

Nemand/ somebody.

Negeſt/ every one, all.

Jeugd/ Youth.

Wetters/ any where, so-
mewhere, in ſomeplace.

Tegenwoordig/ present

Bzee / bzeede / peace: te
bzedden zyn/ to be ſtill, or
quiet, to acquieſce, not to
be ſolicitous, to be con-
tent with his own, to be
ſatiſfied in his mind, to
deſire nothing beſides.

Ik ben te bzedden / it
pleaſeth me. I accept the
condition, or propoſal.

Te bzedden ſtellen / to
pleace. to pacify. to ſatiſfy

Bleesſch/ Fleſh.

Bpant/ an enemy, bpant
ſchap/ enmity, hoſtility.

Bzeefe / fear; bzeefe-
loos/ fearleſs. dreadleſs.

Bzoutwe/ a Wijs, a Wo-
mro, a Miſtris.

Wure/

Uure / an Houre.

Schikken to dispose, or order. to set in order.

Belukken to happen, to chance, to have good success, to fall out prosperously.

Zulke / such zulcks / so that.

Welke / which.

Siel / ziel / the soul.

Zaal / a Hall, a palace.

Zoodanig / such like, of the same sort.

Stijf / silence, sticht stil / be silent, hold your tongue, or hold your peace.

Swijm / omnacht / a swoond.

Beswijmen / beswijken / to swoon, to faint.

God / God.

Gebed / Commandment.

Wozd / worden / to be.

Geest / a Spirit, a Ghost.

Woord / a word, a sentence.

Page 6.

Add, toe doen / by boegen / vergaderen / op tellen.

Bedd, Bedde.

Chasse, haf.

Glad, verblijd / verheugt

Fedd, geboed.

Dogg, hond.

Hogh, Swijn / en Verken.

A dugge, de mammen / bozsten / ofte under.

Legge, been / shin / scheen

Madd, oul / rasend / uitsinnig.

Mudd, slijk / modder / more, meer.

Mugg, pannetje / ofte kommetje daer men botter in smelt.

Padd, pak / bundel bagage.

Stoffe, schimp-woord / spot-woord / ofte schimp-pen / spotten.

Stasse, een stok.

Stuffe, stoffe.

Righ, reden / to rig out a Ship, een Schip uit-reeden.

Atremp, pogen / onderstaen / ondernemen.

Hymne, Lof-zang.

Come, home.

Blesse, zegenen / blisse, zaligheid / d'eeuwige zegen. Glasse.

Glasfe, gelas/glas.

Henr, een Hoen / een
Pinne.

Penn, een Penne.

Limme, een lid.

Solemne, plichtelyk fee-
felijk/hoogetydlyk.

Almigty, Almachtig

Tongue, tong.

Plague, Plaag.

Rogue, Schelm / een
fraat schender / een quit.

Hag ue, s Gravenhage
Prague, Praag.

Condemn, veroorde-
len/verdoemen/doemen/
berwijfen.

Receipt, ontfanging/
inneemsfel.

Debt, geld-schuld.

Brain, heffens bzein.

Despair, wanhope.

Fair, schoon / lieflijk /
fran / hupfch.

Mountain, berg.

Sauce, sauce/or fauffe.

Laud, lof.

Applaud, verbzofijken/
pzyfen/toe-juchten.

Authority, gefag / ge-
loofwaardigheyd, macht
hebbing/aansien/macht/
agtbaarheyd/overftaan.

Law, Wet.

I faw, ik fag.

Straw, ftrou,

Pagie 7.

Baat d / a Horfe.

Swaard / a Sword.

Baat / or baar / bare
present, apparent, plain,
open, or naked, prompte.

Baar-geld present mo-
ny, baar-geld geven / met
baar-geld betalen / to ma-
ke prompte payment, to
pay with ready mony.

Baar-hoofst / i.e. bloods
hoofst / barre-boeds / i. e.
bloods boeds / bare foot.

Swaar / heavy, fad.

Hap / a Dog-fish.

Kap / a key, or wharfe.

Port, or haven.

Saep / a kind of fuffe,
made half of filk.

Maep / mape / a kind
of worm, cheefe-worm.

And Maep-tijd / mow-
ing time.

Dzaep / quickly, and a
turn for turners work.

Dzaep-bzug / a turn-
bridg, a bridg wich turns
upon a spindle.

Kraeg / a Crow.

Gaauw

332 A A N H A N G S E L.

Baauw quikke spirited.
lively, chea: ful.

Haum / a Caddow.

Snaum a taunt, abitter
speech, a mock, a scoffe, a
nautious. snivle.

Flaaum / faint, flaaum-
hertig faint-hearted.

Blaaum / or blaaum /
blew.

Gzaaum / gray.

Paum / a Pee-cock.

Gept / or gest / a goat.

Rein / rein / clean, pure,

Klein / little.

Blein / a blain.

Heur / her's.

Deur / trough, deurbak-
ken / through-bakt, deur-
bozen / to boor through,
deur-bzengen / to bring
trough to spend, or con-
sumne.

Deur-gaan / or dooz-
gaan / to go through,
deur-schijnen / to shine
through, to be transpa-
rent, deurgaande twee
Jaren / two continual Ye-
ars.

Deure / a dore, deurken
a little dore.

Neus / a Nose.

Steur / a thing drag'd, or
trail'd upon the ground,
een leut / a frivolous, trivial
matter, a thing of no value.

Leur-werk / a vain, un-
profitable, vile, base, foo-
lish trivial work.

Hence.

Een leut en een steur /
a trival dirty thing.

Leeuw / a Lion.

Schreeu / geschreeuw /
a schrik, a schriking, a cry-
ing out, an outcry, a cry-
ing far a loud, a brying.

Sneeuw / snow.

Ik zie / I see.

Hieum / I did, hewe, from
Houtwen / to hewe.

Nieuw new.

Soet / sweet.

Bloed / blood.

Goed good.

Moeder Mother.

Bloepen to blossom.

Koeven / Cows. or kine.

Roepen to row.

Besnoeit / pruned.

Hay / Hay.

Mooij / gay, fine, and,
hand some.

Zoop / a sold, a turf, a
clod, a green turf or sod.

Doop

Doop/from **dopen** ont-
briesen / **ontdoopen**/ to
have to relent, as Ice
doth.

Dout Salt.

Dout/ Gold.

Dout/ Wood.

Stout/ **fronte**/ bold, re-
solute, lusty, cruel, arro-
gant, confident disdainful,
proud, not fearful, undaun-
ted, bold, hardy.

Quaken / to scatter, or
spread abroad, to disperse
and publish, to dissolve, or
to croak, like a rood, or
frog, to gaggle, or cry like
a goose, or quackle like a
quail.

Buur/ **gebuur** **buurman**
Neighbour.

Buur-wijf/ a she neigh-
bor.

Beut/ **beuit**/ spoile, boot-
ry.

Huur/ from **huuren** / to
hire, dit **huis** is te **huur**/
this house is to let.

Muer./ a Wall.

Suur/ sour.

Leup/ lazy, slothful.

Steupten/ to turn back.
to turn away, to let, to
hinder, when a thing falls

down, and can go no fur-
ther, but recoiles, or to hit
against the wall till it re-
bounds, to leap back, to
rebound, to skip back, like
a ball that returns from
the wall.

Hence.

Niet stuiten/ it avails
nothing, it is good for no-
thing.

Steuiten/ i. e. **pochen**/
to speak highly of himself,
to glory, to boast, to boast
vainly, to brag.

Fleuiten/ to whistle.

Deuit, a doit. the eight
part of a stiver.

Huis a house,

Muis/ a mouse.

Luis/ a louse.

Wewers / somewhere;
badge, teiken/ een **kriggs-
baantjen**/ or a badge, sig-
net, signal.

Page 8.

Leave, **oozlof**/ **verlof**.

Creature. **creatuur**.

Reason, **reden**/ **rebelijck**

Verstand/ **vernust**.

Speak. **spzeken**.

Heaven, **Hemel**.

Feel, **gevoelen**.

Seise

334 A A N H A N G S E L.

Seize, aan-slaan/behan-
gen/to seize upon. de hant
aan-slaan / aanbeerden /
met de hand grijpen.

Reccive. ontfangen.

Weight, gewicht.

Prey, een pzoop/coof.

Valley, een Dal.

People, Volk.

Jeopard, hasard / ge-
wag / angst / vzeese.

Jence, sap / natuurlijke
vochtigheid.

Rheume, snot/katharre
loop van vochtigheid uit
de lersfenen.

Brew, brouwen.

Few, weinig.

Hewe, houwen.

Jew. een Jode.

New. nieuw.

Field, een veld/akker.

Yield, op-geven/uit-le-
veren/toe-stemmen.

Shield, schild.

Friend, vriend.

Broad, breed.

Boat, een boot / schuit.

Cloath. Laken.

Goale, einde van een
loop.

Good. goed.

Food. voedsel / eetwa-
ren.

Moon, de Maane.

Stool, een bank/ zetel.

A jointstool, een vier-
kante langwerpige zetel.

Ounce, een once gewigt

Gourd. een wonder-
boom/ hauwoorde/ hou-
woorde.

Mount. een berg / een
uit-hijgende berg in der
Zee.

To mount up. op-klim-
men/ opstijgen.

Touch, aan-raken.

Cow. een koe.

Sow, een zeuge.

Choise, uit-gelesen, kiew

Oil, Oyle.

Spoil, bederven / roof-
goed.

Voide. ledig/ ydel.

Destroy, verdelgen/ ber-
woesten/ vernielen / uit-
roepen.

Boy, jongen.

Joy, vzeugde.

Imploy, gebruiken, in't
werk stellen.

Due, dat een toekomt/
my due. mijnrecht / mijn
gerechtigheid / dat mijn
toe-

me-komst/his due.'t gene
hem toe-komst.

Enfue. volgen.

Enfuing words. volgen:
de woorden.

Pursue. vervolgen/ na-
volgen.

True. ware. Truth,
waarheid.

Fruit. vrucht/ oost.

Fruitful. vruchtbaar.

Buy. koopen.

Buil, timmeren. a house
wright, a ship wright. een
huis / een scheeps-tim-
mer man.

Conduit. een water-lei-
ding/ water-gelep.

Guile. bedrog.

Suite. bede/een request/
verzoek/ook een pak/als
a suite of cloths, een pak
kleeren.

Beauty. Schoonheid/
blank en klaar van aan-
gesicht.

Crime. schuld / mislag/
misgreep.

Ease. gemak.

Glase, te verglazen.

Guise, manier / een ge-
falte gebaante.

Disguise. dek-mantel/

mom-kleederen / mom-
me/mom-aansicht / een
gebeest gelaat/een huic-
helaat.

Nose. Neus.

Pleafe. behagen.

Praise. lof/loben.

Twelve. twaalf.

Whose. wiens.

Cheese. kaas.

Chuse, uitgelesen / uit-
keuren uit-sonderen.

Excuse. verschoonen/
ontschuldigen.

Lose. verliezen.

Loose. los-antlossen.

Muse, overwegen / be-
sinnen.

To muse, deliberate, be-
raadslaan.

Squease, squise. douwen/
perffen/prangen.

Use. gewoonte/gebzuik

Life. leben.

A life. een leben.

Have. hebben.

Gave. gaf.

Move. roeren/beroeren/
verroeren/bewegen/weg
doen/aan-raden/verwek-
ken.

Slave. Slaaf.

Heave. heffen/werpen.

Gra-

Grave. graf bedaagt.
Wife. wives. Wif / wif:
ben / een gehoude Vrouw.

Pagie 9.

Goeede/Good.

Moede/weary. tyred.

Wome/honest.

Sone/a Son.

Dag/a day.

Dagelijks/dayly.

Naam/name/a name.

Haat/hatred.

Deed/bede/did.

Mat/faint.

Mate/a measure.

Moed/the mind, spirit
the quick & lively vertue.
or power of the mind, the
affection, courage, con-
fidence. and trust.

Moedeloos/ pusillam-
nious. faint-hearted, with-
out courage.

Kussen/ to kisse, een kuf-
se / a Cushion. een oozkuf-
sen/ a Pillow.

Zinne/ the mind. con-
ception. a sentence, or opi-
nion of the mind, the sen-
ce.

Wif zinnen/ the five sen-
ces, (or senses.)

Wifselijf/ wisely.

Beschend/ from schen-
den/ to violate, te schande
maken / to bring one to
shame. to vituperate, to
dishonour. to defame. to
stain ones honesty & cre-
dit, to corrupt & marre,
schenden / i.e. ter schande
bzengen maagden / of
bzoutwen/ to deflower, to
ravish, to dishonour, Vir-
gins. or Women.

Bedwaald/strayd. err'd
from the right way. to
wander from the way. be-
schaamd/ ashamed, eif-
schen/ to aske. require. de-
mand.

Landje/ Landish.

Gemeente / Congre-
gation.

Hoorden/heard.

Wansien/ to look upon
to behold. to regard.

Gerbaar/honest.

Buurman/Neighbour

Gerechtigheid/ richre-
ousnes.

Ik en sal / I shal. or I
will not.

Page 10.

Thar. dat

Thank. danken bedan-
ken. Thaw.

Thaw, dopen / uit-dopen.

Thack, thatch, een huis met riet / ofte stroo be-dekken.

Thatched Houses, Huis-sen met stroo ofte riet bekleed.

The thatch, 't dak ofte dekzel van den huise van stroo gemaakt.

Thee, u.

Theef, dief.

Then, dan/als dan.

Thence, van daar.

There, daar / aldaar.

Thick, dik.

Think, denken / overleggen in eens gemoet.

Thigh, een dpe.

Thimble, binger-hoet.

This, dit/ diese.

Third, derde.

Thou, du/gy.

Though, al is't. though it be so, schoon het soo is.

Thousand, duisend.

Those, die gene.

Thorn, dooene.

Throne, thoon.

Throng, gedzang.

Thraldome, slaverij.

Thred, thrid, garen/ draad.

Three, drie.

Thresh, dozsschen.

Thrift, soberheid/rede-lijkheid / ende matelgheid/ in sijn vertier / ofte doozdzeng.

Thrift, een die sober-lijk/en sparelijk leeft/een suinig man.

Thrive, rijk worden in sijn doen/ ende erne-ring/ welbaren/groepen/ sterk ende szijst zijn. He is a thriving man, hy is een boozspoedig man.

Throat, gozgel / ofte keel/ de strote.

Thrush.

Thrum, thrums, bloe-ken.

Thrust, steken/dzingen pzenzen stooten.

Thunder, donder.

Thump, met den vuist slaan / kloppen / geschal maken.

A thump. or bounce. een sterk ende haastig geluit ofte geschal van eenig/ ding. To rump at the door with his heeles, met sijn hteelen

328 A A N H A N G S E L.

hielen de deur aanstooten / thwart, tegen-spreken ofte seggen / weder-spreken / weder-streken.

White or whistle, afsnijden / een drel of stuk van eenig ding afhouden.

Thwit. betwijfelen.

Thy, dya / uto.

What, wat.

Whale. Walvis.

Whankyd, grastuonog.

When. wanneer.

Wheal, wheel, push or pimple. een bladersten / een bzeed puistjen / bultjen.

Wheat. Tarw.

Wheel, Wel / ren rad.

Whelp, een seer klein hondjen / een jongen hond / ofte jong van eenig wild gebierte : als / a Lions whelp. a Beers whelp a Leopards whelp.

Whence, whence, or wherke, een woerd / een spinwoerd.

Whence. van waar.

Wherry. een schuit / een heer-schuit / roep-schuit.

Whet, te wetten / scherpen.

A whet-stone, een wetsteen.

Whet the knives, wet de messen.

Which, welke.

While, dwijl.

Whine, weenen / herten / herten ofte hermen gelijk de kleine kinderen / weenende / gebaat maken.

Whip, een swiepe / ock geesselen.

A whip-saw, een zage om berden te zagen.

A whistle-wind, een drapende storm-wind.

To whisper, murmurulen binnen monds murren / mummesen / een in de ooren toe-luisteren.

Whistle, sleut sleuten.

White, wit.

Who, wie.

Whole, ganssch geheel / Wholesome, gezond / heilzaam.

Wholesomness, gezondheid / heilzaamheid.

Who.

Whore, **Hoere.**

Whom, **wien.**

Whose, **wiens.**

Why, **maarom/ om wat oorzak.**

Whurle, hurle. **om flingeren.** To whurle a stone, een **steen goopen / ofte om en om flingeren.**

Pagie 12.

Lew'd, **bol van alle schelmerpen/ende rabau wergen.**

Pure, **suiber/ rein/onbeblekt.**

Clean, **schoon/ net/sonder blek.**

Pagie 14.

A fowl, **een vogel.**

A beast, **een dier / een beest.**

A fish, **een visch.**

A tree, **een boom.**

An Oxe, **een Ose.**

An Ass, **een Ezel.**

Ligh, **licht.**

Darkeness, **duisterheid/ duisternisse.**

The wise, **den Wijzen.**

The Learned, **den Geleerden.**

The strong, **den Sterken.**

The black, **den Swarten.**

A Law, **een Wet / een heure.**

Pagie 15.

Het Veld/ **the Field.**

Het Hof / **the Court, a Princes Pallace: likewise garden. Lust-Hof/ Paradise; Kruid-Hof / a garden of herbs; Bloem-Hof a garden of flowers.**

Het dier / **a living creature, an Animal.**

Pagie 16.

Los, **verlies.**

Witness, **Getuigenis.**

Crosse, **kruis.**

Dish, **disch/ een schotel ofte komme.**

Box, **doos/ or palm.**

A box-tree, **een palm-boom.**

Fish, **Dis/ Disch.**

Image, **beeld.**

Place, **plaats.**

Pledge, **pand.**

Badge, **teeken/lijnze.**

Grace, **genade/ gunst/ beballigheid.**

Patch, **lap.** A patch that is set on a shoe, **een lap die aan een schoen gelapt is.** A garment full of patches,

P 2

340 A A N H A N G S E L.

cher, een kleed vol lap-
pen.

Bag, een sak.

Barre, verſet / uit-ſon-
dering / beletsel / tegen-
ſtand / hinder / hinder-
paal / ſchei-boom / dzaap-
boom.

An Yron barre, or bolt
een pſeren bout / ofte
geerder die men dwers
tegen de deuren ende den
ſteten ſield.

Bee, Bie.

Bell, klok.

Bone, bones, been /
beenderen. But been / bee-
nen / i. e. a leg, legges.

Bough, een tak van
een boom.

Dram, het achtſte deel
van een ounce.

Dream, droom.

Father, Vader.

Fee, vergelding / loon /
bezolding / betaling.

Fly, Vlieg.

Gun, een Geſchut.

Game, ſpel.

A game at Cardes, een
Croef-ſpel.

Lee, dzoefem.

Lees of Wine, of Oil,

dzoefem van Wijn / van
Olie.

Ram, een Ram / weer
of weder / weeren-blees
i. e. Hamelen-bleeſch /
Rams-ſleſh.

Rod, roede.

Robe, gewaad / kleed.

Clog, een blok.

A clog about a Dogs
neck, een blok ofte kluts
om een Honds hals.

Shoe, Schoen.

Toe, een ree. Toes,
teenen.

Tree, boom.

Key, ſleutel.

Beef, rund-bleeſch.

Brother, Broeder.

Child, Kind.

Calfe, Kalf.

Cow, Koe.

Foot, voet.

Knife, mes.

Life, leven.

Goole, Gang. A goz-
ling, een jong Gang-
jen.

Loaf, brood.

wolf, Wolf.

Mouſe, Muis.

Sheaf, buſſel / of bun-
del van alle dingen / die

i'ia

A P P E N D I X.

341

t' samen gebonden zijn.

A sheaf of corn , een
buffel horens.

Shelf, een plank daer
men schotelen en platee-
len op set / pot-bank.

Tooth, tant.

Theef, dief.

Pagie 17.

Band / a bond , string
or thong, an obligation.

Boom / a tree.

Dwaal / dwell / any
thing that serveth , to wi-
pe, or to make clean with
a shoe-clout . dish-clout ,
a map.

Dwale / a towel.

Dier / an Animal , a li-
ving creature.

Blecht / vlecht van
hair a tuft or lock of hai-
re curled , a bush of haire
crisped, curled , or broid-
red.

Deer / a trench made
to defend an Army, a bul-
wark, a ramme.

Zaag / a sawe.

Pas / passe / Commo-
dity, opportunity, fitness,
fit time, or season , a con-
venient, commodious, or

fit place: proportion, sym-
metry , agreeableness , or
an agreeing of one thing
with an other.

Elk deel ofte lid op
sijn pas / every part , or
member in its due propor-
tion, in respect of the who-
le.

Pas geben / to have a
fit place time occasion, or
opportunity for to act in;
to have ydel time, to have
an opportunity, to be idle
un-busied , a vacancy , a
vacant time.

Te pas komen / het
sal wel te pas komen / it
will be useful, serviceable,
it will be of use , it will
serve the turn , it will be
fit or good for somewhat.

Recht te pas komen
to come in the fittest sea-
son, opportunity, or time
in its right season.

Qualijk te pas komen
not fit and serviceable: not
to come in its fit season ,
or hardly to be fit for any
use , hardly fit for any
thing.

Wel van pas gedaan /
done

done justly, sufficiently well, very well, reasonably well.

Te pas brengen / to be even with an other, to give or render an other like for like, to make a man an amends, to reward him, to do him the like good turn.

't Is het wel te pas brengen / to settle, and finish a business, to do, and act.

Te pas zijn / to be in health.

Wel te pas zijn / to be in very good health, to be sound of body, to be in right good health.

Pasfelijk te zijn / to be in indifferent health.

Onaligh te pas / not well, sick, ill, unhealthy, ill at ease.

Onpasse / unseasonable time, inconvenient season.

't Onpasse komen / to come at an inconvenient time.

Onpassen / not to agree well, to disagree.

Op hebt daar pas geweest / just now you were there.

Op komt maar pas t' School / &c. you come but now to School.

't Is maar pas elf uuren / it is but eleven a Clock.

Ik heb dat pas gedaan / I have just done it, or done it even now.

Maat / a fellow, a Companion, een **Maede-maat**.

Kook / a Cook.

Keuken / a Kitchen.

Keten / a Chain.

Kroof / prey, spoile.

Schof / a port Culis, a stop.

Bedrijf / action, exercise, office, betwint / bedding / a doing, a moving, or stirring to do a thing, an undertaking, endeavouring, attempting a goin a bout to do.

Page 18.

Hofe, kooften / bzoeken.

Pease, Ermeten / erreten / pease code, peulen.

Abi.

Ability, bequaamheid
welvoegentheid/geschik-
tigheid/gaambadigheid
behendigheid.

Agility, snelheid/ge-
swintheid/rasheid/ster-
heid.

Chastity, kuisheid.

Honesty, eerbaarheid/
eerlijkheid.

Modesty, zedigheid.

Purity, zuiverheid, rei-
nigheid.

Malignity, boosaardig-
heid.

Sanctity, heiligheid.

Subtily, lootheid/sne-
digheid / scherpzinnig-
heid / spitszinnigheid.

Necessity, noodzakelijk-
heid / noodwendigheid /
noodeljkheid.

Abomination, versae-
ing / grouwel / afschrik-
king / verbloeking.

Benediction, zegen/ze-
gening.

Benefaction, weldaad/
goed daad / verbetering.

Complexion, aart ge-
staltigheid.

Complection, om-togt

om-helsing / behelsing/
om-banging.

Contemplation, ober-
peinsing / bespiegeling /
beschouwing.

Mediation, bemidde-
ling.

Moderation, mati-
ging.

Sanctification, heilig-
making.

Signification, beteke-
ning/beduiding.

Gracious, goet-gunstig/
lieftalfig/genadig.

Dangerous, gevaar-
lijk.

Heinous, or heinous,
or hateful, hatelijk.

Malitious, quaatwillig/
boos-aardig.

Envious, nijdig / wan-
gunstig.

Patrimonious, karrig /
zuinig / spaarsaam.

Tradious, verdoetig.

Voluptious, dartelig /
wel-lustig.

Read, not-a-bell, niet een
klok.

Noteable, or notable,
merklijk / aan-sienlijk.

344 A A N H A N G S E L.

Page 19.

Recht/right. just.

Wortel/a roote.

Dul/mad. out of ones witts. or senses, for a fool. an Idiot.

Tas / **tasch** / a purse. a bag for money. a budget.

Trap/a staire.

De trappen op-gaan / to go up the staires.

Geluk/fortune. chance hap.

Genoeglijk/or genouglijk / pleasant, delightful merry. Iocund. recreative.

Gestadiglijk/constant-ly.

Minnelijk/lovely. friendly.

Plank/a board.

Ranck/a vine branch.

Briendelijk/kinde.kin- dely. friendly.

Page 20.

Honest.eerlijk/erbaar/ vroom.

Great. groot.

Rich, rijk / volck-rijk.

Populus, koop-rijk. Co- pious in Merchandize, in trad.

Able, vermengende / machtig/sterk.

Fir. bequaam / behen- dig.

Page 21.

Dak/the rooffe of a hou- se.

Dal/a Valley.

Gat/an hole. **Autp-gat**/ a starting hole.

Gebed/Prayer.

Graf/a grave.

Hembt/a shirt.

Hod/a cave, or denne, any hollow place a Cotta- ge. a hogstey.

Zog / zoeg / a sow, a sow-pigge.

Lid/a member, a joint.

Pad/a Path-way.

Slot/a lock.

Spit/a speet.

Smit/a smith.

Blod/a floor.

Bad/a vessel, a barrel, a fat.

Weg/a way, high-way.

Berd/a board, a plank.

Eg/An egg.

Gemoed/the affection of the mind, the passion, stare, or the natural dispo- sition of the mind.

Lied

Lied/ a Song.

Loof/ thee leaf of a tree

Rad/ a wheel, or a Cart wheel.

Rabaut/ a knave. a raskel, a villane, a dishonest man, a vitious, wicked, ungratious fellow; a lewd. unclean ribaldry Person.

Rund / rind / an Oxe, or Cow.

Meid/ a wench, a handmaid, a maid servant.

Page 22.

Fair, schoon/ blank.

High. hoog/ verheven.

Large, wijd/ breed / lang/ seer groot/ en mild ende liberaal (mensch) groot/ van groter wijdten.

Merciful, barmhertig.

Old, Oud.

Sinnful, sondig.

Strong, sterk.

Sweet, soet.

Poor, arm.

Poverty. armoede.

Swift, geswind/ snel.

Weak, slap/ onmach-
tig.

Ill, qualijk / quaad/ on-
gesond/ niet wel.

Ill at ease, siek/ qualijk te
pas.

Ill fortune, qua fortune

Many, vele t'samen.

Much, veel.

I have much to do, Ik
heb veel te doen.

There were many kild,
daar warender vele om-
gebracht.

Page 24.

Of naught, snood, slecht
van kleine waarde / dat
niet en deught / onder-
gent.

Nigh, na by dicht by.

Inner, or more within,
binnenste / dat meer in-
waard is.

Former. eerste / voor-
gaande.

Former times, de vor-
ge / ofte voorgaande ty-
den.

Hinder, achterste / ofte
leste.

Nether. onderste.

Outer, utter. uiterste.

Upper, operste.

Under, onder / neder /
minder.

White, wit.

Blak. swart.

P 5

Re-

346 A A N H A N G S E L.

Red. Doot.

Child, kind / een jongshen.

Childish, kind / kinderachtig.

Cow. Boe.

Cowish. boeachtig.

Boar, bore, swijn / een wild swijn.

Boarish, wild swijnachtig.

Pagie 15.

Rijck / Rich.

Fel / fierce, fell, cruel in countenance, and menacing, terrible rough, hainous, savage, horrible, stout without pity and bowels unmerciful.

Verftandig / understand ing. wise. prudent. Intelligent, confiderate. ingenious. insightful, quick-sighted. quick-witted.

Bequaam / fit, convenient opportune. commodious. agreeable. meet sufficient.

Machtig / mighty.

Rechtveerdig / righteous just.

Snel / swift.

Swaar / heavy, difficult.

Pagie 26.

My own, mijn eigen.

Such on, sulken een.

Every one, yder een.

Pagie 32.

To be exempt, uitgesondert te zijn.

Pagie 34.

The I. Conjugation.

To love, herminnen / lief hebben.

Tobanish, verbannen.

To bear, slaan / smijten.

To beguil, defraut, deceive. bedriegen.

To boast, roemen / troosten / blyberen.

To rant, to brag, ibid.

To bride, toomen.

To bruiſh, met een bozſtel vegen, teinigen, omheeren.

To delight, to please, vermaken / verheugen / beluſtigen / verfrifſcher.

To maintain, handhaven / beſchermen / onderhouden / opvoeden.

To ſupport, onderhouden / onderſtuten / onderſteunen / onderſchragen /

bza-

dragen / verdragen / be-
krachtigen.

To allow, geven / booz-
houden / booz goed-en
aangenaam houden / ver-
dadigen / goet achten.

To approve, to assent,
mede-houden / toe-stem-
men / aan-nemen / goet
kennen.

To moderate, matigen /
middelen.

To signify, bedutben /
beteikenen.

To strengthen, verster-
ken / krachtig maken.

To confirm, bevesti-
gen / gestadigen.

To shoot / schieten / wo-
pen / to shoot, with a
bow, musket, gun, &c.
met een boog / bus /
musquet / geschut / schie-
ten / &c.

To shiver, to quake
for cold, or fear, beben
van grouwel / groote
vrees / ende grouwel
hebben / seer grouwelen /
beben van koude of vree-
se.

To yeild, op-geven /
over-laten.

The II. Conjugation.

To sweep, met besemen
om-heeren / begen / va-
gen.

To deal, handelen /
deelen / scheiden uit-se-
ten.

To feel, voelen / ge-
voelen.

To keep, bewaren / be-
houden.

To heap, op-hoopen.

To meet, ontmoet-
ten / tegen-komen / ge-
moeten / te gemoet ko-
men.

To leave, verlaten / af-
laten getwes te doen / la-
ten / staan laten.

To leap, springen / to
leap often, huppelen / hup-
pen.

To sleep, slapen.

To strip, stroopen / uit-
stroopen.

To piss, pissen.

To creep, kruipen / op
den buik voort-lee-
pen.

To weep, weenen /
schreuen.

The I. Conjugation.

Mazen/ to cram, to baite
to feed upon, to nourish,
to feed far, to feed.

Baren / to bear Chil-
dren, to procreate, to
bring forth.

Belgen / to take a
thing heavily, to stomach
it, to be angry, moved
or displeased, to have a
stomak, or eagernes a-
gainst one, to have in-
dignation, to be in great
anger, to be offended.

Beteren/ to a mend, to
grow better.

Beter maken/ to make
better. to mend a thing.

Sig beteren / to be co-
me tristy, to apply his
mind to thriftiness, to a
mend his manners.

**Broeyen/broeden/broe-
den**/ to brouwd, to sit u-
pon eggs. or to set over
eggs, to hatch eggs.

Brouwen/ to Brew.

Tijferen/ to Cypher. to
cast an account, to num-
ber with figures.

Cirkelen/ to make, a Cir-
cle, to Compass round, to
turn round.

Cieren / vercieren / to
adorn, to beautify, ver-
straapen/ ibidem.

Dreigen/ to menace, to
threaten.

Droogen / to scituate,
or make dry, to wipe dry.
to dry up, to wither, to
take away all moisture or
juyce.

Dubben/ to doubt, to be
half in doubt, to doubt
somewhat.

Dwalen/dofen/ to erre,
to go astray.

Eeren / to honour, to
worship, to have in esteem
and reputation, and respect
and reverence.

Effenen / ebenen / to
plain, to make plain, to
make level, even, equal,
to make smoth, or to po-
lish.

Eggenen / to chalenge,
to own a thing, to cla-
me.

Toe-eggenen / to ap-
propriate, to apply.

Eggen / to harrow, or
to

to break up Clods.

Erben/ to Inherite, to accept, or to receive the inheritance.

Falen/ seplen/ falteren/ to fail, to disappoint.

Flaauwen/ verflaauwen/ to languish, to faint, to wax feeble, to decay of spirits, to debilitate, to flag in mind, to a bate of courage, to be dejected of mind.

Gabbelen/ to gather up with the hands, to take or snatch up desirously, earnestly, greedily.

Geeuwen/ to gape and gaspe for want, or lack of sleep.

Grendelen/ to bolt, grindle. or bar the dores, or windows with the yron bolts.

Gunnen/ gunnen/ to have good will. to favour, to Countenance. to wish it to one with favour, and out of respect. Hence.

Gunft/ or gonst/ favour grace. benevolence.

Heugen/ geheugen/ to

remember. to hold or keep in memory.

Verheugen/ to rejoyce. to delight.

Jagen/ to hunt, to make haste, to make speed, to go quickly, to dispatch, to make ready dispatch.

Verjagen/ to drive away to expel, to chase away, to put to flight.

Krupen/ to drag or use a wheel barrow, to carry in a wheel barrow, to thrust forward in a barrow.

Lasteren/ belasteren/ verlasteren/ to reproach, to blaspheme, or calumniate, to criminate, to charge one with guilt, to defame, detract.

Mangelen/ verman- gelen/ to change. to exchange.

Meerdelen/ to augment, to increase, to make more, to make great, to enlarge.

Oeffenen/ to exercise.

Opzeden/ to ludge, to give ones opinion, and ludgegment.

Peynſen / to muſe , to think , to overcaſt in ones mind.

Pogen / to endeavour , to labour , and go about a thing , or matter . to take in hand , to attempt.

Quellen / to vex , moleſt to trouble , and to urge , to be vexatious , gravammious.

Quelen / quenen / quijſen / to languish , to groan to make lamentable noiſe to pine away.

Rooven / to robbe , to plunder , to take away by force , to raviſh , ontrooven.

Schreeuwen / to ſhrike to cry out a loud.

Spijſen / to feed . to nourish.

Timmeren / to build , to make or frame a building.

Wademen / to fathome.

Wandelen / to walk , to travel abroad , to expatriate , or recreate ones ſelf.

Zegelen / to ſeal , &c.

The III. Conjugation

To read. **lezen**.

To bleed. **bloeden**.

To breed , or to wax with young , **ſwanger worden** / **generen** / **habben** / **broeden**.

To lead. **leiden** / **geleiden**.

To feed. **weiden** / **voeden**.

To ſpread. **verſpreiden** / **opſpreiden** / **ſpreiden**.

To ſpeed. **gelnkken** / **beballen** / **geballen**.

The IV. Conjugation.

To grind. **malen** / in **ſtukken wijven** / **oſte malen**.

To bind. **binden**.

To find. **binden**.

To wind. **winden**.

To wind in , in een **djaepen** / **oſte winden** / **inrollen**.

To wind or ſould about , **ron-dom bouwen** / **omwinden**.

To abide , **verdzagen**.

To abide , or tarry , **verblijven**.

lijfben / verhoeden / zitt-
ten.

To abide, or endure to
the end. **volharden.**

To abide, or stay behind
for a time, **achter lijfben**

To arise. **op- staan.**

To allure. **lokken/**to toll
or intice to allure. **aan-**
lokken/ aan-trekken.

To bear, **dragen.**

To bear with, or to for-
bear, **verdragen.**

To begin, **beginnen.**

To blow, **blasen.**

To bite, **bijten.**

To bring, **brengen.**

To break, **breken.**

To buy, **koopen.**

To bid, **gebieden/ beve-**
len.

To bibbe, quaffe, or drink
often, **dikmaals / of dik-**
wils drinken.

To bend, **buigen.**

To cast, **werpen / wer-**
pen.

To catch, **grijpen / aan-**
grijpen/ vangen.

To catch and snatch, **aan-**
beerden aan-tasten, aan-
ranschen.

Pagie 37.

De II. Vervoeging.

Breken / breken / to
break.

Breken / overgeven /
to vomit, to spue, to break
fort violently in vomiting
to par break.

Danken / to thank, to
give thanks.

Doopen / to dip, to bap-
tize, to plunge in, to over-
whelm.

Eiffchen / to aske, to de-
mand.

Heiffchen / ibid.

Heiffchen / to whistle, and
by a Metaphor, to lye. to
speak fainedly. to pisse.

Gapen / to gape.

Hinken / to halt, to hault
to be lame, or feeble.

Hinkelen / to leap, or
skip upon one legg.

Jochten / to Jeast.

Kaatsen / to play at ten-
nis ball.

Koken / to Cook.

Krenken / to weaken, to
discom fir. to make feeble
to diminish the Authori-
ty of

Leffchen / to quench, to
extinguish. **Los.**

352 A A N H A N G S E L.

Lossen/ to lose to, deliver, to make empty, to unburden.

Meten/ to measure.

Nahen/ to approach, to draw nigh.

Pakken/ to pack.

Quetsen/ to hurt, or wound.

Rukken/ to snatch, or pull with violence.

Scheppen/ to create, to schape, to empty, to draw as, water scheppen/ or water putten/ to draw water and aassen scheppen / to breath, or to draw ones breath. locht scheppen. to take the aire. genoegte scheppen/ to take ones pleasure, to rape.

Slapen/ to sleep.

Tappen/ to draw beer, or wine.

Visschen/ to Fish.

Wasschen/ to wash.

Wreeken/ to avenge, revenge.

Wenschen/ to wish, or to desire.

Winken/ wenken/ to wink with the eye, to connive.

Zeepen/ to soap linnen, to annoint with soap.

Soppen/ to sop, to dip bread into sauce, or broth

De III. Vervoeging.

Achten/ to account. to esteem.

Arbeiden/ to labour, to work.

Blinden/ to blind.

Bloeden/ to bleed.

Gulden/ to indulge, to forbear, to bear with patience, to bear patiently.

Fruchten/ to bear fruit.

Groeten/ to greet, to salute.

Haasten/ to hasten, to make haste.

Kosten/ to cost.

Korten/ to shorten.

Kleeden/ to cloath, to array.

Leiden/ to lead.

Lusten/ to desire, to please to long for lust.

Mijden/ to shun, to avoide.

Moeden/ to invite.

Printen/ pzenten/ drukken/ to Print.

Quisten/ to waste, consume, to spend wastefully.

Rech:

Rechten/ to go to Law
to make streight, to Level,
rechten / aanrechten / to
set in order, to prepare, to
go about (*a matter*), **rech-**
tee / recht doen : to do
Iustice, to administer Iusti-
ce, to exercise the Law.

Rusten / to rest, to be
pleased, to acquiese, to take
repose.

Schatten / to amerse,
to impose tribute, to tax,
to estimate, to rate.

Spotten/ to mock.

Sweeten/ to swear.

Casten/ to groap, to
handle gently, to touch
smothly, to deal, to feel
to meddle with.

Dasten/ to fast.

Bluchten/ to flee.

Ontvluchten to escape
Woesten/berwoesten/ to
make desolate, to waste, to
destroy, to spoile, to lay
waste, to vex or torment,

Wonden/ to wound.

Zade / zaapen/ to sow
seed:

Zughten/ to sigh.

In de IV. Vervoeving.

Bijten/ to bite.

Blijken/ to manifest, to
appear

Page 38.

To chide, to rebuke be-
hijben / swaerlijck straf-
fen/ blameren.

To chide, or brawle, **hij-**
ben/ twisten/twistig zyn
tegens pemand met
woozden.

To climme, **klimmen.**

To cur, **snijden.**

To dip, **doopen.**

To do, **doen handelen.**
maken/bedrijven / vol-
brengen.

To draw, **trekken/ put-**
ten/tappen/scheppen.

To drive, **driven.**

To eat, **eten.**

To get, **krifgen/berkrif-**
gen.

To give, **geven.**

To glide, **glijen/glijden/**
slibberen.

To go, **gaan.**

To grow, **groepen.**

To fly, **bliegen.**

To fall, **ballen.**

To fight, **berchten.**

To have, **hebben.**

To hide, **berbergen/ber-**
stehen.

To

354 A A N H A N G S E L.

To hearken, luyſteren/
to:hoozen.

To hit, raken / aan-ra-
ken / ſmijten.

To hit againſt, daſh, or
beat againſt, aanſtooten/
teenſtooten.

To hould, houden.

To hurt, ſchaden / quet-
ſen / wonden quetſen met
woorden beſchadigen /
ongelyk doen.

To joy, to rejoyce, ver-
blijden / verheugen / ver-
bzeugden.

To know, kennen / we-
ten.

To knock, kloppen.

To keep, houden / bewa-
ren.

To leave, laten / verla-
ten / na-laten.

To lend, leenen.

To leap, ſpringen.

To loſe, verlieſen.

To liſten, luſteren.

To looſe, loſſen / ont-
binden.

To lurch, devour, or eat
greedily hem onmate-
lyk met ſpyſe opvullen/
ende beladen hem te
berſten eten.

To lurch, to cheat, be-
dziegen / met bedrog om-
gaan.

To lye, to lye hid,
ſchullen verſteken.

To make, maken doen/
bedrijven / bewercken.

To owe, ſchuldig zyn.

To put, ſtellen doen.

To rend, ſcheuren.

To ride, rijden.

To ring, luten / liden /
klinken / weer-klank ge-
ben.

To riſe, ſpoelen / ſpeu-
len.

Pagie 39.

To drive, to
chafe.

To brawle, to
ſhould, to chide.

To ſee, to view.

To get, obtain.

To ſuffer.

To make Court-
ſy.

To commend,
to praiſe.

To riſe, op rij-
ſen / to ariſe.

To write.

To deſcri-
be.

Smij.

Smijten / to smite, to beat.

Wijken / to withdraw, to shun, to avoide.

Wijzen / to shew, bewijzen / to prove, to make it appear.

Wijten / **verwijten** / to twit, to up-braide, to sling in ones treeth.

Zippen / to drop, to shed.

Zijpende oogen / i. e. leeping eyes. Hence.

Zijp-oogig / bleer-ey'd.

Bak / **bakken** / to bake.

Blaas / **blasen** / to blow.

Bederf / **bederven** / to spoil, to corrupt, to deface.

Bid / **bidden** / to command, to bid mony. Hence.

Bied / **bieden** / to present to offer, to profer.

Bedrieg / **bedriegen** / to cheat, to deceive.

Bzeng / **bzengen** / to bring.

Breek / **breken** / to break

Beveel / **beveelen** / to charge, to command, to recommend to an others trust, and care.

Bid / **bidden** / to pray.

Bin / **binden** / to pray.

Begin / **beginnen** / to begin.

Buig / **buigen** / to bend, to buckle under.

Draag / **dragen** / to bear, to carry.

Ding / **dingen** / to buck, to beat the price for a Commodity, to condition, to dispure, or reason of a thing.

Denk / **denken** / to think.

Doet / **doen** / to do to act.

Dwing / **dwingen** / to compel, to constrein, to force.

Dzink / **dzinken** / to drink.

Dzing / **dzingen** / to through.

Eet / **eten** / to eat,

Genees / **genesen** / to heal,

Geef / **geven** / to give.

Ga / **gaan** / to go.

Glij / **glijen** / to slide.

Glim / **glimmen** /

Glimp / **glimpen** /

Gloe / **gloeiden** /

To be on fire, to kindle,
to

356 A E N H A N G S E L.

to glow like a coal of fire.

Page 40.

To rise, to arise, opstaan

rjfen / oprjfen /

To run, loopen.

to see, sien.

to set, stellen.

to sit, sitten.

to smite, slaan smjten.

to shoor, schieten.

To shine, blinken schj-
nen.

To slea, slachten / doo-
den ombzengen.

To spend, verteren.

to shut, sluiten.

To shake, schudden: be-
ven.

To speak, sprekken.

to shear, schereren.

to spring, spzingen.

to sticke, steken.

To stig, met den Angel
steken / stoppen

to sell, verkoopen.

to stand, staan: bestaan.

to seek, zoeken.

to staide, gerde beeken.

To sit cross leg'd, gerde
goten / gerde hogen.

To strike, smite, or rap,
smjten: slaan.

To give one a rap on

the ear, pement een ooz-
bant geben.

A cusse, a boxe, or blow
on the ear, een oozbant.

to sing, singen.

to slide, slijden.

to sink, sinken.

to spring, huppelen:
huppen / spzingen:

To shrink, to pluck in,
in krimpen / weder in-
trekken:

To shrink for cold, or
for fear, verstijven: stijf
en strange woorden van
houde / (kouwe) ofte
bzeese.

To spin, spinnen.

to strive, or contend,
t'zamen twisten: krahee-
len: pleit aanleggen: twi-
sten.

to send, senden.

to swim, zwemmen.

to take, nemen; ont-
fangen.

to tear, scheuren / ruk-
ken.

To tell, shew, or declare,
seggen: sprekken: ver tel-
len: ofte vertrekken.
boodschappen: verha-
len.

To think . denken / be-
denken.

to throw. werpen.

to tread. treden.

to tread with (or under)
feet. betreden.

to wear, or waste. slij-
ten/ verslijten.

to wear, or waste away,
af nemen / kleiner / of
magerder / worden.

to win, winnen / be-
winnen / verkrijgen / ge-
win doen.

to wink, met de oogen
blikken.

to work, werken / arbei-
den.

Page 41.

Geniet/genieten/to en-
joy, genutten/ nutten/to
use, to take delight in.

Giet/ gieten/ to powre.

Houde/houden/to hold.

Houw/houtwen/to hew.
to cut.

In stukken houtwen/to
hew, or cut in pieces.

Houtwen / hpliken / to
Wed, to Maary.

Hebbe/hebben/ to hea-
ve.

Heet / heten / noemen/
to name, to call.

Heeten, heet maken/ to
make hot.

Heten / hieten / gebie-
den/to bid, to command.

Heten / geheten wor-
den/to be called, to be na-
med.

Help/helpen/to help.

Hang/hangen/to hang,
to depend.

Ophangen/to suspend,
and to hang up.

Manhangen sijn geld :
to lay out his mony. to ex-
pend.

Kan konnen: to can, to
be able.

Koom:komen:to come

Kies:kiesen/to elect, to
chuse, choose.

Koop: koopen: to buy.

Kruip : kruipen : to
creep.

Klink: klinken: to ring,
to make a sound,

Klim: klimmen: to cli-
me.

Ophlimmen: to go up.
to ascend.

Krimp: krimpen : to
shrink in, to contract,

to

358 A A N H A N G S E L.

to wax lesse.

Lach / lachen / to laugh.

Loop / loopen to run.

Laat / laten / to let, to suffer.

Les / leesen / to read.

Lig / leg / leggen / to lay, to lay down.

Lieg / liegen / to lye, to witness an untruth.

Mag / mogen / to may to be able.

Neem / nemen / to take to receive.

Ontnemen / to steal, to filch, to take away, to deprive, to take from.

Roepe / roupen / roepen / to call, to cry aloud.

Ruik / rieken / ruiken / rieken / to smell, to sent.

Steek / steken to prick to trust in, to put into.

Sla / slaan / to strike, to smite, to beat.

Sta / staan / to stand, to subsist.

Schelde / schelden / to rail at, to upbraid, to revile, to scold, to chide, to blame.

Scheer / scheeren / to

sheare to poll, or Clip.

Schep / scheppen / to create, to make.

Stoot / stooten / to thrust.

Wanfstoten / to dash against.

Schiede / scheiden / to separate, to sever.

Schiet / schieten / to shoot.

Snuit / snuiten / to snuff se, or to make the nose clean.

Slaap / slapen / to sleep.

Sluit / sluiten / to shut

Schuif / schuiben / to shove. to shifte. to remove out of the place.

Schuijt de Gordijnen / draw the Curtains, remove the Curtains.

Pagie 42.

To wring, wringen.

To write, schryben.

Pagie 43.

Sterf / sterben / to dye.

Smelt / smelten / to melt.

Steel

Steel/ stelen/ to steal,
to thieve, filch.

Stink/ stinken/ to
stink.

Swelg/ swelgen/ to
swallow down.

Stuif/ Stuiben/ to raise
dust, to be in a dust and
fume. to dissolve into dust,
to be sprinkle powder, or
dust.

Swel/ swellen/ to
swell.

Swem/ swimmen/ to
swim.

Spreek/ spreken/ to
speak.

Sweer/ sweren/ to
swear.

Spring/ springen/ to
leap, or spring.

Spin/ spinnen/ to
spin.

Trek/ trekken/ to draw
to pull, or hale.

Vergete/ vergeten/ to
forget, to lay up in obli-
vion.

Vaar/ varen/ to sail,
to go by water, to fare.

Vang/ vangen/ to take
to catch, Hence.

Gebangen-huis/ a Pri-
son, a laile.

Becht/ bechten/ to
fight.

Bal/ ballen/ to ball.

Bliede/ blieden/ to flee
to fly away, to turn back,
to shun, to retire to fly
back.

Ontblieden/ to escape
by flight.

Blieg/ bliegen/ to
fly.

Bersind/ berfinden/
to devour.

Bersonsen/ to waste,
& spend shamefully, fil-
thily and dishonestly.

Bzies/ bziesen/ to free-
fe.

Berlies/ berliesen/ to
lose.

Bind/ binden/ to find.

Beet/ weten/ to
know.

Wassche/ wasschen/ to
wash.

Was/ wassen/ to wax,
grow.

Werf/ werben/ to get,
to purchase, obtain, to win
to get advantage or pro-
fit, to make gain.

Werp/

360 A A H A N G S E L.

Werp/werpen/to throw
to cast, to sling.

Wring/wringen / to
wring.

Werk/werken/to work
to labour.

Win / winnen / to
gain.

Weef/weben/to wea-
ve.

Wind/ winden / to
wind.

Weet/weten/to know.

Wozd/wozde/wozden/
to be.

Zie/zien/to see, to be-
hold.

Zit/ zitten/ to sit.

Zend/ zenden / to
send.

Pagie 45.

Zing/ zingen/ to sing.

Zink / zinken / to
sink

Zegge/ zeggen/to say
to tell.

Zeide/ zeiden/to seeth

Zoek/ zoeken/to seek.

Zuig/ zuigen/ to suck.

Zuip/ zuipen / to sup
up, to gussle, to sowpe, to
slurpe.

F I N I S.

20 00 59

to

og.
to

say

eth
eck.
eck.
sup
, to